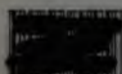
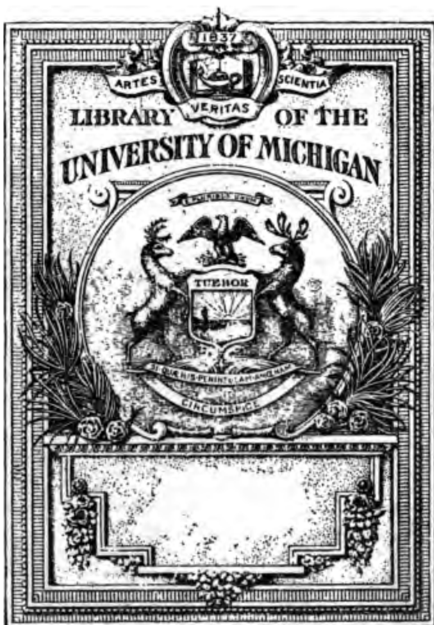
JOHN NOBLE



GESCHIEDENIS VAN ZUID-AFRIKA


1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE



ZUID-AFRIKA:

GESCHIEDENIS VAN DE EUROPEESCHE VOLKPLANTINGEN.

ZUID-AFRIKA,

ZIJN VERLEDEN EN ZIJN HEDEN.

EENE

BEKNOPTE GESCHIEDENIS VAN DE EUROPEESCHE VOLKPLANTINGEN AAN DE KAAP,

DOOR

JOHN NOBLE,

Griffier van het House of Assembly der Kaap-Kolonie.

„Land of Good Hope! thy Future lies
Bright 'fore my vision as thy skies."

THOMSON.

„Land der Goede Hope, uw toekomst
Rijst voor mijn oog,
Klaar en helder als uw hemel
Straalt van omhoog!"

UIT HET ENGELSCH.

AMSTERDAM.
J. C. SCHRÖDER.
1878.

AAN DE NAGEDACHTENIS VAN MIJN BROEDER,

RODERICK NOBLE,

WORDT DIT WERK GEWIJD.

VOORREDE.

Koloniale Geschiedenis wordt doorgaans als onbelangrijk beschouwd. Zij behelst gewoonlijk weinig meer, dan een eenvoudig verhaal van de ontwikkeling van een nieuw land, van het oogenblik af, waarop het eerste hoopje kolonisten er aankomt en zich aan het werk zet om de aarde aan zich te onderwerpen, haar vruchtbaar te maken en te vervullen, tot den tijd dat het hun eindelijk gelukt de maatschappelijke toestanden en instellingen van het oude land, dat zij verlieten, rondom zich in het leven te roepen.

De volgende annalen van Zuid-Afrika mogen er aanspraak op maken eene uitzondering op dien gewonen regel te zijn. Een tijdvak van meer dan twèe eeuwen, gedurende welke het land een Europeesche bezitting was, geeft niet alleen bouwstoffen voor een gedenkschrift van koloniale ontwikkeling en welvaart, maar levert ook een tal van episoden en gebeurtenissen, even afwisselend en merkwaardig, gelijk men zien zal, als die uit eenig ander gedeelte der wereldgeschiedenis.

De toestand van de Volkplanting aan de Kaap gedurende haar eerste tijdperk, toen zij eenvoudig eene Factorij van

de Hollandsche Oost–Indische Compagnie was, is reeds meesterlijk beschreven geworden door wijlen Rechter Watermeyer. Ik heb er mij toe bepaald, dat tijdperk kort in eenige hoofdtrekken te schetsen, en eene enkele mededeeling daaraan toetevoegen betreffende de uitgewekene Hugenoten, welke ik oorspronkelijk in 1860 in het *Cape Monthly Magazine* openbaar maakte.

Mijn hoofddoel met dit werk is geweest, een aaneengeschakeld verhaal te geven van de ontwikkeling der Europeesche kolonisatie sedert het einde der vorige eeuw tot op den tegenwoordigen tijd. Met dit doel voor oogen heb ik getracht, alles wat naar eene dorre chronologische opsomming van feiten gelijkt te vermijden, en er naar gestreefd een samenhangend overzicht te geven van al datgene, wat in de staatkundige geschiedenis van de Koloniën en Staten van Zuid–Afrika het meest opmerking verdient.

Deze Koloniën en Staten gaan nu een nieuw en gewichtig tijdperk te gemoet. De staatkunde van Confederatie of Unie van de Europeesche maatschappijen, zooals die door Graaf Carnarvon is aanbevolen, trekt tegenwoordig ten ernstigste de aandacht van de Rijks– en Koloniale Wetgevende macht beide: en een uitstekend dienaar van de Kroon (Sir Bartle Frere, K. C. B., K. C. S. I.) is benoemd tot bewindvoerder aan de Kaap met het bepaalde doel, om met onze eerste staatslieden mede te werken tot het, zoo mogelijk, verwijderen van alle plaatselijke belet-

selen, welke de gelukkige toepassing dier staatkunde in den weg staan.

Ik koester de hoop, dat hun, die aldus zich bezig houden met het overwegen van de moeielijkheden en het oplossen van de vraagstukken, die met het toekomstig bestuur van het land in verband staan, dit *resumé* van de toestanden van Zuid-Afrika, van zijn Verleden en zijn Heden, ter gelegener tijd van dienst zal wezen; en het te gelijk voor het opkomend geslacht van kolonisten voorzien zal in de lang gevoelde behoefte aan eene beknopte, maar toch tamelijk volledige en degelijke schets van de veranderingen, die op staatkundig, maatschappelijk en handelsgebied in „het land waarin wij leven" plaatsgegrepen hebben.

J. N.

Montrose Gardens,
KAAPSTAD, Maart, 1877.

INHOUD.

HOOFDSTUK I.

HOOFDSTUK II.

Hoofdstuk III.

Hoofdstuk IV.

Hoofdstuk V.

HOOFDSTUK VI.

HOOFDSTUK VII.

HOOFDSTUK. VIII.

HOOFDSTUK IX.

HOOFDSTUK X.

HOOFDSTUK XI.

HOOFDSTUK XII.

BESLUIT.

I.

Vestiging der Hollandsche Oost-Indische Compagnie.

1652 tot 1795.

Ontdekking van de Kaap de Goede Hoop door de Portugeezen — Formeele in bezitneming door eene Engelsche vloot — De Hollandsche Oost-Indische Compagnie — Nederzetting voor de ververssching harer schepen — Aankomst van Van Riebeek — Monopolie van den handel — Aankoop van land van de inboorlingen — Wordende kolonie ten tijde van Van der Stell — Anti-nijverheids Staatkunde — Uitgeweken Fransche Hugenoten — Staatkundige onlusten — Verstrooiing van de kolonisten — Trekking — Uitbreiding van de Kolonie — Moeielijkheden op de grenzen — Kommando stelsel — Vraag om vrijen handel — Aankomst van de Engelsche vloot in 1795 — Einde van de heerschappij der Hollandsche Oost-Indische Compagnie.

Ofschoon er sedert het tijdstip der eerste Europeesche bezitneming van Zuid-Afrika twee honderd vijf en twintig jaren zijn verloopen, wordt eerst sedert de laatste zestig jaren kolonisatie van het land eerlijk en vrij aangemoedigd. Gedurende bijna anderhalve eeuw was het eenvoudig eene handelsnederzetting van de Hollandsche Oost-Indische Compagnie, die een handelsmonopolie had, en de vorming van hetgeen nu onder eene „kolonie" wordt verstaan, tegenging en verhinderde. Het is noodig dit feit in gedachte te houden bij het maken van vergelijkingen tusschen den leeftijd en de ontwikkeling van de Kaap de Goede Hoop en

den opmerkelijken vooruitgang van de Anglo-Saxische maatschappijen in Amerika en Australië. Laatst genoemden genoten van den aanvang harer loopbaan af de groote voorrechten van staatkundige vrijheid en onbelemmerde nijverheidsonderneming; maar de vroegste kolonisten in Zuid-Afrika werden belemmerd en onderdrukt door een Bestuur, hetwelk terecht beschreven is als — „uitsluitend despotisch in alle staatkundige aangelegenheden, uitsluitend monopolistisch in alle handelsaangelegenheden".

De Portugeezen waren de eerste ontdekkers van de Kaap de Goede Hoop. Bartholomaeus Diaz zeilde haar 't eerst rond in 1486, en veranderde haren stormachtigen naam „Cabo Tormentoso" in dien, welken zij thans draagt. Vasco de Gama volgde in 1497, en voer tot Natal en Mozambique door. Deze reizigers maakten geen ander gebruik van het voorgebergte, 't welk zij op dezen zeeweg naar het Oosten gevonden hadden, dan dat zij tot de baaien langs de kust hunne toevlucht namen voor schuilplaats en verversching hunner schepen. Later bezochten Engelsche en Hollandsche zeevaarders op hunne vaart naar Indië Saldanhabaai en Tafelbaai, en de bevelhebbers van eene Engelsche vloot (Schillinge en Fitz-Herbert) landden en namen formeel bezit van „de kust en het vasteland van Zuid-Afrika" in naam van Zijne Majesteit Jacobus den Eersten; doch er schijnen door de Engelsche regeering geene stappen gedaan te zijn, om deze daad te bekrachtigen.

In 1602 vormde eene vereeniging van Hollandsche kooplieden, die zich met goed gevolg tot handeldrijven op de Oost verbonden hadden, eene bevoorrechte Compagnie, en verkreeg deze van de Staten-Generaal der Vereenigde Provinciën een privilegie, onder meer op grond van het nationale voordeel, 't welk daaruit zou voortvloeien. Het privilegie droeg aan de Compagnie het opperbestuur op over de havens en andere inrichtingen aan gene zijde van de Kaap de Goede Hoop, „ter bevordering van hare uitsluitende handelsrechten". Eenige jaren

later leed één harer rijk bevrachte huiswaarts keerende schepen, de *Haarlem*, schipbreuk in Tafelbaai, wáár zijne schatten nu en dan, zelfs nog zeer onlangs, teruggevonden zijn door duikers. Bij de terugkomst in Holland wees zijne bemanning met aandrang op de voordeelen van het vestigen van een station aan de Kaap ter proviandering der schepen, en dit denkbeeld werd naderhand verwezenlijkt door de Compagnie, die bijgevolg de bezitneming beval van eene plaats, die voor dit haar doel geschikt zoude zijn.

Jan Antonius Van Riebeek, een chirurgijn in dienst van de Compagnie, die vroeger op naar Indië bestemde schepen gevaren had, was de beambte, die tot eerste kommandeur van deze nieuwe volkplanting werd gekozen. Hem werd behoorlijk last gegeven door de Vergadering van Zeventienen te Amsterdam, de „Cabo de Bona Esperança" te bezetten, eene sterkte te bouwen en tuinen aan te leggen in de Tafelvallei. Vergezeld van omstreeks honderd man, kwam hij den 5den April 1652 onder de beschutting van Tafelberg aan. Zijne volgelingen waren beambten en dienaren der Compagnie; eenigen hunner werden na de landing van hunne verbintenissen ontslagen, en hun werd toegestaan „vrije burgers" of bebouwers van den grond te worden. Hun dagelijksch leven en hunne ontwikkeling zijn nauwkeurig en omstandig verhaald in het wonderlijk en belangwekkend „dagboek" en de „dépêches" van Van Riebeek en diens opvolgers, welke nog in de archieven der Kolonie bewaard worden. Deze toonen aan, dat de volkplanting eenvoudig beschouwd werd als eene onderhoorigheid van de Compagnie, en dat hare zaken met geen ander inzicht beheerd werden, dan om de handelsbelangen van dit lichaam te beschermen en te steunen. Het voornaamste doel was, hare schepen goedkoop en overvloedig te voorzien — zooveel voordeel mogelijk van de burgers en inboorlingen, van wie zij voor den toevoer afhankelijk was, te trekken — en hen te beletten zich met anderen, dan de beambten der Compagnie, tot ruiling

of inwisseling in te laten, — zoodat zij allen handel op deze wijze tot haar eigen voordeel monopoliseerde.

Van Riebeek was zeer ijverig in het ten uitvoer leggen van de instructies en de staatkunde zijner lastgevers, en tamelijk rechtvaardig en welwillend in zijn verkeer met de inboorlingen. De oorspronkelijke stammen waren sedert lang gewoon geweest vee aan de schepen te verkoopen, en daar dit der Compagnie dienstig was, werd alles in het werk gesteld om in vrede met hen te leven. Ter voorkoming van elke haarkloverij of ontevredenheid over de toeëigening van land door de volkplanters, werd in 1671 met den Hottentot, Vorst Manckhagon *alias* Shacher „erfelijk souverein van het land der Cabo de Bona Esperança", een verdrag aangegaan voor den formeelen aankoop, bij welk verdrag het distrikt of de grond, van af den Leeuwenheuvel en zich uitstrekkende langs de kust van Tafelbaai, met inbegrip der Hout- en Saldanhabaaien, aan de Compagnie werd overgedragen. In 1672 werd eene dergelijke overeenkomst gesloten met „den minderjarigen vorst D'houw, erfelijk souverein van de landstreek Hottentot's Holland genaamd", tot den aankoop van het land van af het Kaapdistrikt rondom zijne kust en de False-Kaap en False-Baai. Bij beide gelegenheden was de betaalde prijs „vier duizend realen van achten, in verschillende goederen en handelsartikelen" afgeleverd tot genoegen der contracterende inboorlingen, die op eenen goeden voet met de Hollanders schijnen gestaan te hebben, totdat zij eenige jaren later door de kinderpokken gedecimeerd werden.

Onder de kommandeurs, die Van Riebeek opvolgden, was Simon van der Stell de bekwaamste, en in het oog loopend werkzaam voor de ontwikkeling der volkplanting. Hij had er geen vrede mede, dat zij slechts eene proviandeeringsplaats voor de Hollandsche schepen, die Tafelbaai aandeden, zoude blijven, en raadde der Compagnie aan, wat meer van het land te maken door het verbouwen van graan, wijn en andere voortbrengselen, welke rijke voor-

deelen konden afwerpen. Te dien einde drong hij er op aan, dat het getal der volkplanters vermeerderd zoude worden, daar er land van voortreffelijk gehalte in overvloed was, maar gebrek aan arbeiders om het te bebouwen. De directeuren der Compagnie in Holland besloten hierop het garnizoen met een aantal kolonisten uit den landbouwenden stand te versterken. Hunne staatkunde, zooals die in ééne van hunne dépêches ontwikkeld wordt, werd geleid door de overweging, dat „hij, die eene nieuwe kolonie wil stichten, terecht vergeleken mag worden bij een bekwamen hovenier, die eene groote som aan eenen jongen boomgaard besteedt in de verwachting, dat zijn arbeid en kapitaal op den juisten tijd beloond zullen worden". En indien eene dergelijke staatkunde getrouw gevolgd ware, zou de latere geschiedenis van het land eene gansch andere geweest zijn. Dan ofschoon in deze en andere uitgedrukte bedoelingen en voornemens der Compagnie veel goeds en weldadigs gelegen was, werd bij de toepassing alles, wat de aanmoediging of zelfs de toelating van handel en nijverheid onder hare onderdanen betrof, ondergeschikt gemaakt aan het dadelijke voordeel.

Vóór den tijd van Van der Stell bestond de wijze van vestigen der jeugdige kolonie in het verleenen van ontslag aan diegenen van de soldaten of dienaren der Compagnie, die gehuwd, van een goed gedrag en Protestant waren, — in het hun geven van land ter bebouwing, het hen bijstaan met slavenarbeid, en in hen te verplichten tot een verblijf van tien, en (om hen tot langer verblijf te dringen) hunne kinderen van twintig jaren; — terwijl hunne getrouwe diensten hun na zekeren tijd de rechten van het vrije burgerschap verzekerden. Deze lieden waren echter gehouden, hunne voortbrengselen alleen aan de Compagnie te verkoopen, en hun was het voorrecht ontzegd, een stuiver te verdiënen door ruiling met de inboorlingen of vreemdelingen. Toen zij, na hunnen arbeid aan het land besteed te hebben, ondervonden, dat hun een billijke

prijs voor hunne goederen werd geweigerd, dienden zij bij den vertegenwoordiger der Compagnie eene krachtige uiteenzetting hunner grieven in, onderteekend door al de kolonisten, „niet één uitgezonderd" — even als hunne afstammelingen later dikwijls, met gelijke stoutmoedigheid en eenstemmigheid, hunne gehechtheid aan hunne eigenaardige vrijheden geopenbaard hebben. Dit vertoog scheen echter den directeuren „vol van opstand en muiterij" toe; en de burgers werden gewaarschuwd, in het vervolg zoodanige geschriften niet aan te bieden, of „er zouden strenge maatregelen tegen hen genomen worden". En daar de Compagnie en hare plaatselijke vertegenwoordigers de macht tot staatkundige déportatie uitoefenden over ieder persoon, dien het hun goed dacht als „een onbruikbaar onderdaan" aan te wijzen, hadden de kolonisten in dit eerste tijdperk slechts te kiezen tusschen onvoorwaardelijke onderwerping of vlucht uit de kolonie over zee; en gedurende vele jaren daarna ontvluchtten verscheidenen van hen, zoowel als van het garnizoen, naar Holland, door zich te verbergen in schepen van de Compagnie.

Gouverneur Van der Stell's wenken aangaande de vermeerdering der bevolking van de Kolonie bereikten Holland op een zeer gunstig tijdstip. Lodewijk XIV had juist (in October 1685) de herroeping van het Edikt van Nantes uitgevaardigd, waardoor de Protestanten van hunne vrijheid beroofd, en de beste en dapperste zijner onderdanen uit Frankrijk verdreven werden. De orkaan der godsdienstige vervolging had ook de Waldenzen uit Piëmont en de Italiaansche Alpen genoodzaakt, elders de vrijheid te zoeken, welke hun eigen land hun ontzeide. Allen dezen bood de Hollandsche Republiek eene schuilplaats; zij ontving de vluchtelingen met groote voorkomendheid, — voorzag in hunne behoeften, — schreef in voor hunne blijvende nooden, — en hielp hen aan nieuwe woonplaatsen in andere gedeelten der wereld. In 1687 deelden de Kamers van Amsterdam en van Delft aan Van der Stell mede,

dat, in aansluiting aan andere vrije lieden, een aantal van deze Fransche en Piëmonteesche vluchtelingen genegen waren naar de Kaap de wijk te nemen ter wille van de vrijheid van geweten. „Onder hen", zegt de dépêche, „zijn personen, die den wijnbouw verstaan, en die dus met den tijd in staat zullen zijn de Compagnie en zichzelven te bevoordeelen. Wij zijn van oordeel dat, daar deze lieden zich met zeer weinig weten te behelpen, zij zich zonder bezwaar naar hun werk aan de Kaap zullen kunnen voegen, vooral ook als zij zich veilig gevoelen onder eene milde regeering, en bevrijd van de doorgestane vervolging. Daar zij van alles ontbloot zijn, zal het uw plicht wezen, hun bij hunne aankomst te verschaffen wat zij voor hun onderhoud noodig hebben, totdat zij gevestigd zijn en hun eigen kost kunnen verdienen. Voorts zult gij met hen handelen, zoo als wij u vroeger bevolen hebben te doen ten opzichte der vrije lieden van ons volk".

De voorwaarden, waarop den uitgewekenen eene schuilplaats aangeboden werd door de Vergadering van Zeventienen, die de Oost-Indische Compagnie vertegenwoordigde, waren. dat zij passage naar de Kaap zouden nemen alleen of met hunne familie, en verplicht zouden zijn er volle vijf jaar te blijven; dat zij zich zouden vestigen en zich zelven onderhouden door ontginning, akkerbouw, of landwerken; dat aan degenen, die zich op den landbouw toelegden, zooveel grond gegeven zou worden als zij konden bebouwen, en dat zij desbehoevende voorzien zouden worden van alle noodige gereedschappen en zelfs van zaad, op voorwaarde, dat zij der Compagnie naderhand alle zoodanige voorschotten in granen, wijn of andere goederen zouden terugbetalen.

De verslagen der Kolonie, nog bewaard in de openbare bureaux in Kaapstad, bevatten een register van de namen van sommigen der émigrés, die in dien tijd Holland voor Zuid-Afrika verlieten. Door de Kamer van Delft werd bericht, dat op den 19den December 1687 de navolgende

families met *de Langewijk* vertrokken: Charl Marais, van Plessis in Frankrijk, met Catherine Taboureux, zijne vrouw, en vier kinderen; Philippe Fouche, vrouw en drie kinderen; Jacques Pinard, Jean Leroux, Gideon Malherbe, Estienne Bruere, Paul Godefroy, Jean Pasté, Marguérite Basche. In Maart 1688 met het schip *China*: Jean Mesnard en zijne vrouw met hare stiefmoeder, Marie Anthonarde, en zes kinderen; Jeanne Marthe Jourdan, weduwe oud 60 jaren, en hare kinderen; Pierre Malan, Pierre Goivaud en zijne vrouw Françoise Rousse; Jacques Verdeau, Pierre Grange, André Pelanchon, Jean Furet, Anthoine Scaet, Mathieu Fraichasse. In Januari 1688 met het schip *Osterlandt*: Jacques de Savoye, zijne vrouw, Maria Magdalena Le Clercq van Tournay, met kinderen en zijne schoonmoeder Anthoinette Carnoy, en Nortie en Vyton, bedienden; als ook Jean Prieur du Plessy van Poictiers, van beroep chirurgijn, en zijne vrouw Magdalena Menants van Poictiers; Izaac Talifer van Chateau Tirry en Brie, met vrouw en kinderen; Sara Avied, Jean Cloudon, Jean de Buysse, en Jean Pariser, landbouwers. In Juli 1688 namen veertig Fransche uitgewekenen, als landbouwers opgevoed, passage in het schip *het Wapen van Alkmaar*, doch hier is geen lijst van namen aan toegevoegd. In December 1688 was in het schip *Sion*, 't welk in Mei 1689 aan de Kaap aankwam, van Delft passage verleend aan de navolgende Fransche uitgewekenen: Pierre de Villiers, Abraham de Villiers en Jacob de Villiers, alle drie broeders geboren in de buurt van La Rochelle. Deze schijnen de laatsten der afgezonden uitgewekenen geweest te zijn. Enkele volgende dépêches doen onderzoek naar de wijze, waarop zij geplaatst werden, doch er wordt verder geen melding van eenige émigratie gemaakt. [1])

[1]) Genealogische gedenkschriften, bewaard door verscheidene koloniale families, als ook doop- en huwelijksregisters in de landdistrikten toonen aan, dat nog vele andere émigrés zich däär vestigden, 't zij op dit of een later tijdstip. Zoo hebben wij de Therons, de Hugos, du Toits,

In Januari 1689 schreef de Kamer van Amsterdam, dat er schikkingen getroffen werden om tusschen de 200 en 300 vluchtelingen uit Savoye en Piëmont uit te zenden, doch kort daarna werd kennis gegeven, dat deze lieden, uit vrees voor de zee en de langdurige reis, van voornemen veranderd waren en besloten hadden, zich in Duitschland te vestigen.

Het getal der uitgewekenen, die aankwamen, bedroeg meer dan honderd vijftig, mannen, vrouwen en kinderen, — het grootste en beste gedeelte der landverhuizers, die gedurende den ganschen tijd van de heerschappij der Hollandsche Compagnie ingevoerd zijn. Zij werden geplaatst gedeeltelijk in de Kaap- en Stellenbosch-distrikten, maar hoofdzakelijk te Drakenstein, aangezien men van meening was, dat zij aldáár het best de bebouwing van den grond en hun' bijzonderen tak van nijverheid konden uitoefenen. Een predikant van de hervormde godsdienst, de WelEerw. Heer Pierre Simond, vergezelde hen, en er werden schikkingen gemaakt dat hij godsdienstoefening zou kunnen houden in de Fransche taal, den eenen Zondag te Stellenbosch, den anderen Zondag te Drakenstein, — op eerstgenoemde plaats in de kerk, en op de laatste in ééne der best gelegene en meest geschikte woningen van de vrije burgers.

De Indische regeering zond eene gift van 6000 rijks-

---

du Priez, Retiefs, Faure, Joubert, en namen als Anthony, Arnold, Bagot, Balie, Ballot, Basbe, Beslebasque, Bernard, Berthold, Berrangé, Bertrand, Bignault, Bosse, Bottes, Boucher, Bové, Briers, Broule, de Bruien, Bryant, Buissine, Labuscagne, Cauvin, Cilliers, de Cerff, César, Clément, le Clus, la Cock, Collet, Conradie, Courlois, Crole, Crouge, Crosier, Dalen, Dantie, Drago, Durand, Duvenagie, Foucher, Fourie, Frier, Godier, Goffray, de Goudiné, Grosse, le Grange, Haubar, Herriot, Hurnau, de Labat, la Querenne, la Porte, Gardiol, Lategeau, Lange, Léonard, de Leur, Lezar, Lourens, Lubbe, de Manille, Mellet, Minnie, Morland, Mouncey, Naude, Olivier, Page, Piton, Perry, Pigot, du Plooy, Pouty, Range, Rattray, Robe, Rochier, de Roubaix, Rouviere, Sandelens, Serrurier, le Sueur, Pailjard, Terblans, Valentin, Victor, Villet, Visage, Vosges, Voigt.

daalders ter hunner bijzondere ondersteuning, en de dienaren der Compagnie en de vrije inwoners van Kaapstad hielden eene vrijwillige inzameling, overeenkomstig hunne middelen in geld en vee, welke aan hunnen geestelijke ter hand gesteld werd ter verdeeling onder de behoeftigsten. Op deze wijze bijgestaan, werden zij weldra voorspoedig en vormden binnen weinige jaren eene zelfstandige maatschappij; en één hunner, Jacques de Savoye, wiens deugd en nijvere vlijt allen ten toon- en voorbeeld strekte, werd benoemd tot de waardigheid van „Heemraad" of rechter.

Men kan het zich moeilijk voorstellen, dat op het zelfde tijdstip, waarop de Staten van Holland bekend waren door de handhaving van openbare vrijheid en de aanmoediging van nijverheid, hnnne vertegenwoordigers in de kolonie eene rechtstreeks tegenovergestelde staatkunde volgden. De plaatselijke verordeningen der Compagnie, welke de uitgewekenen onder eede beloofd hadden na te komen, bepaalden, dat niemand in de kolonie de voortbrengselen van zijnen arbeid op zijne eigene voorwaarden mocht verkoopen, noch ook iets koopen of over iets beschikken dan in het magazijn van de Compagnie en tegen den door haar vastgestelden prijs. De Franschen zogen echter weldra den tegenzin der vroegere vrije burgers met betrekking tot dit plaatselijk voorschrift in, en drukten er hunne ontevredenheid over uit, doch slaagden evenmin in het verkrijgen van herstel, — de plaatselijke autoriteiten, tot welke zij zich wendden, schreven hunne ontevredenheid toe aan „nationale wuftheid van aard" en voegden er bij: „zij zijn in de woestijn door Gods hand gevoed, en evenals de kinderen Israëls, onder dergelijke omstandigheden, hunkeren zij reeds weêr naar de vleeschpotten van Egypte". Zij ontdekten, dat zij ook in hunne kerkelijke aangelegenheden geen volkomene vrijheid genoten. De benoeming van ouderlingen en diakenen — de beschikking over het armenfonds — de oprichting of herstelling van kerkelijke gebouwen — in één woord alle

zaken in de kolonie waren in dien tijd onderworpen aan de bekrachtiging en de tusschenkomst van het bestuur. Toen de Fransche gemeente haren wensch te kennen gaf, te Drakenstein eenen afzonderlijken kerkeraad te hebben, werden zij ernstig vermaand zich hunnen eed van getrouwheid te herinneren, en zich stipt dienovereenkomstig te gedragen; in het vervolg zorg te dragen, den kommandeur en den raad niet met onbeschaamde verzoeken lastig te vallen, en tevreden te zijn met den kerkeraad te Stellenbosch. Al hoewel gegriefd door de ondervonden behandeling, waren zij te zwak in aantal en te machteloos in middelen, om den autoriteiten weêrstand te bieden; daarenboven is het te denken, dat hun bezadigd en vroom karakter hen aangespoord zal hebben tot vertrouwen in de alles besturende Voorzienigheid, door welke zij tot heden geleid waren. En later schijnt de gevoeligheid van den kommandeur tegenover hen bedaard te zijn, want bij de verkiezing van ouderlingen te Stellenbosch in 1690—91 koos hij tot deze bediening Guillaume du Toit, Claude Marais, Louis de Bérant, Louis Cordier, Abraham de Villiers, Pierre Meyer, Pierre Beneze en Pierre Russou.

Eenigen tijd hierna keerde de Fransche geestelijke naar Europa terug, afgelost door een anderen predikant, van wien melding wordt gemaakt (in eene dépêche, gedagteekend September 1701, van de Vergadering der Zeventienen aan den kommandeur van de Kaap) als van „iemand, die volgens uw voorstel en wensch Hollandsch en Fransch beide verstaat— niet met het doel om in laatstgenoemde taal te preeken, maar slechts om in staat te wezen die oude kolonisten, die geen Hollandsch kennen, te bezoeken, te vermanen en te troosten, zoodat op deze wijze het Fransch met der tijd geheel uitsterven en aan de jeugd niets dan Hollandsch lezen en schrijven zal geleerd worden". In 1709 werd het gebruik van het Fransch in officieele stukken aan het bestuur in 't algemeen verboden; en in 1724 had het lezen der liturgie bij de kerkedienst voor de laatste maal in de

Fransche taal plaats. De Fransche sterrekundige, de Abbé la Caille, die de Kaap in 1752 bezocht, maakt in zijn „Journaal" melding van den toestand zijner landgenooten, en wijst op het allengs uitsterven der taal onder hunne kinderen. Hij zegt — „wat betreft de réfugés, zij hebben de Fransche taal behouden en aan hunne kinderen geleerd; maar deze laatsten, gedeeltelijk door dat zij handel drijven met de Hollanders en Duitschers, die de Hollandsche taal spreken, en gehuwd of verbonden zijn met de Hollanders en Duitschers, hebben hunne kinderen geen Fransch onderwezen. Van de oude réfugés van 1680 tot 1690 zijn er niet meer aan de Kaap, alleen hunne kinderen, die Fransch spreken, zijn nog over en deze zijn zeer oud. Ik ontmoette niemand onder de veertig jaren die Fransch sprak, of hij moest pas uit Frankrijk aangekomen zijn. Ik ben echter niet zeker dat dit algemeen is; doch ik heb degenen die Fransch spreken hooren zeggen, dat er binnen twintig jaren niemand in Drakenstein zal zijn, die het zal kunnen spreken". Le Vaillant, die de kolonie in 1780 bezocht, vermeldt dat hij slechts één ouden man vond, die Fransch verstond. Op het einde der vorige eeuw, werd de taal in 't geheel niet meer gesproken.

Onder deze eerste volkplanters waren er verscheidene, van wie het niet waarschijnlijk was, dat zij, aangezien zij eenige kennis van persoonlijk recht en vrijheid hadden, zich zonder strijd aan het willekeurig bestuur der Compagnie zouden onderwerpen; en de koloniale geschiedenis gewaagt van de „staatkundige onlusten", welke voortvloeiden uit hunne pogingen tot het verkrijgen van opheffing der lasten, waaronder zij leden. In 1699 trad Simon van der Stell af om zich aan den landbouw te wijden, na vooraf zich verzekerd te hebben, dat zijn zoon, Willem Adriaan van der Stell, hem als Kommandeur op zoude volgen. Het schijnt dat de invloed van deze personen in het land zeer groot en bijna zonder toezicht was. Hunne eerste overweging gold natuurlijk het belang der Compagnie,

waaraan zij hunne macht ontleenden; de tweede was de zorg voor hunne eigene persoonlijke belangen, hoe nadeelig die ook mochten zijn voor de belangen van het volk, dat zij regeerden. Zij waren bijgevolg in staat zich te bedienen van de middelen, welke hunne positie ter hunner beschikking stelde, om allen inlandschen handel in hunne handen te houden, even als hunne meesters (de Compagnie) in het bezit van den buitenlandschen handel waren. De gouverneur, zijn vader en zijn broeder waren de grootste landbouwers in de kolonie, en de geestelijke van Kaapstad volgde op hen. Zij hadden de slaven en het eigendom der Compagnie ter hunner beschikking; zij konden beproeven — en er werd beweerd, dat zij 't deden — zich te verrijken gelijkelijk ten koste van de Compagnie en van de kolonisten; en zij waren tamelijk veilig voor tusschenkomst, de middelen van gemeenschap in aanmerking genomen, welke destijds tusschen de Kaap en Holland of Batavia bestonden. Eene memorie, onderteekend door een zestigtal burgers, werd heimelijk naar Holland gezonden. Deze behelsde een aantal beschuldigingen tegen den gouverneur, zoowel van persoonlijke vervolging en dwingelandij, als van monopolisatie van alle middelen ten eigen bate. Op dat tijdstip werd de opbrengst der „tienden", geheven van alle gewas, dat verbouwd, en van al het vee, dat geweid werd, verpacht, en strenge boeten werden vastgesteld om de voldoening er van af te dwingen en de levering van alle voortbrengselen tegen een willekeurig bepaalden prijs te verzekeren. Graanverbouwers beklaagden zich, dat zij, onder de gedwongen verordeningen, genoodzaakt waren zich van hun graan te ontdoen tegen de helft van den prijs, waarvoor het der Compagnie aangerekend werd; wijnverbouwers, dat zij hunnen wijnoogst moesten afleveren tegen tien tot twintig rijksdaalders per legger (leaguer), terwijl die aan de scheepskapiteins tegen 150 rijksdaalders verkocht werd; met land begiftigden, die hunne eigendomsbewijzen verlangden, dat zij ze niet bekomen konden, tenzij het verzoek vergezeld ging van de

noodige *douceur*, „want de gouverneur luisterde bereidwillig naar klinkende redenen"; en alles bij elkaâr genomen was de stand van zaken verderfelijk zoowel voor het stoffelijk als voor het zedelijk welzijn des volks. Onder zulk een stelsel, werd gezegd, zou zelfs de Hof van Eden met geen goed gevolg gekoloniseerd hebben kunnen worden.

Toen Willem Adriaan van der Stell ontdekte, dat eene memorie, die deze klachten inhield, de Kolonie verlaten had, nam hij terstond maatregelen tegen allen, van wie men wist, dat zij haar onderteekend hadden, of die hij als misnoegd onderstelde. Onder hen waren verscheidenen van de réfugés. Jacques de Savoije, de „Oude Heemraad", werd gevangen genomen en opgesloten in eene cel, beschreven als ongeschikt voor een menschelijk wezen; en zijn schoonzoon, Meyer geheeten, geboortig uit Dauphiné, werd eenige dagen later in dezelfde plaats gebracht. Eenigen verborgen zich in het binnenland totdat de storm over gewaaid zou zijn. Onder deze waren Guillaume en François du Toit, Hercules du Pré, Cornelis van Niekerk, Jacobus van Brakel, Willem van Zijl, en Jan en Karel Elbertz. Anderen werden gevat, naar Robbeneiland, Mauritius en Batavia verbannen, of met de terugkeerende schepen naar Holland gezonden. Drie der dus verdreven burgers, de HH. van der Bijl, Thessing, en Van der Heiden, bewerkten dat in Holland de aandacht op den toestand der kolonisten gevestigd werd; en in 1707 werd eene dépêche naar de Kaap gezonden, waarbij de terugroeping van den jongen Van der Stell en van de voornaamste regeeringsbeambten bevolen, en de vonnissen van gevangenschap en verbanning tegen de inwoners afgekeurd werden. De dépêche zet uiteen, dat dit gedaan werd „tot het herstel der rust", doch er werd hoegenaamd geene verandering gebracht in de staatkunde der Compagnie, welke erkend werd te zijn hare eigene verrijking en niet die harer kolonisten.

Vele van de bewoners het onstaatkundige stelsel van monopolisatie en beperking, 't welk bleef heerschen, niet

kunnende verdragen, trokken weg, buiten het bereik der autoriteiten, naar het Binnenland, wáár zij, in navolging van de levenswijze der inboorlingen, zich een bestaan verschaften door het dooden van wild en het verweiden van vee. Zóó ontstond die nomadische gewoonte van „trekking" (zich van de eene plaats naar de andere begeven), welke in een later tijdperk der geschiedenis aanmerkelijk bijgedragen heeft tot de uitbreiding der beschaving en van het Europeesch gezag, en welke tot op den huidigen dag voortgezet wordt door de volkplantingen langs de grenzen.

De verstrooiing der Europeesche bevolking was echter in verschillende opzichten nadeelig voor hen en hunne afstammelingen. Vee en schapen weidende verspreidden zij zich aan gene zijde der bergen over de binnenlandsche en over de woeste Karro-vlakten, somtijds vergezeld en bijgestaan door de inboorlingen. Daar zij verblijf hielden in ongebaande, eenzame streken, en op groote afstanden van elkander woonden, was hunne leefwijze noodzakelijk ellendig en onontwikkelend. Alle nijverheid en geestkracht werd belemmerd door de onzekerheid, zoo niet de onmogelijkheid eene markt te bereiken voor eenig voortbrengsel, 't welk zij mochten telen. Bijgevolg bleef alleen het herdersbedrijf voor hen over; en zoodra zij in het uitoefenen hiervan eenige moeielijkheid op eene plaats ondervonden, breidden zij hunne omzwerving uit en trokken dieper het Binnenland in.

Gelukkig kenmerkten zich de pioniers door hun godsdienstig karakter, en hunne gehechtheid aan het eenvoudig onderwijs van den Bijbel en aan de gebruiken der Nederlandsche Hervormde Kerk. Bij gebreke van eenig geregeld bestuur, dienden deze tot het handhaven van orde en zedelijkheid onder hen. Doch de toestand van het opkomend geslacht was in geenen deele bevredigend. Opgroeiende in betrekkelijke onkunde, of met weinig of geen meerdere opleiding dan de élementaire waarheden hun door hunne ouders medegedeeld, stonden zij zedelijk

nauwelijks hooger dan de Hottentotten of slaven, die hunne huisgenooten waren. De Gouverneur-Generaal Imhoff, die in 1743 eene korte reis in het Binnenland maakte, berichtte dat hij hen in eenen zeer jammerlijken staat vond, en beducht was, dat zij bij verdere verwaarloozing tot barbaarschheid zouden vervallen. Als een geneesmiddel hier tegen werd in 1745 te Swellendam eene magistratuur gevestigd, en een predikant aangesteld om het oog te houden op het welzijn der bevolking, welke zich op dien tijd verscheidene honderd mijlen noord– en oostwaarts verspreid had. Toen de burgers zich nog verder verspreidden, werd in 1786 Graaff Reinett, insgelijks als eene andere magistratuur, gevestigd, en in 1788 werd de Groote Vischrivier als de uiterste grens der kolonie aangewezen.

Reeds vroeger had het bestuur het noodig geoordeeld, het stelsel van „landontginning", welke een gevolg was van het voorwaarts trekken der kolonisten, te regelen. Aan allen, die er om vroegen, gaf het wat men pachtbrieven (loan leases) noemde, tegen eene kleine jaarlijksche huur (vier en twintig rijksdaalders) uit. Zijne kennis van de grenzen van het grondgebied der aldus verpachte landen was zeer onbestemd; voor zoover zij wisten, of er zich om schenen te bekommeren, konden die zich zelfs tot Timbuctoo uitstrekken. Meer bezorgd waren zij hierover, dat er geen handel of ruiling, tot welk een gering bedrag ook, tusschen de kolonisten en de inboorlingen zou plaats hebben. Zoo werd een gebruikt wagenspoor, voerende uit het distrikt van Swellendam naar de druk bezochte Kafferplaatsen ontdekt, waardoor er een vermoeden ontstond, dat in die richting ongeoorloofde handel gedreven werd. Derhalve werden er verordeningen van het Kasteel te Kaapstad uitgevaardigd, waarbij het aan een ieder verboden werd zijne pachthoeve onder welk voorwendsel ook te verlaten, of in het Binnenland door te dringen „op straffe van lichamelijke kastijdingen, ja zelfs van den dood en van de verbeurdverklaring van allen eigendom". Desniettegenstaande

trokken de „Boers” of landbouwers aan de grenzen van plaats tot plaats, zooals hunne neiging hun ingaf; en „togt-gangers” of handelaars bewerkstelligden de ruiling met de hen omringende of meer verwijderde inboorlingen.

Naar gelang de Europeesche kolonisten voorwaarts trokken, verdrongen of verzwolgen zij allengskens de overblijfselen van de zwakke en verstrooide Hottentotstammen, der Khoi Khoin, zooals zij zichzelven noemden, van wie er velen vrijwillig dienstbaar werden, als in ruil voor de hun verzekerde voeding en veiligheid. Maar de pioniers ontmoetten wilden van eenen minder handelbaren aard, toen zij noordwaarts met de Boschjesmannen, en oostwaarts met de Kaffers in aanraking kwamen. De Boschjesmannen, die in het bezit waren van de Roggeveld-heuvels, van het Nieuwveld en de Sneeuwbergen, verontrustten hen dikwijls; zij vermoordden hunne herders, voerden hun vee weg, vielen somtijds hunne erven aan en staken hunne woningen in brand. Ook de Kaffers hieven voortdurend „zwarte belasting” van hen, die in de nabijheid van Bruintjeshoogte, van de Zondagsrivier, van de Boschjesmanrivier en van het Zuurveld verblijf hielden.

Dientengevolge was de toestand van die landbouwers langs de grenzen moeitevol en gevaarlijk. Evenals de blokhuisbewoners in Amerika, moesten zij voortdurend op hunne hoede zijn tegen vijandelijke aanvallen. Zelfs hunne vrouwen en kinderen moesten helpen bij de verdediging van hunne woningen en hun eigendom; en er worden verscheidene voorbeelden van buitengewonen vrouwelijken moed en dapperheid vermeld. Hunne afgezonderde stelling verlokte de wilde inboorlingen gedurig ten sterkste gruwelen tegen hen te bedrijven, die wederkeerig de landbouwers drongen tot vergelding of weêrwraak, tot dat hunne ergste vijanden uitgeroeid, of in de wildernis en de bergengten gedreven waren.

Uit de wijze van grensverdediging, die toen in zwang was, ontwikkelde zich het koloniale stelsel van Kommando's.

De „veld-kornetten”, gekozen uit de achtingswaardigste inwoners van plaatsen, welke buiten het onmiddellijk toezicht van den Landdrost of magistraat lagen, werden gemachtigd om in geval van onverwachte invallen of plunderingen, eene legermacht bijeentebrengen, den aanval afteslaan en de plunderaars te vervolgen, met het doel niet slechts om hen gevangen te nemen en in handen van het gerecht overteleveren, maar ook om het geroofde goed terugtebekomen. Door dit stelsel werd eene netelige taak toevertrouwd aan eene klasse van lieden, van welke niet te verwachten was, dat zij er zich altijd met bezadigdheid van zouden kwijten; en het is onnoodig te zeggen dat, zoowel door den erfelijken haat en de vooroordeelen der partijen, als door het kwaad, dat zij elkander hadden berokkend, daden van den bloeddorstigsten en wraakgierigsten aard van hunne twisten onafscheidelijk waren.

Het gemis van alle recht van toezicht der Regeering over deze gewapende korpsen, en over de grensbevolking in het algemeen, deed weldra een toestand van regeeringloosheid geboren worden. Buiten Kaapstad was er omstreeks dien tijd voor de Compagnie geen militaire macht beschikbaar, doordien in 1782 de oorlog tusschen Holland en Engeland was uitgebroken, en er dus geen troepen voor de Kaap gemist konden worden. Zelfs de toevoer van specie uit het Vaderland hield op, en men was genoodzaakt koloniaal papierengeld in omloop te brengen, dat later ingewisseld zou worden, maar dat spoedig in waarde daalde. Dit alles veroorzaakte in de Kolonie groote ontevredenheid, welke zich in 1795 lucht gaf in openlijk uitgedrukte misnoegdheid. Eenige oproerige burgers van Graaff Reinet en Swellendam gingen zoover, dat zij de Landdrosten of magistraatspersonen der Compagnie uit hunne ambten ontzetten „daar zij weigerden langer de bevelen der achtbare Compagnie te gehoorzamen, veel meer nog eenig recognitiegeld (erfpacht) of andere belastingen te betalen, om reden het land sedert 26 of 28 jaren uitsluitend op

kosten der burgers was verdedigd, en zij het zich onmogelijk konden voorstellen dat het billijk was, schatplichtig te zijn wegens het bezit van gronden, die zij zelven moesten beschermen tegen den vijand.

De meerderheid der bevolking echter spoorde het Bestuur op eene meer wettige wijze, door verzoekschriften en deputaties, aan tot wegneming van het kwaad, 't welk aan de onpopulariteit der Compagnie ten grondslag lag. Zij vroegen het recht, om hunne produkten te verkoopen aan wien zij wilden, — „dat alles, wat de handel naar het land voerde, vrij ontscheept, en alles wat het land voortbracht vrij uitgevoerd mocht worden; daar het een erkende regel was, dat de landbouwer zich niet kan staande houden zonder een voldoenden uitweg voor alles, wat zijn arbeid aan het land ontwoekert; en eene kolonie als deze, die alleen uit landbouwers is samengesteld, geen duurzame middelen kan hebben om zichzelve te onderhouden zonder eene bestendige vraag naar opbrengst, geëvenredigd aan de grootte daarvan; noch ook zonder dat het binnenlandsch verkeer zoo gemakkelijk mogelijk gemaakt worde, daar anders de moeielijkheden van het vervoer alle inspanning der landbouwers nutteloos maken door vermindering hunner winsten."

In hetzelfde tijdsgewricht, toen de oneenigheid tusschen het volk en het Bestuur den vrede en de rust van het land dreigde te verstoren, schonk de loop der staatkundige gebeurtenissen in Europa eene onverwachte oplossing van deze inwendige moeielijkheid. De Vereenigde Nederlandsche Provinciën waren gedwongen geworden zich te onderwerpen aan het leger der Fransche revolutionairen, en de Stadhouder (Prins van Oranje) vond eene schuilplaats in Engeland. Dáár werd een verbond gesloten tegen den algemeenen vijand, tegen Frankrijk, en daar de Kaap de Goede Hoop een gewichtig punt was, werd eene Engelsche vloot uitgezonden om de Kolonie overtehalen, zich tot na het herstel van den vrede onder de bescherming van Engeland te plaatsen.

Admiraal Elphinstone en Generaal Craig voerden het bevel over de vloot en de troepen, die in Juni 1795 aan de Kaap aankwamen. Zij brachten ook een schrijven van den Prins van Oranje aan het bestuur van de Kaap mede, waarin werd gemeld, dat zij uitgezonden waren, om de Kolonie tegen de Franschen te beschermen, en bevolen dat de troepen en schepen ontvangen en behandeld moesten worden als die van vrienden en bondgenooten van Holland. De met het bestuur belaste beambte, Kommissaris Sluijsken, met zijne raadslieden, de „Politieke Raad", schijnt dit bevel van een in ballingschap levenden vorst met wantrouwen ontvangen te hebben; en daar zij geene instructie van hunne eigene Vergadering van Zeventienen hadden, verwierpen zij het voorstel, om de landing der troepen, die zich aan boord van de vloot bevonden, die in Simonsbaai het anker had laten vallen, toetestaan, en weigerden beslist, de volksplanting onder de bescherming van Groot-Brittannië te stellen. De Hollandsche krijgsmacht, artillerie en infanterie, telde nauwelijks 1000 man; maar zij werd gesteund door de burgers en de militie der inboorlingen, die voor de dienst opgeroepen was, alles te samen omstreeks 3000 man. Deze troepen trachtten de landing der Engelschen te beletten en namen eene stelling in bij den post van Muizenberg (nabij Kalkbaai), wáár de overblijfselen van de oude batterij en het kamp nog te zien zijn. Na eenige levendige schermutselingen, waarin verscheidene officieren en leden van de koloniale macht zich onderscheidden, in 't bijzonder een zekere Kapitein Cloete, die een korps Hottentotten aanvoerde, en een zekere Mr. Duplessis, die aan het hoofd van eene afdeeling burgers stond en door zijnen moed de aandacht van den Engelschen Generaal op zich vestigde, werd een wapenstilstand van 48 uren aangevraagd en toegestaan, ten einde de voorstellen betreffende het bezetten van Kaapstad te overwegen. Men werd het toen eens over de voorwaarden van capitulatie, waarbij de Engelschen binnen de forten

en het kasteel gelaten, en den Gouverneur en den beambten der Hollandsche Oost-Indische Compagnie werd toegestaan, de Kaap met hun persoonlijken eigendom op den 12den November 1795 te verlaten.

Op deze wijze nam het *regime* van de groote handelsvereeniging, die gedurende omstreeks anderhalve eeuw de zaken van de Kaap de Goede Hoop geleid had, een einde. — Een twaalftal particuliere personen hadden tehuis, in eene achterkamer om eene groene tafel gezeten, een rijk in den vreemde bestuurd, en over hunne oorlogschepen, hunne vestingen en troepen beschikt; doch terwijl zij voorwendden het nationaal belang te bevorderen, duldden zij kolonisatie slechts juist zoover, als zij daarbij een dadelijk voordeel voor hunnen handel op de Oost konden vinden; en terwijl zij zich beroemden op de voorrechten van het Republikeinsche burgerschap, stonden zij slechts „als eene gunst" aan anderen toe, te verblijven in het land, dat zij in naam der souvereine macht in bezit hadden genomen.

„Eenig nationaal gevoel voor het Vaderland moge overgebleven zijn", zegt wijlen Rechter Watermeijer, „maar in werkelijkheid werd ieder (van wat kleur ook) in de Kolonie bevoordeeld door de opheffing van de nachtmerrie der Hollandsche Oost-Indische Compagnie."

II.

Tijdelijke bezetting en eindelijke inbezitneming door Groot-Brittannië.

1795 tot 1820.

De Kolonie tijdelijk bezet door Engeland. — Aan de Hollanders teruggegeven bij den Vrede van Amiëns — Verbeterd beheer onder Gouverneur Janssens en den Commissaris-Generaal De Mist — Weder uitbreken van den oorlog in Europa — Herneming van de Kaap door Engelsche Krijgsmacht — Capitulatie en einde van het Hollandsch Bataafsch Gouvernement — Toestand van het Land — Uitdrijving der Kaffers tot aan gene zijde der Vischrivier — De veldtocht van Kolonel Graham — Het vermoorden van den Landdrost Stockenstrom — De opstand van „Slaghter's Nek" — De volkplanting te Albany — Aankomst van Britsche Landverhuizers.

„Evenals reizigers, wanneer zij onverwachts onbekende vreemdelingen ontmoeten, in twijfel staan, de een den ander aanstarende, begeerig te weten wat zij te hopen of te vreezen hebben, zóó stond het de eerste dagen na de capitulatie met het verkeer en de gemeenschap tusschen de kolonisten en de Engelschen." — Daar waren sommigen, die zeer uit hun humeur en ontevreden over den staat van zaken waren; maar de inwoners over het algemeen namen de verandering van bestuur blijkbaar gunstig op, en verscheidene van de vroegere ambtenaren werden, daar zij zich schikten naar de veranderde tijdsomstandigheden, verbonden aan het Britsch gezag.

Generaal Craig, die de teugels van het bewind in handen nam, verzekerde den kolonisten, dat het zijne begeerte was den vrede en de welvaart van het land te bevorderen; dat alle monopolie opgeheven en de binnenlandsche handel vrij zou zijn; dat geen nieuwe belastingen opgelegd en eenige drukkende afgeschaft zouden worden; dat het papierengeld zijne waarde behouden, en de regeering in specie betalen zoude; en dat in geval van misverstand ophelderingen gegeven zouden worden aan ieder en een iegelijk, die naar Kaapstad kwam.

In de meer verwijderde distrikten des lands duurden de openbare wanordelijkheden nog voort. Vele burgers van Graaff Reinet weigerden den eed van getrouwheid aan de nieuwe regeering afteleggen, en toonden even weinig eerbied voor de overheidspersonen, die aangesteld waren om gezag over hen uitteoefenen, als voor de „aristokraten" van de oude Compagnie, die zij vroeger maar wat aan hadden laten praten. Eene afdeeling Britsche soldaten werd toen voor de eerste maal het land ingezonden, en hunne tegenwoordigheid diende om de weerspanningen tot onderwerping te brengen, en gehoorzaamheid te verzekeren. Mr., later Sir John Barrow, vergezelde den magistraat, Mr. Bresler, om hem in zijn weder opgevat ambt te Graaff Reinet te installeeren, en deze reis gaf aanleiding tot het uitgeven van zijn welbekend werk, 't welk den toestand van Zuid-Afrika onder de aandacht der letterkundige wereld van Europa bracht.

De orde langs de grenzen was niet zoo gemakkelijk te herstellen. De Kaffers en eenige Hottentotten, besmet door den heerschenden geest van rebellie en regeeringloosheid, werden bandeloos en overmoedig; zij vielen de kolonisten aan en verspreidden schrik, zelfs zuidwaarts tot Outeniqualand, het tegenwoordige George-distrikt. Eene militaire afdeeling onder Majoor Francis Sherlock, en een detachement landbouwers onder den kommandant Tjart van der Walt vereenigden zich, om deze plunderende benden

te bedwingen. Ongelukkiglijk werd de dappere van der Walt, die zijn eigen volk vertrouwen en zijner wederpartij schrik inboezemde, door een geweerkogel geveld, terwijl hij in de bosschen nabij Gamboorivier doordrong. Van zijne leiding beroofd, werd het kommando ontbonden, zonder dat het doel van de expeditie volkomen bereikt was; en toen daarop bericht ontvangen werd van eene voorloopige onderhandeling, om de Kolonie aan Holland terugtegeven, en de vijandelijkheden niet voortgezet konden worden, werd er een weinig eervolle vrede met de Kaffers en Hottentotten gesloten, waarbij ieder der partijen het bezit van het vee en den buit, dien zij gemaakt hadden, verzekerd werd.

Het Engelsche gouvernement bezette toen ter tijd de Kaap slechts tijdelijk als eene veroverde bezitting. De voornaamste reden daarvoor was, dat zij als militaire post voor hem zelf zoo belangrijk, en als de sleutel te beschouwen was voor de Indische bezittingen, die men tot elken prijs tegen de aanvallen der Franschen moest verdedigen.

Eene sterke gewapende macht werd daarom onderhouden, verdedigingswerken werden aangelegd, en het geld kwistig uitgegeven. Men schat dat in de zeven jaren, gedurende welke het de Kaap bezette, meer dan een millioen ponden sterling werd uitgegeven in de Kolonie, welker uitvoer in dien tijd niet meer dan £ 15.000 per jaar bedroeg, en welker Europeesche bevolking van iederen leeftijd en geslacht het cijfer van 25.000 zielen niet te boven ging.

De vrede van Europa, welke door het verdrag van Amiëns in 1802 verzekerd werd, bracht de Kolonie tot hare betrekking met Holland terug. Eene der bepalingen van dat kortstondig verdrag was „de teruggave van de Kaap de Goede Hoop aan de souvereiniteit van de Bataafsche Republiek"; en in 1803 werd het land door de Engelschen ontruimd. Mr. De Mist, lid van de Commissie voor de Aziatische Bezittingen (door welk lichaam

de voormalige zaak van de Hollandsche Oost-Indische Compagnie bestuurd werd), werd benoemd tot Commissaris-Generaal van wege de Republiek, om de Kolonie van de Engelsche autoriteiten overtenemen. Ook moest hij den nieuwen Gouverneur, Generaal Janssens, in zijne betrekking installeeren. Het eerste wat deze twee ambtenaren bij hunne aankomst aan de inwoners bekend maakten was, dat de volkplanting niet langer van eenig handelslichaam welk ook afhankelijk zoude zijn; dat de nieuwe staatsregeling alle bijzondere privilegiën van dien aard afschafte, en dat het volk in het vervolg geen ander bestuur had te erkennen dan dat, hetwelk de Bataven over zich zelven hadden aangesteld.

Het nieuwe door hen ingevoerde *regime* leverde een groot contrast met het wanbestuur der Oost-Indische Compagnie. Gouverneur Janssens en Mr. De Mist maakten ieder afzonderlijk eene reis door de Kolonie, bezochten de volkplanters aan de grenzen, en de Kaffer- en Hottentot-opperhoofden, en trachtten het kwaad, dat beroeringen onder hen verwekt had, te herstellen. Dr. Henry Lichtenstein, die deze beambten vergezelde, verkreeg aldus de bouwstoffen voor de uitmuntende beschrijving, welke hij in zijne reisverhalen van de Kolonie en van het vorige geslacht van kolonisten geeft. De Commissaris-Generaal (De Mist) hield zich hoofdzakelijk bezig met de regeling van het burgerlijk bestuur; en zijne vrijzinnige en welwillende inzichten komen uit in de verschillende maatregelen, die toen door hem werden voorbereid tot beter beheer der openbare zaken. Hij verdeelde het land in vijf distrikten of „drostschappen „(drostdies)": Stellenbosch, Swellendam, Graaff Reinet, Uitenhage en Tulbach. Ieder distrikt stond onder het oppertoezicht van een Landdrost of magistraat, die werd bijgestaan door gezeten burgers, heemraden genoemd; deze te samen vormden eene commissie of raad, die over de belangen van het distrikt te beraadslagen of te beslissen had. In de instructies voor

de Landdrosten werden hunne verplichtingen uitvoerig uiteengezet. Overeenkomstig het beginsel, „dat de Kolonie hare belangrijkheid moest ontleenen aan de hoeveelheid en hoedanigheid harer voortbrengselen", werd hun opgedragen, het mogelijke in het werk te stellen tot bevordering van haren stoffelijken welvaart. Zij moesten bijzonder acht geven op de verbetering van de verschillende veesoorten, het aanleggen van kunstmatige weiden en van winterstallen voor het vee aanmoedigen, en vooral ook de ruiling van de inlandsche schapen van de Kaap tegen woldragende, wat (zooals op goede gronden voorspeld was) eene onuitputtelijke bron van welvaart zou opleveren. Ook moesten zij zich goed bekend maken met iedere bijzondere streek lands in hun distrikt, om te weten voor welk soort van vee iedere plaats het meest geschikt was, of welke wijze van bebouwing en welk gewas er het beste zoude slagen. Boven en behalven de verbouwing van graan, moesten zij de inwoners aansporen tot het telen van al die voedingsmiddelen, welke geschikt waren om het verbruik van graan en dergelijke, die artikelen van uitvoer konden worden, te besparen; vooral tot het aankweeken van den wijnstok. Het aanplanten van timmerhout en het bewaren der bosschen was hun insgelijks opgedragen. Voorts moesten zij, ter bevordering van den welvaart en den bloei hunner distrikten, acht geven op de opvoeding der kinderen, en de middelen hiertoe voor ieder huisgezin gemakkelijk maken; moesten zij de jeugd tot vlijt aansporen, door den nijveren en arbeidzamen pachter met gepaste onderscheiding te behandelen, en hun het landbouwbedrijf als zeer eervol voor den persoon en hoogst voordeelig voor de Kolonie voor te stellen. De beschaving der inboorlingen van het Hottentottenras moest een der zaken zijn, waaraan zijne hunne zorgen wijdden; deze moesten beschouwd en behandeld worden als een vrij volk, dat een wettig recht op verblijf had, en derhalve beschermd moest worden in hunne personen, hunnen eigendom en hunne bezittingen. Met de verschillende stammen aan de

grenzen moest ook zóó omgegaan worden, dat zij geen billijke reden konden hebben om de inwoners aantevallen; en ten einde zoo veel mogelijk iedere oorzaak van geschil met hen te voorkomen, mocht geen kolonist, op straffe van vervolging bij de wet, over de grenzen gaan zonder eene bijzondere schriftelijke vergunning van den Gouverneur. Zoolang het gebruik van slaven in de kolonie nog niet was afgeschaft, was den Landdrosten voorgeschreven, het onder hunne heiligste plichten te rekenen, voor de bescherming van die ongelukkige wezens te zorgen, en de inwoners door hun gezag en voorbeeld te gewennen, hen als hunne natuurgenooten te beschouwen en te behandelen, en niet te dulden dat er eenige wreedheid jegens hen gepleegd werd. Als toevoegsel aan deze algemeene instructies, werden er wetten gemaakt tot regeling van de kerkelijke zaken, de scholen, eene militiemacht, distriktshoven, en de aanstelling van veld–kornetten tot het uitoefenen van beperkte ambtsbezigheden in onderafdeelingen van distrikten. Van deze wetten maken enkele nog een deel uit van het wetboek der Kolonie.

Maar de invoering van deze wetten, en de toekomstige ontwikkeling van het land, zouden door andere handen verwezenlijkt worden. De vrede van Amiëns bleek van korten duur te zijn. De oorlog werd op nieuw in Europa verklaard. De vijandelijkheden tusschen Engeland en Frankrijk werden hervat, en daar het gewicht van de Kaap als eene zee– en militaire stelling door de Britsche Regeering ten volle werd erkend, werd er besloten eene vloot en gewapende macht uittezenden om haar te heroveren.

Deze expeditie, onder Generaal Sir David Baird, bereikte de Kaap de Goede Hoop den 5den Januari 1806, en nam in het kanaal tusschen Robbeneiland en den Blauwenberg, aan de noordzijde van Tafelbaai, tegenover Kaapstad eene stelling in. De troepen bewerkstelligden eene landing op de kust, niettegenstaande er eene hevige branding stond,

en een boot met omstreeks 40 man van het 93ste regiment Hooglanders omsloeg, die allen verdronken. Het leger, dat uit het 24ste, 59ste, 71ste, 72ste, 83ste, en 93ste regiment bestond, omstreeks 4000 man sterk, bewoog zich in de richting van Kaapstad; maar bij het beklimmen van den Blauwenberg-heuvel werden zij tegen gehouden door de Bataafsche en koloniale krijgsmacht, onder Generaal Janssens, welke omstreeks 3000 man telde en in slagorde geschaard stond. Er volgde een treffen, daar de landingstroepen onder een zwaar schroot- en musketvuur voorttrokken; doch toen zij chargeerden, overwonnen zij allen tegenstand en dwongen de Bataafsche troepen tot eene overhaaste terugtocht; de hulptroepen, bekend als de Waldeker-Regimenten, weken het eerst en vluchtten overijld naar Kaapstad. De Engelschen waren niet in den besten staat om hen te achtervolgen, daar de aard van den bodem, — dik zwaar zand bedekt met struikgewas, — en het volslagen gemis van water en de uitwerkselen van eene brandende zon, hen bijna uitgeput hadden. Den volgenden dag echter trokken zij voorwaarts en namen de hoofdstad in.

Generaal Janssens, die in het gevecht zich van zijn plicht gekweten had als een dapper man aan het hoofd van een zwak leger, trok met het overschot van zijne krijgsmacht langs de Eersterivier-vallei naar Hottentot's Holland en Sir Lowrij's Pass terug, wáár men veronderstelde dat hij voornemens was zich te vestigen op zulk eene wijze, dat daardoor het verkeer van Kaapstad met het Binnenland werd afgesneden. Generaal Baird behandelde Janssens met de grootmoedigheid en onderscheiding, die men aan een onverschrokken krijgsman verschuldigd is, en zond hem een brief, waarin hij er sterk bij hem op aandrong, dat hij zich, met het oog op de sterkte van het Britsche leger, welke geen twijfel liet omtrent den uitslag van eenigen verderen tegenstand, dadelijk zou overgeven, ten einde de algemeene rust te bevorderen. Na een wapenstilstand en eenige voorloopige stappen, werden eervolle en voordeelige

capitulatie-voorwaarden toegestaan — eene er van was, dat de Bataafsche troepen op kosten der Engelsche Regeering ingescheept en regelrecht naar Holland gezonden zouden worden; en een tweede, dat de burgers en inwoners in het bezit zouden blijven van al de tot hiertoe door hen genotene rechten en privilegiën, en dat de openbare eeredienst, zooals ze toen uitgeoefend werd, onveranderd in stand zou gehouden worden. Deze capitulatie-artikelen, formeel toegestaan aan den voet van Sir Lowry's Pass, werden daarna op het kasteel van Kaapstad, den 19den Januari 1806, bekrachtigd en bevestigd. Dit feit maakte voor goed een einde aan het bewind van de Hollandsche regeering in Zuid Afrika. [1])

Gedurende de eerste jaren na de overdracht aan het Britsche gezag verkeerde de Kaap in een toestand van betrekkelijke rust en overvloed. Eene sterke militaire macht wakkerde door hare vele behoeften en ruime uitgaven landbouw en nijverheid aan. De milde en verzoenende gedragslijn, die door Sir David Baird en zijne opvolgers, de Graaf van Caledon, en Sir John Cradock (later Lord Howden) gevolgd werd, hunne vorstelijke gastvrijheid en persoonlijke, hartelijke en vrije omgang met alle klassen der maatschappij, bezegelde en onderhield eene zeer welwillende verhouding tusschen de bestuurders en de bestuurden.

---

[1]) Gedurende eenige volgende jaren werd de Kaap de Goede Hoop door de Britsche regeering nog altijd beschouwd als eene louter tijdelijke bezitting, die zij door verovering had verkregen; doch toen in 1814 de wapenfeiten der verbondene legers in Europa eenen duurzamen vrede verzekerd hadden, werd eene overeenkomst gesloten tusschen den Prins als souverein Vorst van de herstelde en Vereenigde Nederlanden en Zijne Majesteit den Koning van Groot-Brittannië, waarbij, — tot vergoeding van ettelijke kosten door laatstgenoemden gemaakt voor de verdediging van de Nederlanden en zijne volkplantingen, — de kolonie van de Kaap de Goede Hoop, tegelijk met Demerari, Essequibo en Berbice, blijvend aan de Britsche Kroon werd afgestaan. Op deze wijze erlangde de kolonie voor altijd deel in het aanzien van het moederland, en in de voordeelen van zijne handelsmacht.

Vooral in en om Kaapstad werd algemeene voorspoed en maatschappelijk geluk genoten, zooals die vóór dezen in de Kolonie niet bekend waren. Maar aan gene zijde van de bergketen, die den horizon begrensde, deelde het land niet bijzonder in deze voordeelen. Het is waar, Graaff Reinet, de vroegere schouwplaats van opstand en regeeringloosheid, was nu aan de orde hergeven; het vastberaden beheer van den nieuwen Landdrost, Mr. Stockenstrom, had hiertoe bijgedragen. Postale gemeenschap werd insgelijks tot stand gebracht, — eens per week van de hoofdstad naar het binnenland, en om de veertien dagen van het verst verwijderd station naar de hoofdstad. Het landbezit werd op eenen vasten grondslag geregeld, zoodat zij die eigendom hadden hetzelfde land erfelijk konden bezitten en er naar goedvinden mede handelen. Gerechtshoven breidden hunne ambtsverrichtingen tot de binnenlandsche distrikten uit, en verzekerden gelijke bescherming aan alle klassen. Maar opvoeding en de gemakken der beschaving werden onder de landelijke bevolking zeer gemist. Ofschoon door overvloed omringd, schijnt hun maatschappelijke toestand verre van benijdenswaardig geweest te zijn. Hun leven was vrij wel hetzelfde, als Sir John Barrow het eenige jaren vroeger beschreef: „iedere volgende dag was eene herhaling van den voorgaanden, welks eentoonigheid alleen werd afgewisseld door het toevallig bezoek van een reiziger, door minder welkome bezoeken van Boschjesmannen, of door de vrees van door hunne eigene slaven of de in hunne dienst staande Hottentotten vermoord te worden".

Toen in 1811 voor het eerst eene „commissie van omgang" was benoemd, om in die afgelegene streken rechtspraak te doen, bracht de president, Mr. Rijneveld, den treurigen staat van onderwijs en beschaving, dien zij overal ontmoetten, meer bepaald onder de aandacht der regeering. Zij trokken door distrikten, die voor het grootste gedeelte bewoond waren door rijke kolonisten, eigenaars van plaatsen en aanzienlijke veestapels, in wier huizen

gezinnen van twaalf of meer kinderen werden gevonden, waarvan de oudsten zelfs niet in staat waren te lezen of hunne namen te schrijven. Op de standplaatsen van de landdrosten of magistraten, wáár kerken en onderwijzers waren, waren ook scholen, maar alleen de dorpelingen of zij, die in de nabijheid woonden, konden daarvan gebruik maken. Zoo waren er in het distrikt van Graaff Reinet 3400 kinderen, van welke op zijn hoogst een honderdtal gelegenheid had om onderwijs te ontvangen; terwijl toch de ouders van ten minste 2000 van die kinderen in staat waren de noodige uitgaven voor hunne opvoeding te bekostigen. In de distrikten waar geen kerk, geen gevestigd magistraat of dorp was, hadden de jongelieden weinig verkeer of gemeenschap met elkander, en derhalve geen wederkeerige ontwikkeling van denkbeelden. En het aankomend geslacht, waarvan het in vele huizen wemelde, had geen ander levensdoel voor oogen, dan zich aan de veeteelt te wijden, en landerijen tot dat doel te verkrijgen. Men hoorde van niets anders, dan van tusschen andere plaatsen in te dringen, ten einde nieuwe grasvelden en goede weiden te verkrijgen, — en dientengevolge bestond er eene algemeene neiging, om zich zelfs over de grenzen der Kolonie te vestigen. Terwijl eene opene landstreek van onbegrensde uitgestrektheid noordwaarts voor hen lag, was het niet denkbaar dat zij zich door de denkbeeldige zig-zag lijnen, welke als grenzen vastgesteld waren, zouden laten binden.

Dit was echter anders aan de oostelijke grenzen. Dáár had de Vischrivier, van haren oorsprong tot aan zee, sinds 1778 voortdurend de grens tusschen de kolonisten en de Kaffers bepaald. De stammen, die ten westen van de lijn gevestigd waren, in het zoogenaamde Zuurveld, werden als indringers beschouwd; en hunne uitdrijving schijnt, zoowel door de Bataafsche als door de Engelsche autoriteiten, als noodzakelijk beschouwd te zijn geworden. Indien toen voorzichtige maatregelen genomen waren, had men zich van de aanhankelijkheid van die lieden kunnen verzekeren,

en eene reeks van verwoestende oorlogen, die volgden, ware voorkomen geworden. Maar men volgde de staatkunde door Kolonel Collins voorgeschreven, die in 1809, als bijzonder gemachtigde voor de regeling der zaken, eene reis langs de grenzen maakte. Zijn raad was, al de Kaffers te dwingen naar hun eigen land terugtetrekken, onoverkomelijke bezwaren aan het wederkeeren naar de Kolonie in den weg te stellen, en iedere aanleiding tot hun verblijf in de nabijheid der grenzen weg tenemen. Overeenkomstig dit plan werden de noodige stappen gedaan, om deze lieden, — van welke er velen in dienst van de kolonisten waren, de mannen als herders, en de vrouwen voor huisselijke bezigheden, — uittedrijven. Men beval, hen in het loopende jaar te ontslaan. De uitvoering van dit bevel gaf aanleiding tot eenige hartverscheurende tooneelen. Een zeker pachter zeide tot zijnen Kafferbediende, die verscheidene jaren bij hem geweest was: „ik heb van den Veldkornet bevel ontvangen, u naar uw eigen land te zenden." „Mijn eigen land! Dit is mijn eigen land, „Meester! ik ben 14 jaar in uw dienst geweest; gij zijt mijn „vader; uwe vrouw is mijne moeder; ik ben nooit in Kaf„ferland geweest, dan om uw vee terug te halen. Ik wil „geen ander land hebben." Het bevel werd door den Veldkornet zelven herhaald, maar zonder gevolg.— „Neen, „jaag mij niet onder de Kaffers! Gij moogt mij op deze „plaats dood schieten. Verlaten wil ik haar niet!" In spijt van de wreede bepaling, welke hem aan den dood bloot stelde, keerde de Kaffer gedurende eenigen tijd iederen nacht tot zijnen meester terug om een weinig voedsel te vragen; doch toen hij ervoer, dat er geen kans op eenige verlichting van zijn vonnis bestond, gehoorzaamde hij aan het hem gegeven bevel, naar zijn vorig land terug tekeeren en nooit de Vischrivier weêr overtesteken.

De maatregelen, die aangenomen waren om al de Kaffers te nopen vreedzaam op hunne schreden terug tekeeren, slaagden slechts ten deele. Zij, die Kraals bewoonden,

werden gedwongen tot aan de Zondagsrivier terugtetrekken. Maar haar overgaan wilden zij niet; en gedurig kwamen er klachten tot de regeering over de afgrijselijkste gewelddadigheden, zooals die door hen gepleegd waren. Toen werd er besloten, de geheele streek, bekend onder den naam van het Zuurveld, te doen ontruimen, en eene gewapende macht, die deels uit troepen en deels uit burgers bestond, onder het kommando van Kolonel Graham, werd tegen hen afgezonden. De order luidde: „het grondgebied te doen ontruimen”, maar geen enkel stuk vee te rooven, noch eenig voorwerp in of nabij eene van de Kraals weg te nemen. En aan deze order hield zich de kommanderende Kolonel. In het begin van den veldtocht, toen men een aanzienlijken troep Kaffers van het eene gedeelte van het kreupelbosch naar het andere had zien oversteken, berichtte een artillerie-officier dat, daar de Kaffers geheel blootstonden voor het vuur, zich eene goede gelegenheid aanbood om de veldstukken, die van lont voorzien en geladen waren, onder hen afteschieten. — Kolonel Graham antwoordde: „los geen enkel schot, totdat alle vriendschappelijke middelen beproefd zijn”, en de Kolonel zette zijne pogingen, om zijn doel door geduld en verzoening te bereiken, voort.

De rechter afdeeling van de krijgsmacht stond onder het bevel van Kolonel Graham zelven, de midden afdeeling onder Majoor Cuijler, en de linker afdeeling onder Mr. Stockenstrom, den Landdrost van Graaff Reinet, als opperbevelhebber van de burgers. De Kaffers stonden klaarblijkelijk onder leiding van de opperhoofden Slambie en Congo; en toen Majoor Cuijler in de nabijheid van Congo's Kraal kwam, vond hij al hunne volgelingen in slagorde geschaard, en met kraanvogel-vederen, het zinnebeeld van den oorlog, getooid. De Majoor reed met vijfentwintig man naar hen toe, om hen te polsen en te overreden zich achter de Vischrivier terugtetrekken. Hierop kwam de oude Slambie vooruit, en riep in schijnbaar groote gemoedsbeweging uit: „Hier is geen honing, ik wil honing eten,

en om mij die te verschaffen zal ik de Zondag– Congo– en Zwartkoprivier overtrekken." „Dit land" zeide hij verder, terwijl hij met zijn voet hevig op den grond stampte, „is het mijne; ik won het in den oorlog, en wil het behouden." Nadat hij deze kernachtige, bondige rede geeindigd had, zwaaide hij met de eene hand zijn speer, en bracht met de andere een hoorn aan zijn mond, en toen hij daarop blies, wierpen zich twee of driehonderd van zijne volgelingen op Majoor Cuijler, die, alleen met een tolk, zijne afdeeling 150 el vooruit was, op welke hij zich echter terstond terugtrok, en haar te gelijk beval te vuren. De Kaffers zochten toen een schuilplaats in een dicht woud, waarin zij eene menigte vee voor hun onderhoud gedreven hadden.

Hierna werd aan Mr. Stockenstrom, die zich aan de noordzijde van den Zuurberg bevond, bevel gezonden zich met de rechter afdeeling aan de zuidzijde te vereenigen; en den 29sten December verliet hij zijne kwartieren, vergezeld door vierentwintig man, hoofdzakelijk burger–kommandanten.

Toen zij meer dan halfweg, op den top van den Zuurberg, waren, aan eene plaats bekend als Doorn–Nek, wáár een open vlakte was, kwam een aantal Kaffers den troep te gemoet, en steeg Mr. Stockenstrom, die een nooodlotttg vertrouwen in hunne vriendschapsbetuigingen stelde, van zijn paard en trad met hen in gesprek. Gedurende omstreeks een halfuur rookte de waardige magistraat met hen een pijp, en reikte zijn tabakszak onder hen rond terwijl de zaak der uitdrijving besproken werd. Hij deed al wat hij kon om hen te bewegen het land te verlaten, en verzekerde hen, dat er geen schot zou gelost worden, indien zij rustig over de Vischrivier trokken. De Kaffers beweerden, dat zij het land gekocht, en er aan eenige Hollandsche agenten een zeker aantal stuks vee voor betaald hadden, waarom het niet billijk van de regeering was hen er uit te drijven. Staande de „beraadslaging" (palaver)

kwamen eenige andere Kaffers aan, die berichtten dat er bloed vergoten was. Het karakter van de vergadering veranderde daarop eensklaps. De Kaffers, nu omstreeks 100 in getal, vielen op Mr. Stockenstrom en hen, die het dichtst bij hem waren, terwijl zij hunne paarden bestegen aan, en vermoordden op staanden voet den ouden man, acht van de pachters die bij hem waren, en een Hottentot. Aan de overigen van het gezelschap gelukte het te ontsnappen. Toen de tijding van den moord het kamp bereikte, wáár de zoon van Mr. Stockenstrom, als vaandrig bij het Kaapsche Korps, de wacht had, vertrok deze onmiddellijk met achttien man, overviel onverhoeds een groot gedeelte der moordenaars, doodde zestien hunner, heroverde acht paarden, en vervolgde de andere Kaffers tot in de ondoordringbare bosschen. Bij Doorn-Nek werden de verminkte overblijfselen van de vermoorden gevonden en in een graf bijgezet. Geen gedenkteeken wijst de plaats aan, wáár deze waardige kolonisten ter ruste werden gelegd, ofschoon zij aan den hoofdweg van Port Elizabeth naar Somerset en Cradock gelegen is, en door hare gesteldheid eene der meest schilderachtige landschappen in Zuid-Afrika aanbiedt.

Daar de Kaffers eene schuilplaats in de bosschen gezocht hadden, en hardnekkig besloten schenen te hebben daarin te blijven, verdeelde Kolonel Graham zijne krijgsmacht in kompagnieën, en beval haar het kreupelbosch in te trekken en daarin te blijven zoolang er nog één vijand gevonden werd. Dit bleek afdoende te zijn. De Kaffers waren noch nooit te voren te voet of in een woud aangevallen geworden, en in het kreupelhout bleek hun assegaai een ellendig wapen te zijn, daar er ruimte noodig is om haar met goed gevolg te werpen. Zij vluchtten daarom al spoedig uit hunne geliefkoosde en tot hiertoe ongestoorde wijkplaatsen, en trokken terug over de Vischrivier. De diensten door de burgermacht gedurende dezen veldtocht bewezen werden hoog geroemd. „Ik zag nooit in mijn leven," zeide Kolonel Graham, „ordelijker, gewilliger en

gehoorzamer manschappen, dan de Boeren; waar zij ook aangetast werden, gedroegen zij zich met veel moed, en waren altijd zeer gereed en bereid om op eenige onderneming uittegaan."

Een kordon van troepen bewaakte de bedreigde deelen van het grensgebied, totdat de Kaffers zich voor goed in hun eigen land gevestigd hadden; en gedurende eenigen tijd daarna werd de lijn van de Vischrivier krachtdadig verdedigd door forten, op tien of twaalf mijlen van elkander gelegen, met dubbele forten op den achtergrond; terwijl op de plek, waar thans Graham's Town ligt, het hoofdkwartier, en de Boschberg (thans Somerset East) een gouvernements boerderij of magazijn voor de proviandering der troepen was.

De grenzen bleven gedurende twee of drie jaren rustig, totdat er stoornis ontstond door een poging tot opstand van eenige pachters, de zoogenoemde „rebellie van Slaghter's Nek.". Deze zaak sproot voort uit de hartstochtelijke en wraakzuchtige gevoelens van eenige weinige personen. Een Hottentot had zich beklaagd over mishandeling door zijn meester, een boer, Bezuidenhout genaamd, die aan Baviaansrivier woonde. Den Veldkornet werd gelast het geval te onderzoeken en te zorgen, dat er recht gedaan werd; maar zijne tusschenkomst werd kwaad opgenomen, en de overheden werden uitdagend door den meester bejegend. Een militair geleide vergezelde daarop den burgerlijken ambtenaar, die werd gezonden om hem gevangen te nemen; daar hij er op schoot, werd er wederkeerig op hem geschoten en werd hij gedood. Het voorval verwekte eene groote sensatie. Bij de begrafenis van den overledene riep zijn broeder in groote opgewondenheid allen rondom zich op, om zijnen dood te wreken, en van dien dag af schijnen hij en zijne familiebetrekkingen er zich op toegelegd te hebben, plannen van wedervergelding tegen de burgerlijke en militaire autoriteiten tot rijpheid en uitvoering te brengen. Zij riepen de hulp der Kaffers in tot uitroeiing der „tirannen", terwijl zij hun het Zuurveld

beloofden, en het vee van die kolonisten, die zich niet met hen wilden vereenigen tegen de regeering. Kapitein Andrews, de officier die over den naast bijgelegen post het bevel voerde, ontving bericht van de beweging, en nam terstond een van de meest invloedrijken van hen, die er in betrokken waren, Hendrik Prinsloo genaamd, gevangen. Dit had ten gevolge, dat zich onmiddellijk eene bende van opstandelingen vormde, die de loslating van Prinsloo eischte. Velen sloten zich bij haar aan, daartoe geleid door de vrees hun aangejaagd door een in omloop gebracht verhaal, dat zij, die niet hielpen, aan de plundering der Kaffers overgegeven zouden worden. Maar het opperhoofd Gaika, tot wien men zich om hulp gewend had, kon niet tot optrekken bewogen worden; hij gaf hun duidelijk te verstaan, dat hij zich in hunne twisten niet verwarren wilde. Intusschen werd het land in staat van beleg verklaard en de militaire macht versterkt door de aankomst van meerdere troepen, en van verscheidene getrouwe burgers onder hunne veld-kommandanten. Op het gezicht van de aldus tegen hen in slagorde geschaarde krijgsmacht vluchtten de leiders der muitelingen; terwijl hunne volgelingen in grooten getale voorwaarts traden, hunne wapenen aflegden en om genade smeekten, voorgevende dat zij misleid en bedrogen waren. Eenigen ontvingen vergiffenis, maar negen en dertig uit hun midden werden gevankelijk naar Uitenhage gevoerd, onder beschuldiging van hoog verraad en het opvatten van de wapenen tegen de Kroon. Vijf hunner werden door hunne medeburgers verhoord, schuldig bevonden en ter dood veroordeeld; anderen werden verbannen, en uit het land gevoerd; en omtrent de overigen werd besloten, dat zij getuigen van het ter dood brengen hunner makkers zouden zijn en daarna losgelaten worden. Dit was het eerste voorbeeld van het ter dood brengen van kolonisten wegens misdaden, welke in Europa voor halsmisdaden gehouden worden. De vrienden van de ter dood veroordeelden hoopten tot op het laatste oogenblik, dat de uiterste gestrengheid der wet niet zou worden toege-

past; en de afgrijsselijke omstandigheden, die aan de uitvoering verbonden waren, wekten eene opgewondenheid en verbittering, die nog vele jaren daarna in het gemoed der oude grens–kolonisten werkten.

Groote verwachtingen werden er gekoesterd van de voordeelen, die de kolonie trekken zou van de weder in bezitneming van het Zuurveld–grondgebied. De haven van Algoabaai bood geriefelijkheden aan voor den handel met iedere volkplanting, die zich dáár vormen mocht; eene militaire post werd langs de Vischrivier geplaatst; de betaling en proviandering der troepen geschiedde op de plaats zelve, en zóó waren er dáár dus gegevens genoeg, om het samenkomen van eene nijvere bevolking in de hand te werken. Maar Sir John Cradock weigerde het weder in bezit nemen van eenige pachthoeve, die in vroegere jaren verlaten was, toetestaan. Hij hield de streek tusschen de Boschjesman– en de Groote–Vischrivier van het westen naar het oosten voor „onzijdig grondgebied”, en verbood allen omgang, onder welk voorwendsel ook, tusschen de kolonisten en de Kaffers. Deze maatregel van onzijdig grondgebied werd echter niet lang gehandhaafd, — kolonisten en inboorlingen verfoeiden dien evenzeer.

Lord Charles Somerset, die Sir John Cradock opvolgde, bezocht zelf in 1817 het binnenland. Hij had een onderhoud met het Kaffer–hoofd Gaika, dien hij als het opperhoofd van Kafferland erkende, en die zich verbond de inboorlingen te wêerhouden de kolonisten lastig te vallen, en schadevergoeding te verschaffen voor iederen gepleegden roof. Lord Charles ontving, gedurende dit bezoek, zulk een gunstigen indruk van het voorkomen van het Zuurveld — hetgeen hij beschreef „als zonder wedergade in de wereld door zijn schoonheid en vruchtbaarheid”, dat hij terstond eene proclamatie uitvaardigde, waarbij hij de inwoners van de Kolonie uitnoodigde, dáár en langs de oevers van de Vischrivier nederzettingen te vormen. Om het volk daartoe over te halen, machtigde

hij den Landdrost, de woeste gronden ten oosten van de Boschjesmanrivier toe te wijzen aan ieder, die ze wenschte te hebben, onder voorwaarde dat zij gedurende tien jaren vrijdom van huur zouden genieten, dat het land op kosten van den staat opgemeten, en het recht er op uitgegeven zou worden tegen altijddurende erfpacht; terwijl het goed evenwel weder aan de regeering moest vervallen, in geval partij ophield het te bezetten.

Het was te vergeefs in de Kolonie naar een voldoend aantal menschen om te zien, die zich op dat grondgebied konden vestigen; en de invoering van Engelsche landverhuizers werd den autoriteiten in het moederland aangeraden. De wenk werd op een zeer gunstig tijdstip gegeven — kort na het eindigen van den oorlog met Napoleon den Eersten, toen de handel gedrukt was en landverhuizing beschouwd werd als een redmiddel tot ondersteuning van degenen, die zonder werk waren. Het Britsche Parlement stond een som van £ 50.000 toe om het land te koloniseren, en binnen korten tijd kwamen niet minder dan 90.000 aanvragen om overtocht in, ofschoon slechts 4000 personen aangenomen konden worden. De meesten hunner landden in Algoabaai in 1820, en bereikten weldra daarna op den bepaalden tijd hunne bestemming.

De zoon van een van deze „Pelgrim-Vaders" (de Eerw. Heer Dugmore) heeft ons zijne herinneringen van hunne aankomst en van de plaatsen, wáár zij zich nederzetten, bewaard.

„Bailies' afdeeling" zegt hij, „toog naar den mond van de Vischrivier. De beschermelingen van den Hertog van Newcastle uit Nottingham namen de schoone Clumber-vallei in bezit, die zij naar hunnen edelen beschermer noemden. Wilson's afdeeling vestigde zich tusschen de vlakten van Waaiplaats en het Kowiebosch, juist dwars over het spoor der olifanten, waarvan zij er eenigen met vogelroeren trachtten te schieten. Sefton's afdeeling stichtte, na zonder plichtplegingen uit hare eerste stelling te Riet-Fontein verjaagd te zijn, het dorp Salem, welks

godsdienstige beteekenis voor de vroegste ontwikkeling der volkplanting men niet moet afmeten naar zijnen tegenwoordigen omvang en bevolking. Deze vier vormden de „groote" afdeelingen. De kleinere vulden de tusschen hen overblijvende ruimten. Achter de met kreupelhout bedekte zandheuvelen van de Kowie- en Groene-Fontein, en verder op de laagvlakten aan gene zijde van Bathurst hadden zich de afdeelingen van Cock, Thornhill, Osler, Smith en Richardson nedergezet. Langs de boschrijke kloven van Bathurst af tot aan de oevers van de Kleinemonden waren de afdeelingen van James en Hijman gevestigd. De laatste deelde in vollen ernst aan Kapitein Trapps, de magistraat van Bathurst, mede, dat er op zijne plaats „kostelijke gesteenten (precious stones)" ontdekt waren; maar bij nader onderzoek bleek het dezen prikkelbaren Heer, die bovendien naijverig was op de voorbehoudende rechten van het Gouvernement, dat het slechts „kostelijke groote steenen (precious big ones)" waren.

De rijke vallei van Lushington bood Dyason's afdeeling eene rustplaats aan, en het volk van Holder noemden hunne plaats Nieuw-Bristol. Verder weg naar de voorhoede had men de afdeeling van Mouncey, van Hayhurst, van Bradshow, en van Southey, die gelegen waren langs den zoom van de uitgestrekte vlakten van den Ronden-Heuvel, en hare westelijke wateren dronken. De post van eer, maar ook van gevaar was de linie van Kaprivier. Deze werd beneden Kaffer-Drift bezet door de afdeeling van Scott, en daarboven door de Iersche afdeeling. De uiterste voorpost van de geheele volkplanting was Mahoney's afdeeling bij de Clay-Pits, die den eersten schok van elke plundering door de Kaffers in de richting van Laag-Albany had door te staan. Als wij voorttrekken van Waaiplaats naar Graham's Town worden de namen menigvuldiger. Voorbij Greathead's nederzetting komen wij bij Blauw-Krantz onder de lieden van Dalgairns. Dan volgen die van Liversage bij Manley's Flat. John Stanley, het

„Hoofd van al de afdeelingen" zooals hij zichzelven noemde, hoorde in dezelfde buurt te huis. Turvey's afdeeling bevond zich in Grobblaar's Kloof; die van William Smith in Stony-Vallei; die van Dr. Clarke te Collingham. Howard's, Morgan's en Carlisle's afdeelingen brengen ons van lieverlede in de buurt van Graham's Town, welker voorstad aangeduid werd door de geschilderde duiventil van Brunett. Naar het zuid-westen werd de vallei van den Kareiga bezet door de afdeelingen van Menzies, Mills en Gardner. De achterhoede van de volkplanting kan men zeggen dat gevormd werd door de mannen van Norman's en Kapitein Butter's afdeelingen, die de Zeven Fonteinen, en het bovengedeelte van Assegai-Boschrivier bezetten."

De Schotsche afdeeling, onder aanvoering van Robert Pringle, vestigde zich aan Baviaansrivier, wáár zij zich ferm gehandhaafd heeft. Behalve deze, waren er andere, meer uitgelezen gezelschappen. Oudere heeren van aanzienlijke afkomst en gepensioneerde beambten van verschillende afdeelingen van 's Konings dienst, kwamen met een gering aantal menschen, die onder bijzondere voorwaarden en voor een bepaald getal jaren verbonden waren. De namen van Bowker, Campbell, Philips, Piggott en anderen doen zich hier van zelf aan ons op; en benamingen als Piggott-Park en Barville-Park, aan hunne bezittingen gegeven, wijzen den maatschappelijken stand aan, dien de bezitters innamen.

De vele lotswisselingen, welke de emigranten ondergingen sedert hunne eerste legering op de grasrijke heuvelen en in de dalen van Albany, toen de eerste boom geveld, aan de eerste geverwde rietenwoning begonnen, en de eerste vore in den maagdelijken grond geploegd werd; de ontberingen en beproevingen welke zij te verduren hadden door overstroomingen, door mislukking van den oogst en door de oorlogen met de Kaffers, en de geestkracht waarmede al deze tegenspoeden bekampt en overwonnen werden, totdat het land zijn tegenwoordige welvaart

bereikte, — dit alles zijn zaken welke de opvolgende geslachten der kolonisten nimmer vergeten moeten.

„Die Britsche volkplanters van 1820", getuigde Gouverneur Sir George Grey in eene dépêche aan Graaf Russell, „zijn zoo goed geslaagd als ooit met emigranten in eenig deel der wereld het geval was, en beter dan in vele andere oorden".

III.

Britsche Kolonisatie.

1820 tot 1834.

Staatkundige toestand van de Kolonie in 1820 — Absolute macht van den Gouverneur — Censuur over de drukpers — Beroep op Engeland, en vrijheid van drukpers verzekerd — Klachten van de volkplanters in Albany — Openbare meetings verboden — Paspoorten Wet — Oppermachtige Commissie van onderzoek — Verbeterings-maatregelen — Burgerlijke en rechterlijke hervormingen — Gebruik van de Engelsche taal — Aanstelling van een Commissaris-Generaal op de grenzen — Het represaille-stelsel — Terugblik op de verhoudingen met de oorspronkelijke stammen — De Kafferoorlog van 1834.

Men heeft de verovering van de Kaap en haar eindelijken afstand aan Groot-Brittannië wel eens genoemd het Charter van vrijheid voor al de bewoners der Kolonie, die geen hoog ambt bekleedden of hoog geplaatste ambtenaren onder hunne betrekkingen hadden." Nogtans was, tot 1825, de geheele macht van het burgerlijk en militair bestuur in één persoon geconcentreerd. Hij, die op een bepaald tijdstip de betrekking van Gouverneur vervulde, oefende het meest vaderlijke en volstrekte gezag uit. De wijsheid der maatregelen, die door hem voor de regeling van de aangelegenheden des lands genomen werden, werd zelden betwijfeld of gelaakt. Het volk in zijn ge[illegible]
door de oude gevoelens van gebruikeli[illegible]
en instemming met den vertegenwoor[illegible]

Ook maakten destijds de openbare ambtenaren en hunne assistenten, die te samen vormden „het *cohors stipendiaria*, dat het brood der regeering at", — ten naasten bij een tiende gedeelte van de vrije bevolking uit, en overtroffen deze oneindig ver op het punt van eensgezindheid. Door zulke aanhangers gesteund, was de macht der bestuurders volkomen, en de onderwerping der openbare meening bijna onbeperkt. Onder het betrekkelijk rechtvaardig bestuur van mannen als den Graaf van Caledon, Sir John Cradock en Sir Richard Bourke, was het juk licht en gemakkelijk; maar ten tijde van Lord Charles Somerset werden de kolonisten zich bewust van den verlammenden en drukkenden invloed van een absoluut despotisme. Uitdrukkelijke klachten, ofschoon billijk en redelijk, werden vaak in den wind geslagen, of bespot, of gevoelig gestraft, terwijl de minste uitdrukking van misnoegen werd beschouwd als eene hoogst onverstandige daad, die den hinderlijken persoon in al zijn streven blootstelde aan de volle kracht van gouvernementale tegenwerking, — daar de Kolonie destijds in zulk een kunstmatigen toestand verkeerde, dat de hoogere machten bijna iedereen te gronde konden richten, eenvoudig door hem hare gunst te onthouden; en „noch karakter, noch talent waren bestand tegen den smaad van den trotschen man, of de onbeschoftheid van den ambtenaar."

Dit tiranniek en wraakgierig stelsel ontmoette tot 1820 weinig verzet of tegenspraak van de zijde van het publiek. In dat jaar werd, gelijk reeds is medegedeeld, de bevolking vermeerderd door de invoering van eenige duizenden Britsche landverhuizers, die de eigenaardige beweegelijkheid en levenswijze van een vrij volk met zich brachten. Zij hadden er niet lang vrede mede, hunne grieven zonder het Engelsche voorrecht van mopperen te verdragen.

In den stroom van omstreeks dien tijd nieuw aangekomenen bevonden zich twee Heeren, — Thomas Pringle en John Fairbairn, — die een voornaam deel namen in

de bevrijding [illegible]
Prinsen [illegible]
van zijne [illegible]
grenslanden [illegible]
voerd. Door [illegible]
bij het Gouvernement [illegible]
van Lord Charles [illegible]
de Zuid-Afrikaan[illegible]
zijn vriend [illegible]
tot het verwezenlijken [illegible]
digen en [illegible]
inwoners [illegible]
zoo[illegible]
Gouvernement [illegible]
[illegible]
te antwoord[illegible]
[illegible]
[illegible]
vereeniging [illegible]
[illegible]
algemeen.

[illegible] van [illegible]
Minister van Kolon[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] de rust [illegible]
[illegible] een maandelijks
nieuwsblad, die de [illegible]
een soort van litteratuur [illegible]
gebleven was. Wel [illegible]
eene drukkerij [illegible]
leerd door de [illegible]
heden [illegible]
en kalender [illegible]
eenvoudig [illegible]
daar het publiek [illegible] een [illegible]

belang gegund werd, en dan alleen nog over zaken, die met den onderworpen toestand der Kolonie in overeenstemming waren.

Het nieuwe groote blad, de *Commercial Advertiser*, werd met vreugde begroet, als een middel om belangrijke en leerzame berichten medetedeelen. Zijne artikelen, beurtelings door Pringle en Fairbairn geschreven, zijn nog al treffend vergeleken geworden bij die van den „Spectator" uit de vorige eeuw. Doch zij werden als zeer verderfelijk beschouwd door den Gouverneur en zijne raadslieden, die den „Fiskaal" (openbare aanklager) gelastten de censuur op de pers toetepassen. Dien ten gevolge deed deze ambtenaar den drukker van de *Advertiser* een officieel bevel toekomen om proefbladen van het nieuwsblad overteleggen Aan het bevel werd, in stipt loijale gehoorzaamheid aan het gezag, voldaan; maar den volgenden morgen kondigden de uitgevers aan, dat zij, als Britsche onderdanen, weigerden zich aan de vernedering van eene censuur te onderwerpen, en besloten waren de uitgave van hun dagblad, zoolang een beroep op Engeland hangende was, te staken. Dit besluit verraste den Gouverneur; het was meer, dan waarop hij gerekend had; en de bij hem gewekte toorn was dien overeenkomstig. Hij vaardigde een bevel uit, dat de pers verzegeld moest worden, en dat de drukker, Mr. George Greig, binnen eene maand de Kolonie had te verlaten, op straffe van in hechtenis genomen en met de eerste gelegenheid weggezonden te worden.

Ter zelfder tijd werd de beteugelende wet op het „Magazine" toegepast, en van de uitgevers geeischt, zich te verbinden dat er niets aanstootelijks of beleedigends voor de regeering in zou verschijnen. Zij sloegen weder den eenigen weg die hun openstond in, staakten de uitgave van het maandwerk, en gaven van dit besluit behoorlijk kennis in de Gazette. Deze voorvallen verwekten in de Kaapstad groote sensatie, welke den Gouverneur verontrustte en hem tevens woedend maakte. Hij dagvaardde Mr. Pri [illegible] vóór hem

in zijne audientiezaal in het koloniaal–bureau te verschijnen. „Ik vond hem”, zegt Pringle, „met den opperrechter, Sir John Truter, aan zijne rechterhand gezeten, en het tweede nommer van ons *South African Journal* open voor zich. Er lag een storm op zijn voorhoofd, die eensklaps over mij losbrak gelijk een lang samengepakte zuidooster van den Tafelberg.” „Zoo Mijnheer, Gij zijt één dergenen, die mij beleedigen, en zich tegen mijn bestuur verzetten durven,” sprak de Gouverneur, en brak daarop in een stroom van verwijtingen uit, terwijl hij hem vooral beschuldigde van ondankbaarheid voor persoonlijke gunstbewijzen. Pringle weerlegde op kalmen maar verontwaardigden toon zijne aantijgingen, verdedigde zijn gedrag met betrekking tot de pers, en hield zijn recht staande, om zich op den Koning in rade in deze zaak te beroepen. Hij ontkende gansch en al de persoonlijke verplichtingen, welke hem verweten waren geworden, en daar hij zijne vrijheid van handelen niet in de waagschaal gesteld wilde hebben door eenige betrekking, die zijn lordschap verleenen kon, legde hij zijne betrekking van Gouvernements bibliothecaris onmiddellijk neder.

Na dit onderhoud brandmerkte Lord Charles Somerset Pringle en Fairbairn openlijk als verstokte „radikalen”, en hun opvoedkundig seminarie als eene kweekschool van muiterij; en daar de persoonlijke invloed van de „bestaande machten” destijds zoo goed als alvermogend was, nam de bloei der inrichting snel af, en ondervonden zij, dat de Gouverneur besloten was alles zonder onderscheid, wat van hen uitging of waarin zij betrokken waren, tegentewerken en te dwarsboomen.

Zulk eene behandeling ondervonden de mannen, die ’t eerst beproefden de pers vrij te maken, en de beginselen van Britsch recht in de Kolonie te verdedigen.

Mr. Greig ging middelerwijl naar Engeland, en slaagde in zijn beroep op de regeering van het moederland. Op bevel van Graaf Bathurst werd zijne pers ontheven van

de hatelijke nachtmerrie der censuur, en hem eene schriftelijke machtiging verleend, dat zijn patent als uitgever alleen kon ingetrokken worden door den Gouverneur in rade, en niet door den Gouverneur alleen. Onder dezen waarborg werd de uitgave van het nieuwsblad hervat, met Mr. Fairbairn als eenig redacteur, die bij al wat hij schreef er naar streefde de gemoederen van de onderscheidene klassen der bevolking tot bedaren te brengen en te verzoenen, ten einde hen zóó tot één eensgezind volk te vormen, en hun op de eenvoudigste en duidelijkste wijze de kenmerkende beginselen der Britsche Constitutie te verklaren en aantebevelen. [1])

Doch ongelukkiglijk viel het blad een paar jaar later wederom onder den ban der regeering. Lord Charles Somerset was gedwongen geworden naar Engeland te gaan om zich te verantwoorden over de klachten, die tegen zijn bestuur waren ingebracht; en dáár zijnde was zijn invloed bij den Minister van Koloniën, Graaf Bathurst, groot genoeg om van Downing Street een summier bevel tot opheffing van de „Advertiser" te doen uitgaan, dat in 1827 in de kolonie aankwam. Oorzaak van deze handelwijze

[1]) In zijne beschrijving van den toestand der kolonie in 1827 legde Mr. Fairbairn het volgende eervolle getuigenis aangaande het karakter van de Hollandsche bevolking aan de Kaap af: — „Wat betreft vlijt, getrouwheid, kinderlijke gehechtheid en al de kenmerkende deugden van eene maatschappij, die in hare opkomst is: staat zij hooger dan eenige natie, waarvan de geschiedenis gewaagt. — Ook hare liefde tot de vrijheid is sterk en onuitbluschbaar, en haar begrip er van eenvoudig en juist. Zij verfoeit allen ophef, en zelden of nooit gebruikt zij het woord „vrijheid". Maar spreek tot haar van veiligheid van persoon en eigendom, — van de macht om een slecht of onverstandig landvoogd door eene volksvergadering te controleren, — van het hulp verleenen aan den rechter in het ontdekken der waarheid, — het zich stellen tusschen den beschuldigde en den wrok en de verblindheid van eene politieke rechtbank, — van het regelen der belastingen door de plaatselijke kennis van hen, die ze moeten betalen, — en gij zult terstond ontdekken, dat zij de wet der vrijheid, zonder haar gelezen te hebben, in haar hart geschreven heeft. —

was niet het verschijnen van eenig aanstootelijk oorspronkelijk artikel, maar van een uittreksel, overgenomen uit den London Times van 25 Januari 1826, dat Lord Charles Somerset verklaarde van lasterlijken aard te zijn. De Kaapsche bevolking besefte, dat de opheffing van haar geliefkoosd blad voor de kolonisten in het algemeen een onberekenbaar verlies was; en daar haar het houden van eene openbare meeting in de Kolonie, om den toestand te overwegen, ontzegd was, besloot zij een beroep te doen op het Britsche Ministerie, en, mocht dit niet baten, op het Britsche Volk. — Mr. Fairnbairn werd afgevaardigd tot het volbrengen van deze zending, en bij zijne komst in Engeland werd hij ondersteund door al den invloed van de kooplieden en andere in Londen verblijf houdende personen, die tot de Kolonie in betrekking stonden. Er had ook eene verandering van Ministerie plaats gegrepen, en Mr. Huskisson, die aan het hoofd van het Koloniaal Beheer stond, willigde bereidvaardig de uitgedrukte wenschen der kolonisten in, en maakte namens het Gouvernement het besluit bekend, dat „de pers onder het toezicht en de bescherming van *de wet* gesteld moest worden, en er in het vervolg geen willekeurige schorsing mocht plaats hebben. Op dezen onafhankelijken grondslag, haar door de bemoeiingen van Mr. Fairnbairn verzekerd, is de Zuid-Afrikaansche pers sedert altijd bestuurd.

De in Albany gevestigde volkplanters waren nog niet lang in dat land, of zij vonden reden om zich te beklagen over de hardheid, dat hunne belangen en vooruitzichten waren toevertrouwd aan, wat zij noemden, „het onbeperkte toezicht van één persoon". Een klein getal der voornaamste personen wenschten samen te beraadslagen over de beste wijze, waarop zij hunne behoeften en eischen ter kennis van de regeering zouden brengen, toen zij tot hunne verbazing ontdekten, dat hun voornemen niet alleen bepaalde tegenwerking ontmoette, maar dat zij zelfs op beleedigende wijze werden beticht van trouweloosheid en misnoegdheid. In 1822 werd

eene zeer heftige proclamatie door Lord Somerset uitgevaardigd, waarbij bekend gemaakt werd, dat openbare meetings, ter bespreking van publieke aangelegenheden en politieke onderwerpen, in strijd waren met de oude wetten en gebruiken der Kolonie, en dat iedereen, die eene bijeenkomst van zoodanigen aard zonder zijne toestemming, of in verwijderde distrikten zonder die van den plaatselijken magistraat trachtte te houden, zich aan een groot, zeer strafbaar misdrijf schuldig maakte. Ook op andere wijzen zagen zij zich hinderpalen in den weg gesteld. Er waren jaarmarkten tot vriendschappelijken ruilhandel met de Kaffers vastgesteld, waarop de inboorlingen de goederen, die zij verlangden, in ruiling ontvingen tegen vee en andere voortbrengselen van hun land. In 1823 werd eene proclamatie uitgevaardigd, waarbij deze en alle omgang met de Kaffers onder de zwaarste staffen verboden werden. De „oude gebruiken van de nederzetting" onder de Hollandsche Oost-Indische Compagnie werden nog altijd als gezag hebbende voor deze beperkingen aangehaald. Zoo werd nu een plakkaat van den Gouverneur Plettenberg en diens Raad van het jaar 1774, waarbij ruilhandel met de Kaffers strafbaar verklaard werd met verbeurdverklaring, lijfstraf of met den dood, op nieuw opgerakeld. Zoo bestond er eveneens eene oude wet van 1797, waarbij het aan soldaten, matrozen, bedienden of deserteurs verboden werd door het land te trekken zonder eene schriftelijke verklaring of „pas", op straffe van als landloopers beschouwd te worden. In 1809 werd ditzelfde verbod overal in de Kolonie op de Hottentotten toegepast, en in 1821 werd deze allerhatelijkste beperking tot de Engelsche landverhuizers uitgestrekt. Als reden hiertoe werd opgegeven, dat vele personen (die zonder twijfel ontevreden waren over de kleine schenkingen van 100 morgen gronds, in een land waar gewone boerderijen 4000 tot 6000 morgen groot waren) geneigd waren hunne landerijen te verlaten, wat, zoo het zonder onderscheid werd toegestaan, leiden zou tot verijdeling van het doel der regeering

met het koloniseeren van deze streken. Hoe billijk de aanleiding ook ware, het vernederend feit, dat openlijk aan de autoriteiten werd bevolen, alle kolonisten, die zij in de Kolonie zonder een behoorlijken „pas" vonden ronddolen, in hechtenis te nemen, bleef bestaan.

Daar de emigranten verhinderd werden hunne grieven in het openbaar te uiten en te bespreken [1]), zonden zij in 1823 eene memorie aan Graaf Bathurst, welke in het Lagerhuis ter tafel werd gebracht. Zij zetten

[1]) Tot in 1834 werd er in Graham's Town geen nieuwsblad uitgegeven. Twee van de eerste volkplanters, de HH. Stringfellow en Godlonton, die in 1820 met de Chapman in Tafelbaai aankwamen, brachten al het benoodigde voor eene drukkerij met zich; doch het was hun niet geoorloofd het naar Albany mede te nemen. Deze Heeren waren vóór hun vertrek uit Engeland werkzaam geweest in eene afdeeling van de koninklijke drukkerij te Shacklewell, en de directeur van die inrichting, Mr. Rutt, begeerig hen tot een goed begin in staat te stellen, had hun, samen met Dr. Roberts, later praktizeerend geneesheer in Kaapstad, het benoodigde in consignatie gegeven met de uitdrukkelijke bepaling, dat hij, indien zij slaagden, voor zijne goederen betaling zou ontvangen, en zoo niet, hun ter dezer zake geen vordering gedaan zou worden. „Bij onze komst in Tafelbaai", zegt de Hon. Mr. Godlonton, „werd het spoedig bekend, dat er onder de bagage van de emigranten een drukpers was, en de Gouvernement's drukker, Mr. Van de Sandt, aan boord gezonden om een onderzoek in te stellen. Het gevolg er van was een verbod haar verder te vervoeren, met de opmerking van den waarnemenden Gouverneur (Luitenant-Generaal Donkin), zooals ons verhaald werd, dat het verlof haar verder te voeren gelijk zou staan met het verspreiden van stokebranden langs de oostelijke grenzen. Wij lagen op dat oogenblik onder quarantaine, — niet omdat er eenige ziekte aan boord was, maar om de emigranten te beletten aan wal te gaan en op Kaapstad te verlieven. Maar desniettegenstaande werd aan Mr. Stringfellow toegestaan aan wal te gaan, om eene schikking met het Gouvernement te treffen, gelijk de zaak ten laatste dan ook tusschen hem en den Gouvernement's drukker werd geregeld. Het bedrag van het cognossement werd betaald en door Dr. Roberts aan Mr. Rutt in Engeland overgemaakt. Door eene wonderbare aaneenschakeling van omstandigheden kwam diezelfde pers te Graham's Town in mijn bezit en werd zij gebruikt tot het drukken van het eerste nieuwsblad, dat ooit in de oostelijke provincie verscheen. Eenige van hare „platen (platten)" staan thans tot eene herinnering op de tafel in mijne bibliotheek.

daarin hunne klachten over het regeeringsstelsel en de wetten, waaraan zij onderworpen waren, uiteen, en vestigden voornamelijk de aandacht op de onveiligheid der grenzen, als vrucht der toen gevolgde staatkunde, die, in stede van de beschaving der inboorlingen te bevorderen, een verdelgingsoorlog tusschen de zwarte en blanke rassen dreigde ten gevolge te hebben.

Reeds vroeger was de aandacht van het Britsche Parlement op den toestand der Kolonie, en op de onpopulariteit van haar bestuur gevestigd geworden, en eene Commissie van Onderzoek benoemd, om de aangelegenheden der Volkplanting op de plaats zelve te onderzoeken. De Koninklijke Commissarissen, de HH. Bigge, Colebrooke en Blair, waren met hunne werkzaamheden in 1826 gereed, en dienden doorwrochte verslagen over de verschillende deelen van hun onderzoek in. Deze documenten geven een allerbelangrijkst algemeen, geschiedkundig overzicht van het vroeger bestuur der Kaapsche regeering, van hare geldmiddelen, haren handel en den toestand der bevolking, de inboorlingen daaronder begrepen. De Commissarissen bevalen aan, de Kolonie in twee provinciën te verdeelen, en een eersten magistraatspersoon of Luitenant-Gouverneur aan de grenzen aantestellen, die een of ander eenvormig en vast beginsel voor het verkeer van de kolonisten met de Kaffers vaststellen, en in zijn persoon het burgerlijk en militair gezag vereenigen moest. Verscheïdene andere gewichtige wenken werden terzelfdertijd gegeven en opgevolgd. De rechtsbedeeling werd verbeterd. Een opperste rechtbank en omgaande rechtbanken werden bij koninklijk charter ingesteld. De oude monopoliën, die aan de inzameling van sommige inkomsten verbonden waren, werden afgeschaft. Burger-Commissarissen werden, in plaats van de Landdrosten en Heemraden, met het bestuur der afdeelingen belast, en verscheidene distrikten in onderafdeelingen gesplitst en nieuwe magistraten benoemd. En gelijktijdig met deze veranderingen werd, in termen aan

eene vroegere proclamatie ontleend, het uitsluitend gebruik der taal van het moederland in officieele stukken en zaken voorgeschreven. [1])

In 1827 was de Burgtgraaf Goderich Secretaris van Staat voor de Koloniën, en deze, handelende in den geest der raadgevingen van de Koninklijke Commissie, gaf instructies betreffende het verblijf aan de grenzen van een hooger magistraatspersoon, met den titel van „Commissaris-Generaal", wien hij opgedragen wilde hebben het algemeen oppertoezicht over de zaken van de oostelijke afdeeling, het controleeren van de handelingen van hare civiele Commissarissen en ondergeschikte magistraatspersonen in al die gevallen van onderzoek, waarin het oponthoud, door eene verwijzing naar Kaapstad veroorzaakt, schadelijk aan de algemeene belangen zoude zijn; en het uitoefenen van een bijzonder oppertoezicht over de grensaangelegenheden. Generaal Bourke, die toen het bewind voerde, benoemde voor deze betrekking iemand, die in de Kolonie geboren was, Mr. Andries Stockenstrom (later Sir Andries Stockenstrom).

Mr. Stockenstrom had van zijne jeugd af in officieele betrekking tot de grensaangelegenheden gestaan. In 1808 was hij assistent klerk op het kantoor van zijnen vader te Graaff Reinet. In 1809 vergezelde hij den Luitenant-Kolonel Collins en diende hem als tolk op zijne tochten aan gene zijde der grenzen, om onderzoek te doen naar en verslag te geven van den toestand der oorspronkelijke stammen. — In 1811 kwam hij als Vaandrig in dienst bij het Kaapsche Regiment, en stond met dat korps op de grenzen, toen zijn vader door de Kaffers in het Zuurgebergte werd vermoord. — In 1812 werd hij tot Onder—

[1]) Na den 1sten Januari 1823 werden alle stukken, die van het Koloniaal Bureau uitgingen, in de Engelsche taal opgesteld; en na 1825 werden alle officieele kennisgevingen in die taal uitgevaardigd, maar het bevel tot haar uitsluitend gebruik in rechterlijke stukken en handelingen trad eerst na 1827 in werking.

Landdrost, en later, in 1815, tot het vroegere ambt van zijnen Vader, dat van Landdrost van Graaff Reinet benoemd. In deze laatste betrekking, welke hij bekleedde totdat de Landdrosten in 1827 afgeschaft werden, had hij eene grondige kennis van het bestuur over de grenskolonisten en de inboorlingen opgedaan. Hij kende de Boeren, hunne begeerten en bezwaren, hunne vooroordeelen en vele voortreffelijke hoedanigheden. De Kaffers en hunne geneigdheid tot het doen van strooptochten kende hij insgelijks; en zij kenden hem als iemand, die steeds gereed was de geringste plundering of aanval op de Kolonie met sterken arm te onderdrukken. Zijne rijke ervaring, zijn beslist maar toch rechtvaardig en liefderijk karakter, zijne bekende begaafdheid en zijne onvermoeide werkzaamheid, waren alle hoedanigheden, die hem bijzonder geschikt maakten voor de taak, welke hem werd opgedragen.

Doch er was maar een kort tijdsverloop noodig om te bewijzen, dat zijne positie als Commissaris-Generaal eene onmogelijke was, en dat zij, die daarvan het aanbreken van eene nieuwe orde van zaken verwachtten, tot teleurstelling veroordeeld waren. De instructies van Lord Goderich toch deden uitkomen, dat de Commissaris zich stipt had te onderwerpen aan het gezag van den Gouverneur; en toen nu Sir Lowry Cole, die tegen het einde van 1828 het bewind aanvaardde, de zaak onderzocht had, zag deze zich door den bestaanden toestand zeer in het nauw gebracht; hij vond het moeielijk den werkkring te regelen van een beambte, die alles doen en zich met alles bemoeien moest, zonder hem eenige macht te verleenen. Eene botsing tusschen de militaire en burgerlijke autoriteiten scheen onvermijdelijk, zoo eerstgenoemde berispt of gecontroleerd moesten worden door den Commissaris; en dit te eerder doordien Mr. Stockenstrom officieel zijne afkeuring uitgesproken had over het stelsel van militaire patrouilles en represailles, dat toen een tal van jaren in werking was geweest.

Het is noodig, dat wij ons hier kort de betrekkingen tot de Kafferstammen herinneren sedert het jaar 1817, toen Lord Somerset een onderhoud met Gaika had, zooals dit in het vorige hoofdstuk is medegedeeld. De erkenning van Gaika als opperhoofd van het Kafferland was aan de andere stammen, die reeds eenige leenroerige geschillen met hem te vereffenen hadden, niet aangenaam. In 1818 vielen deze stammen Gaika aan en versloegen hem in een gevecht op den Debe–Nek, zoodat hij genoodzaakt was naar de hellingen van den Kat–berg te vluchten. Gaika wendde zich toen tot de regeering om hulp; en daar er vele klachten ingekomen waren over verschillende plunderingen, waaraan zich de saamverbondene stammen schuldig gemaakt hadden, werden er maatregelen tegen hen genomen. Eene afdeeling troepen werd naar Kafferland gezonden onder Kolonel Brereton, voor wien, gelijk verhaald wordt, de Kaffers „meer als opgejaagd wild, dan als menschen" vluchtten; aanzienlijke kudden werden buit gemaakt, en een gedeelte er van, bij wijze van schadevergoeding, aan Gaika gegeven. Men verwachtte dat de plunderingen nu zouden ophouden, maar de uitkomst bewees het tegendeel. De stammen, die wegens het verlies van hunne kudden verbitterd waren, trokken de Visch–rivier over, drongen door de militaire posten heen en deden met eene sterke macht zóó in het geheim een aanval op Graham's Town, dat het garnizoen hunne nadering eerst gewaar werd, toen eene gewapende menigte zich op de hellingen boven de stad vertoonde. De aanval werd moedig afgeslagen door de kleine troepenafdeeling, omstreeks 350 Europeanen en eenige weinige Hottentotten, onder Kolonel Wilshire. De aanvoerder der saamverbondene stammen, een zoogenaamd „profeet–krijgsman", Lijnx of Makanna geheeten, gaf zich eindelijk aan de koloniale autoriteiten over, en de oorlog nam een einde.

Lord Somerset bezocht daarop, in 1819, wederom de grenzen, had op nieuw een onderhoud met Gaika, en

werd het met hem eens over eene nieuwe grensregeling. De linie van de Groote–Vischrivier achtte men wegens haar ondoordringbaar bamboes– en kreupelhout onhoudbaar, en er werd derhalve bepaald, dat de Chumie– en Keiskamma–rivieren in het vervolg de grenzen zouden zijn, om reden de oevers van laatstgenoemde rivier meer open waren, en gelegenheid gaven tot het vestigen van posten ter beteugeling van vijandelijke indringers. Het tusschenin gelegen afgestaan grondgebied werd „onzijdig land” genoemd, en bleef eenigen tijd onbezet; maar een jaar later, in 1820, gaf Gaika, — ofschoon slechts ongaarne, — zijne toestemming aan de regeering daarop menschen te plaatsen. Sir Rufane Donkin, die gedurende het verblijf van Lord Somerset in Engeland de betrekking van Gouverneur waarnam, stelde voor er eene sterke verdedigingslinie langs te vormen door het plaatsen van een korps Schotsche Hooglanders aan de bronnen van de Katrivier, en van een ander, samengesteld uit officieren op half traktement, soldaten en kolonisten, aan de Beka; terwijl hij de tusschen deze twee posten gelegene ruimte, die alzoo in de flanken was gedekt, met eene zoo dichte bevolking dacht te vullen, als het land in staat was te dragen. Doch de Schotsche bergbewoners kwamen nooit: het vaartuig, waarmede zij vertrokken, leed ongelukkig schipbreuk. Met de nederzetting aan de Beka, Frederiksburg genaamd, werd begonnen; maar bij de terugkomst van Lord Charles werd ook daaraan een einde gemaakt, en het gansche afgestane gebied lag weder onbezet.

Dit bleef echter niet lang zoo: van lieverlede verhuisde een aantal menschen, Europeanen en Kaffers beiden, derwaarts. Macomo, de oudste zoon van Gaika, bezette met een troep volgelingen weder de gewichtige landstreek aan de bronnen van de Kat–rivier en van de Koonap. Zij was de eigenlijke sleutel van het Kafferland, het sterkste punt der geheele grenslinie van de bronnen van de Oranje–rivier tot aan Zee. De Kaffers waren er in het bezit van steile

afgronden, bergen, rotsen, wouden en diepe kloven, onder welker beschutting zij in de Kolonie konden invallen, of zich terugtrekken en ontkomen, terwijl het schier onmogelijk was hen te vervolgen. — Aan Macomo werd vergund, in weerwil men de regeering op het onstaatkundige van deze vergunning wees, in het bezit van het land te blijven, zoolang als hij en zijn volk zich rustig gedroegen. Bij herhaling werd hij gewaarschuwd voor de gevolgen van de geringste rustverstoring, maar desniettegenstaande viel hij eenige Tambookies, die vreedzaam aan de grenzen woonden, aan, roofde hun vee, en vermoordde velen hunner; ja zelfs werden enkelen, die in de Kolonie vluchtten, vervolgd en vermoord. Macomo voerde ter zijner verdediging aan, dat de zaak grootelijks overdreven was; dat hij slechts de behulpzame hand had geboden om het gezag van een naburig opperhoofd te verzekeren, en dat hij te gelijk hen had gestraft, die verwoestingen in de Kolonie aanrichtten, gelijk hij door de autoriteiten daarvoor aansprakelijk was gesteld. Maar de regeering beschouwde Macomo's gedrag als onverschoonbaar: de Commissaris-Generaal, die geraadpleegd werd, gaf als zijne meening te kennen dat, op grond de Kaffers zich dáár slechts geheel voorwaardelijk ophielden, op grond zij bij herhaling hunne beloften verbroken hadden, en eene stelling bezet hielden, die in geval van eenige rustverstoring nadeelig voor de Kolonie kon zijn, zij verdreven moesten worden. Dien overeenkomstig werd gehandeld, en Mr. Stockenstrom werd door den Gouverneur, Sir Lowry Cole, uit Kaapstad gezonden, om samen met den militairen Kommandant de uitdrijving te bewerkstelligen. Op zijne reis van Kaapstad in 1829 kwam de gedachte bij hem op, dat het plan, hetwelk Sir R. Donkin had gevormd, om namelijk eene afdeeling Hooglanders aan de bronnen van de Kat en van de Koonap te plaatsen, verwezenlijkt zou kunnen worden, wanneer men de afstammelingen der inboorlingen van het Hottentotsche ras, die over het land verstrooid waren, bij-

eenzamelde en die dáár met andere kolonisten vestigde. Hij sprak over deze zaak met den Eerw. Mr. Read, zendeling te Bethelsdorp, die grooten invloed op de Hottentotten had en het plan aanmoedigde, om reden het eene gunstige gelegenheid aanbood om te beproeven, wat er gedaan kon worden om die menschen eenigszins te beschaven. Voorstellen dienaangaande werden terstond bij Kolonel Bell, den Kolonialen Secretaris, ingediend, waaraan spoedig daarna de regeering hare goedkeuring schonk. Op deze wijze werden de Gaika–Kaffers uit de schoone valleien van de Kat–rivier, die thans bekend zijn als het distrikt van Stockenstrom, verwijderd en de Hottentotten er in gevestigd.

Het lag in de bedoeling van den Conmissaris–Generaal de volkplanting langs de geheele grenslinie tot aan de kust uittebreiden, door het stichten van gemeenten van inboorlingen, die getrouw aan de regeering waren, en gehecht aan den grond door het recht van eigendom; maar er kwamen verschillende hinderpalen in den weg. — De veeboeren en de Kaffers bleven, evenals vroeger, naast elkander geplaatst, en de afgezonderde woningen, kudden en herders van de eerstgenoemden boden aan de natuurlijke begeerlijkheid en roofzuchtige gewoonten van de laatsten groote verleiding aan.

De eenige maatregel, die genomen werd om het kwaad, dat uit dezen staat van zaken voortsproot, te onderdrukken, was het „represaille–stelsel.” Het trad in het leven in 1817, door de schikking, die getroffen werd tusschen Lord Charles Somerset en Gaika. — Men kwam toen overeen dat, wanneer door de Kaffers vee van de kolonisten geroofd werd, de militaire patrouilles of burger kommando's vrijheid zouden hebben het spoor der roovers in het Kafferland te volgen, en het recht om van de eerste Kraal of het eerste Kafferdorp zooveel stuks vee te eischen of te nemen als aan de kolonisten ontroofd waren. Deze maatregel was in overeenstemming met de wet en de gewoonte der Kaffers, maar zij opende de deur voor vele ongeregeldheden.

Het was zeer natuurlijk, dat men zoo goed men konde de plunderende bende opspoorde, om van haar of van andere de waarde van het verlorene te hernemen, en haar door het oefenen van eene vreeselijke gestrengheid afteschrikken dergelijke veediefstallen te herhalen. Maar ongelukkiglijk werden de onschuldigen dikwijls met de schuldigen verward, en bleef er eene rampzalige vijandige gezindheid bestaan. Plunderingen kwamen aanhoudend voor: militaire patrouilles moesten voortdurend in dienst gehouden worden; en zelfs werden burger-kommando's uit de kolonisten achtereenvolgens in 1819, 1823, 1829 en 1830 te wapen geroepen, om de aanvallers te straffen. —

De Kaapsche grensverdediging had ter dier tijd een allesbehalve grootsch militair karakter. Officieren en manschappen beiden moesten bij het nazetten van iedere kudde schapen of vee, die als gestolen was aangegeven, de zwaarste, afmattendste, ondankbaarste en zelfs vernederendste diensten verrichten. — Iets wat op een geregelden veldslag geleek vond nooit plaats, — daar de aanval van Makanna op Graham's Town den Kaffers het dwaze van zulk eene onderneming had aangetoond. Het najagen van den vijand door het kreupelhout, waarbij van militaire tactiek geen sprake kon zijn, was het eenige dat voorkwam; en de kolonisten bewezen in deze gevallen dikwijls even goede soldaten te zijn als de manschappen, die jaren lang gedrild waren. De „kommando's" waren echter hoogst verderfelijk voor de landbevolking, doordien de verliezen, die de pachters leden, wanneer zij uit hunne gezinnen en van hunne bezigheden geroepen, en aan de wisselvalligheden van een leven in de bosschen blootgesteld werden, zeer groot waren.

Wij keeren nu terug tot den loop der gebeurtenissen van 1831—32. De Commissaris-Generaal, die door persoonlijke ervaring den aard der botsingen tusschen de Kaffers en deze patrouilles en kommando's kende, legde er zich met vaste hand op toe, het „represaille"-stelsel,

dat hij als ééne der hoofdoorzaken van de voortdurende gisting op de grenzen beschouwde, afteschaffen. In dit zijn oogmerk werd hij versterkt door de handelingen van een kommando, hetwelk hij in Juni 1830, op voorstel van den militairen bevelhebber (Kolonel H. Somerset) en van eenige Boeren, had bekrachtigd. Bij die gelegenheid werden een opperhoofd van minderen rang (Zeko) en eenigen van zijn volk gedood, volgens het verslag van den veld-kommandant, in een „verwoed gevecht"; maar naar het getuigenis van anderen werden zij meedoogenloos in koelen bloede nedergeschoten. Het volgende jaar, 1831, deed Kolonel H.. Somerset bij den Commissaris-Generaal op nieuw aanzoek, om met een ander kommando in vereeniging met de troepen het Kafferland in te mogen trekken. Deze weigerde dit echter te bekrachtigen. De militaire bevelhebber wendde zich toen onmiddellijk tot den Gouverneur, en verkreeg de toestemming van zijne Excellentie Sir L. Cole. Op dezen voet konden de zaken niet blijven. Het verschil van meening tusschen den Commissaris-Generaal en den militairen bevelhebber over de leiding der grensaangelegenheden was te beslist, om eene hartelijke samenwerking toetelaten. Toen Mr. Stockenstrom bemerkte dat zijn gezag louter in naam bestond, — dat zijne beloften van herstel aan de verongelijkten, en zijne bedreigingen van straf tegen de overtreders zonder uitwerking bleven; dat hij, om eene alledaagsche uitdrukking te gebruiken, het vijfde rad aan den wagen van Staat was, — vroeg hij verlof om naar Engeland te gaan. Kort na zijne aankomst aldaar werd hem medegedeeld, dat de betrekking van Commissaris-Generaal was afgeschaft.

In 1833 legde Sir Lowry Cole het bestuur over de Kolonie neder, en voerde Kolonel Wade tusschentijds het bewind, totdat een opvolger was benoemd. Gedurende dit tijdsverloop werden de Kaffers onder Tyali, wien men toegestaan had, zoolang zij zich rustig gedroegen, een gedeelte van de landen langs de Kat-rivier te bezetten, met

geweld over de grenslinie gedreven, en ten ooste van de Chumie en Keiskamma geplaatst. —

Sir Benjamin Durban werd daarop tot Gouverneur benoemd, en kwam in het begin van 1834 aan. Hij moest bezuinigingen in de burgerlijke, reehterlijke en militaire instellingen van de Kolonie invoeren, en eenen Wetgevenden Raad aanstellen. Ook moest hij uitvoering geven aan de bepalingen van het Koninklijk Raadsbesluit tot afschaffing der slavernij, die, zoowel als de voorloopig uitgevaardigde verordeningen, waarbij aan alle inboorlingen gelijke rechten als aan de Europeanen toegekend werden, vooral bijdroegen tot de verbetering van den toestand van de arbeidende klassen des lands. Kort na het aanvaarden van zijn ambt ontving hij eene belangrijke depêche van den Secretaris van Staat (Mr. Stanley), waarin hem gelast werd terstond „andere dan de tot dusver gevolgde maatregelen" te beramen, om de kolonisten aan de grenzen tegen aanvallen te beschermen; terwijl tot bereiking van dit doel in overweging werd gegeven of het niet goed zoude zijn, dat het verkeer met de hoofden der Kafferstammen werd aangewakkerd, door onder hen bezadigde, verstandige mannen als agenten van het Gouvernement aantestellen. In den geest van deze lastgeving deed Sir B. Durban aan de verschillende hoofden op de grenzen mededeelingen toekomen, waarin hij te kennen gaf, dat het zijne begeerte was een vriendschappelijk verkeer met hen te onderhouden, en verdragen en overeenkomsten te sluiten, ten einde het rooven en plunderen, waarover gedurig geklaagd werd en dat de gemoederen zoozeer verbitterde, tegentegaan. Terwijl de waardige Gouverneur zijne plannen tot bereiking van dit hoogst menschlievend doel rijpelijk overwoog, vormden de Kaffers in het geheim een machtigen bond om een inval in de Kolonie te doen.

Op den 23sten December 1834 vertoonden de Gaika-stammen, ten getale van omstreeks 20.000 man, onder de onmiddellijke leiding van de opperhoofden Macomo en Tyali, zich eensklaps in de grensdistrikten van Albany en Somerset,

langs de geheele linie van den Winterberg tot aan zee. Deze inval was even onverwacht, als zonder aanleiding. De onschuldige inwoners, die over ver van elkander gelegen pachthoeven verspreid waren, konden geen weerstand bieden, en binnen een week werden vijftig pachters vermoord, honderden boerderijen verbrand, en eene menigte eigendommen, zooals paarden, runderen, geiten, schapen, kleederen, geld, en al wat maar gegrepen kon worden, weggevoerd. De Zendelingen in Kafferland waren niet ingelicht van dezen oorlog, en zagen zich gedwongen de onwillige getuigen van dit vernielingswerk te zijn, dat op woedende wijze werd voortgezet. Zij aanschouwden, dat eene groote menigte buit uit de Kolonie naar het Kafferland gebracht werd, en moesten naar de koelbloedige moordverhalen der Kaffers luisteren. Ook moesten zij de verwoede en snoevende redevoeringen van de opperhoofden, — zooals van Tyali, aanhooren, die zeide: „zij hadden het krijgsvolk lang genoeg geduld; de soldaten hadden hunne woningen verbrand, hunne mannen gedood, hun vee geroofd, hun land hun ontnomen; zij wisten niet wat te doen, en zochten zich te wreken". Gelukkig echter werden de Zendelingen, ofschoon zij en hunne gezinnen op hunne vlucht naar eene veilige wijkplaats met vele gevaren te worstelen hadden, door deze in hooge mate opgewonden wilden niet aangevallen. Graham's Town, de hoofdstad van het grensgebied, bood een allertreurigst schouwspel aan; daarin toch was de bevolking uit de nabuurschap, die door brandstichting uit hare woningen was verdreven of vluchtte voor het dreigend gevaar, in den grootsten kommer en ellende samengepakt, de meesten beroofd van alle kleedingstukken, uitgezonderd die welke zij aan het lijf hadden, en velen in diepe droefheid over het verlies van hunne echtgenooten of broeders, die of onmenschelijk vermoord, of gevallen waren bij de verdediging van have en goed.

Onmiddellijk na ontvangst van het bericht van den inval, gaf de Gouverneur den Kolonel (later Sir Harry) Smith bevel,

naar de grenzen te trekken en aldaar het kommando te aanvaarden. Deze officier volbracht met bewonderenswaardige volharding de reis van Kaapstad naar Graham's Town (600 mijlen) in zes dagen. Hij bevond dat de geregelde troepen slechts uit 800 man bestonden, doch terwijl hij het land terstond in staat van beleg verklaarde, riep hij de bevolking bijeen, wapende haar en trok tegen de invallers op. De Gouverneur volgde hem spoedig naar de grenzen. De geheele krijgsmacht rukte hierop Kafferland binnen, versloeg en verstrooide den vijand, en dwong hem den vrede aftesmeeken. Door zijne Excellentie werd eene proclamatie uitgevaardigd, waarbij hij verklaarde dat de Britsche souvereiniteit, als eene schadeloosstelling voor het verledene en een waarborg voor de toekomst, was uitgebreid over het grondgebied van de overwonnen stammen tot aan de Kei–rivier — de tegenwoordige grens der Kolonie. Aan deze nieuwe provincie werd de naam van Adelaïde gegeven; hare inwoners werden in nederzettingen verdeeld en Engelsche magistraten (de HH. Southy, Stretch, Bowker en Ranstorne) over hen aangesteld, met het doel de Britsche wet en regel van lieverlede onder hen in te voeren. Ter zelfder tijd werd een volksstam, de Fingoes geheeten, overblijfselen van eenige Zulu–stammen, die in een staat van dienstbaarheid onder de Kaffers verkeerden en zich van den oorlog onthouden hadden, uit het Kafferland gevoerd, en in de landstreek tusschen de Keiskamma– en Visch–rivier geplaatst. Hun aantal werd op 16,800 zielen geschat. Zij hebben zich sedert getrouwe onderdanen betoond, en zijn den kolonisten, als bedienden en als bondgenooten tegen de Kaffers in de volgende oorlogen, van wezenlijk nut geweest.

IV.

Britsche Kolonisatie.

1834 — 1854.

Comité uit het Lagerhuis tot onderzoek naar den toestand der Inboorlingen — Staatkunde van Lord Glenelg — Aanstelling van Mr. Stockenstrom tot Luitenant-Gouverneur — Ontslag van Gouverneur Sir B. Durban — De Stockenstrom-tractaten — Veranderingen door Sir George Napier en Sir Peregrine Maitland — De Oorlog van 1846 — Aard van het oorlogvoeren der Kaffers — Sir H. Pottinger en Sir H. Smith — De oorlog en opstand van 1851-52-53 — Sir G. Cathcart— De vrede verzekerd — Sir George Grey en zijne maatregelen tot beschaving der oorspronkelijke stammen.

Vóór het uitbreken van en gedurende den oorlog van 1834 had het Britsche Parlement zijne aandacht gevestigd op den toestand der inboorlingen in de onderscheidene bezittingen van het Rijk. Het onderwerp bood der philantrophie een ruim veld aan. Een Comité uit het Lagerhuis werd benoemd, om de zaak te onderzoeken. Getuigen werden door hetzelve gehoord over den staat van zaken aan de Kaap, en al de misbruiken en beweerde gruwelen uit den eersten tijd van de kolonisatie werden te berde gebracht. De Eerw. Dr. Philip, de schrijver van „Nasporingen in Zuid-Afrika” — die zich gedurende vele jaren onderscheiden had door zijnen langen strijd en eindelijke zegepraal als pleitbezorger van de natuurlijke rechten der inboorlingen, — deelde de uitkomst van zijne

onderzoekingen en waarnemingen in de Kolonie mede. — Mr. Stockenstrom, die zich destijds in Europa bevond, werd ook ondervraagd, en deze verspreidde licht over de oorzaken, die hem gedrongen hadden zich uit de staatsdienst terug te trekken. De gebreken van het represaillestelsel en enkele wreedheden, die er onder bedreven waren, werden vrijmoedig door hem op uitvoerige wijze medegedeeld, hoezeer vele van die gevallen tot groote schande van de grensbevolking strekten. Hij drong aan op de invoering van een staatsbestuur, dat gelijke rechten aan de Kaffers en de kolonisten toekende, daar dit het eenige was dat den vrede verzekeren zou. Hij deelde het comité mede, dat zijne zienswijze over het algemeen niet populair was, maar hij verzocht, dat men haar eerlijk zou onderzoeken. „Ik begrijp", zeide hij, „dat vele vrienden der humaniteit en beschaving haar in betrekking tot de zwarte bevolking niet vrijzinnig en verlicht genoeg achten, terwijl van den anderen kant sommigen mijner landgenooten mij beschuldigen van ontrouw aan de zaak der blanken. Niemand kan grooter eerbied koesteren dan ik voor de beginselen en bedoelingen van eerstgenoemde partij, waaronder ik het genoegen heb eenigen van mijne meest geachte en vertrouwde kennissen te tellen, hoezeer ik ook met hen over bijzondere punten van uitvoering verschillen moge; en zoowel opvoeding en vooroordeelen, als banden van genegenheid hechten mij ten sterkste aan de andere, die, ofschoon zij door den loop van bijzondere gebeurtenissen in ongelukkige verhouding tot sommigen uit de lagere klassen in haar midden gekomen is, nogtans, alles te samen genomen, onder een gezond staatkundig stelsel en billijke behandeling, het best gezinde en gemakkelijkst te besturen volk in het gebied van Hare Majesteit uitmaakt. Doch ik ben hier niet geroepen om aan één van beiden te behagen; ik moet de zaak der waarheid voorstaan. Ik moet moord, „moord", en plundering „plundering" noemen, welke ook de huidskleur zij van hem die deze bedrijft, of welke ook de macht en

de invloed zijn van den man, die ze beschermt, ten einde u door het vermelden der feiten zoo als zij zijn, in staat te stellen om, overeenkomstig uwe bekende begeerte, die middelen aantewenden, welke de Kaap Kolonie tot datgene zullen maken, wat zij worden kan, eene van de bloeiendste en gelukkigste maatschappijen op den aardbodem."

Het comité zette zijn onderzoek van het stelsel van verkeer met de onbeschaafde volken, dat Groot-Brittannië moest handhaven, voort, toen het bericht van den oorlog aan de Kaap Engeland bereikte. Lord Glenelg (Charles Grant), van wien het wel bekend was, dat zijne gevoelens overeenstemden met die van Wilberforce, Clarkson, Buxton en andere uitnemende pleitbezorgers van recht en menschelijkheid jegens de inboorlingen, was destijds Secretaris van Staat voor de Koloniën. Hij was op de hoogte gehouden van hetgeen voorloopig van het comité uitlekte; en dit had hem doordrongen van het denkbeeld, dat Zuid-Afrika bedreigd werd met de ramp, het getal van die streken te vermeerderen, waarin de oorspronkelijke stammen gedoemd waren te verdwijnen door den verterenden invloed van Europeesche nabuurschap. Den werkelijken staat van zaken zag hij geheel voorbij, dat namelijk aan de Kaap de Goede Hoop de kolonisten zich niet bij de inboorlingen ingedrongen hadden, zooals de Spanjaarden in Amerika, om hen te onderwerpen of tot slaven te maken; zij toch waren Britsche, uit het moederland overgeplaatste maatschappijen, die ongewapend de wildernis introkken, en zich als vreedzame schaapherders, veehoeders, landbouwers en kooplieden nederzetten in de onmiddellijke nabijheid van onbeschaafde stammen, die hen met natuurlijke achterdocht en hunne toenemende welvaart met begeerige oogen gade sloegen. Maar toegevende aan den ongunstigen indruk, die in hem gewekt was, — dat er door Christenen onrecht was gepleegd tegen deze barbaren, — werd hij de verdediger van de Kaffers, en verklaarde in eene depêche, die den 26sten December 1835 aan den Gouverneur Sir Benjamin Durban werd

gezonden, openlijk als zijne meening, dat „de Kaffers in de sedert eene lange reeks van jaren door de kolonisten en de openbare autoriteiten in de Kolonie jegens hunne natie gevolgde gedragslijn eene meer dan voldoende verontschuldiging hadden voor den oorlog, dien zij met zulk eene noodlottige onvoorzichtigheid begonnen waren". „Zij zullen", voegde hij er bij, „ik twijfel er niet aan, de inwoners door hunne plunderingen wel gekweld hebben; maar verdreven, gelijk zij geworden zijn, uit hunne oude en wettige bezittingen, besloten binnen eene betrekkelijk enge ruimte, waarin zij niet gereedelijk weide voor hun vee konden vinden, en tot wraak en wanhoop vervoerd door de stelselmatige onrechtvaardigheid, waarvan zij de slachtoffers geweest zijn, voel ik mij, schoon noode, gedrongen te besluiten, dat zij volkomen recht hadden eene, schoon hopelooze, proef te wagen om door geweld dat herstel aftedwingen, hetwelk zij niet konden verwachten langs anderen weg te verkrijgen". De depêche eindigde met het geven van stellige bevelen aan den Gouverneur, dat de heerschappij over de nieuwe provincie, welke volgens zijne bepaling begrensd werd door de Keiskamma en de Kei, opgegeven moest worden, daar, zeide hij, „zij berust op eene verovering, die het gevolg is van een oorlog, waarin, voor zoover ik thans in staat ben er over te oordeelen, het oorspronkelijk recht aan de zijde van de overwonnene, niet aan die van de zegevierende partij is". Vervolgens benoemde Lord Glenelg Mr. Stockenstrom, den gewezen Commissaris-Generaal, tot Luitenant-Gouverneur van de Kolonie, bekleedde hem met alle macht en gezag, en droeg hem den bepaalden last op, een stelsel te ontwerpen, te bevestigen en in werking te brengen, waardoor de handhaving van den vrede, van de goede orde en van eene strikte rechtvaardigheid in alle verkeer en in de verschillende betrekkingen tusschen de bevolking van Europeeschen en van Afrikaanschen oorsprong of afkomst, aan beide zijden van de oostelijke grensscheiding versterkt konden worden.

Geen tijdstip kon ongunstiger geweest zijn voor het invoeren van eene dergelijke nieuwe staatkunde of voor hare toepassing door iemand, wiens gevoelens verondersteld werden gekant te zijn tegen de koloniale belangen. Het ongunstig getuigenis van het comité uit het Parlement, en de even ongunstige depêche van Lord Glenelg en zijn bevel tot teruggave van het veroverd grondgebied, bereikten het land op eenen tijd, toen het volk nog lijdende was door de gevolgen van den inval der Kaffers. De meerderheid der grensbewoners, — van welke er velen door die gebeurtenis tot den bedelstaf gebracht waren, — waren oprechte, goede Christenen, goed en welwillend gezind jegens de inboorlingen, en die nooit deel genomen hadden aan de vijandelijkheden, waarvan men zeide, dat zij den inval der barbaren veroorzaakt hadden. In plaats van eenige deelneming of medelijden te ondervinden met de verliezen en rampen, die zij doorgestaan hadden, zagen zij zich onverwachts met onverdiende verwijtingen overladen. Dit wekte natuurlijk diepe verontwaardiging; en de spanning was op zijn hoogst, toen Mr. Stockenstrom in Juli 1836 aan de Kaap aankwam.

Zijne aanstelling tot Luitenant-Gouverneur werd dadelijk algemeen aan de Kolonie bekend gemaakt, en na zijn ambtseed op het Gouvernements-Huis te Kaapstad afgelegd te hebben, begaf hij zich naar de grenzen. Te Graham's Town werd hij door de inwoners ontvangen met een adres, waarin zij hem opheldering vroegen van het getuigenis, dat hij voor het comité uit het Lagerhuis had afgelegd. Hij weigerde dit adres aantenemen, — maar ontkende te gelijk, daarmede eenige minachting te bedoelen voor de vele en invloedrijke personen, die het onderteekend hadden. Eene geringe verklaring of wijziging van de beleedigende indrukken, die zoo ongelukkig gegeven waren en bestonden, zoude toen ter tijd de wonden van velen geheeld en al de partijen bevredigd hebben. Maar in zijn antwoord verklaarde hij ten ernstigste, dat hij

alleen voor de bevoegde macht en voor een onpartijdig publiek zijne officieele daden en woorden verdedigen zou; en dat, zoo zij zich over grieven te beklagen of aanmerkingen te maken hadden, de weg tot verhaal openstond door een beroep op de wettige rechtbanken van het land, op de regeering, op de wetgevende macht, ja op den Troon zelfs. De grenspachters van Winterberg, aangevoerd door den ongelukkigen Kommandant, Peter Retief, antwoordde hij in denzelfden geest: — „Van de beginselen, die ik altijd ben toegedaan geweest, en die begrepen zijn in dit ééne woord: gelijke rechten voor allen, zal ik geen haar breed afwijken. Ik zou de wereld rondreizen om dit land van dienst te zijn, maar ik zal mij geen duim breed van mijn weg laten dringen". Slechts eenmaal, in eene briefwisseling met zijne oude vrienden, de lui van Graaff Reinet, verzekerde hij aan zijne landgenooten, dat „men om velen te verdedigen, de misdaden van weinigen niet behoeft te bedekken", en dat hij, wat betreft de algemeene belangen van dit land nooit eene daad verricht of een woord gesproken had, waarover hij zich na rijpe overweging niet verheugde, of dat eenige macht ter wereld hem zou doen herroepen.

Deze verklaringen van Mr. Stockenstrom gaven, zooals te verwachten was, aanstoot aan vele van zijne medekolonisten, zoowel Hollanders als Engelschen, en beroofden hem voor eenigen tijd van hunne vriendschap. Maar hij volgde zijn eigen, bepaalden weg, blijkbaar zonder eenigen dorst naar populariteit of vrees voor het tegendeel. Zijn voornaamste werk was, de invoering van het nieuwe stelsel van betrekkingen tusschen de Kafferstammen en de kolonisten, overeenkomstig de instructies van Lord Glenelg. De regels, die hem daarbij leidden, waren — de erkenning van de onafhankelijkheid der Kaffers binnen hun eigen grondgebied; de regeling van alle verkeer tusschen hen en de kolonisten bij geschreven tractaten; de afschaffing van het represaille-systeem; en het aansprakelijk zijn van de

Hoofden, en van deze alleen, voor de naleving van alle bepalingen. Ook kondigde Harer Majesteit's regeering, als deel van deze staatkunde, eene wet af, waarbij de rechtbanken aan de Kaap gemachtigd werden onderzoek te doen naar, en te straffen al de misdrijven, door Britsche onderdanen gepleegd in eenig deel van het grondgebied der Inboorlingen, dat zuidwaarts tot den 25 graad Zuider-breedte aan de Kolonie grensde, volkomen als of de misdrijven binnen de grenzen der Kolonie gepleegd waren. (Act. 6 en 7. Will. IV c 57).

Omstreeks de maand December werden er tractaten gesloten met de stammen van Gaika, Slambie en andere Hoofden. Bij deze tractaten werd de oostelijke grensscheiding vastgesteld langs de Keiskamma- en Chumie-rivieren; zoodat al de takken van de Kat- en Koonap-rivieren opwaarts tot aan de bronnen binnen de Kolonie, die van de Chumie binnen Kafferland lagen; en verder bepaald, dat niemand zonder een bepaald verlof de grensliniën mogt overschreiden. Britsche agenten moesten naast de Hoofden geplaatst worden, om in diplomatieke hoedanigheid werkzaam te zijn. Alle klachten tegen de Kaffers moesten ingediend worden door tusschenkomst van deze agenten, die de strikste onpartijdigheid en rechtvaardigheid in acht te nemen, en den vrede en de welvaart van de kolonisten te bevorderen hadden. Ook werd overeengekomen, dat geen aanklacht van diefstal, die was ingediend door een kolonist, bij de regeering als eene beschuldiging tegen een Kaffernatie of eenigen stam zou gelden, tenzij de eigenaar van het gestolen vee kon bewijzen, dat zijn eigendom behoorlijk was bewaakt geweest, dat het naar het Kafferland was weggevoerd, en dat van het feit binnen eenen bepaalden tijd kennis was gegeven aan de bevoegde autoriteiten. De Kafferhoofden beloofden van hunnen kant, dat, indien aan deze punten werd voldaan, zij het gestolen goed zoo mogelijk zouden opsporen en teruggeven, en voor het geval dat zij het niet konden ontdekken, verbonden zij zich binnen een zekeren tijd

schadevergoeding of een equivalent te geven. Evenzoo werden er maatregelen genomen ter bescherming van de kooplieden en Christen–Zendelingen, die met vergunning van de Opperhoofden in Kafferland woonden.

In 1837 werd eene koloniale verordening, ter steuning van deze verdragen, door den Wetgevenden Raad der Kolonie aangenomen, echter niet zonder protest van de zijde van den Gouverneur, Sir Benjamin Durban, die in het archief zijne afkeuring van dezen maatregel aanteekende, „om reden zij een gedragslijn vaststelde, die, evenzeker als bepaalde oorzaken bepaalde gevolgen moeten hebben, vruchtbaar zou zijn in het veroorzaken van onveiligheid, wanorde en gevaar. Het ernstig onderhoud van Zijne Excellentie met Lord Glenelg over de omverwerping van zijne eigene staatkunde, gaf korten tijd daarna aanleiding tot zijn ontslag, en maakte een einde aan zijne openbare werkzaamheid in de Kolonie. Het aftreden van Sir Benjamin riep niet alleen een algemeene uiting van spijt, maar ook eenige stoffelijke blijken van genegenheid en dankbaarheid van de zijde der kolonisten in het leven.

In 1838 volgde Sir George Napier als Gouverneur op. Toen hij onmiddellijk daarop de grenzen bezocht, kwamen van den eenen kant de Europeesche bewoners tot hem met het verzoek om het Durban–stelsel weder intevoeren, en verzochten van den anderen kant de zonen van Gaika hem om nieuwe vergunningen, en smeekten dat hun het land hunner vaderen, ten westen van de Kat–rivier, teruggegeven mocht worden. Zijne Excellentie beantwoordde beide verzoeken met eene weigering, en gaf te kennen dat hij besloten was de wederkeerig aangegane verdragen en verbindtenissen, tot welker uitvoering de machinerie door Mr. Stockenstrom in werking was gebracht, te handhaven. De toebereidselen tot toepassing van het stelsel werden echter grootelijks belemmerd door scherp tegenover elkander staanden partijgeest. Eéne, en wel de talrijkste partij brandmerkte het regeeringsbeleid als eene algeheele ter zijde

stelling van de belangen der kolonisten, en een overleveren van deze aan de plunderingen hunner barbaarsche naburen. De andere hield staande, dat er geen billijke reden tot klachten zoude bestaan, zoo deze tractaten behoorlijk uitgevoerd werden. Ongelukkiglijk bleef al dien tijd de vijandige gezindheid tegen den Luitenant-Gouverneur, die opgwekt was door zijne verklaring voor het Comité aangaande de Inboorlingen, onverflauwd bestaan. De door hem afgelegde verklaring betreffende het vermoorden van eenige Kaffers door een Kommando in 1830, leidde tot het indienen van eene aanklacht tegen hem, dat hij namelijk, in 1813 aan het hoofd van een Kommando staande, een ongewapenden Kafferjongen doodgeschoten, en uitdrukkingen gebezigd had, die getuigenis gaven van zijn opzet om den gruwelijken moord van zijn vader te wreken. Mr. Stockenstrom ontkende nadrukkelijk deze beschuldiging, en eischte een onderzoek. Lord Glenelg gaf bevel hiertoe, en een krijgsraad, samengesteld uit den Gouverneur, Sir George Napier, Kapitein Dundas en Majoor Charters, sprak, na getuigen in de zaak gehoord te hebben, eenstemmig den Luitenant-Gouverneur vrij van de hatelijke aantijging, die tegen hem in omloop was gebracht. De bijgebrachte daadzaken deden zien, dat Mr. Stockenstrom eenvoudig in het kreupelhout op een Kaffer geschoten had, zooals ieder officier van één en twintigjarigen leeftijd, of wel ieder officier in gelijke omstandigheden en met dezelfde orders zou gedaan hebben. Lord Glenelg stemde met het oordeel van den Gouverneur en diens medeleden in, en getuigde in zijne depêche: „Ik gevoel het aan Mr. Stockenstrom verschuldigd te zijn te verklaren, dat de goede naam van menschlievendheid, dien hij zich verworven en lang gehandhaafd heeft, naar mijn oordeel niet in het allerminst geleden heeft door het onderzoek, en dat het vertrouwen Harer Majesteit's regeering in zijne geschiktheid voor de betrekking van Luitenant-Generaal van het oostelijk distrikt volkomen ongeschokt is gebleven".

In weerwil van het aldus door den Secretaris van Staat afgelegd streelend getuigenis gevoelde Mr. Stockenstrom, dat de strooming van veroordeel en wantrouwen, die hem aan de grenzen omgaf, van dien aard was, dat zij zijnen invloed in de Kolonie gedurende eenigen tijd schaden zou, en verkreeg hij verlof naar Engeland te gaan. In het volgende jaar, 1839, deelde hem de Markies van Normanby, die toen aan het hoofd van het Koloniaal–Departement stond, mede dat het niet raadzaam voor hem was, als Luitenant–Gouverneur naar de Kaap terug te keeren. Dit besluit, zeide de Secretaris van staat, was onvermijdelijk geworden door het wantrouwen en de afkeerigheid, die ongelukkiglijk in de gemoederen van een groot gedeelte der kolonisten tegen hem wortel geschoten hadden, en waardoor zijn op zich zelf aller verdienstelijkst streven verkeerd werd in eene bron van ontevredenheid en misnoegen. Hij verliet evenwel de openbare dienst in het bezit van de volkomene goedkeuring en waardeering van het Gouvernement waaronder hij gewerkt had; en als een blijk van Harer Majesteit's gunst werd hij tot baronet verheven en hem een pensioen voor zijn leven toegekend.

De Stockenstrom–tractaten werkten vrij goed zoo lang zij onder het onmiddellijk en werkzaam oppertoezicht van hunnen voorsteller en ontwerper stonden. Zijn beslist karakter was aan den Kaffer evenzeer bekend als aan den kolonist, en voor ieder hunner trachtte hij onpartijdig het recht te handhaven. Kolonel Hare, de militaire bevelhebber aan de grenzen, werd tot zijn opvolger benoemd, en in het doorzetten van het stelsel door den Gouverneur krachtig ondersteund. Maar na eene vierjarige ervaring er van moest Sir George Napier verklaren: — „Voor zoover het koloniaal bestuur en de kolonisten betreft, hield men zich nooit met meer stiptheid en volharding aan tractaten, maar niet zóó wat de Kaffers aangaat, want van den aanvang af poogden zij de kolonisten te berooven, en bleek het eene onmogelijkheid deze plunderingen, die

verderf en misnoegdheid onder de pachters verwekten, te voorkomen". Ook kwamen er talrijke klachten in, dat de verdragen, zooals zij waren, eenigszins drukkend op de kolonisten werkten; en toen de Gouverneur op het einde van 1840 de grenzen bezocht, stelde hij eenige veranderingen en wijzigingen voor, waarmede door de hoofden der Inboorlingen genoegen genomen werd.

Door deze veranderingen werden de kolonisten ontslagen van de verplichting, hun vee door eenen gewapenden veehoeder te doen bewaken; werd de beperking betreffende het nasporen van het gestolen goed aan gene zijde van de grenzen opgeheven; en werd niet langer gëeischt, dat het gestolene terstond achtervolgd moest worden, om eene vordering tot teruggave te kunnen instellen; maar de opperhoofden waren, even als vroeger, gehouden om, indien de diefstal bewezen werd, zoodanige schadeloosstelling te betalen, als door den agent billijk geacht werd, en om in geval van het vermoorden van kolonisten iedere poging aan te wenden, om de bedrijvers der misdaad uitteleveren. In den loop der eerstvolgende maanden waren de plunderingen door de Kaffers aanmerkelijk minder, zoodat zij zich kenmerkten door een toestand van bijna volmaakte rust. Vóór het einde van 1841 keerden de Kaffers echter tot hunne vroegere roofzuchtige gewoonten terug. Dit was niet geheel aan de opperhoofden te wijten, daar zij niet altijd machtig genoeg waren om hun volk in bedwang te houden. Een goed gelukte vee-roof werd door laatst genoemden altijd eenigszins als eene waardige heldendaad beschouwd, en alleen dan als eene slechte daad aangemerkt, wanneer de schuldige ontdekt werd. Hunne voortdurende plunderingen zijn buitendien te verklaren uit de onder hen heerschende gewoonte van veelwijverij en het koopen van vrouwen voor vee, alsmede uit den rang en het aanzien waarin zij stonden, die dergelijken eigendom bezaten. Daarom was jong Kafferland altijd tot plunderen bereid en rijp voor den oorlog. De staat van zaken was hachelijk

in 1842, toen het opperhoofd Tyali stierf, en Sutu (de weduwe van Gaika), die eene bondgenoote van de Kolonie was, door de tooverdokters van zijnen dood beschuldigd, en veroordeeld werd om verbrand te worden; doch zij werd gered door de tusschenkomst van den diplomatieken agent, Mr. Stretch, wiens invloed bij die gelegenheid bijdroeg tot het behoud van den vrede.

Sir Peregrine Maitland verving Sir George Napier als Gouverneur in 1844. Hij had van Harer Majesteit's regeering in last, de grieven, waarover door de kolonisten aan de grenzen geklaagd werd, te herstellen, en geen veiligen en gepasten maatregel, die tot bescherming van personen en bezittingen aldaar strekken kon, te verzuimen. Hij maakte bovendien veranderingen in de Stockenstrom–tractaten. Eéne van de bepalingen waarop hij vooral aandrong, verzekerde bescherming aan alle inboorlingen die de Christelijke godsdienst beleden: er werd bedongen, dat Christen-inboorlingen op de zendingposten of elders niet verantwoordelijk vóór de Kaffer–wetten zouden zijn, wanneer zij weigerden zich te onderwerpen aan heidensche gebruiken, zoo als tooverij, regenmaken, veelwijverij of besnijdenis. Ook werd men het wederkeerig eens over andere bepalingen met betrekking tot het stroopen, waardoor het voor den pachter gemakkelijker werd zijn eigendom terug te bekomen, en waarbij men zich verzekerde van het eigen belang van het opperhoofd tot het uitleveren van den dief. Deze wijzigingen misten echter alle heilzame uitwerking. De Kaffers schenen de van tijd tot tijd gemaakte veranderingen eerder te beschouwen als een teeken van wijfeling en schroomvalligheid, dan als eene uitdrukking van den wensch om vrede, menschlievendheid en recht te bevorderen. De stammen aan de kust (de Slambies) gaven blijk van hunne begeerte om het stroopen te onderdrukken; maar de Gaikas werden aanmatigend en onbeschaamd; zij bestalen straffeloos de kolonisten, vermoordden somtijds de herders, en vuurden op de eigenaars en doodden hen, wanneer deze het gestolen

vee wilden opsporen. Hun opperhoofd Sandilli den onvermijdelijken loop der gebeurtenissen inziende, bood aan van zijn bewind afstand te doen ten behoeve van het Britsche gezag, daar hij de aangroeiende macht van het jonge geslacht — „de oorlogspartij" ondervond. Doch vóór dat dit tot stand kon komen, grepen er enkele bijkomende omstandigheden plaats, die aanleiding gaven tot het uitbreken van vijandelijkheden in 1846.

Volgens eene bepaling van de tractaten had de regeering het recht militaire posten op het afgestane grondgebied te vestigen. Sandilli verklaarde zich bereid zulk een post aan zijne zijde van de grensscheiding toetelaten, om zijne stroopende onderdanen in bedwang te houden; maar hij bedong zekere voorwaarden — waarvan er ééne was, dat hem eene jaarlijksche huur zou betaald worden voor het benoodigde stuk gronds, als eene erkenning van zijne souvereiniteit. Vóór dat de beslissing van het al of niet aannemen van de voorwaarden aan het opperhoofd was medegedeeld, gaf de Gouverneur last, dat een genie-officier het terrein zou opnemen. De Luitenant-Gouverneur, Colonel Hare, zond met dit doel terstond eene militaire afdeeling naar de plaats, in welker nabijheid tegenwoordig de stad Alice ligt. Het zien van haar kamp en hare vaandels gedurende drie of vier dagen, verwekte onrust onder „jong Kafferland", weshalve Sandilli den landmeters gebood te vertrekken. Korten tijd hierna werd een Kaffer van zijnen stam, die een bijl uit een winkel te Fort Beaufort gestolen had, toen hij, om gerechtelijk verhoord te worden, naar Graham's Town gezonden werd, door eenige van zijne landgenooten ontzet op DansHoogte — eene plaats aan de Kat-rivier, waar een smal pad zich om den berg kronkelt. Een ander gevangene, aan wien de schuldige geboeid was, werd wreedaardig verminkt en vermoord. De uitlevering van den Kaffer en van den bandeloozen troep, die hem had ontzet, werd geeischt, maar deze eisch werd niet ingewilligd. Om

de hoofden en hunne bondgenooten, en de „oorlogspartij" in het algemeen te straffen, beval de Gouverneur hierop den troepen te velde te trekken.

Gedurende eenige weken had er geene zichtbare beweging of vijandelijke demonstratie plaats; maar in dien tusschentijd werden er toebereidselen tot den ophanden zijnden strijd gemaakt. De Gaikas verzamelden hunne strijdmacht in de kloven en in het ondoordringbare kreupelbosch van het Amatola-gebergte, en wachtten dáár den eersten aanval af. Eene troepen-afdeeling onder Kolonel Somerset, die in deze woeste streek tegen hen optrok, zag zich nabij Burnshill door dichte massa's vijanden omsingeld, en was genoodzaakt zich na eenige losse gevechten op Blockdrift terug te trekken, met verlies van verscheidene kostbare levens en van twee en vijftig wagens met de bagage van het 7de Regiment Dragonders, welke door de Kaffers geplunderd of verbrand werden, terwijl sommigen hunner zich met de kleederen en de toerusting der soldaten tooiden. Dit moedigde den vijand aan om aanvallender wijs te werk te gaan en maakte, dat de andere onzijdige stammen hem bijvielen en zich met besliste vijandelijkheid tegen ons keerden. De grensdistrikten werden eensklaps overstroomd door hunne stroopende benden, die het vee roofden en de huizen verbrandden; maar het hevigst brak de verwoestende orkaan over de nabij Laag-Albany gelegen landstreek los. Ten einde dezen wilden vijand met goed gevolg te kunnen bestrijden, werd de geheele Kolonie in staat van beleg verklaard, en onverwijld uit ieder distrikt eene burger-afdeeling naar de grenzen opontboden.

Het oprukken van deze lichtingen was echter eene langwijlige en lastige operatie, waarbij nog kwam, dat een gebrekkig beheer en een buitengewoon groote droogte den toevoer van levensmiddelen zeer bemoeielijkte. Gedurende dezen tijd was eene groote uitgestrektheid lands aan de willekeur der Kaffers overgelaten, en leden de kolonisten zware en betreurenswaardige verliezen. Toen de geheele

militaire en koloniale strijdmacht, ten getale van omstreeks 10,000 man, eindelijk te velde was gebracht, weigerde de vijand zich aan den uitslag van een treffen te wagen of eenigen ernstigen tegenstand te bieden. Zij vergenoegden er zich mede de troepen te ontwijken, vee te stelen, konvooijen te onderscheppen en van uit hunne schuilplaats in het kreupelhout, waardoor zij gedekt waren, op kleine afdeelingen te vuren. Slechts bij één of twee gelegenheden behaalden onze wapenen eene schitterende of beslissende overwinning. Eéne er van was het gevecht aan de Gwanga, wáár Sir Harry Darrel met zijne dragonders, Kolonel Somerset met het Kaapsche korps, en eenige burgers en Fingoes zich in eene opene vlakte op eene afdeeling van 700 gewapende Kaffers wierpen, en hen in de gelegenheid stelden om, met grond over eene charge van de Britsche kavallerie te kunnen oordeelen. De andere was de expeditie tegen de natuurlijke sterkte in het Amatola-gebergte. Sir Andries Stockenstrom had zich bij het uitbreken van den oorlog ter beschikking van het gouvernement gesteld, en stond aan het hoofd van de burgermacht. Zijne divisie drong, in vereeniging met de krijgsmacht en de lichtingen onder Kolonel Hare en Kolonel Johnstone, op verschillende punten in de kloven en passen door, en dreef alles voor zich uit. Na eenige weinige vruchtelooze pogingen, om in het bezit van hunne natuurlijke sterkte te blijven, vluchtten de Kaffers geheel en al verslagen en ontmoedigd naar de daarachter gelegene minder verdedigbare distrikten. Ook dáár werden zij achtervolgd, en daarna drongen Sir Andries Stockenstrom en Kolonel Johnstone voorwaarts over de Kei tot aan het voornaamste opperhoofd Kreli, met wien zij een mondgesprek hielden, en omtrent voorwaarden, als grondslag voor eenen algemeenen vrede, overeenkwamen — waarbij het opperhoofd het recht door verovering van de Britsche regeering op alle land ten westen van de Groote Kei-rivier erkende, en van alle aanspraak er op afstand deed zoowel voor zich zelven, als voor eenig ander

opperhoofd of onderdaan. De Gaikas gaven zich over en legden hunne wapenen neder, en Sandilli zelf leverde de hoofdschuldigen in het met geweld ontzetten van den Kaffer-gevangene, hetgeen de formeele en onmiddellijke oorzaak van den oorlog was, uit. Nog waren de vijandelijkheden niet geeindigd. Sir Peregrine Maitland achtte de overeenkomst met Kreli niet streng of nauwkeurig genoeg — hij vorderde de teruggave van het gestolen vee, dat op het grondgebied van genoemd opperhoofd verborgen was; en om aan deze vordering kracht bij te zetten, trok hij met eene tweede expeditie de Kei over, toen hij van den Secretaris van Staat bericht ontving, dat Sir H. Pottinger was benoemd om hem te vervangen.

Sir Henry Pottinger kwam in Januari 1847 aan. Als toevoegsel tot de betrekking van Gouverneur, werd hij aangesteld tot Harer Majesteit's verheven gemachtigde ter regeling en vereffening van de zaken in dat gedeelte van het Zuid-Afrikaansche grondgebied, dat aan de grenzen der Kolonie belendde of in hare nabijheid gelegen was, en tot het bevorderen van de goede orde, van de beschaving en van het zedelijk en godsdienstig onderricht van de oorspronkelijke stammen — eene opdracht, welke sedert dien tijd aan iederen opvolgenden bewindvoerder van de Kaap is gegeven geworden. De vijandelijkheden werden, ten gevolge van de wanbedrijven van Sandilli, voortgezet, doch tegen het einde van het jaar waren de Kaffers geheel ten onder gebracht; een keten van militaire posten werd door hun land gelegd; de monding van de Buffalo-rivier werd als zeehaven geopend; en koophandel en de daarmede gepaard gaande voordeelen begonnen hunnen invloed in Kafferland te doen gevoelen. Sir Henry Pottinger ontving hierop eene aanstelling tot Gouverneur van Madras, en werd opgevolgd door Sir Harry Smith, wiens vroegere koloniale diensten, zoowel als het prestige van zijnen krijgsroem, als de held van den veldslag van Aliwal, hem eene allerhartelijkste ontvangst door alle standen en menschen bezorgden.

Gouverneur Sir Harry Smith ging voort den vrede en de orde aan de grenzen, welke door zijne voorgangers verkregen waren, te verzekeren. Een van zijne eerste daden was de afkondiging van eene behoorlijk vastgestelde grensscheiding van de Kolonie, van de oostzijde van de Keiskamma-rivier af, over den Stormberg tot aan de Kraai-rivier, en van dáár langs de Oranje-rivier tot aan den Zuid-Atlantischen Oceaan. De tweede was, dat hij het op de Kaffers veroverde grondgebied tot Britsche bezitting proclameerde onder den naam van „Britsch Kaffraria" — welker grenzen aan de eene zijde de Keiskamma-, en aan de andere zijde de Kei-rivier waren. Ten einde een rechtstreeksch en handtastelijk gezag over de verschillende stammen uit te oefenen, werden er commissarissen benoemd om onder hen verblijf te houden; Kapitein Maclean, Mr. C. Brownlee en Mr. Fijnn werden tot deze betrekking verkozen, en hunne instructies luidden: „het kwade onder het volk te beteugelen en het goede te ontwikkelen". Zóó werd het staatsbeleid van Sir Benjamin Durban, dat door de orders van den Secretaris van Staat in 1835 omvergeworpen was, weder ingevoerd met het gegronde vooruitzicht, dat een nieuw tijdperk van duurzame rust verzekerd was.

Maar deze hooggespannen verwachtingen zouden teleurgesteld worden. Nauwelijks hadden de kolonisten aan de uiterste grenzen hunne pachthoeven weder in bezit genomen en hunne gewone landelijke en industrieele bezigheden hervat, of er openbaarden zich teekenen van vernieuwde rustverstoring. De handelingen van Umlanjeni, een Kafferprofeet of toover-dokter, verwekten groote opgewondenheid onder de inboorlingen, die door dergelijke bijgeloovige verrichtingen ligtelijk ontvlamd worden. Overal heen werden berichten gezonden, waarin verzekerd werd, dat Umlanjeni dezelfde was als de profeet Lynx, die zich in den oorlog van 1819 vertoond had, en dat hij de macht bezat aan de Engelschen het hoofd te bieden, en de blanke bevolking en al hunne

koloniale aanhangers te doen sterven. [1]) De Kaffer–opperhoofden, misnoegd over het allengs afnemen van hunne macht en hunne inkomsten onder de nieuwe orde van zaken, wakkerden de gisting onder hunne stammen aan, en Sandilli was onder deze opruiers een van de voornaamsten. De Gouverneur hiervan onderricht, ontbood hem bij zich; maar hij weigerde te verschijnen, — om welke daad van weêrspannigheid hij bij decreet van zijnen rang als opperhoofd ontzet, en Mr. C. Brownlee in zijne plaats aangesteld werd. Toen er daarop, tot vertoon van gezag, eene troepenbeweging op het Amatola–gebergte plaats had, werd er bij het doortrekken van de Boomah Pass, – eene nauwe, rotsachtige bergkloof van de Keiskamma, – op de troepen gevuurd; bij welke gelegenheid Dr. Stewart, C. M. R., werd gedood, en Kapitein (thans Luitenant–Generaal) Bisset ernstig werd gewond. Den volgenden dag (Kerstdag, 1850) werden de bewoners van de militaire dorpen in de Chumie–kom, nabij Alice, door de Kaffers aangevallen en vermoord, en hunne huizen verbrand. De oorlog werd zóó met de beslistste, wreedste en woestste vijandigheid begonnen. De Gouverneur werd gedurende eenige dagen door den vijand omsingeld en opgesloten in Fort Cox, en alle pogingen om zich dáár met hem in gemeenschap te stellen bleven vruchteloos; eindelijk ontsnapte hij slechts door een uitval te doen met een escorte bereden Kaapsche Scherpschutters, terwijl hij de policiemuts en de uniform van het korps droeg, en bereikte, steeds hard door rijdende, King

[1]) Deze bedrieger deed zijnen volgelingen gelooven, dat hij de macht bezat de kogels van de Engelschen in water te veranderen; ook voorzag hij hen van betooverde stokken, waarvan men waande, dat zij hunne dragers onoverwinnelijk maakten. Eene opmerkelijker misleiding dan deze greep echter plaats in 1856, toen eene Kaffer–profetes, „Nongaus", de dochter van Umhlakaza, een raadsman van Kreli, beval dat op een bepaalden dag de gansche voorraad van koren en vee vernietigd moest worden, onder belofte, dat wanneer dit geschied zou zijn, de gesneuvelde krijgslieden en de veestapel zouden herleven, en de blanke man van de aarde weggevaagd zou worden.

William's Town. Het hachelijke van den toestand werd nog verhoogd door de omstandigheid, dat velen van de Hottentotsche bevolking, die bij de vorige gelegenheden de zijde van de kolonisten hielden en hen tegen de Kaffers hielpen, nu ook opstonden en zich bij laatstgenoemden voegden, stroopende benden vormden, en de erven en den eigendom van hunne vroegere vrienden en meesters aanvielen. De Tembu-stammen onder Mapassa, die de landstreek ten noorden van den Winterberg bewoonden, en het opperhoofd van de Galekas, Kreli, aan de overzijde van de Kei, hielpen en steunden de „oorlogspartij" evenzeer, — de laatste door al het vee en den verderen buit, die aan de kolonisten ontroofd werd, in ontvangst te nemen en te verbergen.

De aldus begonnen oorlog was van zeer langen duur en uiterst verderfelijk voor de grensbewoners. De grenzen werden in staat van beleg verklaard, en de burgers opgeroepen om met de militairen mede te werken. Hunne gevechten met den vijand waren weinige; de strijd was een voortdurende guerilla oorlog. De Kaffers waren in het bezit van de beroemde sterkten van het Amatola-gebergte en van Waterkloof, — wanneer zij uit de eene plaats verdreven werden, ontweken zij naar de andere. De troepen, die hen achterna zetten, werden afgemat door het blijkbaar doelloos marcheeren; en menig kostbaar leven werd bij dit werk opgeofferd, door vermoeienis en ontbering, of door den onzigtbaren vijand neêrgeschoten. In ééne van deze schermutselingen in het kreupelhout op de hoogten van de Kromme-keten, nabij Fort Beaufort, viel de dappere Fordyce, kolonel van het 74ste regiment Hooglanders. Hij voerde zijne soldaten naar eene door den vijand bezette sterkte, en was zelf tot aan den zoom van het voorliggend kreupelhout genaderd, toen hij nedergeschoten werd. Zijne laatste woorden waren: „Draag zorg voor mijn regiment". De grootste en belangrijkste overwinning van de te velde zijnde koloniale troepen was die, welke behaald

werd door een kommando onder Kapitein Tylden, R. E., dat met de vereenigde benden van Kreli en Mapassa slaags raakte op de vlakten van de Imvani, in het Queen's Town distrikt. Het kommando bevond zich in het veld, dat ongeveer drie mijlen groot en aan alle kanten door heuvelen van verschillende hoogte omringd was. De Kaffers (ongeveer 4000 man sterk) naderden van de noordzijde, terwijl zij van de heuvelen in de richting van het kamp nederdaalden. Kapitein Tylden nam zijne toevlucht tot eene krijgslist, om hen in het open veld te lokken. Hij beval zijnen troepen (omstreeks 1200 man) naar het gebergte op te rukken, en dan van lieverlede terug te trekken. Deze manoeuvre slaagde ten deele. De Kaffers stortten zich, terwijl zij hun oorlogskreet aanhieven, in de vlakten neder, wáár zij door een goed gericht vuur van de burgers ontvangen en in korten tijd geheel en al van de vlakten verdreven werden, met achterlating op het slagveld van 200 dooden. Kreli's krijgslieden vluchtten het eerst, en men verhaalt, dat het opperhoofd dermate door de lafhartigheid van zijne volgelingen, die hij vruchteloos weder trachtte te verzamelen, gegriefd was, dat hij weende van ergernis; en het kostte zijnen dienaar, den eenige van zijne geduchte bende die bij hem gebleven was, moeite hem over te halen zijn paard te bestijgen en zijne vluchtende aanhangers te volgen.

De Regeering in het Moederland, dezen langdurigen en kostbaren oorlog moede, riep in het begin van 1852 Sir Harry Smith terug, en stelde in zijne plaats Generaal Sir George Cathcart tot Gouverneur en Opperbevelhebber aan.

Eene der eerste maatregelen, die Generaal Cathcart nam, was eene expeditie tegen Kreli, terwijl hij de burgers der Kolonie uitnoodigde, op den voet van het oude kommando-stelsel, daaraan deel te nemen, onder voorwaarde dat al het vee, dat buit gemaakt werd, verdeeld zou worden onder hen, die er zich van meester maakten, tot hun eigen gebruik en profijt. Na een strooptocht van 9 dagen gelukte

het hun, eene schatting van 15000 stuks vee van het weerspannige opperhoofd te heffen, en volgde zijne onderwerping spoedig. Zoodra de troepen teruggekeerd waren, werd er een begin gemaakt met het zuiveren van het Amatolagebergte en Waterkloof; en deze onderneming werd door het plaatsen van verschanste posten op twee of drie punten, en het onophoudelijk laten marcheeren van patrouilles totdat elke krans en kloof gezuiverd was, met goed gevolg ten einde gebracht. De opperhoofden Sandilli en Macomo, en eenige weinige volgelingen en oproerige Hottentotten ontkwamen, hoewel zij gedurig slechts ter nauwernood ontsnapten, aan de gevangenneming, en vluchtten ten laatste in wanhoop over de Kei, van waar zij den Gouverneur hunne volkomene onderwerping aanboden. De koninklijke begenadiging en vergiffenis werden hun geschonken. Aan Sandilli en zijn volk werd toegestaan zich in een ander gedeelte van Britsch–Kaffraria, dat verder van de grenzen der Kolonie gelegen was, te vestigen. Hunne oude schuilplaatsen in de wouden werden aan de Slambie–, Fingoe– en andere stammen, die gedurende den oorlog getrouw gebleven waren, toegewezen; terwijl uit het grondgebied, dat door de Tembus, onder Mapassa, was verbeurd, het distrikt van Queen's Town werd gevormd, dat bezet werd met eene burger–bevolking, onder eene organisatie tot wederkeerigen bijstand en zelfverdediging, die bekend is onder den naam van het Cathcart–begiftiging's stelsel.

Toen er op deze wijze een einde aan de vijandelijkheden was gemaakt, legde Sir George Cathcart het bewind neder, en werd deze in 1854 opgevolgd door Sir George Grey, onder wiens bestuur een toestand van rust geboren werd, die sedert onafgebroken heeft voortgeduurd. Zijne staatkunde beoogde, zoo als de lezer in een volgend hoofdstuk zal zien, de zedelijke onderwerping van de Kaffer–stammen, door hen te leeren en op te wekken, hunnen toestand te verbeteren, en door hen van lieverlede, — om Sir George

Grey's eigene woorden aan te halen, — „een deel van ons zelven te doen worden met een gemeenschappelijk geloof en gemeenschappelijke belangen; nuttige dienaren, verbruikers van onze voortbrengselen, bijdragers tot onze inkomsten, — in het kort tot eene bron van kracht en welvaart voor de kolonie, als waartoe de Voorzienigheid hen bestemd heeft."

V.

De Kolonisatie van Natal en van de Grensstaten.

1810 tot 1843.

De Voor-trekkers — Toestand van de oorspronkelijke stammen in het Binnenland — Wegtrekkende kolonisten — De groote uittocht — Oorzaken van misnoegen — De aanvoerders — Avonturen — Geschillen met Moselekatze — Aankomst in Natal — Chaka en de Zulus — Moord van de Boeren door Dingaan — Heldendaden van Maritz, Uys en Pretorius — Onafhankelijkheid geeischt — Britsche Souvereiniteit bevestigd in Natal — Botsing tusschen de Boeren en de Engelsche troepen — Volharding van het belegerde kamp — Hun ontzet — Verstrooiing en onderwerping van de opstandelingen — Lankmoedigheid hun bewezen — Staatkunde door het Engelsche Gouvernement aangenomen — Voorwaarden door de emigranten aangenomen — Natal tot eene Britsche Kolonie geproclameerd.

Laten wij nu het oog vestigen op de merkwaardige bijzonderheden, waarvan de vrijwillige uittocht in de wildernis van de oorspronkelijke kolonisten, bekend onder den naam van de „Voor-trekkers”, vergezeld ging. Zij waren het, die het eerst Natal koloniseerden en de onafhankelijke Grens-Staten stichtten. „Hunne avonturen en heldendaden”, zegt Mr. J. A. Froude, „vormen een der zonderlingste hoofdstukken van de nieuwe geschiedenis, en verdienen een duidelijker uiteenzetting, dan dezen tot hiertoe te beurt viel.

Binnen het bestek van dit werk, kunnen wij niet meer dan eene schets geven van het karakter en de bewe-

gingen van deze pioniers, — van de staatkunde, die ten hunnen opzichte door elkander opvolgende Gouverneurs gevolgd werd, — en van de wijze, waarop hunne verhuizing tot bevordering van de beschaving en van het Europeesch gezag in Zuid-Afrika bijdroeg.

De oudste overleveringen betreffende het grondgebied aan de grenzen van dat gedeelte der Kolonie, dat ten noorden van de Oranje-rivier is gelegen, deelen ons mede, dat het alleen bezet was door woeste jagers, wier stelregel was:

„The old and simple plan,
That they should take who have the power,
And they should keep who can". [1])

De verschillende inwoners waren gedurig met elkander in oorlog, —soms om het oppergezag van den eenen stam over den anderen, maar meestal eenvoudig uit zucht tot stroopen, plunderen en het behalen van overwinningen. — Van tijd tot tijd bewoog de barbaarsche menigte zich nu vóór, dan achterwaarts, terwijl de zwakkeren uit elkander gejaagd en bij de sterkeren ingelijfd werden, of zich door de vlucht redden en invallen deden bij hunne naburen, die zij op hunne beurt overwonnen en onderwierpen. Zóó vielen de machtige Zulus de Mantatees aan; de Mantatees, voor hunne geduchte vijanden vluchtende, wierpen zich op de Barutsi en Bechuanas, die op hunne beurt de Barolongs, Basutos of anderen aanvielen, die zij op hunnen weg ontmoetten, terwijl deze wederom die ongelukkige oorspronkelijke Ismaëlieten, de Boschjesmannen, aanvielen. Wanneer dit alles gebeurd was, vestigden de overblijfselen der stammen zich dáár, waar zij zichzelven konden staande houden door jacht te maken op de talrijke kudden wild, die toen de vlakten bedekten, of door het bebouwen van kleine strooken lands in de nabijheid van bronnen of stroomende wateren, terwijl hun eigendomsrecht geheel af-

*) De oude en eenvoudige stelling, dat zij mogen nemen, die er de macht toe hebben, en dat zij moeten behouden, die kunnen.

hankelijk was van hunne macht, om zich in het bezit er van te handhaven.

In deze landstreek kwam in den aanvang dezer eeuw een gemengd ras aan, de Griquas genaamd, ten deele afstammelingen van de oorspronkelijke Hottentotten, die op het voorgebergte van Zuid-Afrika gevestigd waren toen Van Riebeek voor de eerste maal in Tafelbaai landde. Door het onderwijs van Christen-Zendelingen, de Eerw. HH. Anderson en Kramer, die hen 't eerst in de westelijke distrikten van de Kolonie vonden rondzwerven, werden zij bewogen van hunne nomadische gewoonten afstand te doen, en op vaste plaatsen samen te gaan wonen; en tot dit doel kozen zij de landen tusschen de Oranje- en Modder-rivieren, om reden deze voldoende van bronnen en weiden voorzien, en zeer schaars bevolkt waren. De Boschjesmannen waren buiten hen bijna de eenige bewoners; doch deze bleven niet lang in het bezit van hunnen grond, daar men hen weldra beroofde van alles wat zij bezaten, en zij óf dienstbaar werden aan hunne naburen, óf stroopende benden vormden, of wel zich bij anderen aanslooten.

Omstreeks 1825 begonnen koloniale veeboeren op de grenzen, die leden door de droogten, die aan de noordelijke distrikten der Kolonie eigen zijn, hun vee over de Oranje-rivier te drijven om tijdelijke weiden te zoeken. Hunne handelingen ontmoetten weinig of geen tegenstand, doordien de Griquas het voordeelig vonden een soort van ruilhandel met de kolonisten te drijven, waarbij eenigen der laatstgenoemden (door Stockenstrom de oudere, in 1809, beschreven als *de la plus basse classe*) wapenen en ammunitie tegen hun vee verruilden, en buskruid onder den naam van „uienzaad" verkochten. In het eerst was deze bezetting slechts tijdelijk, en hield zij op met de droogte, die er aanleiding toe gaf. Maar later werd zij blijvend, daar de Griquas, die weinig voordeel van hun land trokken, het dikwijls op gunstige voorwaarden verhuurden of verkochtten, ja in sommige gevallen het aan

den machtigere moesten afstaan. Toen deze staat van zaken ter kennis van de regeering gebracht was, werden de handelingen van de kolonisten terstond afgekeurd, en aan de magistraten op de grenzen bevolen, ze zooveel mogelijk te voorkomen. In 1829 stak de Commissaris-Generaal Stockenstrom de rivier over, om aan de heerschende overtreding een einde te maken, en toe te zien, dat het bevel om terugtekeeren, dat aan verscheidene families gegeven was, nagekomen werd. Maar gelijk, bij iedere volgende verplaatsing over de tijdelijke grensscheiding het geval was, — van het tijdstip af dat de Kaap-Kolonie begrensd was door de militaire liniën rondom Kaapstad, tot dat zij zich uitstrekte tot de Oranje-rivier en de Keiskamma, — zoo waren ook nu de pogingen van de regeering om den voortgang der kolonisatie te stuiten te vergeefsch. De landbouwers in het noorden vroegen of er eenige wet bestond, die hun verbood land aan de overzijde van de Oranje-rivier te huren, of hun belette hunne kudden onder de Griquas te zenden, om dáár te weiden? En toen zij vernamen, dat die niet bestond, namen zij de bovenbeschrevene gewoonten aan en handhaafden zij hunne positie. Tot op het tijdstip van den grooten uittocht veroorzaakte echter de toestand van deze kolonisten, die zich aan gene zijde van de grensscheiding gevestigd hadden, weinig moeite of vrees.

In 1833—34 begon er eene beweging van zuiver staatkundigen aard, voortspruitende uit de ontevredenheid, die gewekt was en leefde in de gemoederen der oude kolonisten, die de grensdistrikten bewoonden. De nieuwe wetten en verordeningen, die met het oog op de Hottentotten en de kleurlingen in het algemeen uitgevaardigd waren, kwamen in botsing met de regeling hunner huishoudingen en belemmerden hen daarin. De aankondiging van de op handen zijnde vrijverklaring hunner slaven, dreigde hen te berooven van dat, wat zij tot hiertoe gewoon waren geweest als eigendom te beschouwen. Hunne barbaarsche naburen,

de Kaffers, bestalen en plunderden hen gedurig, waardoor hun landbouw-bedrijf weinig winstgevend werd. Al deze omstandigheden werkten samen om een sterken tegenzin tegen de autoriteiten onder hen te doen ontstaan, welken zij zich geen moeite gaven te verbergen. Zij gaven hun voornemen te kennen om zich te onttrekken aan de macht van eene regeering, welke zij noch begrepen, noch goedkeurden; en eenigen van hen vroegen vergunning om over de grenzen te trekken, terwijl anderen zich zonder zoodanig verlof verwijderden. Zoowel de Grens-Kommandant, Colonel Somerset, als de Burger-Commissaris van Albany brachten deze feiten ter kennis van den Gouverneur, Sir Benjamin Durban, die terstond instructies gaf ten einde te beproeven het bestaande misverstand uit den weg te ruimen, en de opgewondenheid, welke het verwekte, te doen bedaren. Dan dit bleef zonder uitwerking; de landverhuizing ging door. Toen men aan Mr. Oliphant, den Procureur-Generaal vroeg, of er geene wet bestond, om haar te doen ophouden, wees hij er op, dat er niets bestond, dan de oude proclamaties van de Hollandsche Regeering tegen de kolonisten, die over de grenzen trokken, of omgang met de inboorlingen hadden. „Maar", zeide hij, „de klasse van personen, van wie hier sprake is, zijn blijkbaar van zins, hun fortuin in een ander land te beproeven, en zich, voor zooverre het de Kolonie van de Kaap de Goede Hoop betreft, niet langer als Britsche onderdanen te beschouwen. Zou het derhalve voorzichtig of billijk zijn, menschen, die met hun toestand niet tevreden zijn, te beletten, zoo dit al mogelijk ware, dat zij zich trachten te verbeteren, in welk deel der wereld zij dit ook wenschen te doen? Dezelfde soort van verhuizing heeft dagelijks plaats uit Groot-Brittannië naar de Vereenigde Staten. Bestaat er eenig afdoend middel om personen tegen te houden, die besloten zijn weg te loopen, buiten dit éêne, dat men ze nederschiet, wanneer zij de grenzen overschreiden? Ik vrees van neen; en indien dit zóó is, dan is het middel erger, dan de

kwaal. Het Gouvernement is daarom, indien mijne gevolgtrekkingen juist zijn, niet bij machte en zal dit wel nimmer worden, om het kwaad, — zoo het een kwaad is, — afdoend te voorkomen".

Verstandige maatregelen van de zijde der Regeering zouden te dier tijd de beweging hebben kunnen regelen en leiden, en onder de stammen aan gene zijde der grenzen eene meer beschaafde kolonisatie kunnen invoeren, welker invloed zich weldra tot in het midden van Afrika uitgebreid zou hebben. Maar er werd ongelukkiger wijze niets gedaan. De landverhuizers werden uitgelachen, omdat zij „voor vrijheid en gras" de grenzen overtrokken; of er werd van hen gesproken als van „overweldigers (squatters)" van beroep, die in het grenzelooze Binnenland de gewenschte ruimte zagen voor de inwilliging hunner natuurlijke neigingen. „De grens–boer", zegt de bekwaamste schrijver van die dagen, „ziet met medelijden op de bedrijvige menschelijke bijenzwermen in de steden of zelfs in de dorpen neder, en terwijl hij met minachting de groote, maar voor hem onbegrijpelijke resultaten van vereende inspanning gadeslaat, welker schoonheid en voortreffelijkheid hij niet kan begrijpen, om reden zij verstandelijk waargenomen moeten worden, werpt hij, het wilde paard gelijk, zijn hoofd in den nek, hinnikt van uitgelatenheid en holt de wildernis in".

De inval der Kaffers tegen het einde van 1834, en de plundering en verwoesting, die daarvan het gevolg waren, verhoogden de misnoegdheid en verbittering. De landbouwers op de grenzen stonden toch niet alleen bloot voor de verliezen, die door de uitbarsting veroorzaakt werden, maar zij moesten ook de ongemakken verduren, die aan de harde noodwendigheid van den staat van beleg gedurende den oorlog verbonden zijn: hun vee, hunne wagens en hun voorraad van leeftocht werden hun, ten behoeve van het te veld zijnde leger, ontnomen, in het ver verwijderd en onzeker vooruitzicht, dat hun eenige schadevergoeding zou gegeven worden. Zelfs zij, die nog eene flauwe hoop

hadden op eene wijziging van het regeeringsbeleid voor de grenzen, die enkele van hunne grieven herstellen en hun in hunne gevaarlijke stelling veiligheid waarborgen zou, wanhoopten ten laatste aan eenige verbetering, toen de dépêches van Lord Glenelg ontvangen werden.

Gedurende 1835—36 nam de landverhuizing groote afmetingen aan. Uit Somerset, Cradock, en van den Winterberg; uit Alexandria en Uitenhage; ja zelfs uit George, Swellendam en West-Beaufort, vingen afdeelingen den tocht aan. Zij verkochten hunne bezittingen voor hetgeen zij maar opbrachten, en met zich nemende wat zij aan geld bijeen konden zamelen, togen zij weg met hunne huisgezinnen, hunne ossen, paarden en kudden, om in het Binnenland hun geluk te beproeven.

De eerste landverhuizers stonden onder de leiding van eenen bejaarden landbouwer uit Albany, Louis Trichard geheeten. De volgende afdeeling koos Gerrit Maritz, een burger van Graaff Reinet tot haar aanvoerder. Na hen volgde een aantal families onder het geleide van Uys, Landman en Rudolph; en toen deze voorbij Graham's Town trokken, bezochten de Britsche volkplanters hun kamp en schonken hun een exemplaar in folio van de Heilige Schrift, tot een vaarwel, als blijk van hunne achting en van hun hartelijk leedwezen over hun vertrek.

Op dezen volgde, op het einde van 1836, iemand, die uithoofde van de groote achting en waardeering, welke hij aan de grenzen genoot, door allen als hun aanvoerder en hoofd ontvangen en erkend werd. Dit was Mr. Pieter Retief, een afstammeling van een der oude Hugenootsche families, die geboren en opgevoed was in de afdeeling van de Paarl, nabij Kaapstad, maar zich van dáár naar de oostelijke grenzen had begeven, wáár hij gedurende bijna twintig jaren gevestigd was geweest. Hij was veld-kommandant van het Winterberg-distrikt, en had in deze hoedanigheid talrijke vertoogen tot de autoriteiten gericht rakende zijne eigene grieven en die

welke niet weggenomen werden; en, na eene scherpe briefwisseling met den Luitenant-Gouverneur Stockenstrom, sloot hij zich ten slotte openlijk bij den algemeenen „trek" aan. Toen zij de grenzen bereikt hadden, en vóór zij den pelgrimstocht in de wildernis begonnen, vaardigde hij een manifest uit, waarin de redenen, die de landverhuizers tot het doen van zulk een gewichtigen stap bewogen hadden, werden uiteengezet, en de betrekking werd aangegeven, waarin zij wenschten te staan tot de Kolonie en de stammen der Inboorlingen, met welke zij in aanraking mochten komen. Dit document, dat door Retief, „namens de landbouwers", was geteekend, verklaarde: „Wij verlaten deze kolonie in de volle overtuiging, dat het Engelsche Gouvernement niets meer van ons te eischen heeft, en dat het ons zal veroorloven voortaan ons zelven, zonder zijne tusschenkomst te besturen. Wij stellen ons voor om gedurende onzen tocht, en bij onze komst in het land, wáár wij bestendig zullen wonen, aan de stammen der Inboorlingen onze voornemens, en ons verlangen om in vrede en vriendschappelijk verkeer met hen te leven, kenbaar te maken. Wij zijn besloten om, wáár wij ook heengaan, de eerste beginselen van vrijheid voor te staan; maar, terwijl wij er zorg voor zullen dragen, dat niemand in een toestand van slavernij gehouden worde, is het ons besliste voornemen, zulke verordeningen te handhaven, als strekken kunnen om de misdaad te onderdrukken, en eene gepaste betrekking tusschen meester en dienaar te bewaren."

Hierop volgde eene uiteenzetting van de redenen, welke hen drongen hunnen geboortegrond te verlaten. De voornaamste oorzaak van misnoegdheid, zeiden zij, waren de verliezen waaraan zij blootgesteld waren door de vrijmaking van hunne slaven. Zij beklaagden er zich over, dat hetzelfde Gouvernement, dat jaren vroeger den verkoop van die soort van eigendom ingevoerd en aangemoedigd, en de daaruit voortvloeiende belastingen en emolumenten genoten had, hen nu willekeurig er van beroofde; en dat

het, terwijl het hun volle schadevergoeding beloofde, hen afscheepte met slechts één derde van de waarde, waarop zij aanspraak hadden. [1]) Zij beklaagden zich ook over het gemis van wetten tot onderdrukking van den ramp van onbeperkte landlooperij, en boven al over den onveiligen toestand van de grenzen en over de onvoldoende bescherming, welke den bewoners werd verleend tegen de Kaffers, door wier invallen hunne beste boerderijen verwoest en honderden van hen te gronde gericht waren. Dan er valt niet aan te twijfelen, dat velen hunner door andere beweegredenen zijn gedrongen geworden aan de beweging deeltenemen. Valsche geruchten waren onder de meer eenvoudigen verspreid, dat de Regeering voornemens was allen eigendom zwaar te belasten, en dat de Landskerk Roomsch-Catholiek zou worden; — anderen werd wijs gemaakt, dat zij door noordwaarts te trekken Jeruzalem zouden bereiken, en dat hunne verhuizing noodzakelijk was voor de vervulling van sommige gedeelten der Schrift; terwijl velen, en waarschijnlijk wel het grootste gedeelte, handelden onder den indruk van de aanlokkelijke beschrijvingen, welke van het schoone land gegeven werden, dat daar onbezet en beschikbaar aan gene zijde van de grenzen der Kolonie lag.

Het getal kolonisten die aldus vrijwillig hun vaderland verlieten, wordt onbepaald en verschillend van 5000 tot op 10000 zielen geschat. De stroom der landverhuizing nam zijn richting over de Oranje-rivier, en vervolgde daarna zijn loop een eind weegs evenwijdig met het Quathlamba-gebergte.

[1]) Het geld tot schadeloosstelling voor de slaven was in Londen betaalbaar gesteld; en men moest zich van agenten bedienen tot het opmaken van de vereischte formulieren om het te verkrijgen. Verscheidene Boeren verkochten hunne vorderingen voor geringe sommen aan deze agenten, en andere beschouwden in hunne kinderlijke onwetendheid de geheele zaak als bedrog, en weigerden de stukken te teekenen, welke hun aanspraak op de schadeloosstelling zouden geven. Van de tot schadevergoeding beschikbaar gestelde gelden bleven er tot op heden nog £ 5000 oningevorderd in handen van het Gouvernement.

Door deze richting werden de oorlogzuchtige Kaffers op de oostelijke grenzen vermeden; terwijl de enkele stammen van Inboorlingen, tusschen welke zij doortrokken, de gedesorganiseerde troepen waren, die onder de namen van Barolongs, Basutos, Mantatees, Korannas, Bergeners en Boschjesmannen, het land bewoonden, dat thans de Oranje-rivier uitmaakt. In de nabijheid van de Vaal-rivier evenwel ontmoetten de voorste afdeelingen Boeren de machtige Matabelen, onder aanvoering van Moselekatze, een krijgsman van de Zulu-natie, die zich vóór omstreeks een tiental jaren van haar afgescheiden, en zich op ongeveer 26° Z. breedte en 26° lengte gevestigd had, terwijl hij de stammen, die hij er vond, verdelgde of ten onderbracht.

Men vooronderstelt dat dit bloeddorstig opperhoofd, daar hij herhaalde malen aan de zuidelijke grenzen van zijn gebied door de Zulu-, Mantatee- en Griqua-strijdkrachten was aangevallen, bijzonder op zijn hoede was tegen eenige nadering van deze zijde. De landbouwers, die van dezen staat van zaken geen kennis droegen, bewogen zich geleidelijk voorwaarts, zonder eenig gevaar te vermoeden, toen hunne voorste afdeeling eensklaps werd aangevallen, acht en twintig hunner wreed vermoord, en hunne kudden en herders, ja zelfs eenige van hunne kinderen weggevoerd werden. Na dezen goeden uitslag vielen de Matabelen eene andere kleine afdeeling aan, die op geringen afstand van de eerste volgde, en ook deze kon, daar zij eveneens onvoorbereid was, geen krachtdadige tegenweer bieden, zoodat er ook omstreeks vijf en twintig mannen en vrouwen van deze gedood, en hunne wagens en bezittingen vernield werden; maar gelukkig ontkwamen eenige hunner, om de talrijke kleine afdeelingen, welke nog over deze uitgestrekte vlakten verspreid waren, voor het dreigend gevaar te waarschuwen. Zij hadden zich nauwelijks verzameld, toen zij, op den 29 October 1836, door een geheel leger der Matabelen aangevallen werden, en er een allerwanhopigste worsteling volgde. De Boeren vormden, om zich te ver-

dedigen, een kamp of „laager" door hunne wagens dicht bij elkander te trekken, óf in een cirkel óf in een carré, de wielen aan één te sjorren en de openingen aantevullen met doornstruiken, hetgeen tot eene uitnemende verschansing diende, waaruit zij op hunne wilde aanvallers konden mikken. De kolonisten, van hun vroegste jeugd af aan gewend aan het gebruik van hunne krachtige „roeren" of olifantsgeweren, waren uitstekende scherpschutters. In het open veld was hunne manier van vechten, te paard binnen een geweerschot lengte, zoodat zij geen gevaar liepen, vooruit te gaan, — aftestijgen, hun doodelijk mikpunt te kiezen, te vuren, — snel weder optestijgen en terug te trekken om te laden, — dan wederom vooruit te gaan, en zóó de slachting voort te zetten. Bij deze gelegenheid bestormden de Matabelen woest en onder groot geschreeuw hun kamp, klommen tegen de wielen der wagens op, en wierpen hunne assegaaien binnen in de omheining, waardoor er twee van de pachters gedood en twaalf gewond werden. Maar de kleine troep Boeren hield stand, en de Matabelen trokken terug, echter niet zonder al het vee en de schapen met zich te voeren, welke de landlieden niet binnen hun „laager" hadden kunnen brengen.

Toen de tijding van deze rampen de hoofdafdeeling der emigranten bereikte, die op dat oogenblik in de buurt van het zending-station van Thaba Nchu (de residentie van het Barolong-opperhoofd Moroko) geconcentreerd waren, werd er besloten ruimschoots wraak te nemen over den moord van hunne landslui. In Januari 1837 staken meer dan 100 landbouwers, benevens een gelijk getal bondgenooten uit de inboorlingen, gekommandeerd door den aanvoerder Maritz en een ander, Potgieter geheeten, de Vaal-rivier over, en voorttrekkende tot op het grondgebied van Moselekatze, vielen zij één zijner voornaamste militaire steden, Mosega, aan, waarbij zij eenige honderden zijner krijgslieden doodden, en een groot aantal stuks vee en eenige der wagens hernamen, welke de Matabelen, na

hunne eerste overwinning op de kleine afdeelingen emigranten, in triomf naar deze plaats gevoerd hadden. Drie Amerikaansche zendelingen, de HH. Lindley, Venable en Wilson, met hunne vrouwen, die begonnen waren onder de Matabelen te arbeiden, bevonden zich te Mosega, toen deze aanval geschiedde; zij waren ziek en lijdende aan koorts, en daar zij de wraak duchtten, welke de verwoede Moselekatze waarschijnlijk op iederen blanke zou nemen, verwijderden zij zich met de Boeren, die onmiddellijk met hun buitgemaakt vee naar hunne hoofdkwartieren aan de Zand–rivier terugtrokken.

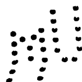
Deze voorvallen overtuigden de landverhuizers van de noodzakelijkheid van organisatie en samenwerking. Tot dit doel voerde Retief een regeeringsstelsel in, dat gegrond was op de oude burger–verordeningen van de Kolonie, welke van kracht waren onder de Bataafsche Republiek. De kommandanten of aanvoerders van ieder kampement waren verplicht zorg te dragen, dat kleine afdeelingen zich niet van het geheel verwijderden; dat er behoorlijk wacht gehouden werd; dat geen bedienden, van wat klasse of kleur ook, mishandeld werden; dat niemand kinderen van Boschjesmannen of van andere stammen van inboorlingen opving of roofde; en dat alle klachten en grieven onderzocht werden. Als toevoegsel tot dit alles sloot Retief verdragen van vriendschap en bondgenootschap met eenigen van de mindere hoofden der inboorlingen, wien verzekerd werd, dat men niet voornemens was één hunner onrechtmatig overlast aan te doen.

De toestand van de verschillende kampen was op dat tijdstip zoo bevredigend als maar verwacht kon worden, de omstandigheden van de ongelijksoortige verzameling — mannen, vrouwen en kinderen, met hunne kudden schapen, vee en paarden in aanmerking genomen. Er waren zeer weinig zieken. 's Morgens en 's avonds werden er godsdienstoefeningen gehouden. Er was geen gebrek aan weide of water, — geen schaarschheid van wild, visch of honing;

en voorraad van koorn, maïs en boonen werd hun gereedelijk door de inboorlingen gebracht, in ruiling voor schapen, geiten en huiden. Scharen van antilopen bedekten de vlakten, en mengden zich dikwijls onder de kudden. Ook vertoonden er zich herhaaldelijk leeuwen; maar aan deze vernielende dieren was de oorlog verklaard, en meer dan 200 werden er door de reizigers op hunnen tocht gedood. Op deze wijze vervolgden zij hun weg naar Natal. Het land, dat voor hen lag, was werkelijk onbekend. Men had hun doen gelooven, dat zij den kant van den Drakensberg moesten houden, totdat zij dien om konden trekken, wat hen noordwaarts in de nabijheid van Delagoa-baai zou hebben doen uitkomen. Maar gelukkig zonden zij afdeelingen uit om te onderzoeken, of er eenige mogelijkheid bestond om de bergketen over te trekken; en na eene afwezigheid van 25 dagen, keerden deze terug met de blijde tijding, dat men den geduchten slagboom op vijf verschillende punten zonder moeite over kon gaan.

Zij wendden zich toen oostwaarts; maar de strook lands tusschen hen en den Drakensberg was in brand gestoken, — het hooge golvende gras brandde fel en er bestond dreigend gevaar voor hunne kudden van groot en klein vee, vooral omdat de lammertijd was aangebroken; er werd daarom besloten, dat het kamp zou blijven waar het was, en dat Retief en eenige mannen intusschen naar Natal zouden doorgaan om het Zulu-Opperhoofd, wien naar men meende het grondgebied toebehoorde, te bezoeken.

Van den top van den Drakensberg, vijf of zes duizend voet boven de oppervlakte der zee, zagen Retief en zijne volgelingen op een land van zeldzame schoonheid neder. Daar lag voor hen uitgestrekt eene onafzienbare, hooggolvende heuvelen-rij, die, door tallooze kloven en stroomen doorsneden, zich tot de Indische zee uitstrekte. De hooggelegene bergruggen waren hier en daar met opgaand houtgewas getooid, terwijl de valleien en grootere vlakten



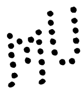
bedekt waren met weelderig, frisch gras, dat met mimosastruiken bezaaid was, en die naar den zeekant, waar een blauwachtige nevel over haar heen hing, met dichter kreupelhout bezet waren. Inderdaad wel een land van zeldzáme schoonheid; maar bijna geheel ontbloot van menschelijk leven. Over al zijne golvende heuvelen en grasvelden, ten naasten bij 20.000 mijlen in omtrek, leefden slechts weinige honderden zielen, de overblijfselen van stammen, welke door onderlinge oorlogen gedecimeerd en verstrooid waren, en wier talrijke verwoeste kraals getuigden van de dichte bevolking, die er eenmaal verblijf hield, in de vreedzame en gelukkige dagen toen, volgens de Kaffer–overlevering „de zon, die stammen zag vechten, nooit onderging vóór dat hun twist geëindigd was.”

Meer dan drie en een halve eeuw vroeger had de Portugeesche Zeevaarder Vasco de Gama, op zijne eerste reis naar Indië, het steile voorgebergte uit de eenige haven, die het aanbood, aanschouwd en het „Terra Natalis” genoemd. Later, in 1719, stelden de Directeuren van de Hollandsche Oost–Indische Compagnie voor, er eene nederzetting te vestigen, en kochten tot dat einde grond aan; maar buiten dat werden er geen verdere stappen gedaan. In 1824 trachtten de Luitenants Farewell en King, en enkele andere Britsche onderdanen, het te koloniseeren, begonnen handel te drijven met de Inboorlingen, en betoogden den Gouverneur van de Kaap (Lord C. Somerset) de voordeelen aan het vestigen eener volkplanting aldaar verbonden, maar de Regeering wees de onderneming van de hand.

Bij de eerste komst van deze volkplanters vonden zij het land onder het despotisch bestuur van het opperhoofd Chaka, die de Zulus van een onbeduidenden stam tot eene zeer machtige natie, met een regimenten–stelsel en een staand leger, had verheven. Hij was een wreed, woest schepsel, dat standvastig één doel najaagde, namelijk

alle andere inlandsche regeeringen te vernietigen, en diegenen van hare onderdanen uit te roeien, die niet verkozen onder zijn bestuur te komen. — De faam van zijne troepen verspreidde zich wijd en zijd; de eene stam na den anderen werd door hen aangevallen, uiteen gedreven en vermoord, óf door het in brand steken van hunne hutten óf door de speer, en binnen weinige jaren heerschte Chaka oppermachtig over bijna geheel Zuid-Afrika, van de Limpopo tot Kaffraria, daaronder begrepen de landen, die nu bekend zijn als Natal, Basuto-land, een groot gedeelte van den Oranje-Vrijstaat en de Transvaal. Men schat, dat niet minder dan een millioen menschen gedurende de regeering van dezen inlandschen Attila, tusschen 1812 en 1828, werden gedood. Hij stierf, gelijk wel verwacht kon worden, een gewelddadigen dood. Hij had eene legermacht van 30.000 strijdbare mannen oostwaarts, tegen Mozambique gezonden, en ten gevolge van rampen, hongersnood en allerlei onheilen keerden er slechts 10.000 terug. Op het vernemen hiervan beval Chaka, dat er 2000 vrouwen van de manschappen van het verslagen leger (waaronder die van zijne eigene broeders waren) vermoord zouden worden, en wel 300 per dag. Deze wreedheden wekten de Zulus tot wraakneming op, die tot het maken van eene samenzwering tegen den dwingeland leidde. Hij werd door zijne broeders vermoord in zijne residentie, „Dukusa", thans het dorp Stanger in het Umvoti-distrikt, Natal, waar zijn graf, eene heilige plaats voor de inboorlingen, nog aanwezig is. — Men verhaalt, dat hij in zijne laatste oogenblikken, toen hij zijne aanvallers zag naderen en zijn lot begreep, de profetie uitsprak, die sedert zoo volkomen is vervuld: „Gij doodt mij, denkende dat gij het land regeeren zult; maar ik zie blanke mannen komen, en die zullen het regeeren".

Chaka werd opgevolgd door zijn broeder Dingaan, die de meeste geestesgaven van zijnen voorganger, al zijne edelmoedigheid, maar niets van zijne wreedheid miste.

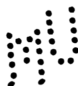


Hij was verraderlijk en bloeddorstig, en deze karaktertrekken berokkenden veel leed aan de kleine kolonie Engelschen, die bij de haven van Natal handel dreven met de inboorlingen. Kapitein Allen Gardiner, de „Patagoonsche Martelaar" bezocht het land korten tijd later, en slaagde er in van het opperhoofd de toestemming te verkrijgen, om zendelingen in Zulu-Land te brengen, alsmede eene volmacht tot het uitoefenen van algemeen magistraal gezag over de handelsnederzetting. Tot dat einde werd een formeel verdrag gesloten, en ingevolge deze schikkingen zond het kerkelijk zendelinggenootschap een geestelijke, den Eerw. Hr. Owen, uit, die ten tijde dat Retief en zijn gezelschap den Drakensberg overstaken, als zendeling gevestigd was in de residentie van Dingaan, Umgungundhlovu (de plaats van het trompetten van den olifant) gelegen aan de Witte Imfolosi-rivier.

Dingaan ontving de Boeren schijnbaar vriendelijk. Met een glimlach op zijn gelaat zeide hij tot Retief: „Gij kent mij en ik U nog niet, en daarom moeten wij beter met elkander bekend worden". Hij scheen begeerig, zijn leger op zijn voordeeligst aan zijne bezoekers te toonen, en hield gedurende twee dagen zijne krijgslieden, die intusschen hunne manoeuvres lieten zien, in dienst. Op den eersten dag waren er meer dan 2000 van zijne jongelingen vereenigd, en op den volgenden dag werden zijne veteranen, ten getale van 4000 vertoond. Hunne nationale dansen en krijgshaftige verrichtingen waren uiterst belangwekkend. In éénen dans waren 200 ossen onder de regimenten gemengd; deze ossen waren bij twee en drie door het geheele leger verdeeld, dat toen in compagnieën danste ieder met de haar toegevoegde ossen, en allen naderden om beurten het opperhoofd, — terwijl de goed afgerichte ossen zich naar eene kraal keerden, en de krijgslieden zich in tegenovergestelde richting bewogen. Retief was al dien tijd verlangend om het doel van zijne zending te bereiken, — namelijk om van het opperhoofd de toestemming te ver-

krijgen tot het bezetten van de onbevolkte weiden van Natal. Doch wanneer hij op de zaak aandrong, werd hem gedurig gezegd, dat hij niet te haastig moest zijn; hij had eene lange reis gemaakt, en moest uitrusten en zich vermaken. Na eenige dagen had er eene formeele briefwisseling tusschen hem en het opperhoofd plaats, waarbij Mr. Owen, de zendeling, als bemiddelaar dienst deed, en overeenkomstig de begeerte van het opperhoofd schreef. In deze briefwisseling maakte Retief gewag van de verliezen, welke de emigranten door Moselekatze geleden hadden; en in antwoord hierop verklaarde Dingaan, dat hij zijne krijgers uitgezonden had om Moselekatze te tuchtigen, erkende, dat een gedeelte van het buitgemaakte vee aan de pachters toebehoorde, en bood aan het hun terug te geven. Dingaan beklaagde zich terzelfder tijd over een inval, welke in zijn land was gedaan door eenige stroopers, die kleederen droegen, paarden en geweren hadden, en zich als Boeren voordeden. Sikonyella, een Mantatee-opperhoofd en berucht vrijbuiter, werd vermoed de schuldige te zijn; maar Dingaan verlangde, dat Retief zijne eigene onschuld, zoowel als zijne vriendschap zou bewijzen, door het terughalen en uitleveren van het gestolen vee, en zoo mogelijk van den dief; na dien zou zijn verzoek betreffende het land toegestaan worden. Retief zag dat er niets aan te doen was dan dezen tocht te ondernemen. „Wat kan ik" schreef hij aan zijne vrienden, „anders doen, dan onze zaak over te geven in de handen van den Almachtige, en geduldig af te wachten, welke Zijn wil zij. Hij zal mij, hoop ik, sterken om mij van mijne moeielijke taak te kwijten zooals een christen betaamt; en hoewel ik de verplichting, welke door het wangedrag van Sikonyella op mij rust, ten zeerste betreur, zoo is nochtans mijne hoop op God, die niet zal verlaten hen, die hun vertrouwen op Hem stellen.

Zoodra Retief zijn opdracht had volbracht, door het Mantatee-opperhoofd te dwingen het goed terug te geven,



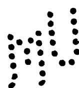
dat hij aan de Zulus ontroofd had [1]), maakte hij toebereidselen voor een tweede bezoek aan Dingaan, en was van plan omstreeks 200 bereden manschappen met zich te nemen, ten einde een zeker vertoon voor het opperhoofd te maken. Maritz en anderen keurden dit echter af, om reden zij aan Dingaan's vriendschappelijke gezindheid twijfelden, en vreesden dat hij geen gelegenheid zou laten ontglippen om een slag te slaan, wanneer hij bemerkte dat zij zich te zeer van hunne veiligheid verzekerd hielden, en zich in zijne handen, in zijne kraal en onder zijn volk vertrouwden. Ja, Maritz bood moedig aan zelf te gaan, slechts door twee of drie man vergezeld, opmerkende dat „indien zij gedood werden, dit meer dan genoeg zoude zijn." Retief stemde er hierop in toe, niemand te gelasten hem te vergezellen, maar liet het aan hen, die dit wenschten, over zich vrijwillig tot dat einde bij hem aan te sluiten.

In het begin van Februari 1838 verliet hij het kamp van de emigranten, die toen over den Drakensberg Natal binnengetrokken en begonnen waren zich in kleine afdeelingen langs de Blauwkranz- en Boschjesman-rivieren te splitsen. Zijne volgers vertegenwoordigden de jeugd en de ridderschap van het emigranten-korps; de lijst bevat toch de namen van Greyling, Meyer, Oosthuysen, Scheepers, Jordaan, Hugo, Malan, Labuscagne, De Klerck, De Beer, Botha, Pretorius, Klopper, Grobbelar, De Wet en Roberts. Hun aantal bedroeg omstreeks 70 gewapende en bereden personen, met dertig ondergeschikte „achterrijders", of bedienden, met bagage-paarden. Bij hun vertrek werden zij door verscheidene van hunne betrekkingen en vrienden vermaand, omzichtig te zijn en, hoe goed gezind zij Dingaan ook mochten vinden, nimmer ongewapend of niet op hunne hoede te zijn.

---

[1]) Retief bereikte dit doel, door Sikonyella uit zijne bergsterkte (de Wittebergen, nabij de plaats waar thans Harrismith ligt) te lokken, en hem gevangen te houden tot hij zijne loslating kocht door de teruggave van het vee.

Dat dit verstandige raadgevingen waren, werd bewezen door de schrikkelijke gebeurtenissen, die volgden. Hunne ontvangst door Dingaan kenmerkte den woesten barbaar. Laaghartig en verraderlijk, achterdochtig jegens zijne bezoekers, naijverig op hunne macht, en beducht voor de nabijheid van hunne wapenen, maar niettemin ongenegen hen openlijk aan te vallen, — vermoordde hij hen in 't geheim. De bijzonderheden van hun tragisch lot zijn in al haar afgrijselijkheden omstandig beschreven, beide door den Europeeschen zendeling (Owen) en zijn tolk (Wood), die er gedwongen getuigen van waren. Op den 3den Februari kwamen Retief en zijn gezelschap te Umgungundhlovu aan, het vee met zich brengende, dat zij aan Sikonyella ontnomen hadden. Er was eene onafzienbare menigte Zulus bijeengekomen om hen te ontvangen. Dingaan, schijnbaar tevreden en ingenomen met het terugbekomen van het vee, onthaalde zijne gasten feestelijk, en terwijl deze hunne militaire manoeuvres te paard vertoonden, stelden de Zulus op nieuw hunne wijze van oorlogvoeren en dansen voor. Mr. Owen stelde, op verlangen van het opperhoofd, een document op, waarbij deze aan Retief het land tusschen de Tugela en de Umzimvooboo afstond, even vrij als hij eenigen tijd te voren hetzelfde land aan Luitenant Farewell, Kapitein Gardiner en anderen van zijne bezoekers had afgestaan. Toen de zaken aldus in der minne geschikt waren, en Retief den 6den Februari op het punt stond zijn afscheid te nemen, noodigde Dingaan hem en zijn gezelschap in zijne vee-kraal tot het bijwonen van een oorlogsdans, terwijl hij hun verzocht hunne wapenen bij hunne bedienden en paarden aan den ingang te laten. De ongelukkige lieden willigden dit verzoek in. Geen kwaad vermoedende, zaten zij op den grond, gebruikten mede van het inlandsche bier, dat hun was voorgezet, en keken naar het spiegelgevecht van de Zulus, die in een kring geschaard al nader en nader bij hen kwamen, toen eensklaps, op een te voren afgesproken teeken, op de boeren, nog vóór dat zij op



de been konden komen, een overweldigende aanval werd gedaan. Op hetzelfde oogenblik werd door het opperhoofd aan den Zendeling eene boodschap gezonden, om hem te verzekeren, dat hij veilig was; maar van uit de deur zijner hut was hij getuige van het vreeselijk schouwspel, dat de Zulus hunne weerlooze, ongewapende slachtoffers naar de gewone gerechtsplaats sleepten, een met bloed gedrenkten heuvel, de sterfplaats van duizenden, die opgeofferd waren geworden aan den luim of de woede van het opperhoofd. Mr. Owen en de Tolk benevens de Amerikaansche Zendelingen, die zich destijds in Zulu-land ophielden, bevreesd voor meerdere op handen zijnde onheilen, besloten terstond het land te verlaten, en na eenige moeielijkheden werd het hun toegestaan te vertrekken, en bereikten zij gelukkig de baai van Natal, wáár zij scheep gingen naar Port-Elizabeth.

Onmiddellijk na den moord zond Dingaan zijne legermacht uit tegen al de emigranten aan de oostzijde van den Drakensberg. Het Zulu-leger was goed met hunne stelling bekend, en viel de beide kampen, die aan de Blauwkranz-rivier en aan de Boschjesman-rivier, omstreeks tien mijlen van elkander, gelegen waren, op hetzelfde oogenblik aan. De aanval werd vóór het aanbreken van het daglicht gedaan, en verscheidene Boeren op de voorposten werden omhals gebracht eer zij ontwaakten, terwijl andere hunne oogen slechts openden, om ze terstond voor eeuwig weder te sluiten. De wagens die het meest vooruit verspreid stonden, werden het eerst omsingeld, en het gegil der vrouwen en kinderen vermengde zich met het geknal der weinige geweerschoten, die nu en dan gelost werden. De kampen werden zoo volkomen bij verrassing genomen, dat verscheidene afdeelingen in de nabijheid, op het hooren der geweerschoten, zich hierover verheugden, daar zij meenden, dat Retief en zijne volgelingen teruggekeerd waren en saluut-schoten losten. Er werden geene toebereidselen tot verdediging gemaakt vóór

dat de aanbrekende schemering hen in staat stelde, de dichte drommen hunner woeste vijanden rondom zich te zien. Toen vloog iedereen te wapen, en werd er onverschrokken tegenstand geboden. Maritz, die zich bij ééne afdeeling bevond, riep het volk te zamen, beval aan de vrouwen, de wagens dicht bij elkander te trekken, en haastte zich daarop om den vijand, die begonnen was de hen vooruit zijnde wagens, aan te vallen, met eenige gewapende mannen te gemoet te trekken. Ook zijne vrouw was niet werkeloos: zij sprong uit haar wagen en volgde haastig haar man, in de eene hand een zak met kruid, in de andere een zak met kogels dragende, en vergezeld van haar dertienjarig dochtertje, dat eveneens met ammunitie beladen was. Verscheidene andere vrouwen liepen op dezelfde wijze door de vijandelijke gelederen, kruid en lood aandragende en de mannen aanmoedigende. Geen wonder dat hare zachte inborst veranderd werd, daar het woord „genade" onbekend was aan hunne aanvallers, die barbaarsch zoowel ouden als jongen met hunne speren doorboorden, en zelfs hulpelooze zuigelingen grepen en hun de hersenen tegen de wielen der wagens verpletterden. „O ijselijke, ijselijke nacht, waarin zooveel martelaarsbloed vergoten werd", is de aanhef in het dagboek van één der gespaarden; „het was schier ondraaglijk voor vleesch en bloed den volgenden dag het schouwspel gade te slaan, toen de verminkte lijken der dooden weggeruimd en begraven werden." In al de kampen treurden een honderdtal weduwen om hare verslagene echtgenooten en kinderen. Het vlek, dat sinds in de nabijheid van het tooneel van den strijd is verrezen, draagt nog den eigenaardigen naam van Weenen — de plaats des geweeklaags of weenens.

Zoodra Uys en zijne afdeeling, die zich aan de westzijde van den Drakensberg bevonden, hoorden van de rampen, welke hen getroffen hadden, die vooruitgegaan waren, volgden zij onmiddellijk, met het doel al de in hunne macht staande hulp te bieden. Uys was een zeer

begaafd man, en werd door velen als de meest geschikte persoon beschouwd om de plaats van Retief in te nemen; maar daar waren er anderen, die Maritz voorstonden, en eene derde partij gaf aan Hendrik Potgieter voor aanvoerder de voorkeur. De naijver tusschen de aanhangers van ieder van deze mannen dreigde verdeeldheid in het geheel te brengen; maar toen Maritz ontdekte, dat er oppositie tegen hem bestond, maakte hij plaats voor Uys, en Uys op zijne beurt bewilligde er in, dat Potgieter met hem hetzelfde gezag zou hebben. Zij verzamelden eene macht van omstreeks 800 man, jongen en ouden, die den 5den April marschvaardig waren, den datum, die door Uys en de Engelsche volkplanters aan de Baai, die beloofd hadden met hem mede te doen om Dingaan voor zijn verraad te straffen, daartoe was bepaald. De bewegingen der pachters werden gedurende hun geheelen marsch nagegaan door Zulu-spionnen, die hen behendig in een open kom lokten, waar twee of drie regimenten in kolonnen geschaard stonden, terwijl de kloven aan alle kanten gevuld waren met anderen, gereed om de achterhoede aan te vallen. De Boeren, den vijand vóór zich ziende, reden moedig het gros tot op een twintig el afstand te gemoet, en gaven toen vuur, wat hen in verwarring uitéén deed gaan. Bij het vervolgen van den vijand begingen zij, door zich in groote afdeelingen te splitsen, een groote fout, die ten gevolge had dat zij zich weldra omsingeld zagen. Toen Uys ontdekte, dat enkelen van zijne afdeeling in het uiterste gevaar verkeerden, deed hij met niet meer dan een handvol mannen een charge op den vijand en dreef een geheel regiment voor zich uit; maar toen hij terugkeerde om zich bij de overigen te voegen, viel eene andere groote menigte Zulus, die zich aan zijne beide zijden in de greppels verborgen hadden, op hem en zijne weinige dappere volgers aan en doodden zeven hunner. Op dit oogenblik was Potgieter begonnen zich terug te trekken. Uys en zijn zoon, een knaap van omstreeks 14 jaren, waren tot hiertoe onge-

deerd gebleven; terwijl de eerste zijn paard deed stilstaan om den vuursteen van zijn geweer te scherpen, naderde de vijand en slingerde een assegaai tegen hem, die hem doodelijk in de lendenen kwetste. Hij trok echter het wapen uit de wond, en nam zelfs een ander, wiens paard uitgeput was, achter zich op; doch spoedig viel hij door bloedverlies in zwijm. Toen hij weer bijkwam, werd hij een eind weegs door twee mannen, die aan zijn zijden reden, op zijn paard gehouden. Ten laatste verklaarde hij, dat hij zijn einde voelde naderen, en verlangde op den grond gelegd te worden. Nadat dit geschied was, zeide hij tot zijnen zoon en de andere mannen, die bij hem waren: „Ik moet hier sterven, gij kunt mij niet verder brengen, en het is vruchteloos het te beproeven. Redt uzelven, maar vecht als dappere kerels tot het laatste, en houdt God voor oogen!" Hierop verlieten zij hem, doch niet voor en aleer zij zagen, dat een langer blijven op de plaats hun wisse dood zou zijn. Nadat zij omstreeks een 100 el voortgerend waren, zag de jonge Uys, omkijkende, dat de vijand in grooten getale zijnen stervenden vader steeds nauwer insloot, en ontwaarde te gelijk dat zijn vader het hoofd opligtte. Dit was te veel voor het gevoel van den knaap; hij wendde zijn paard, stormde alleen op den vijand in om hem tot den aftocht te dwingen, en schoot drie Zulus neder vóór hij door het overweldigend aantal werd omsingeld en gedood.

Ofschoon Landman, Joubert, en anderen hunne positie hardnekkig trachtten te heroveren, moest de Boeren-strijdmacht zich ten slotte verslagen terugtrekken, en nam Potgieter bij dezen terugtocht de leiding op zich; en na eenigen tijd hielden de Zulus halt en gaven verdere vervolging op. De strijdmacht aan de kust, samengesteld uit de Engelsche volkplanters onder aanvoering van R. Biggar, waarbij zich een aantal inboorlingen hadden gevoegd, die het tiranniek bestuur van Dingaan ontvluchtten, was even ongelukkig. Een gedeelte van het Zulu-leger, dat

voor hen op den loer lag, omsingelde en versloeg hen na een moorddadig gevecht, waarin bijna al de Europeanen het leven verloren. De Zulus zetten hun succes voort, en drongen door tot aan de haven van Natal; doch de weinige volkplanters, die dáár, te gelijk met de zendelingen, achtergelaten waren, ontkwamen door een schuilplaats te zoeken aan boord van een schip, de *Komeet*, dat gelukkig in de haven voor anker lag.

De toestand der emigranten was den eerstvolgenden tijd vrij ellendig. De nooden der weduwen en weezen drukten zwaar op hen, en toen de wintermaanden invielen, hadden zij veel ontbering en ellende te verduren. Er werden boden naar de pachters ten westen van den Drakensberg gezonden, om hulp in te roepen; zij ontvingen van hen wel schoone beloften, maar deze werden niet spoedig vervuld. De Gouverneur der Kaap–Kolonie liet hen uitnoodigen om terug te keeren, en niet weinigen van de Boeren toonden zich geneigd de uitnoodiging op te volgen; maar toen zij hunne vrouwen over de zaak raadpleegden, weigerden deze heldinnen ronduit terug te gaan vóór en aleer er wraak genomen was op Dingaan over het onschuldig bloed, dat hij vergoten had. Het leven in kampen, — in afdeelingen van 50 of 100 wagens, met hunne paarden, runderen en schapen, — moede, besloten zij hun geluk nog eenmaal te beproeven, en werd er een „kommando" georganiseerd, om vóór het einde des jaars tegen de Zulus op te trekken.

De vereeniging werd in de maand November 1838 versterkt door de aankomst van Pretorius, — een pachter uit het distrikt van Graaff Reinet, een zwaarlijvig man, van een sluw doorzettend karakter, en in het bezit van niet geringe redenaarsgaven, welke hem een groot aanzien als politicus waarborgden. Hij werd onmiddellijk tot hun aanvoerder gekozen met den titel van Opperbevelhebber, en onder zijn kommando vereenigde zich eene macht van omstreeks 600 man, waarover Carel Landman, Pieter

Jacobs, Jacobus Potgieter, De Lange en Erasmus als officieren stonden. Zij trokken over de Tugela het Zulu-land in, en zonden verspieders uit om het land te doorkruisen, ten einde omtrent de stelling van den vijand zekerheid te erlangen. Zonder tegenstand te ontmoeten trokken zij voorwaarts naar de residentie-plaats van Dingaan. Het dagboek van een der leden van de expeditie geeft een allerbelangrijkst verslag van hunne verrichtingen dag voor dag. Wanneer het kamp opgeslagen was, werd het ingesloten door de wagens, ten getale van vijf en zeventig; al het vee werd binnen de omheining gebracht, de poorten werden gesloten en de patrouilles voor den nacht geregeld. Godsdienstoefeningen werden geregeld des morgens en des avonds, en zelfs soms meerdere keeren gehouden. Zij werden, met toepasselijke liederen en vurig gebed, geleid door één uit hun midden, Saarl Cilliers, ouderling der kerk, een man van den ouden Hugenootschen stempel, of wel een die geleek op een van Cromwell's IJzervreters (Ironsides), steeds gereed midden in het gebed op te staan en den vijand in den naam des Allerhoogste aan te vallen. De Opperbevelhebber sprak somtijds zelf het kommando toe „met diep gevoel, hen vermanende zich moedig te gedragen en hun vertrouwen op God te stellen." Ten aanhoore van de gansche vergadering stelde hij voor de gelofte te doen, wat eenstemmig aangenomen werd, „dat, zoo het den Heer behagen mocht hun de overwinning te schenken, zij ter gedachtenis van Zijnen grooten naam een huis zouden bouwen, ter plaatse wáár het Hem behagen zou, en dat zij den dag in een gedenkboek zouden opteekenen om het aan hun laatste nageslacht bekend te maken." [1])

Op Zaterdag, den 15den December, ontwaarden de Boeren-

---

[1]) De Hollandsche Hervormde Kerk was één der eerste gebouwen, welke te Pietermaritzburg, ter vervulling van deze plechtige gelofte, opgericht werd.

patrouilles het Zulu-leger vóór zich uit, waarop zij naar het kamp terugkeerden, en dit versterkten. Men had zich voorgenomen den volgenden dag, een Zondag, rustig te vieren; maar bij de eerste morgenschemering zag men den vijand in dichte drommen, ten getale van negen of tien duizend, naderen. Zij bestormden het kamp en trachtten de bolwerken te verbreken, doch de kanonnen, welke uit iedere poort werden losgebrand, zoowel als het moorddadig vuur van de verdedigers, deed het aantal der belegeraars snel afnemen. Na een gevecht van twee uren beval de kommandant, die vreesde dat er gebrek aan ammunitie zou komen, de poorten te openen en te paard een uitval doen. Dit geschiedde, en de Zulus werden op de vlucht gedreven en in alle richtingen verstrooid. Men berichtte dat er meer dan 3000 hunner verslagen waren, terwijl de pachters slechts drie of vier dooden, en even zoovele gewonden hadden, — onder de laatstgenoemden behoorde Pretorius, wiens hand met een assegaai doorstoken was. Er werd nieuwe voorraad van ammunitie uitgedeeld, de kanonnen en geweren werden schoongemaakt, en gebeden en dankzeggingen opgezonden; en den volgenden dag zette het kommando zijnen tocht naar de residentie van Dingaan voort. Zij vonden de plaats verlaten, en de kraals van het opperhoofd, zoowel als het voornaamste gedeelte der stad, door de vlammen vernield. Afgrijselijke bewijzen van den moord hunner vrienden omgaven de plaats, waar zij gekampeerd waren. Hunne overblijfselen lagen op hoopen, en het geraamte van Retief werd herkend aan stukken van zijne kleederen, die er nog aanhingen, en aan zijne lederen weitasch, die het document bevatte, waarbij Dingaan afstand deed van het land tusschen de Tugela en de Umzimvooboo. De beenderen werden bijeengezameld en begraven.

Dingaan trok zich met het overschot van zijn leger dieper in het Zulu-land terug. Dáár stond korten tijd later zijn broeder Panda tegen hem op, die met een

aanzienlijk gevolg naar Natal vluchtte, en bescherming zocht bij de Boeren, die hem den rang en den titel van Vorst der uitgewekene Zulus gaven. Eene andere en laatste expeditie werd in Januari 1840 tegen Dingaan ondernomen, waarbij de pachters Panda, met 4000 van zijne beste krijgslieden, tot bondgenoot hadden. Het meeste werk viel aan dit inlandsch contingent ten deel, en op den 10den Februari vluchtte Dingaan in het land van een vijandigen stam, door welken hij kort daarop werd gedood, terwijl de uitgewekene pachters, als veroveraars van Zululand, aan de Zwarte Imfolosi–rivier gekampeerd waren. Op dienzelfden dag werd Panda tot „Koning van de Zulus" aangesteld en uitgeroepen, in den naam en ten behoeve van den Volksraad te Pietermaritzburg, wáár de Boeren den zetel der regeering, onder den naam van de „Zuid–Afrikaansche Maatschappij van Port Natal", vestigden. Vier dagen later werd in hetzelfde kamp eene proclamatie uitgevaardigd, geteekend door Pretorius en vier onder hem staande kommandanten, waarbij het gansche grondgebied tusschen de Zwarte Imfolosi– en de Umzimvooboo–rivieren verklaard werd te behooren aan de uitgewekene pachters. „De nationale vlag werd geheschen" zegt een kroniekschrijver, „„een saluut van 21 schoten gelost, een algemeen „hoera" door het geheele leger aangeheven, terwijl allen, als uit éénen mond, uitriepen: „Gedankt zij de groote God, die ons door Zijne genade de overwinning gegeven heeft!""

Toen de verovering van het „beloofde land" aldus volbracht was, meenden de emigranten, dat hunne wederwaardigheden zoo goed als geëindigd waren. Hun zwervend leven, en de onveiligheid en de ongemakken er aan verbonden moede, snakten zij naar vrede en rust. Maar onverwachte moeielijkheden van een anderen, en voor hen meer geduchten aard, dan die welke zij tot nog toe ontmoet hadden, deden zich op.

Het Gouvernement van de Kaap-Kolonie had hun vertrek

naar gene zijde van de grenzen aangezien zonder hun eenige belemmering in den weg te leggen, of eenig dwangmiddel aan te wenden om het te verhinderen. Het is waar, het gebruikte een veld-kornet — Mr. Joubert, iemand die zeer geacht en aan de meesten hunner bekend was, — om te beproeven of men hen, evenals verdoolde en verleide kinderen, door redeneering kon bewegen om terug te keeren, maar ongelukkig zonder eenige uitwerking. De aandacht van den Secretaris van Staat was ook op de beweging gevestigd geworden, en deze maakte het besluit van 's Lands Regeering openbaar, om noch verdere Britsche kolonisatie, noch de stichting van onafhankelijke Staten door hare onderdanen, in dit gedeelte van Zuid-Afrika, toe te staan. Maar toen er, tegen het einde van 1838, authentieke berichten ontvangen werden van het bloedvergieten en de verwoesting, die op het vermoorden van Retief gevolgd waren, begon men de positie van de emigranten niet slechts als gevaarlijk voor henzelven, maar ook als dreigend voor den toekomstigen vrede van de Europeesche kolonisten in het algemeen, te beschouwen. Sir George Napier, de Gouverneur van de Kaap, zag zich derhalve genoopt eene expeditie naar Natal te zenden en de bewoners dier ongelukkige streek, de beschaafden en onbeschaafden beide, met het schild der militaire macht te dekken.

Zijne Excellentie vaardigde eene proclamatie uit, waarin hij verklaarde, dat de eenige bedoeling van de Regeering was „zich door eene dusdanige bezetting de macht te verzekeren, om tot handhaving van den vrede van Zuid-Afrika krachtdadig tusschenbeide te kunnen treden met zulke middelen en in zooverre, als later blijken zal noodig te wezen, en dat tot bereiking van dit doel de bezetting zuiver militair en slechts tijdelijk zijn zal, en in geen enkel opzicht iets gemeen zal hebben met die van eene aan de Kroon van Groot-Brittannië, óf als kolonie óf als koloniale onderhoorigheid, behoorende volkplanting". De proclamatie

verklaarde verder, dat zijne Excellentie de bezetting van het grondgebied van Natal door de emigranten beschouwde „als niet te rechtvaardigen”, en het er voor hield, dat zij aan de gepleegde gruwelen „deelgenomen, zoo zij ze door hunne handelingen al niet uitgelokt hadden”, en gelastte dat alle wapenen en krijgsvoorraad in beslag genomen, en de haven gesloten zou worden voor allen handel, behalve voor dien, welke een patent van het Gouvernement der Kolonie bezat. Deze woorden verwekten een toornig gevoel bij vele inwoners van de Kolonie, wier medegevoel voor hunne ongelukkige lotgenooten, die uit eigen beweging hun Vaderland verlaten hadden, vrij natuurlijk opgewekt was door de ongemakken en het lijden, welke zij hadden doorgestaan.

De gewapende macht, die afgezonden werd, bestond slechts uit 100 man van het 72ste regiment Hooglanders, onder Kapitein Jervis, en 10 man en een officier van de Artillerie. Het civiel en militair kommando was opgedragen aan Majoor Charters, R. A., wien bevolen was zijne uiterste krachten in te spannen om het bloedvergieten te doen ophouden, aanvallen te voorkomen en de onderdrukten te beschermen, maar zonder zijne toevlucht te nemen tot militaire maatregelen, dan alleen in geval van verzet tegen zijne landing, of van eenen aanval op zijne stelling. Hij was te zelfder tijd gemachtigd om van de magazijnen van het Commissariaat gebruik te maken tot ondersteuning van diegenen van Harer Majesteits onderdanen, die hij aan het gebrek ten prooi mocht vinden. Bij zijne komst te Natal vond hij dáár eenige Engelsche volkplanters, die een aantal inboorlingen om zich verzameld hadden, over wie zij zich zelve tot kleine opperhoofden verheven hadden. De meeste uitgewekene pachters waren afwezig, daar zij zich in het kommando tegen Dingaan bevonden, slechts enkele mannen waren achtergelaten om het kamp met de vrouwen en kinderen, en hun vee te bewaken. Majoor Charters zegt: „De Boeren in deze kampen hadden hutten

voor zich gebouwd; eenige er van waren tamelijk van het noodige voorzien, maar in het algemeen gesproken, vertoonden er zich al de teekenen van vuile armoede en ellende; en het was bedroevend om te zien hoe vele huisgezinnen, die, tot voor korten tijd nog, rustig en onbezorgd in de Kolonie geleefd hadden, nu tot armoede en gebrek vervallen waren. Zij boden echter met verbazende standvastigheid aan deze rampen het hoofd, en toonden, op zeer weinige uitzonderingen na, geene geneigdheid om terug te keeren. Zij beweerden dat zij door de Koloniale Regeering, zoolang zij zich onder hare jurisdictie bevonden hadden, onrechtvaardig en hardvochtig behandeld waren, en alles wat zij nu van haar verlangden was, dat zij hen aan zichzelve zoude overlaten, en hun niet op nieuw overlast aandoen. Deze geest van afkeer van het Engelsche gezag was opmerkelijk sterk onder de vrouwen. Vele van deze, die vroeger in overvloed geleefd hadden, maar nu betrekkelijk gebrek leden en onderworpen waren aan al de ongemakken, welke aan den onzekeren toestand waarin zij leefden verbonden zijn, en die daarenboven hunne echtgenooten en broeders door de wilden verloren hadden, verwierpen niettemin met minachting het denkbeeld om naar de Kolonie terug te keeren. Wanneer een van de mannen begon het hoofd te laten hangen, of den moed te verliezen, spoorden zij hem tot vernieuwde inspanning aan, en hielden den geest van verzet onder hen levendig." Majoor Charters liet, toen hij langs den overland-weg door Kaffraria naar de Kolonie terugkeerde, het kamp onder Kapitein Jervis achter.

Korten tijd later keerden de Boeren van hunne expeditie tegen Dingaan terug, en werden door Kapitein Jervis onderricht omtrent zijne zending, het bezetten der haven, en het in beslag nemen van den aldaar gevonden krijgsvoorraad, welken hij bereid was over te geven, zoo zij zich verbonden dien niet te gebruiken tot vijandelijke aanvallen op de inboorlingen. De „Volksraad" zond hierop een ant-

woord, dat zij in vrede met de inboorlingen leefden, en dat hunne plannen van den vredelievendsten aard waren, maar dat zij weigerden eenige verklaring te onderteekenen, tot het terugbekomen van hun wettig eigendom, en protesteerden tegen de bezetting van de haven door het Britsche Gouvernement. De gestelde eisch, en de weigering om dien in te willigen, hadden, de zwakheid van de militaire macht in aanmerking genomen, de noodlottigste gevolgen kunnen hebben; maar de gematigdheid van den Britschen bevelhebber voorkwam het zetten van eenig kwaad bloed, en er werd een vriendschappelijk verkeer met het volk onderhouden tot op het einde van 1839, toen het Gouvernement het detachement terugriep. Bij zijn vertrek zeide Kapitein Jervis: „er blijft mij nu slechts over u, ieder voor zich en allen te zamen, als één geheel, alle mogelijk geluk toe te wenschen, terwijl ik oprecht hoop dat, in het bewustzijn van uwe kracht, vrede het doel van uwe beraadslagingen, rechtvaardigheid, voorzichtigheid en gematigdheid het richtsnoer uwer daden mogen wezen; dat gij in uwe handelingen geleid moogt worden door beweegredenen, die uwer waardig zijn als menschen en Christenen; dat in later tijd uwe komst begroet moge worden als eene weldaad, omdat zij de onwetendheid opgeklaard, het bijgeloof verdreven, en de misdaad, het bloedvergieten en de verdrukking heeft doen ophouden; en dat gij deze schoone streken in rust en voorspoed moogt bebouwen, steeds achtgevende op de rechten der inwoners, wier land gij u toegëeigend en wier woonplaats gij tot de uwe gemaakt hebt.”

Het vertrek der troepen werd terstond door de uitgewekene pachters voor een bewijs gehouden, dat Groot-Brittannië het grondgebied liet varen, en hun stilzwijgend vergunde er hun eigen onafhankelijk gezag te vestigen. Zij namen onverwijld bezit van de verlaten gebouwen aan de Baai, losten saluutschoten, en heschen de vlag van de „Republiek Natalia”. De ruwe regeeringsvorm van vroeger

werd afgeschaft, en zij stelden er daarop eenen overeenkomstig hunne eigene inzichten en wenschen vast. Zij namen de wetten van Holland aan zooals die in de Kolonie van kracht waren, met uitzondering voor zaken van plaatselijken aard, welke geregeld werden door de besluiten van hunnen algemeenen, vertegenwoordigenden raad of „volksraad". Pietermaritzburg, aldus genoemd naar hunne eerste aanvoerders, werd tot hoofdstad aangelegd, in den vorm van een parallelogram, anderhalve mijl in de lengte en ééne mijl in de breedte. Boerderijen werden aan het volk door het lot toegewezen, met het optrekken van gebouwen werd een aanvang gemaakt, en met het ploegen, zaaien en planten werd ijverig begonnen. Hun raad was inmiddels verlangend te vernemen, of hunne onafhankelijkheid door den Gouverneur van de Kaap–Kolonie erkend zou worden. Men zond hem eene memorie toe, waarbij „aan de achtbare Regeering van Hare Majesteit de Koningin verzocht werd, hunne volkplanting als een vrijen en onafhankelijken staat te erkennen, onder den naam van de Republiek van Natal en Aangrenzende Landen;" terwijl zij te zelfder tijd beloofden, dat zij geen enkele vijandige beweging ten nadeele van de inboorlingen maken, en op alle mogelijke wijzen de verspreiding van Christendom en beschaving onder de heidenen bevorderen zouden. Dit verzoek lokte het antwoord uit, dat Hare Majesteit een gedeelte van hare eigene onderdanen niet als eene onafhankelijke republiek kon erkennen; maar dat, zoo zij eene militaire macht uit de Kaap wilden ontvangen, hun handel in dezelfde voorrechten als die eener Britsche bezitting zou deelen. Na de ontvangst van deze mededeeling verklaarden de aanvoerders der emigranten nogmaals, dat zij door geboorte Hollandsche Zuid–Afrikanen waren; dat zij, terstond nadat zij de Kolonie hadden verlaten, hunne onafhankelijkheid gepubliceerd, en derhalve opgehouden hadden Britsche onderdanen te zijn, en op denzelfden voet wenschten te blijven in het land, dat zij door hun eigen lijden en strijden

wettig verkregen hadden. Zij werden bovendien in hun denkbeeld, om een Zuid-Afrikaansch Gemeenebest te vormen, versterkt door de aankomst te Port-Natal van een schip met toevoer uit Holland, en de verzekering van den kapitein en den supercargo, dat hun de bescherming van den Koning der Nederlanden verleend zou worden. Deze niet geaccrediteerde personen werden dadelijk met alle mogelijke eer verwelkomd en onthaald, en één hunner, vervoerd door de hem bewezene attenties, beloofde, namens zijnen koning, alle noodige politieke, militaire, geestelijke en handelsondersteuning aan hunne gastheeren. [1]) De eenvoudige, onkundige Boeren, wier geestdrift door deze overdrevene verklaringen ten hoogste opgewekt was, schreven voor eene som gelds in om den supercargo in staat te stellen rechtstreeks naar Holland terug te keeren, en de tusschenkomst van dit land ten behoeve van hunne onafhankelijkheid te verwerven. Op zijnen tocht door de Kolonie werd hij aangehouden, maar na verhoord te zijn weder op vrije voeten gesteld, daar er geen bepaalde beschuldiging tegen hem ingebracht kon worden.

Er werd nu van alle kanten op gewezen, dat het Gouvernement met zijn gezag krachtdadig tusschenbeide moest komen. De kooplieden in de Kaap-Kolonie hadden herhaaldelijk aangedrongen op het voorstel, door hen in 1834 gedaan, dat men, met het oog op de uitbreiding van kolonisatie en handel, op een billijken en rechtvaardigen grondslag bezit zou nemen van Natal. In het Moederland had de Maatschappij tot bescherming van Inboorlingen

[1]) De toezeggingen, welke namens den Koning van Holland waren gedaan, werden ter kennis van de Hollandsche Regeering gebracht, in eene dépêche, dd. 4 November 1842, aan Harer Majesteits Secretaris van Staat berichtte, dat de trouwelooze mededeelingen van de uitgewekene pachters met verontwaardiging van de hand gewezen waren, en dat de Koning van Holland alle mogelijke stappen gedaan had, om zijne afkeuring te kennen te geven over het niet te rechtvaardigen gebruik, dat door bovengenoemde personen van zijnen naam was gemaakt.

insgelijks den maatregel, in het belang van menschelijkheid en beschaving, bepleit, en de aanstelling van Sir A. Stockenstrom tot bijzonder gemachtigde ter regeling van de zaken aanbevolen, op grond zoowel van zijne bekendheid met de Boeren, als van zijne welwillende gezindheid jegens de Inboorlingen. Maar de Rijksregeering was afkeerig van eenige vergrooting van het reeds uitgestrekte grondgebied van de Kaap de Goede Hoop. Men beschouwde de meerdere uitgaven voor eene nieuwe volkplanting en de militaire macht, welke ter harer verdediging noodig zou zijn, nog altijd als ongepast. Terwijl de zaken in dezen onbevredigenden toestand verkeerden, verwekten enkele handelingen van de uitgewekene pachters ontsteltenis in de Kolonie. Er werd bericht ontvangen, dat een kommando het Bacca-Opperhoofd Ama Capai, in de nabijheid van de bronnen van de Umzimvooboo-rivier, had aangevallen. Men oordeelde, dat de vrede aan de grenzen der Kolonie door deze daad in gevaar was gebracht, weshalve Gouverneur Napier een detachement troepen, — 250 man, twee veldstukken, en eenigen van het Kaapsche Korps, onder kommando van Kapitein Smith [1]) van het 27ste regiment, — uit Graham's Town naar de grenzen van Kafferland deed oprukken. Nadat de krijgsmacht eenigen tijd in de buurt van de bedreigde stammen had vertoefd, werd haar gelast naar Natal door te gaan, om het in naam van Hare Majesteit weder in bezit te nemen.

In het begin van Mei, 1842, kwam kapitein Smith met zijn klein leger in den omtrek van de Baai, nabij de plaats wáár thans de stad Durban ligt, aan. Nadat hij de haven in bezit genomen en de aanwezigheid van Harer Majesteit's troepen aan de Boeren bekend gemaakt had, ontving hij van hen een bevel om „zich uit hunne landpalen te verwijderen, daar zij niet langer Britsche

[1]) Tegenwoordig Luitenant-Generaal T. B. Smith, één van de weinige overgeblevenen van Waterloo, wáár hij bij het 27ste regiment stond.

onderdanen waren, maar eene onafhankelijke republiek onder de bescherming van den Koning van Holland uitmaakten". Een burgermacht van 300 of 400 man werd te zelfder tijd verzameld, die een kamp opsloeg op geringen afstand van de Britsche stelling. Zij begonnen met de troepen in te sluiten en te verontrusten, en ontvoerden een aantal vee, dat hun toebehoorde. Kapitein Smith besloot daarop een nachtelijken aanval op hun kamp te doen, en tot dit doel trok eene afdeeling van zijn volk, met twee veldstukken vooruit. Zijn oogmerk was hen te overrompelen, zoodat hij zich van hunne wapenen, ammunitie en paarden kon meester maken en hen alzoo verzwakken, terwijl er zoo min mogelijk bloed vergoten werd. Maar de Boeren, van het plan onderricht, gebruikten een tegenkrijgslist. Zij lieten de afdeeling, zonder haar uit te dagen, tot een zeker afgezonderd en met struikgewas bezet stuk grond doorgaan, toen zij eensklaps bij het heldere licht der maan, een hevig vuur over haar losbrandden, dat een groot verlies aan de troepen bezorgde, daar er 14 man en een officier op de plaats gedood, en omtrent het dubbel van dit getal gewond werden. De overgeblevenen, ontdekkende dat zij overmand waren, keerden naar hun kamp terug, wáár zij achtervolgd en omsingeld werden door de Boeren, die de kanonnen aan de haven in beslag namen, en de weinige Engelsche soldaten en personen, die er woonden, grepen, van welke zij er enkelen als gevangenen naar Pietermaritzburg zonden. Gelukkig was Kapitein Smith op dat tijdstip in staat eene dépêche, waarin hij zijnen toestand schetste en versterking vroeg, naar de Kaap af te zenden. De bode was een Engelsch kolonist, Richard King genaamd, die de reis door het hart van Kafferland, een afstand van 600 mijlen, in tien dagen maakte. De Gouverneur organiseerde terstond eene expeditie tot ontzet van Kapitein Smith, die zich inmiddels in zijne positie met volhardenden moed en echten krijgsmansgeest staande hield. Gedurende eene geheele maand werd hij

door de pachters ingesloten, die hunne aanvallen en het bombardement van dag tot dag voortzetten. De belegerden deden herhaaldelijk uitvallen tegen hen, en vochten met groote dapperheid; maar de voorraad in het kleine kamp, waarin niet minder dan zes en twintig gewonden waren, verminderde zeer, men moest halve rantsoenen beschuitkruimels en rijst, met afschuwelijk water, uitdeelen; en de gedoode paarden werden in stukken gesneden en van hun vleesch *biltong* (gedroogd vleesch) gemaakt. Met dezen voorraad waren zij voornemens het tot het uiterste vol te houden, liever dan zich op de voorwaarden van de opstandelingen over te geven. In den nacht van den 27sten Juni echter ontvingen zij door verscheidene vuurpijlen van den zeekant zekerheid, dat er hulp nabij was. De versterkingstroepen, van de Kaap overgebracht door Harer Majesteits schepen „Southampton" en de „Conch (zeeschelp)", ten getale van ruim 700 man, waren spoedig ontscheept. De Boeren vuurden op de open booten met troepen op het oogenblik dat deze het nauwe kanaal naar de haven invoeren; maar een paar bommen van de „Southampton", die aan gene zijde van de zandbank voor anker lag, brachten hen tot zwijgen; en toen zij de soldaten op het strand hunne „nationale" vlag zagen nederhalen, gingen de vijandige benden uit elkander en trokken zij in de richting van Pietermaritzburg terug.

Luitenant-Kolonel (later Sir Josias) Cloete, die aan het hoofd van de expeditie tot ontzet stond, bood volle vergiffenis aan al de pachters aan, die gezind waren tot hun plicht als onderdanen terug te keeren, met uitzondering echter van hen, die door hunne in 't oog loopende strafbaarheid alle aanspraak op lankmoedigheid verbeurd hadden. Zij die aldus uitgesloten werden, waren Pretorius, Prinsloo, Burger en Breda; en van deze werd later Pretorius in de verleende algemeene amnestie begrepen. De kommandant achtervolgde de opstandelingen naar hunne hoofdstad, Pietermaritzburg, wáár de Volksraad, die in buitengewone

vergadering op den 5de Juli 1842 was samengekomen, formeel zijne onderwerping aan Hare Majesteit de Koningin aanbood. Bij de vredesvoorwaarden werd hun toegestaan met hunne wapenen en paarden naar hunne woningen terug te keeren; werd hun verzekerd, dat zij beschermd zouden worden tegen iederen mogelijken aanval der Zulus, alsmede dat het recht van bezit van het land, dat door hen ingenomen was, hun niet zou betwist worden, zoolang de beslissing van Harer Majesteits welbehagen werd ingewacht. Hun bestaand burgerlijk bestuur en hunne instellingen werden ook in volle werking gelaten, uitgenomen de rechtsmacht over de haven, welke onder militaire bezetting bleef tot dat er een beroep op de Regeering in het Moederland zou gedaan zijn. Kolonel Cloete's werk was spoedig verricht, daar het niet meer dan twee weken innam. Men was met deze vlugge afdoening ten hoogste ingenomen, maar de zachtheid welke hij jegens de opstandelingen had betoond, en de voorwaarden die hij hun toegestaan had, werden door vele kolonisten gelaakt, die de menschenlevens maar niet konden vergeten, welke door deze op een dwaalspoor geleide mannen waren opgeofferd. De Ministers der Koningin evenwel keurden Kolonel Cloete's handelingen volkomen goed en bekrachtigden ze, daar zij van meening waren, dat de gematigdheid en zachtheid, waarmede de Boeren behandeld waren, hun vroegeren haat tegen de Regeering in onwankelbare getrouwheid zouden verkeeren.

In December 1842 gaf Lord Stanley, die toen Secretaris van Staat was, te kennen, hoe men met het grondgebied en de talrijke bevolking, die aldus tot onderwerping en onderdanigheid was gebracht, moest handelen. „Niet tegenstaande al de misslagen, waaraan de emigranten zich schuldig gemaakt hebben", zeide hij, „kan ik niet ongevoelig zijn voor hunne goede hoedanigheden, noch voor de wederwaardigheden, welke zij doorgestaan hebben". Hij deelde hun vervolgens mede, dat het Harer Majesteit genadiglijk had behaagd, alles wat zij vóór dezen misdaan

hadden in vergetelheid te begraven, en noodigde hen uit, al hunne denkbeelden en wenschen ten opzichte van de wetten, waaronder zij wenschten te leven, vrijmoedig uit te spreken, hun verzekerende, dat dergelijke ontboezemingen zeer welwillend overwogen zouden worden, en dat de tevredenheid der emigranten, meer dan de verdiensten der wetten op zichzelve, de regeering bij hare beslissing leiden zou. De erkenning en inwilliging, van drie voorname voorwaarden werden echter, als noodzakelijke preliminairen voor het genot van Britsche bescherming, geëischt, t. w., 1°. Dat er voor de wet geen onderscheid of onbevoegdheid op grond van verschil van kleur, afstamming, taal, of geloofsbelijdenis zou bestaan, maar dat de bescherming der wet zich, zoowel naar de letter als naar den geest, onpartijdig tot allen zou uitstrekken. 2°. Dat de Inboorlingen niet aangevallen mochten worden. En 3°. dat slavernij in iederen vorm of onder iederen naam volstrekt onwettig was.

De Hon. Henry Cloete (daarna Archief-bewaarder „Recorder" van Natal, en later oudste Onder-Rechter van de Kaap-Kolonie), werd door Gouverneur Napier als bijzonder gemachtigde afgevaardigd, om aan de uitgewekene pachters deze staatkunde van Harer Majesteits Regeering mede te deelen, en evenzeer om onderzoek te doen naar, en verslag te geven van al de eischen om land in de nieuwe volkplanting. Bij zijne aankomst te Pietermaritzburg vond hij het land nog in eenen zeer ongeregelden toestand, doordien vele van de meer heftige en kwalijk gezinde Boeren het getrouwe en goed gezinde deel der bevolking door bedreigen en schreeuwen vrees trachtten aan te jagen. Hij onderwierp desniettemin aan den Volksraad de voorwaarden, welke uitdrukkelijk van de emigranten geëischt werden, vóór en aleer de door de Koningin verleende voorrechten toegestaan konden worden; en na eene lang gerekte zitting verklaarden de leden van dat lichaam eenstemmig, dat zij ze aannamen.

Op den 12den Mei 1843 werd Natal bij proclamatie

tot eene Britsche kolonie verklaard, „in het belang van den vrede en de bescherming van, en het heilzaam toezicht op alle klassen van menschen, die in dit gewichtig deel van Zuid-Afrika, en in den omtrek er van gevestigd waren".



VI.

Kolonisatie van Natal en de Grens-staten.

1842 tot 1848.

Pioniers van de Transvaal — Trichard en Potgieter — Verspreiding van de Emigranten — Wanordelijkheden op het grondgebied van de Oranje-rivier — Proclamatie van Rechter Menzies — Tractaten van Gouverneur Napier — Vijandelijkheden tusschen de Boeren en de Griquas. — De Dragonder-Garde te Zwart-Kopjes — Tractaten van Gouverneur Maitland — Aanstelling van een Britschen Resident — Aangelegenheden van Natal — Nieuw Bestuur — Toevloed van Zulu-uitgewekenen — Te duchten gevaar van nederzettingen van Inboorlingen — Zending van Pretorius naar de Kaap-Kolonie — Zijne ontvangst door Sir H. Pottinger — Welwillende staatkunde van Sir Harry Smith — Onderhoud met de Trek-Boeren — Afkondiging van de Britsche Souvereiniteit over de Oranje-rivier — Opstand van Pretorius — Veldslag van Boomplaats — Wederaanvaarden van de Souvereiniteit.

De proclamatie en handhaving der Britsche souvereiniteit in Natal, drong een aantal uitgewekene pachters zich over het Draken-gebergte terug te trekken. Verscheidene hunner waren onverzoenlijk gekant tegen de Regeering; anderen waren beducht voor de gevolgen van hun aandeel in den jongsten opstand; en enkelen hadden persoonlijke redenen om zich buiten het bereik van wet en gezag terug te trekken. Een gedeelte hunner vestigde zich in de landstreek tusschen den Drakensberg en de Oranje-rivier, terwijl de overigen zich verspreidden over het onbekende grondgebied, dat zich noord-oostwaarts aan gene zijde van de Vaal-rivier uitstrekt.

De eerste op onderzoek uitgaande afdeeling onder leiding van den pachter uit Albany Louis Trichard, die in 1834 de wildernis in die richting binnendrong, was aan de woeste legerbenden van Moselekatze ontsnapt, en slaagde er in Delagoa–Baai te bereiken; maar eenmaal dáár zijnde bezweken velen hunner, na de vermoeienissen en ontberingen der reis, tengevolge van de ongezondheid van het klimaat. Van tachtig personen werden er in 1839 nog slechts vijf en twintig, in een behoeftigen toestand, in leven gevonden, die over zee naar Natal werden gevoerd, wáár hunne uitgeweken broeders hen verwelkomden. De tweede poging om het land te bezetten werd in April 1838 met gelukkiger gevolg door Hendrik Potgieter ondernomen. Na het gevecht met de Zulus, waarin de dappere Uys het leven verloor, trokken Potgieter en zijne volgelingen weder over den Drakensberg en drongen door tot aan gene zijde der Vaal–rivier, wáár zij zich vestigden en de stad Potchefstroom stichtten. Zij ondervonden bij het bezetten van het grondgebied geen moeielijkheden, daar het grootste gedeelte er van onbewoond lag, eene schuilplaats voor allerlei wild en roofgedierte. Het gevreesde opperhoofd Moselekatze had het verlaten, toen hij noordwaarts vluchtte naar de landstreek tusschen de Limpopo– en de Zambesi–rivieren, wáár zijn stam, de Matabelen, nu woont onder zijnen opvolger Lobengulo. Degenen die overgebleven waren, waren „zwakke en ontmoedigde" lieden, die door Moselekatze te gronde waren gericht. Zij heetten de emigranten welkom als hunne bevrijders van de wreede heerschappij van dien tiran, terwijl zij hen als de bewindvoerders van het land erkenden, en hun toestonden zich al den grond toe te eigenen, dien zij begeerden. Naarmate de emigranten hunne macht zagen toenemen door den toevoer, dien zij uit Natal en van de grenzen der Kolonie ontvingen, deden zij ook meer en meer hun gezag gelden, door hunnen eigenen regeeringsvorm van kommandanten, landdrosten en veld-kornetten in te

voeren, en den inboorlingen, die hen omringden, voor te schrijven welke wetten heerschende zouden zijn. Deze wetten waren van gelijken aard als de bepalingen, die onder het vroegere Hollandsche Bestuur tegenover de gekleurde dienstbare klasse van kracht waren, — namelijk dat zij, wanneer het verlangd werd, den pachters tegen een matig loon hunne diensten zouden leenen; dat het hun verboden zoude zijn door het land te zwerven; en dat geen vuurwapenen of ammunitie in hun bezit mochten gevonden, of hun in ruil gegeven worden. Potgieter en zijne volgelingen eischten, bij het afkondigen van hun nieuw bestuur — de „Maatschappij" — volkomene onafhankelijkheid; en toen eene door Gouverneur Napier uitgevaardigde proclamatie hen bereikte, waarbij verklaard werd dat de uitgewekene boeren niet ontslagen waren van hunne onderdanigheid aan de Kroon, en dat alle misdrijven, die door Britsche onderdanen, tot op 25° Z. breedte gepleegd werden, strafbaar waren voor de rechtbanken der Kolonie, besloten zij Potchefstroom te verlaten, en trokken verder noordwaarts, wáár zij nieuwe nederzettingen te Zoutpansberg, Ohrigstad en ten laatste te Leydenburg vormden, van waar zij zich met de Portugeesche haven van Delagoa–Baai in gemeenschap dachten te stellen. In deze afgelegene wildernissen, die nu de Transvaal vormen, werd het hun vergund zonder eenige tusschenkomst of dwang zich hun eigen toekomst te scheppen.

Het Koloniaal Gouvernement had aanleiding te over om zijne aandacht te vestigen op hetgeen dichter bij huis gebeurde. Het grondgebied van de Oranje–rivier werd bedreigd door al de zelfde jammeren van regeeringloosheid, verwarring en gewelddadigheid, die de vroegere geschiedenis van dat deel van de grenzen kenmerkten, toen

The fire–fraught firelock in the hand
Was the only law of the desert land. [1])

[1]) Het geladen geweer in de hand
De eenige wet was van het woeste land.

Deze ongelukkige staat van zaken was het natuurlijk gevolg van de afwezigheid van alle overheerschend gezag onder de verschillende beschaafde, half-beschaafde en wilde stammen, die dáár ondereen gemengd leefden, en geen andere wet erkenden, dan die van het geweld, en geen teugel dan die als van zelve uit hunnen toomeloozen wil geboren werd.

De vereenigingen van Inboorlingen bestonden uit de Griquas, Basutos, Bastards, Korannas, Barolongs, en Mantatees; maar de Griquas en de Basutos waren het talrijkst, en, daar zij bovendien de machtigste waren, maakten hunne opperhoofden aanspraak op de opperheerschappij binnen de distrikten, die zij bewoonden. De uitgewekene pachters, die van tijd tot tijd onder hen verblijf hielden, erkenden het recht van eigendom op den grond van deze opperhoofden en hun volk, door in het algemeen verlof te vragen om er te wonen, of zekere pacht te betalen voor het bezit of de huur van landerijen. De Griquas, met dat gebrek aan voordacht en voorzorg, dat het kenmerk van het Hottentotsche ras is, werden er lichtelijk toe verleid zich van hunne eigendommen, waarvan zij zelve weinig gebruik maakten, voor een bepaald aantal jaren te ontdoen; maar niet zoodra zagen zij de nieuw-aangekomenen de vruchten van hunne onderneming en vlijt oogsten, of zij benijdden hun hunnen voorspoed, en zochten de geslotene overeenkomsten te verbreken. Natuurlijk ontstonden hieruit geschillen, en de Griquas brachten de reden tot beklag voor hun opperhoofd en diens raad; terwijl de Boeren van den anderen kant ontkenden aan hunne jurisdictie onderworpen te zijn.

Deze onbevredigende staat van zaken werd nog verergerd door den toevloed van de ontevredenen en misnoegden uit Natal. Zij en hunne broederen hadden Dingaan en Moselekatze, de machtigsten der wilde opperhoofden, overwonnen en waren daardoor geneigd om zoowel op de aanspraken als op de dapperheid der Inboorlingen

met minachting neder te zien. Zij ontkenden, dat de Griquas of Basutos eenig meerder recht op het land hadden dan zij zelve, en waren van oordeel dat in elk geval het land onder hen verdeeld moest worden. Een of twee van de heftigsten poogden de pachters op te zetten hunne onafhankelijkheid te eischen, en strooiden met dat doel geruchten uit, dat de Hollanders in Port-Natal waren aangekomen, — dat zij ondersteund werden door de Franschen, en dat al de Engelschen omgebracht waren. Dergelijke verhalen vonden gereedelijk ingang bij velen van de arme Boeren, wier toestand te dier tijd zeer beklagenswaardig was, daar zij gedurende jaren zonder onderricht waren geweest, zelden gelegenheid hadden een nieuwsblad of boek (den Bijbel uitgezonderd) te zien, en geheel onkundig waren van alles wat buiten hunne eigene omgeving voorviel. Een aantal van hen werd overgehaald de leiding van een zekeren Mocke te volgen, die, vergezeld van een schoolmeester Diederickse genaamd, door het land trok versterking wervende, de goedgezinden bedreigende en hun opzet bekend makende om zich onafhankelijk te verklaren, en de Griquas in de Kolonie te drijven.

Adam Kok, het Griqua-opperhoofd te Philipolis, deed dadelijk aanzoek om hulp bij den naasten Britschen Magistraat, te Colesberg. Mr. Menzies, een van de rechters van het Hoog-Gerechtshof (Supreme Court) van de Kolonie, bevond zich dáár op dat oogenblik. Hij stelde de zitting van de Omgaande Rechtbank uit, en trok, vergezeld door den Magistraat, de grenzen over om zich met de Boeren over hunne gedragingen te onderhouden. Aan eene plaats, bekend onder den naam van „Alleman's Drift", ontmoette hij Mocke en zijne vijandige bende, die van plan waren dáár een grenspaal te zetten, om de grens te bepalen tusschen de Kolonie en hunne nieuwe republiek. Mr. Menzies vermaande hen, herinnerde hen aan hunnen plicht als Britsche onderdanen, en besloot de samenkomst met het voorlezen van eene proclamatie, met zijne

onderdanen waren, maar eene onafhankelijke republiek onder de bescherming van den Koning van Holland uitmaakten". Een burgermacht van 300 of 400 man werd te zelfder tijd verzameld, die een kamp opsloeg op geringen afstand van de Britsche stelling. Zij begonnen met de troepen in te sluiten en te verontrusten, en ontvoerden een aantal vee, dat hun toebehoorde. Kapitein Smith besloot daarop een nachtelijken aanval op hun kamp te doen, en tot dit doel trok eene afdeeling van zijn volk, met twee veldstukken vooruit. Zijn oogmerk was hen te overrompelen, zoodat hij zich van hunne wapenen, ammunitie en paarden kon meester maken en hen alzoo verzwakken, terwijl er zoo min mogelijk bloed vergoten werd. Maar de Boeren, van het plan onderricht, gebruikten een tegenkrijgslist. Zij lieten de afdeeling, zonder haar uit te dagen, tot een zeker afgezonderd en met struikgewas bezet stuk grond doorgaan, toen zij eensklaps bij het heldere licht der maan, een hevig vuur over haar losbrandden, dat een groot verlies aan de troepen bezorgde, daar er 14 man en een officier op de plaats gedood, en omtrent het dubbel van dit getal gewond werden. De overgeblevenen, ontdekkende dat zij overmand waren, keerden naar hun kamp terug, wáár zij achtervolgd en omsingeld werden door de Boeren, die de kanonnen aan de haven in beslag namen, en de weinige Engelsche soldaten en personen, die er woonden, grepen, van welke zij er enkelen als gevangenen naar Pietermaritzburg zonden. Gelukkig was Kapitein Smith op dat tijdstip in staat eene dépêche, waarin hij zijnen toestand schetste en versterking vroeg, naar de Kaap af te zenden. De bode was een Engelsch kolonist, Richard King genaamd, die de reis door het hart van Kafferland, een afstand van 600 mijlen, in tien dagen maakte. De Gouverneur organiseerde terstond eene expeditie tot ontzet van Kapitein Smith, die zich inmiddels in zijne positie met volhardenden moed en echten krijgsmansgeest staande hield. Gedurende eene geheele maand werd hij

door de pachters ingesloten, die hunne aanvallen en het bombardement van dag tot dag voortzetten. De belegerden deden herhaaldelijk uitvallen tegen hen, en vochten met groote dapperheid; maar de voorraad in het kleine kamp, waarin niet minder dan zes en twintig gewonden waren, verminderde zeer, men moest halve rantsoenen beschuitkruimels en rijst, met afschuwelijk water, uitdeelen; en de gedoode paarden werden in stukken gesneden en van hun vleesch *biltong* (gedroogd vleesch) gemaakt. Met dezen voorraad waren zij voornemens het tot het uiterste vol te houden, liever dan zich op de voorwaarden van de opstandelingen over te geven. In den nacht van den 27sten Juni echter ontvingen zij door verscheidene vuurpijlen van den zeekant zekerheid, dat er hulp nabij was. De versterkingstroepen, van de Kaap overgebracht door Harer Majesteits schepen „Southampton" en de „Conch (zeeschelp)", ten getale van ruim 700 man, waren spoedig ontscheept. De Boeren vuurden op de open booten met troepen op het oogenblik dat deze het nauwe kanaal naar de haven invoeren; maar een paar bommen van de „Southampton", die aan gene zijde van de zandbank voor anker lag, brachten hen tot zwijgen; en toen zij de soldaten op het strand hunne „nationale" vlag zagen nederhalen, gingen de vijandige benden uit elkander en trokken zij in de richting van Pietermaritzburg terug.

Luitenant-Kolonel (later Sir Josias) Cloete, die aan het hoofd van de expeditie tot ontzet stond, bood volle vergiffenis aan al de pachters aan, die gezind waren tot hun plicht als onderdanen terug te keeren, met uitzondering echter van hen, die door hunne in 't oog loopende strafbaarheid alle aanspraak op lankmoedigheid verbeurd hadden. Zij die aldus uitgesloten werden, waren Pretorius, Prinsloo, Burger en Breda; en van deze werd later Pretorius in de verleende algemeene amnestie begrepen. De kommandant achtervolgde de opstandelingen naar hunne hoofdstad, Pietermaritzburg, wáár de Volksraad, die in buitengewone

vergadering op den 5de Juli 1842 was samengekomen, formeel zijne onderwerping aan Hare Majesteit de Koningin aanbood. Bij de vredesvoorwaarden werd hun toegestaan met hunne wapenen en paarden naar hunne woningen terug te keeren; werd hun verzekerd, dat zij beschermd zouden worden tegen iederen mogelijken aanval der Zulus, alsmede dat het recht van bezit van het land, dat door hen ingenomen was, hun niet zou betwist worden, zoolang de beslissing van Harer Majesteits welbehagen werd ingewacht. Hun bestaand burgerlijk bestuur en hunne instellingen werden ook in volle werking gelaten, uitgenomen de rechtsmacht over de haven, welke onder militaire bezetting bleef tot dat er een beroep op de Regeering in het Moederland zou gedaan zijn. Kolonel Cloete's werk was spoedig verricht, daar het niet meer dan twee weken innam. Men was met deze vlugge afdoening ten hoogste ingenomen, maar de zachtheid welke hij jegens de opstandelingen had betoond, en de voorwaarden die hij hun toegestaan had, werden door vele kolonisten gelaakt, die de menschenlevens maar niet konden vergeten, welke door deze op een dwaalspoor geleide mannen waren opgeofferd. De Ministers der Koningin evenwel keurden Kolonel Cloete's handelingen volkomen goed en bekrachtigden ze, daar zij van meening waren, dat de gematigdheid en zachtheid, waarmede de Boeren behandeld waren, hun vroegeren haat tegen de Regeering in onwankelbare getrouwheid zouden verkeeren.

In December 1842 gaf Lord Stanley, die toen Secretaris van Staat was, te kennen, hoe men met het grondgebied en de talrijke bevolking, die aldus tot onderwerping en onderdanigheid was gebracht, moest handelen. „Niet tegenstaande al de misslagen, waaraan de emigranten zich schuldig gemaakt hebben", zeide hij, „kan ik niet ongevoelig zijn voor hunne goede hoedanigheden, noch voor de wederwaardigheden, welke zij doorgestaan hebben". Hij deelde hun vervolgens mede, dat het Harer Majesteit genadiglijk had behaagd, alles wat zij vóór dezen misdaan

hadden in vergetelheid te begraven, en noodigde hen uit, al hunne denkbeelden en wenschen ten opzichte van de wetten, waaronder zij wenschten te leven, vrijmoedig uit te spreken, hun verzekerende, dat dergelijke ontboezemingen zeer welwillend overwogen zouden worden, en dat de tevredenheid der emigranten, meer dan de verdiensten der wetten op zichzelve, de regeering bij hare beslissing leiden zou. De erkenning en inwilliging, van drie voorname voorwaarden werden echter, als noodzakelijke preliminairen voor het genot van Britsche bescherming, geëischt, t. w., 1°. Dat er voor de wet geen onderscheid of onbevoegdheid op grond van verschil van kleur, afstamming, taal, of geloofsbelijdenis zou bestaan, maar dat de bescherming der wet zich, zoowel naar de letter als naar den geest, onpartijdig tot allen zou uitstrekken. 2°. Dat de Inboorlingen niet aangevallen mochten worden. En 3°. dat slavernij in iederen vorm of onder iederen naam volstrekt onwettig was.

De Hon. Henry Cloete (daarna Archief-bewaarder „Recorder" van Natal, en later oudste Onder-Rechter van de Kaap-Kolonie), werd door Gouverneur Napier als bijzonder gemachtigde afgevaardigd, om aan de uitgewekene pachters deze staatkunde van Harer Majesteits Regeering mede te deelen, en evenzeer om onderzoek te doen naar, en verslag te geven van al de eischen om land in de nieuwe volkplanting. Bij zijne aankomst te Pietermaritzburg vond hij het land nog in eenen zeer ongeregelden toestand, doordien vele van de meer heftige en kwalijk gezinde Boeren het getrouwe en goed gezinde deel der bevolking door bedreigen en schreeuwen vrees trachtten aan te jagen. Hij onderwierp desniettemin aan den Volksraad de voorwaarden, welke uitdrukkelijk van de emigranten geëischt werden, vóór en aleer de door de Koningin verleende voorrechten toegestaan konden worden; en na eene lang gerekte zitting verklaarden de leden van dat lichaam eenstemmig, dat zij ze aannamen.

Op den 12den Mei 1843 werd Natal bij proclamatie

onder Luitenant-Kolonel Richardson, en eenige Kaapsche Bereden-Scherpschutters werden van Fort Beaufort gezonden, om met de infanterie-macht (het 91ste Regiment) te Colesberg samen te werken. Toen Kolonel Richardson bij zijne komst aan de Oranje-rivier ontdekte, dat de onderhandelingen van den Burger-Commissaris met de opstandelingen niets uitgewerkt hadden, trok hij terstond met verhaasten marsch tegen Philipolis op. Het grootste gedeelte van het leger der pachters bevond zich op een plaatsje, Zwart Kopjes genaamd, omstreeks 30 mijlen ten noorden van Philipolis. De Griquas waren den aanval begonnen, toen tot hunne verbazing de Dragonders met hunne flikkerende sabels verschenen. De Boeren, door schrik bevangen, verstrooiden zich oogenblikkelijk en vloden naar een rotsachtigen bergrug, wáár zij poogden stand te houden. Zij werden echter spoedig uit die positie verdreven en over de vlakte nagejaagd, waarop zij allen nedergesabeld zouden zijn geworden, zoo niet de aanvallende partij hen uit lankmoedigheid met uitgebreide gelederen achtervolgd had. De meeste vluchtelingen lieten nog denzelfden avond een wapenstilstand verzoeken, en verklaarden zich bereid, zich aan al de voorwaarden, die het Gouvernement hun als Britsche onderdanen mocht willen stellen, te onderwerpen. Onder degenen die gevangen genomen waren bevonden zich twee Engelsche deserteurs; en op het terrein, dat de opstandelingen bezetten, werd een drieponder-kanon gevonden, dat tot schieten gereed stond, maar vóór het in positie gebracht kon worden, werd het vermeesterd, en de Franschman, die het bediende, door den kop geschoten. De Boeren, die zich onderwierpen, verklaarden dat zij nooit het minste plan gehad hadden de wapens tegen de Britsche troepen op te vatten: hun wrok, zeiden zij, gold alleen de Griquas, die eene aanmatigende houding tegenover hen aangenomen hadden, tengevolge van de bescherming en aanmoediging welke de Koloniale Regeering hun geschonken had. De verblinde leiders der opstande-

lingen, Mocke, Kok, du Plooy en Steyn, weigerden zich over te geven, en vluchtten, verbitterd tegen het Britsche gezag, noordwaarts, in de richting van Winburg.

Sir Peregrine Maitland, de Gouverneur der Kolonie, die zich in Kaapstad bevond toen deze bewegingen plaats grepen, reisde, vergezeld van den Procureur-Generaal, Mr. Porter, met den grootsten spoed naar de noordelijke grenzen. Zijn doel was de bestaande geschillen te beslechten en ze voor de toekomst te voorkomen, maar, zoo het mogelijk was, zonder de Britsche heerschappij uit te breiden. Zijne Excellentie hield conferenties te Philipolis met Adam Kok, en later in zijn kamp te Touwfontein met de opperhoofden Moshesh, Moroko en anderen, die hij aanspoorde zich te gedragen naar verordeningen, welke naar zijne meening alle botsingen tusschen hen en de inwoners van Europeesche afkomst zouden voorkomen. Zijn plan was de landerijen, die in het bezit waren van de inboorlingen, te onderscheiden en af te palen van die, welke de Boeren bezaten, en aan de Boeren behoorlijk gewaarmerkte pacht-contracten te geven, van de landerijen, die zij in gebruik hadden, tegen betaling van eene erfpacht, waaruit de bezoldiging van een rijks-ambtenaar, die als scheidsrechter onder hen zou verkeeren, moest betaald en het overschietende aan de opperhoofden, die de stammen vertegenwoordigden, als eigenaars van het land gegeven worden. Aan de inboorlingen zou daardoor eene vergoeding voor hunne woeste landen, en bescherming tegen aanranding van de zijde der pachters verzekerd worden. Met Adam Kok en de Griquas werd in 1846 een formeel tractaat tot dit einde gesloten. Hun grondgebied werd in twee parten verdeeld, het Vervreemdbare en het Onvervreemdbare genaamd; het eerste kon door alle kolonisten of personen van Europeesche afkomst gehuurd of gekocht worden, — het tweede kon alleen aan Griquas verhuurd of verkocht worden. — De voorwaarden van grondbezit in het Vervreemdbaar gedeelte waren, dat de partijen hunne rechten aan een

rechtvaardig en bona-fide contract ontleenden; de bepalingen van dat contract naleefden; dat zij trouwe onderdanigheid aan de Koningin beloofden; en dat zij zich verbonden de jaarlijksche belasting voor hunne landerijen aan den Britschen Resident te betalen. Nu waren er echter op dat tijdstip verscheidene Boeren gevestigd op de landen, die als „Onvervreemdbaar" aangewezen waren; en daar zij niet op eenmaal verwijderd konden worden, werden hunne rechten bij hunne contracten bepaald op een huur van veertig jaren, te rekenen van den dag hunner vestiging, na verloop waarvan zij verplicht waren ze voor goed te verlaten. Enkele van deze menschen hadden op hunne landerijen gebouwd, ze omheind, van waterleidingen voorzien en ontgonnen, nochtans waren er geene bepalingen gemaakt van taxatie of om hen voor hunne inspanning en ondernemingen schadeloos te stellen; terwijl de Griquas met begeerigheid den tijd te gemoet zagen, waarop zulke eigendommen hun ten deel zouden vallen. Zoodoende werd eene bron van toekomstige troebelen onaangeroerd gelaten. Desniettemin werden de genomene maatregelen, en de aanstelling van een Britsch Resident, met eene kleine macht tot steuning van zijn gezag bij de scheidsrechterlijke beslissing in geschillen tusschen de blanke en ingeborene bevolking, te dier tijd beschouwd als eene bevredigende oplossing van de moeielijkheid aan de Oranje-rivier.

Wij keeren nu naar Natal terug, dat, helaas! op nieuw met verwarring en rustverstoring bedreigd werd, door het onverantwoordelijk talmen van de Rijksregeering met het nemen van eene beslissing in de zaken van deze nieuwe nederzetting.

Gedurende de tusschenregeering van 1843 tot 1845 hield de moedige verdediger van het kamp bij de haven— Kapitein Smith, die tot den rang van Majoor bevorderd was — als militair kommandant de streek bezet; terwijl de Volksraad, die door de uitgeweken pachters gekozen was, als het Huis der Volksvertegenwoordigers, alle bur-

gelijke en rechterlijke zaken behandelde. De onzekerheid omtrent de plannen van de Britsche Regeering, — of zij de Kolonie wilde laten varen dan wel aanhouden; de verschillende vorm van bestuur, welke men liet bestaan, en onvervulde beloften betreffende aanvragen om land, verwekten groote ontevredenheid. Bovendien was er wantrouwen en onrust gewekt door den toevloed van duizenden van den wilden Zulu-stam, wien werd toegestaan in een staat van onbeperkte vrijheid te leven. [1]) Sedert de aanwezigheid der Britsche troepen in Natal hadden deze Inboorlingen voortdurend eene toevlucht in de Kolonie gezocht, in zwermen over de grenzen trekkende om de tirannie en de wreedheid van hun opperhoofd Panda te ontwijken, die het stelsel van niets of niemand ontziend moordenaar, waardoor zijne voorgangers zich onderscheiden hadden, scheen te volgen. Hunne overstelpende menigten wekten een gevoel van algemeene onveiligheid; en de bewoners van pachthoeven verlieten hunne geïsoleerde stellingen, terwijl zij verklaarden dat al de rampen van het Kaap-Kafferland weder rondom hen in het leven waren geroepen. De Boeren-Volksraad nam, na de zaak overwogen te hebben, een besluit, waarbij aan de Zulus gelast werd naar gene zijde van de noordelijke en zuidelijke grenzen te verhuizen binnen veertien dagen nadat zij het bevel daartoe ontvingen, en verzocht den militairen kommandant, zijne hulp te verleenen om aan het bevel uitvoering te geven. Maar Majoor Smith opperde be-

---

[1]) Rechter Cloete verklaarde, in zijn rapport aan Gouverneur Napier over den toestand van de Inboorlingen in Natal in 1844, dat het getal der ingeborene bewoners, bij de eerste bezetting van dat land, waarschijnlijk niet meer dan 3000 bedroeg, waarvan er zich meer dan 2000 onder bescherming van de Europeanen aan de haven gesteld hadden. Het overige gedeelte werd door de eerste emigranten verstrooid en stervende van gebrek gevonden. Maar in den loop van de twee of drie volgende jaren had er een toevloed van Zulus, ten getale van 80.000 tot 100.000, plaats. Deze zijn sinds voortdurend toegenomen, en in 1846 was hun aantal tot tusschen de 300.000 en 400.000 geklommen.

denkingen tegen zulk een uitdrijvings maatregel. Zijne bijzondere instructiën van den Gouverneur van de Kaap luidden, alle gewelddadige handelingen van de zijde der pachters tegen de Inboorlingen te voorkomen, en hij verzocht den Volksraad dringend, geduldig te wachten totdat de plannen van beheer der volkplanting voor de toekomst vastgesteld zouden zijn.

In 1845 ontving Sir Peregrine Maitland eindelijk instructiën van den Secretaris van Staat tot het regelen van het grondgebied van Natal als een op zichzelf staand Gouvernement, onder een Luitenant-Gouverneur en een Uitvoerenden Raad. Hij stelde Mr. Martin West, Burger-Commissaris van Albany, tot Luitenant-Gouverneur aan, en deze ambtenaar kwam in December van hetzelfde jaar te Pietermaritzburg aan. De Europeesche bevolking van de Kolonie was toen bijna tot haar oorspronkelijk aantal ingesmolten; er was weinig handel en men had zeer weinig inkomsten. Omstreeks een honderd duizend Inboorlingen waren over het land verspreid, en hun aantal nam nog voortdurend toe. De uitgeweken pachters daarentegen verminderden dagelijks in aantal, daar de neiging tot „trekken" op nieuw algemeen werd; en van hen die bleven waren eenigen hardnekkig misnoegd, en anderen gegriefd, door dat er bij de nieuwe staatsregeling niet was gezorgd voor een vertegenwoordigend bestuur, terwijl er zeer groot misnoegen heerschte ten gevolge van de onvoldoende regeling der aanvragen om land, en het lang uitstellen van het afgeven van contracten. Ten einde den staatkundigen toestand van het land het hoofd te kunnen bieden, drong Mr. West aan op vermeerdering van de verdedigende en beschermende macht; Sir Peregrine Maitland beloofde die, maar de Kaffer-oorlog, waarin de Kaap-Kolonie spoedig daarna gewikkeld werd, belette dat de belofte vervuld werd. Middelerwijl werden de bepalingen betreffende de schenkingen van land, in gevolge de proclamatie van 1843, verslapt, ten einde het verhuizen der Boeren,

waardoor de nederzetting gevaar liep op nieuw in het onbetwist bezit der wilden te komen, tegen te gaan, en werd aan den Luitenant-Gouverneur onbepaalde bevoegdheid verleend tot het afgeven van eigendomsbewijzen aan alle eischers, die hem wenschelijk voorkwamen; tot het vergrooten van de pachthoeven van 2000 tot 6000 morgen; en tot het voorschieten, in zekere gevallen, van de kosten der landmeting, wanneer de verzoekers de middelen daarvoor niet hadden. Deze concessies hadden slechts ten deele goede gevolgen. De moeielijkheid der bescherming tegen de aangroeiende zwarte bevolking bleef nog bestaan; en het gevoel van onveiligheid werd versterkt door het rapport eener commissie, die benoemd was om plannen te beramen ten einde de inboorlingen onder gepast bestuur en toezicht te brengen.

De Commissie bestond uit Mr. T. (thans Sir Theophilus) Shepstone, die vroeger gedurende verscheidene jaren zelfstandig toezicht op de Fingoes aan de Kaapsche grenzen had gehouden; Dr. Stanger, Opzichter-Generaal (Surveyor-General); Luitenant Gibb, R. E.; en de Amerikaansche zendelingen, de Eerw. HH. Adams en Lindley. Het plan, dat door hen aanbevolen werd, stemde overeen met den raad, die vroeger door Mr. Cloete was gegeven, dat namelijk de inboorlingen in bewaarplaatsen gevestigd zouden worden, die er ieder 10.000 tot 12.000 moesten bevatten en in verschillende deelen van het distrikt gelegen zijn. Maar het wezenlijk kenmerkende er van was, te gelijk onder die volksmenigten bekwame Europeesche ambtenaren te plaatsen, die hen zouden controleeren en door het strenge Godsoordeel leiden, dat aan hunnen overgang van barbaarschheid tot beschaving onafscheidelijk verbonden was. Hiervan hing de uitslag van het plan, en de veiligheid der Kolonie geheel af. De uitvoering er van vereischte echter geld, en er was geen geld te krijgen. De heerschende politiek van het Gouvernement, — zegt Graaf Grey, de toenmalige Secretaris van Staat, — was de

quaestie van uitgaaf te overwegen; en aan de plaatselijke autoriteiten werd duidelijk te verstaan gegeven, dat het volstrekt noodig was, dat zij hunne plannen beperkten tot het tot stand brengen van zulke trapsgewijze verbeteringen in den maatschappelijken toestand van het distrikt, als ingevoerd konden worden zonder naar het moederland om te zien voor geldelijke hulp meer dan tot een zeer matig bedrag. — Dit besliste de zaak. — De Inboorlingen werden, in de plaatsen waar zij zich nederzetten, aan zichzelven overgelaten in het genot van hunne wetten, zeden en gebruiken, met geen enkele van de beperkingen, die de beschaving geeft, behalve die welke het onderricht van Christen–Zendelingen hen bewoog aan te nemen, of de enkele pogingen van Mr. Shepstone, als het hoofd- en middelpunt van het bestuur over de Inboorlingen, bij machte waren tot stand te brengen. De vrucht er van is geweest troebelen als de jongste opstand van Langalibalele, en de Secretaris voor de Zaken der Inboorlingen ziet in 1875 met bitterheid op het verleden terug: „doordien er verzuimd is geld te steken in het winstgevend bedrijf van verbeteringen, zijn wij genoodzaakt geworden het te verspillen met het onvruchtbare, ellendige, droevige werk der onderdrukking; en de noodzakelijkheid van deze laatste soort van uitgaven zal in de zelfde verhouding toenemen, als waarin wij voortgaan met het eerste te verzuimen".

De uitgewekene pachters, die in 1847 nog in Natal bleven, beschouwden de vorming van deze nederzettingen van Inboorlingen als in de hoogste mate noodlottig en gevaarlijk. Zij beschouwden de vernietiging van de verstrooide blanke bevolking als onvermijdelijk, op het oogenblik dat de Inboorlingen eenstemmig daartoe besloten. Zij maakten daarom toebereidselen om de Kolonie te verlaten en zich bij hunne broeders aan gene zijde van de Vaal–rivier te voegen, of dieper het binnenland in te dringen. Maar vóór dat zij eindelijk hun plan ten uitvoer brachten, werd

er door een aantal van hen besloten een beroep te doen op den nieuwen Gouverneur van de Kaap–Kolonie, die was uitgekomen toegerust met bijzonder gezag als Harer Majesteit's Opper–Commissaris voor de nederzetting en de regeling van zaken in de landen, die aan de grenzen paalden.

Mr. Andries Pretorius, hun vroegere kommandant en vertegenwoordiger in den Volksraad, werd afgevaardigd om deze zending te volbrengen. Hij reisde te paard overland door het grondgebied van de Oranje–rivier naar de Kolonie. Op zijne reis ontmoette hij de ontevredene emigranten, die, onder aanvoering van Kommandant Kok, hun hoofdkwarte Winburg hadden; en één van hen, C. du Plooy, werd afgevaardigd om hem te vergezellen, ten einde den Opper–Commissaris in te lichten omtrent den toestand van dat gedeelte van het land. De gesteldheid van het weder en de buiten hare oevers getreden rivieren maakten hunne reis lang en vermoeiend; zij kwamen evenwel omstreeks het midden van October te Graham's Town aan. Sir Henry Pottinger, die Sir Peregrine Maitland als Gouverneur was opgevolgd, bevond zich dáár, en zij verzochten hem terstond, dat hij hun een onderhoud zou verleenen en dat hij de mededeelingen, die zij te doen hadden, geduldig en aandachtig zou aanhooren en overwegen. Het antwoord, dat zij door den Secretaris van den Gouverneur ontvingen, stelde hen vreeselijk te leur. Zijne Excellentie weigerde hen persoonlijk te zien. Mr. Pretorius verzocht nogmaals om een onderhoud, en wees daarbij op het dringende van het geval, op den grooten afstand dien hij afgelegd had met het doel om Harer Majesteit's Opper–Commissaris te ontmoeten, en op den verkeerden indruk dien het op de stemming van de uitgewekene pachters zou maken, wanneer hij in Natal terugkwam zonder het doel van zijn bezoek bereikt te hebben. Hierop werd geantwoord, dat het onredelijk was van zijne Excellentie te verwachten, dat hij over zulke belangrijke vraagstukken in eenige mondelinge beraadslaging zou treden, en dat

wat Mr. Pretorius ook te zeggen had, in schrift gebracht moest worden.

De afgevaardigden zetten hunne grieven schriftelijk in een adres uiteen, hetwelk zij indienden. De eerste klacht betrof de onrechtvaardigheid, dat de aanspraken van vele emigranten om pachthoeven, welke hun door den Volksraad van Natal waren toegekend, en waarop het recht hun door de proclamatie van Mei 1843 was verzekerd, van de hand waren gewezen. De tweede betrof het op ruime schaal en zonder onderscheid toelaten van Kaffers, die de blanken uit het land dreven, en hen zelfs drongen de pachthoeven te verlaten, die hun gegeven waren. „De Inwoners," zeide Pretorius, „hebben te vergeefs van tijd tijd op het toenemende kwaad gewezen, en bescherming bij het plaatselijk bestuur gezocht; zij hebben alles verloren wat voor een pachter waarde heeft of kan hebben,— het besef van veiligheid voor hun leven, hunne bezittingen en hunne landerijen, en zij verbeiden nu den uitslag van dit beroep op Uwe Excellentie met het vurigst verlangen." De grieven van de Inwoners aan gene zijde van de Oranje-rivier werden insgelijks opgegeven. Hun misnoegen, gegrond of niet, werd gezegd gewekt te zijn door een aanval, die op hen door den Britschen Resident te Bloemfontein gedaan was, die aan verscheidene emigranten, die volstrekt geen deel hadden aan de jongste politieke geschillen, de wapenen ontnomen, en hen dus beroofd had van hun voornaamste middel van bestaan, het schieten van het groot wild waarvan het land vol was. „Om een onderzoek naar deze zaken," voegde Pretorius er bij, „is luide verzocht, maar het moet geen eenzijdig onderzoek zijn. De emigranten moeten vrij spel hebben, zij vragen niets meer; en het moet hun gemakkelijk gemaakt worden, niet alleen om de beschuldigingen, die er tegen hen ingebracht zijn, te weerleggen, maar ook om te staven alles wat zij in het midden te brengen mogen hebben, en waartoe zij tot hiertoe nooit de gelegenheid hadden."

In antwoord op deze mededeelingen zond Sir Henry Pottinger een schriftelijke memorie. Het doorlezen van Mr. Pretorius' brief en begeleidende stukken had hem slechts versterkt in zijn vroeger opgevat plan, om zich niet te wagen aan een onderzoek van de zaken waarop zij betrekking hadden; dit te doen terwijl hij op het punt stond de Kolonie te verlaten, zou zijnerzijds bepaald eene dwaasheid zijn en hij liet die taak aan zijn opvolger over. „Ik zie dat Mr. Pretorius zich beklaagt over mijne weigering om hem te ontvangen", zeide zijne Excellentie. „Ik vermoed dat hij, wanneer hij dit geschrift ziet, overtuigd zal zijn, dat het nutteloos geweest zou zijn indien ik het gedaan had. Ik kan geen tijd besteden aan persoonlijke conferenties, en bovendien is het, gedurende mijn lang openbaar leven, mijn stelregel geweest, dat schriftelijke mededeelingen te verkiezen zijn, om reden zij misverstand geheel voorkomen. In geen deel der wereld is die regel noodzakelijker, dan in de Kolonie van de Kaap de Goede Hoop. Met betrekking tot de klachten van de uitgeweken Boeren, en andere personen aan gene zijde van de noord-oostelijke grenzen, moet ik opmerken, dat ik reeds vóór lang plan gemaakt had, zoodra mijne andere plichten het mij zouden veroorloven, dat gedeelte van het land te bezoeken, met het doel om een persoonlijk onderzoek in te stellen naar de tegenstrijdige berichten en verklaringen, als vervat zijn in de uitvoerige geschriften, die mij uit Kaapstad overgemaakt zijn en een zeer lijvig boekdeel vormen; maar natuurlijk is de uitvoering daarvan niet meer mogelijk, en al wat ik doen kan is, de zaak mijnen opvolger aan te bevelen, opdat hij daaraan spoedig zijne aandacht schenke".

Ontmoedigd en gegriefd door de weigering van den Opper-Commissaris om hem een persoonlijk onderhoud toe te staan, bracht Mr. Pretorius zijne grieven voor het publiek door de pers. De bittere toon van zijne brieven was veelbeteekenend. „Hij vatte zijne pen op", zeide hij,

„om een beroep te doen op zijne medemenschen, daar hij vertrouwde dat zij beter in staat zouden zijn zijne aanmerkingen te begrijpen, dan bezoldigde ambtenaren, met wie men in te moeielijke quaesties kwam, wanneer er zaken aan de orde kwamen, die verantwoordelijkheid in zich sloten". „Waar", vroeg hij, „was het Gouvernement met zijne macht, toen wij, omringd door ellenden en bloedvergieten, ons eensklaps te midden van wreede barbaren bevonden? Toen meer dan 400 mannen, vrouwen en kinderen door deze ellendelingen werden vermoord. Ja, vermoord, — onmenschelijk vermoord. Waren wij toen zijne onderdanen niet, toen wij door verdrukking gedwongen werden ons geboorteland te verlaten, en ons zonder bescherming in de wildernis te storten? En verlieten wij het land vóór dat alle middelen waren aangewend, om door memoriën, petitiën etc. hulp te erlangen? Mij dunkt ik hoor iemand uitroepen: „het was uw eigen verkiezing". Inderdaad dat was het; en waren de uitgewekene pachters aan zich zelven overgelaten, zij zouden zich die keus nooit beklaagd hebben, daar zij dan voor zich een Protector hadden kunnen kiezen, voor wien het woord Protectie waarlijk beteekenis had. Hoe komt het, dat sedert de verschijning van den Britschen soldaat in Natal, ons aantal door geen enkelen Hollandschen Boer is vermeerderd, ofschoon het land hen door zijne schoone velden en vruchtbaren grond als met opene armen uitnoodigde? Stel daartegenover de ongemakken, die zij moesten doorstaan in de wildernis, en de vraag dringt zich zelve op: — wat kan de reden zijn? Niets anders, Sir, dan dat Hare Majesteit hare genadige Protectie heeft uitgestrekt tot Natal; en Protectie wordt door de groote meerderheid, die ondervinding heeft opgedaan in de oude Kolonie, vertolkt door Vervreemding, Onderdrukking, Uitroeiing; en hier hebt gij het antwoord.......Ik onderneem morgen de terugreis naar Natal met een bezwaard gemoed. Het doel, waarvoor ik iedere moeielijkheid trotseerde, en mijne vrouw

en kinderen schier ombeschermd gedurende een geruimen tijd verliet, heb ik niet bereikt. Ik heb aldus vruchteloos eene lange reis gemaakt; en ik keer tot mijne lastgevers terug, om hun mede te deelen, dat ik den leeuw (Lion) der Kolonie, Sir Henry Pottinger noch gezien, noch gesproken heb; dat ik geen rechtstreeks antwoord op mijne geschreven vertoogen ontvangen heb, — daar het stuk dat daarvoor moet doorgaan mijns inziens zoo ongepast is, en de opmerkingen, die het behelst, zoo weinig toepasselijk zijn, dat het mij onmogelijk is zelfs maar te vermoeden, welke kwade gevolgen het zal hebben, wanneer het onder ons bekend wordt. Ik keer weder, zeg ik, om den tijd te verbeiden, waarop ik zeker alles verwerkelijkt zal zien wat ik gezegd heb van moord, roof en brandstichting, misschien om mijn leven ten offer te brengen. Maar ik smaak de zelfvoldoening te weten, dat ik mijn stem verhief tegen „wanbestuur," waarvan de vruchten duidelijk gezien zullen worden, wanneer het te laat zal zijn om een anderen weg in te slaan."

Op deze wijze uitte Pretorius de oorzaken van misnoegen, die langen tijd in de gemoederen van de uitgewekene Boeren gewoeld hadden. Op zijne terugreis naar Natal ontving hij de blijken van sympathie van zijne landslui, en trof onbesuisde en roekelooze mannen aan, die maar al te gereed waren om hem tot wanhopiger handelingen aan te zetten. Zijne vrienden en volgelingen maakten zich gereed om te „trekken," onmiddellijk nadat zij bericht ontvangen hadden, dat zijne zending was mislukt.

Middelerwijl kwam de nieuwe Gouverneur en Opper-Commissaris, Sir Harry Smith, te Kaapstad aan. Hij was voorheen goed bekend geweest aan de kolonisten als Kolonel Smith, chef van den staf onder Sir Benjamin Durban. Zijn snel, vaardig en beslist handelen, en zijn beroemde rit te paard van Kaapstad naar Graham's Town in zes dagen, bij het uitbreken van den oorlog in 1834, hadden hem de bewondering van de pachters bezorgd. Tien

jaren van Indische dienst hadden sinds zijn roem als krijgsman verhoogd; en zijne terugkomst werd begroet als de voorbode van schoone en gelukkige dagen. — Hij liep Tafelbaai op den 1sten December 1847 binnen, en vóór de maand om was bezocht hij Kafferland, stelde de oostelijke grenzen vast, sloot vrede's verdragen, en vervulde de Inboorlingen met verbazing door zijn voet op Macomo's nek te zetten en het zwaard der overwinning over hem te zwaaien, terwijl hij den oproerigen Sandilli dwong te knielen en zijn teen te kussen. „De lui lachten werkelijk toen zij, als ontwakende uit een verschrikkelijken droom, de leeuwen, die gedreigd hadden der Kolonie het hart uit te scheuren, dus veranderd zagen in honden, die de voeten van hun Gouverneur likten."

Toen Sir Harry de grenzen in het genot van vrede en rust verliet, zette hij zich tot de taak om de verwarring en de regeeringloosheid te beteugelen, die in het gebied buiten de Kolonie heerschten. Hij besloot ze te bezoeken; zich onder het volk te mengen, hunne grieven te hooren, en, zoo mogelijk, maatregelen te beramen om hen tevreden en gelukkig te maken. Overal op zijn weg naar Bloemfontein werd hij door de kolonisten zeer hartelijk ontvangen. Vele van de uitgewekene pachters kenden hem als hun vroegeren aanvoerder in 1834. Zij kwamen hem hunne opwachting maken, boden hem adressen aan, en bespraken met hem den toestand van het land en de vooruitzichten er van voor de toekomst. Hij vertelde hun, dat hij hen bezocht als vriend, niet als Gouverneur; en dat zoo zij als een geheel, of op zijn minst met eene meerderheid van vier op vijf voor den dag kwamen, en hun verlangen te kennen gaven om onder het Britsche Gouvernement te leven, hij zou trachten hen behulpzaam te zijn. Hij gaf vervolgens te kennen, dat het zijn voornemen was het oppergezag der Koningin over het land te proclameeren, ten einde daarin vrede, eensgezindheid en rust te herstellen en te handhaven. Hij stelde voor, dat

het Gouvernement, door zijne magistraten, alle klachten of geschillen betreffende land zou onderzoeken en beslechten; dat de opperhoofden schadevergoeding zouden ontvangen voor alle billijke aanspraken op grond, die door de emigranten in bezit genomen was; en dat al de pachters voor dergelijke gronden eene jaarlijksche erfpacht zouden betalen, en hunne diensten leenen ter verdediging van Hare Majesteit of Hare bondgenooten, wanneer die door de overheden werden geeischt. De inkomsten, die uit de jaarlijksche erfpachten der landen voortvloeiden, stelde hij voor te bestemmen, — vooreerst tot billijke vergoeding aan de opperhoofden der inboorlingen, in plaats van de bestaande contracten of aangegane verhuringen met de pachters; ten tweede van de onkosten der regeering; en zoo er wat over was, dit te besteden in het uitsluitend belang van hen die er aan bijdroegen, òf tot het oprichten van kerken en scholen, òf tot het bezoldigen van predikanten, den aanleg van wegen, en andere verbeteringen.

Deze voorstellen werden ook medegedeeld aan de verschillende opperhoofden der Griquas, Basutos, Barolongs en anderen, wien gezegd werd, dat het doel van zijne Excellentie was, de erfelijke rechten der Inboorlingen ongeschonden te handhaven, en de pachters binnen de grenzen der landen, welke zij bezaten, te beperken. Moshesh schonk zijne toestemming en goedkeuring aan deze staatkunde, en werd door Sir Harry gecomplimenteerd, die hem verklaarde, „dat hij niet bij machte was hem uitte drukken wat hij het meest bewonderde, zijne gevoelens als mensch of zijne grootmoedigheid als opperhoofd". Maroko bewilligde ook in den maatregel, en ontving tot afscheid den raad: „Maroko, Gij en Moshesh zijt twee van de grootste opperhoofden onder Hare Majesteit. Bewaar vrede, luister naar uwe zendelingen; dan zal uw vee vet worden, en gij zult den Hemel binnengaan". Met het Griqua-opperhoofd, Adam Kok, werd in der minne een schikking getroffen betreffende het „onvervreemdbare"

grondgebied, waarbij de pachters, die daarop landerijen in huur hadden, verplicht werden, ze te verlaten na het verstrijken van de huur, wanneer zij van de Griquas de waarde van de gebouwen en door hen gemaakte verbeteringen ontvingen; en in geval de Griquas niet in staat waren zulk eene waarde te betalen, was de pachter gerechtigd te blijven, tegen betaling van eene pacht, die bepaald moest worden door de land–Commissie. Maar eene verdere voorwaarde werd door Zijne Excellentie voorgeslagen, — te weten, dat het opperhoofd voor altijd afstand zoude doen van zijn recht op al de verpachte eigendommen in het „vervreemdbaar" grondgebied tegen eene vergoeding van £ 300 in het jaar. Hiertegen maakte het opperhoofd bedenkingen, daar hij de macht niet bezat om over de landen van zijn volk te beschikken, dat individueel recht op den grond had. Zijne Excellentie dreef, op zijne onstuimige manier, het opperhoofd en diens raad uit zijne tegenwoordigheid, en zeide hun dat, zoo de overeenkomst niet vóór zons–ondergang geteekend was, het opperhoofd aan den naastbijzijnden boom zou opgehangen worden. Bevreesd gemaakt door deze uitbarsting, die bij Sir Harry volmaakt natuurlijk was, teekende Adam Kok de schikking, waarbij het gezag over zijne landen voor altijd aan het Gouvernement overgedragen werd, tot groote ontevredenheid van de Griquas. Aan de Boeren evenwel, die landen in gebruik hadden, werd op deze wijze door het Gouvernement, in stede van een twijfelachtig en onzeker eigendomsrecht, het voortdurend bezit van hunne pachthoeven verzekerd.

Daar Europeanen en Inboorlingen beide, zoowel als hunne zendelingen een gunstig antwoord op zijn voorslag tot vestiging van een formeel en geregeld bestuur, gegeven hadden, vaardigde Zijne Excellentie, als Opper–Commissaris, op den 3den Februari 1848 eene proclamatie uit, waarbij hij de Souvereiniteit van Hare Majesteit de Koningin afkondigde over het land ten noorden van de Oranje–rivier,

daaronder begrepen het grondgebied van Moshesh, Moroko, Molitsani, Sikonyella, Adam Kok, Gert Taybosch, en andere mindere opperhoofden, ten noorden tot aan de Vaal-rivier, en ten oosten tot aan den Drakensberg of het Quathlamba-gebergte. — Deze, en eene volgende proclamatie van Maart 1848, behelsden verordeningen betreffende het bestuur van de landen, waarover men de Souvereiniteit had aanvaard, terwijl zij aan alle Britsche onderdanen, die onder de Inboorlingen verblijf hielden, de rechten, instellingen en wetten verzekerden, die de burgers van de kolonie bezaten; en verklaarden dat, wat de Inboorlingen betreft, het gezag van Hare Majesteit besliste in alle internationale geschillen over grondgebied, maar dat de erfelijke rechten van de opperhoofden en het volk gehandhaafd zouden worden, zoowel als hunne eigene wetten, die in overeenstemming waren met hunne zeden en gebruiken.

Van het grondgebied van de Oranje-rivier reisde de Opper-Commissaris over het Draken-gebergte naar Natal. Men had het natte jaargetijde in die streek, zelden ging er een dag voorbij waarop het niet regende, en de rivieren waren buiten hare oevers getreden. Bij de Tugela-Drift vond hij het kamp van Pretorius en zijne volgelingen, die, van plan de Vaal-rivier over te steken, trekkende waren met hunne kudden van klein en groot vee. Mannen, vrouwen en kinderen van allerlei leeftijd waren op elkander gehoopt in tenten en wagens, slechts ten halve tegen de nattigheid beschut. Hun ellendige toestand wekte het medelijden van den beproefden krijgsman, hoewel hij gewoon was geweest aan oorlogstooneelen; en hun toestand in eene officieele dépêche beschrijvende, zegt hij: „Deze families leefden in een staat van ellende, welks gelijke ik nooit te voren zag, behalve bij de invasie van Massena in Portugal, toen de geheele bevolking van dat gedeelte van het oorlogstooneel hare woningen verliet en vlood. Het tooneel hier was waarlijk hartverscheurend.

Ik verzamelde al de lui om mij, door middel van een zekeren Mr. Pretorius, een schrander, gevat man, die kort geleden in de Kolonie was geweest, om de zaak der misnoegdheid van zijne landslui voor den Gouverneur bloot te leggen, wáár hem, helaas eene audientie geweigerd werd, en die, na eene zoo lange reis teruggekeerd, zich uitdrukte, zooals het gevoel van een fier en beleedigd man hem daartoe natuurlijk moest aanzetten. In die bijeenkomst werd ik als te midden mijner eigene familie ontvangen. Ik hoorde de verschillende redenen tot klachten — sommige er van hield ik voor gegrond, andere voor denkbeeldig, maar alle getuigende van gebrek aan vertrouwen en aan mildheid in zake van land van de zijde van het Gouvernement. Ik wendde mijn invloed onder hen aan, om hen te bewegen voor het oogenblik te blijven wáár zij met hunne families waren, waartoe zij besloten.

Het schouwspel, dat een verzameling van omstreeks 300 of 400 vaders van talrijke huisgezinnen, die tranen stortten toen zij hun toestand schetsten, aanbood, was meer, ik erken het, dan ik ongeroerd kon aanzien, terwijl ieder uitriep: „Onze vriend Kolonel Smith, wij leefden rustig onder een bestuur, waaraan wij altijd gehecht waren; aan onze getrouwheid is getwijfeld geworden, onze landerijen zijn ons spaarzaam gegeven of geweigerd geworden, — het werd ons zelfs niet toegestaan ze te koopen. Kaffers zijn op onze landerijen geplaatst en met ons vermengd. Deze zijn de oorzaken, die ons genoopt hebben tot het verlaten van onze huizen, onzen te veld staanden oogst, en de tuinen die wij met onze eigene handen hebben geplant, en die veel vruchten en rijke baten geven. Wij zoeken een vaderland in de wildernis.”

Zijne Excellentie besloot terstond eene poging te doen, om dit ongelukkige volk van den tocht, dien zij ondernomen hadden, te weerhouden. „Dringende omstandigheden”, zeide hij, „vereischen krachtige middelen.” En onverwijld vaardigde hij een reeks van proclamaties uit,

die de bevrediging van de emigranten ten doel hadden, en waarvan hij hoopte, dat zij hen zouden bewegen in het land te blijven. Hij noodigde hen uit naar de landen terug te keeren, welke zij vroeger in bezit hadden, en verzekerde hun, dat allen zonder uitstel in het bezit van goede en uitgestrekte pachthoeven met bewijs van eigendom zouden gesteld worden. Hij benoemde eene land-Commissie, samengesteld uit Luitenant-Kolonel Boyes, D. Moodie, Esq., Kapitein Kyle en Mr. J. N. Boshoff (een van de emigranten) en hun eigen aanvoerder, Andries Pretorius, tot het ontvangen van aanspraken en aanzoeken om dergelijke pachthoeven, met instructiën dat zij zich vrijgevig jegens ieder persoonlijk hadden te gedragen. Om de misnoegdheid over Kaffer-nederzettingen, die onder de oorspronkelijke landbezitters gemengd waren, weg te nemen, verklaarde hij dat de gekleurde bevolking, waaraan vrijplaatsen waren gegeven, verwijderd en op verren afstand een scheidslinie tusschen de twee rassen moest vastgesteld worden. Om een einde te maken aan de klachten over rooverij door de Boschjesmannen op den Drakensberg, gaf hij verlof tot het vormen van een Kaffer-politie. En vertrouwende op den goeden wil en de getrouwheid van al de emigranten, beval hij den vervolger voor de Kroon, zich te onthouden van het instellen van processen voor misdrijven van staatkundigen aard, die vroeger in het distrikt gepleegd waren. En dit was nog niet alles. Wetende hoezeer de pachters gehecht waren aan openbare godsvereering, berichtte Zijne Excellentie hun, dat het de begeerte van Hare Majesteit was het oprichten van kerken en scholen te bevorderen, en traktementen voor predikanten en schoolmeesters vast te stellen. En toen hij ontdekte, dat er gedurende de omzwervingen der emigranten, terwijl er geen behoorlijk geordend Predikant in hun midden was, huwelijken onder hen gesloten waren, welke niet overeenkomstig al de eischen der wet waren, werd er later eene bijzondere proclamatie uitgevaardigd, waarbij

deze huwelijken gewettigd werden en alzoo aan hen, die dit verlangden, het belangrijk voorrecht verleend werd, de wettigheid hunner kinderen door de rechtbanken in de Kaap–Kolonie te doen erkennen, wáár velen hunner door familie–betrekkingen belang hadden bij het erfrecht op koloniale bezittingen.

Wat zou er meer gedaan hebben kunnen worden? Veiligheid, goede trouw, vrede en geluk werden hun verzekerd; en men kon met allen grond verwachten, dat tevredenheid, dankbaarheid, getrouwheid, toewijding en gehechtheid aan het Gouvernement zich onder hen ontwikkelen zouden.

Tegen den 1sten Maart was Sir Harry Smith terug in de residentie–plaats, in Kaapstad, door alle klassen der bevolking, als gelukkig vredestichter en weldoener, met lofgejubel verwelkomd:

„Fearless through Kafir bands
 On mortal conflict bent,
The hero spilt no savage blood,
 Yet „conquered as he went.""

„Throughout the Boers' lone camps,
 Discord and strife now end;
From furthest peak of Drakensberg,
 They hail „the Farmers' Friend."" [1])

---

[1]) Dichtregelen van George French Angas.

Onverschrokken te midden der Kaffer–benden,
 Die op doodelijken strijd belust zijn,
Verspilde de held het bloed der wilden niet,
 Nogtans volgde de overwinning zijne schreden.

Overal in de eenzame kampen der Boeren,
 Houden tweedracht en twist thans op;
Van den verst verwijderden top van den Drakensberg,
 Begroeten zij „des Pachters Vriend."

Zijne kortstondige rondreis door het land in zijne lengte en breedte, die op eenmaal het denkbeeld van de woestheid der nederzetting en hare onderhoorigheden geheel wegnam, en het edel karakter der zending, welke hij zoo zegevierend had geeindigd — terwijl hij door goedertierenheid en edelmoedigheid de zegeningen van vrede en beschaving teruggaf aan hen, die aan de uiterste grenzen verblijf hielden, — werden als de meest gelukkige gebeurtenissen beschouwd, waarvan Zuid-Afrika ooit getuige was geweest. De lof van Zijne Excellentie was op aller lippen, en zijne deugden zouden voor de toekomstige geslachten zinnebeeldig door een ruiter-standbeeld voorgesteld worden.

Maar de vreugde, welke de geheele Kolonie vervulde over de nieuwe politiek, die was aangenomen met betrekking tot de uitgewekene pachters aan gene zijde van de Oranje-rivier, was van korten duur. Binnen een maand werd er bericht ontvangen, dat de maatregelen van den Opper-Commissaris, hoe goed gemeend ook, niet in dien geest waren ontvangen, en dat sommige kwalijk gezinde personen de ware bedoeling en meening er van trachtten te verdraaien. Pretorius, zoo werd verzekerd, stond aan het hoofd van deze gebeurtenissen. Bij de samenkomst aan de Tugela-Drift had hij op Sir Harry Smith den indruk gemaakt van trouw en rechtschapen te zijn, ofschoon dan ook zeer verbitterd door de weigering van Zijn Excellentie's voorganger, om hem eene audiëntie te Graham's Town te verleenen.

Hij had echter de benoeming tot lid van de land-Commissie niet aangenomen, en was ook niet naar Natal teruggekeerd met hen, die partij trokken van de voorrechten, hun door de milde proclamatie van den Opper-Commissaris aangeboden. Hij sloot zich bij de meer heftig-misnoegden aan, die bereid waren om een tehuis in het binnenland te zoeken, liever dan onder het Britsche gezag te komen. Aan de Vaal-rivier vond hij er anderen, die besloten waren zich aan de Britsche Souvereiniteit te ont-

trekken, en voor zich de vrijheid tot zelf-regeering te verwerven. Hij hield daar meetings, waarin hunne grieven en hun lijden, en de tekortkomingen der Koloniale autoriteiten breed uitgemeten werden. Het volk werd overreed te gelooven, dat het, zoo het zich slechts aanéén gesloten hield, sterk genoeg was om alle inmenging het hoofd te bieden. Hun werd verteld, dat de Opper-Commissaris had gezegd dat, „tenzij vier op de vijf van het volk het Britsch gezag begeerden, hij met hen niets te doen wilde hebben", en zij werden opgeroepen om adressen te teekenen en zich tot eene volks-demonstratie tegen hetzelve te vereenigen. Sommige op zich zelf staande personen lieten zelfs eene verklaring circuleren, dat, indien de pachters eensgezind waren, Panda en Moshesh zich bij hen aan zouden sluiten, en Pretorius Natal aan zijne landgenooten zou teruggeven. Door dergelijke middelen werden de weifelenden verleid, de blooden bang gemaakt, en zelfs enkelen van de goedgezinden er toegebracht, met den stroom mede te gaan uit vrees, dat eene verklaring ten gunste van de Britsche souvereiniteit, wraak over hunne hoofden zou brengen.

Deze onverwachte ommekeer van zaken verwekte evenzeer verrassing als spijt onder de vrienden van de emigranten in de Kolonie, die een open oog hadden voor al de jammeren, welke zulk eene dwaasheid en krankzinnigheid na zich zouden slepen. Eene commissie uit de Synode van de Hollandsche Kerk werd afgevaardigd, om hen te bezoeken en zulk een raad te geven, als men meende dat in staat was hen zelf en hunne afstammelingen voor tijd en eeuwigheid gelukkig te maken. Dit werd spoedig daarna achtervolgd door een „manifest" van den Gouverneur — eene zeer merkwaardige melodramatische proclamatie, waarin Sir Harry zich tot de mal-contenten richtte met de woorden: „mijne vrienden — mijne ten halve verloren vrienden en weifelende Christenen", en hun, na al de weldaden opgesomd te hebben, waarmede hij hen in

nen
zon-
dat
van
ben;
mili-
ndige
daden
staan,
d kon-
lentie,
ht van

eenigen
ren van
n dade-
land te
-manifest
nd werd
esteld in
vernement
g van zijne
t het doel-
e vluchten,
kinderen ge-
wáár de dood
len opgewekt
et te vergeten
strijd voor de
lden, en het
dat besloot
iet aansloten,
den krijgsraad
met de opper-
ap te vormen

hoed en sterk ons in al de beproevingen der verzoeking; bescherm ons tegen al de kwade praktijken van verdorvene menschen; leer ons U te vereeren met onze harten, onze zinnen, onze zielen, die U gewijd zijn door Jezus Christus; neig onze harten en onze daden tot onze naasten; leer ons zóó te leven, dat onze reis door dit leven ons moge leiden tot eeuwig leven; leer ons onze vijanden te vergeven en onze vrienden lief te hebben; leer ons na een vreedzaam leven uit te zien naar die hereeniging in den Hemel, die de bron onzer hope op aarde, de zalige plaats der rust voor onze onsterfelijke zielen is. Wanneer wij het sterfelijk kleed moeten afleggen, en op het doodsbed nederliggen, laat ons dan in vrede zijn met U, o God, in vrede met de wereld, en in vrede met onze eigene harten!!! Verleen ons dit, o Heer, onze Almachtige God, door Jezus Christus. Amen. — H. G. SMITH."

Sinds de dagen van de IJzervreters (Ironsides) waren de Bijbel en het slagzwaard zelden op deze wijze gehanteerd.

De circulatie van het „manifest", dat ruim onder de emigranten was uitgedeeld, had de goede uitwerking, dat het vertrouwen in het grootste deel van de Souvereiniteit werd hersteld; en de aanstelling van magistraten in de nieuwe distrikten, waarin het land was verdeeld„ Bloemfontein, Caledon, en Winburg, moedigde de goed gezinden aan en kalmeerde de oproerigen. Voornamelijk in het noorden, tusschen de Vet- en de Vaal-rivieren, waren de ontevredene Boeren, de „harde emigranten" het talrijkst; en zij werden gesteund door de sympathie en den bijstand van hunne broederen, die aan gene zijde van de Vaal-rivier woonden. Zij eischten het grondgebied van de Vet tot de Vaal, als zijnde dit door Potgieter in 1833 van het opperhoofd Makwana voor eenige koeien gekocht. Toen de proclamatie van Sir Harry Smith hen bereikte, en zij van de aanstelling der nieuwe magistraten hoorden, hielden zij eene meeting te Potchefstroom. Hunne leiders waren dáár — Pretorius, Kruger, Potgieter, Kok, Botha, Delport,

Spies, Prinsloo, Steyn, Lindeque en anderen, en zij namen eenige besluiten, die aan den Opper-Commissaris opgezonden moesten worden. Zij dienden om te betoogen, dat nauwelijks een achttal van de inwoners van het land van de Vet tot de Vaal een magistraat wenschte te hebben; dat zij hoopten dat de Gouverneur van de gedreigde militaire operaties tegen hen zou afzien; dat alle vijandige maatregelen hen zouden noodzaken tot veel gevaarlijker daden over te gaan; dat alle oneenigheden, die er mochten bestaan, veel beter door de pen, dan door het zwaard bijgelegd konden worden, en dat zij vertrouwden, dat zijne Excellentie, na rijpe overweging van de land-quaestie, het recht van hen die het bezetten zou erkennen.

Niet voldaan met dit protest en beroep, poogden eenigen van de heftigsten uit hen op nieuw de gemoederen van het volk in beweging te brengen tot het nemen van dadelijke maatregelen, om „de magistraten uit het land te drijven, en Natal schoon te vegen." Een tegen-manifest werd door Pretorius uitgevaardigd, waarbij bekend werd gemaakt, dat er geen vertrouwen kon worden gesteld in de proclamatie van Sir Harry Smith; dat het Gouvernement zijne heerschappij uitbreidde om hen tot bereiking van zijne eigene oogmerken in soldaten te herscheppen; dat het doelloos voor de emigranten was het land dieper in te vluchten, wáár koortsen zoo menigeen hunner vaders en kinderen gedood, en hun veestapel vernield hadden, en wáár de dood onvermijdelijk was; — waarbij de vrouwen werden opgewekt hunne echtgenooten en zonen te zenden, en niet te vergeten gebeden op te zenden voor den ophanden zijnden strijd voor de vrijheid; dat wanneer zij God voor oogen hielden, en het zwaard in de vuist, zij moesten slagen; en dat besloot met eene bedreiging, dat zij, die zich niet aansloten, hunne landen verbeuren en strafbaar voor den krijgsraad zijn zouden. Dezelfde personen poogden ook met de opperhoofden der Inboorlingen een bondgenootschap te vormen tegen Britsch gezag.

Majoor Warden, de Resident van Bloemfontein, schetste den dreigenden stand van zaken; maar Sir Harry Smith kon niet gelooven dat er eenig gevaar bestond, of dat de emigranten eene vijandige houding zouden aannemen. Zelfs in het midden van Juli, toen Sir Andries Stockenstrom aan het Gouvernement een brief mededeelde, die kennelijk van Pretorius kwam, en de geheime en goed geleide zamenzwering, die er gesmeed was, openbaarde, was het antwoord van zijne Excellentie: „Het is treurig waarlijk goede menschen aldus misleid te zien. De verbetering van hun toestand, ik erken het, ligt mij na aan het hart, gelijk ik hoop dat al mijne daden ten hunnen opzichte getoond hebben; en in weerwil van de oppositie van Pretorius, ben ik van oordeel, dat de orde snel toeneemt en de beweging aan het afnemen is.” Terwijl deze woorden in Kaapstad geschreven werden, waren de in opstand gekomene Boeren op hetzelfde oogenblik bezig al de Britsche ambtenaren en getrouwe bewoners van het grondgebied ten noorden van de Oranje–rivier te verdrijven.

Pretorius had de vaan van den opstand in de omgeving van Winburg omhoog geheven. Het vaststellen van de grenzen der distrikten en de lemieten der pachthoeven door de Lands-Commissie der souvereiniteit was de voorgewende aanleiding daartoe. Vele weken te voren echter waren er onophoudelijk zendelingen gebruikt, die onder de pachters rondgingen, om hen tot het maken van eene stoute demonstratie op te ruien. Gebruik makende van de pas aangekomen berichten van den verwarden toestand in Europa, verhaalden zij overdrevene histories van de zwakheid van de Engelschen, en betoogden dat het nu de tijd was om zich vrij te maken, of zij zouden weldra opgeroepen worden om scheep te gaan en in andere landen voor Engeland te vechten. Uit de kolonisten van gene zijde van de Vaalrivier werden tweehonderd man bijeengebracht, — Potgieter zelf echter nam geen deel aan de beweging. Naar gelang zij Winburg naderden groeide hun getal aan door anderen,

die zich uit verschillende kwartieren vereenigden, – eenigen die vreedzaam gezind waren sloten zich bij hen aan met het doel, om hunne eigendommen voor verwoesting of verbeurdverklaring te bewaren. Een groot gedeelte van hen werd overreed te gelooven, dat er niet zou gevochten worden; dat indien zij zich in aanzienlijken getale tegenover het Gouvernement vertoonden, de Britsche beambten zouden terugtrekken.

Op den 17den Juli verscheen Pretorius vóór Bloemfontein aan het hoofd van 400 bereden manschappen; sloeg zijn kamp op een afstand van omstreeks twee mijlen van het dorp op, en verzond den volgenden brief aan den Resident:–

„Aan Majoor Warden, Britsch Resident. Daar wij, gedurende nu vijf jaren, elkanders trouwe en oprechte vrienden geweest zijn, en terwijl Sir H. Smith halstarrig weigert te erkennen, dat de meerderheid aan onze zijde is, acht ik het van mijn plicht zoo weinig bloed als maar mogelijk is te vergieten. Ik zal u daarom één uur geven om te overwegen, of gij van dit land afstand wilt doen, dan of ik het u met geweld moet ontnemen. Verscheidene gedeelten er van zijn door de uitgewekene pachters van de Inboorlingen gekocht geworden, en deze Inboorlingen voelen volstrekt geen begeerte om onder Britsch bestuur te komen. Ik heb tot de bereiking van dit doel slechts 1000 van de vele duizenden van mijn vaardig en bereidwillig volk met mij in het veld gebracht.

„A. W. PRETORIUS, Comm.–Generaal".

Majoor Warden's geheele krijgsmacht bestond slechts uit 57 man, daaronder begrepen 16 recruten, met 42 anderen, ambtenaren, leiders en voerlui van wagens, en 8 deserteurs, die onder de Boeren geweest waren, maar toen zij bemerkten, dat zij besloten waren openlijk op te staan, zich overgegeven en genade ontvangen hadden. — Hij was bovendien bezwaard met 300 vrouwen en kinderen, en inboorlingen, die, om zich onder bescherming te stellen, naar het dorp waren gevlucht. Eenige dagen te voren waren er

pogingen gedaan om een soort van verdedigingswerk op te werpen, maar men achtte dit niet in staat, eene belegering van een overmachtigen vijand door te staan. In deze omstandigheden nam Majoor Warden, in plaats van zich te verdedigen of eene poging te doen om zich staande te houden tot dat er hulp kwam opdagen, de hem voorgestelde capitulatie–voorwaarden aan; — deze waren, dat de Britsche troepen en inwoners, terwijl zij al hunne eigendommen met zich namen, binnen twee dagen het dorp moesten verlaten en naar Colesberg trekken; dat Pretorius zelf vijf of zes wagens zou verschaffen, of zooveel meer als er mochten blijken noodig te zijn, om hen derwaarts te vervoeren. De burgerlijke beambten te Winburg en Caledon werden insgelijks door benden opstandelingen gedwongen zich op de zelfde wijze te verwijderen; en zij werden vergezeld door tal van achtenswaardige inwoners, die de handelingen van Pretorius afkeurden en in de Kolonie een toevlucht zochten voor de verwarring en den ondergang, waarmede het land bedreigd werd.

Toen berichten van deze gebeurtenissen te Kaapstad aankwamen, liet men geen tijd verloren gaan om zulke militaire schikkingen te maken als door den drang der omstandigheden geeischt werden. De Gouverneur, — die in tegenwoordigheid van een vijand bij een bliksemflits vergeleken werd, — handelde met karakteristieke vlugheid, en binnen twee of drie uur nadat het bericht was ontvangen, waren er orders op weg naar de grenzen tot het laten oprukken van troepen naar de Oranje–rivier, terwijl hij zich gereedmaakte zelf overland te gaan, om zich bij hen te voegen en het kommando op zich te nemen; en te zelfder tijd werd er eene proclamatie uitgevaardigd, waarbij Pretorius rebel werd verklaard en 2000 £ voor zijne gevangenneming werden uitgeloofd. Zijne Excellentie was, daar hij met zijn gewonen spoed reisde, weldra te Colesberg, wáár hij eenige dagen werd opgehouden, terwijl de troepen aan de oevers van de Oranje geconcentreerd

werden. Hier werden boodschappen van Pretorius ontvangen, die zichzelf „Chef van al de Vereenigde strijdkrachten der Emigranten" verklaarde, en den Gouverneur vroeg de rivier over te steken om met hem te spreken. Hem werd bericht, dat de Gouverneur „met geen gewapende rebellen onderhandelen, of hen zien kon". Pretorius en zijne aanhangers begonnen toen in te zien, dat hun toestand wanhopend was, en schreven op nieuw: „Nu de Gouverneur zegt, dat hij ons rebellen, noch zien, noch spreken wil, maar ons behandelen zal, gelijk Pharaoh de kinderen Israëls behandelde, zoodat er voor ons geen andere kans bestaat, dan door uwe kanonnen en groote strijdmacht verdelgd te worden, daar wij geen vader of geen vertegenwoordiger hebben, willen wij ons lot kloekmoedig afwachten." Nog eenmaal echter verzochten zij zijne Excellentie over te komen en met hen te spreken, onder aanbieding iederen noodigen waarborg voor de veiligheid van zijn persoon te zullen geven. De Zondag kwam tusschenbeide, en den volgenden dag antwoordde zijne Excellentie, dat, indien de Kommandanten Kruger en Bester met hem begeerden te spreken, een boot naar de overzijde zou gezonden worden om hen naar het kamp van Majoor Warden over te brengen. Pretorius echter weigerde toe te staan, dat er aan iemand anders dan aan hem als Kommandant-Generaal boodschappen overgebracht werden; hij gaf te verstaan dat niemand van zijne volgelingen de rivier naar de Britsche zijde zoude oversteken; en verzocht voor de laatste maal dat zijne Excellentie zijne Proclamatie van Souvereiniteit over dat gebied zou intrekken, daar zij die nooit zouden erkennen. Het antwoord van den Gouverneur luidde: „Ik zal in persoon met mijn lijfwacht antwoorden."

De overtocht der rivier werd dadelijk door de militaire macht begonnen, welke bestond uit twee compagnieën van de Scherpschutters-Brigade, twee van het 45ste Regiment, twee escadrons Kaapsche Bereden-Scherpschutters, en twee

veldstukken, uitmakende te zamen tusschen de 600 en 700 man. Aan deze beweging werd geen tegenstand geboden door de rebellen, die zich overhaast van den oever der rivier terugtrokken, terwijl zij zelfs hun middagmaal halfgaar op de vuren achterlieten. Een aantal Griquas, onder Waterboer en Adam Kok, sloten zich als hulptroepen bij het leger aan, en verscheidene goed gezinde en met vertrouwen bezielde Boeren vergezelden de troepen toen zij optrokken; maar er was geen vijand te zien, en het land scheen door zijne bewoners geheel verlaten. Ten laatste, op den 2den Augustus, vergewiste men zich dat zij te Boomplaats gekampeerd waren, wáár zij eene zeer sterke positie achter een keten rotsachtige heuvelen ingenomen hadden, van welke er enkele evenwijdig met, en andere rechthoekig op den weg liepen. Sir Harry Smith, op Boeren-manier gekleed, met een breed geranden witten hoed, met een blauw buisje en korten broek (juist op dezelfde wijze als hij in Februari Pretorius en de emigranten aan de Tugela had ontmoet) vergezelde de afdeeling, die vóór het gros der troepen op verkenning uitging. Hij gaf orders om niet te vuren vóór dat er op hen gevuurd werd, en hij had de vaste overtuiging, dat geen enkele van de Boeren een geweer tegen hem zoude opheffen. Onder de bedekking van de „kopjes" of heuveltjes stonden de rebellen in een staat van verslagenheid op het zien van deze aanrukkende krijgsmacht. Pretorius, zegt men, trok naar het op eenigen afstand gelegen kamp terug; maar de Kommandant Gert Kruger bleef bij zijn kanon, en Andries Stander had zijne scherpschutters achter de struiken en rotsen vaardig staan. Toen de voorhoede en de Generaal met zijn escorte naderbij kwamen, vroeg Kruger op verwarden toon: „Wat zullen wij nu doen?" Waarop Standers opgewonden antwoordde: „Blaas maar op!" In een oogenblik stond de geheele kruin van den bergrug in vuur, en de Boeren losten, terwijl zij voor den dag kwamen, een zwaar musketvuur, zoodat hunne kogels als eene

hagelbui om het avanceerende escadron nedervielen. Sir Harry — voor een oogenblik verrast door de felheid van het vuur en de onvoorziene verschijning der rebellen, die, evenals de mannen van Roderick Dhu, —

„Sprung up at once a lurking foe,
As if the yawning hill to heaven
A subterranean host had given," — [1])

nam snel maatregelen om den vijand tot zwijgen te brengen en te verdrijven. De Brigade Scherpschutters werd vooruit gebracht om op hun linker flank eene charge te doen, de compagnieën van het 45ste op hun linker, en die van het 91ste op hun rechter centrum, terwijl de kanonnen met vrucht begonnen te opereeren tegen de punten, wáár de rebellen het talrijkst schenen. Niettegenstaande zij een snel, goed gericht en vernielend vuur onderhielden, werden zij van de kruin der lage heuvels teruggedreven naar den hoogeren, daarachter gelegenen bergrug. Zij deden eene stoute poging om zich in hunne positie in de pas staande te houden, maar door een vereenigden aanval van het Kaapsche Korps en de Griquas, en nadat de kanonnen en de infanterie vooruit gebracht waren, werden zij uit deze hunne laatste sterkte verdreven, en retireerden, terwijl zij zich al schietende over de opene vlakte aan gene zijde verspreidden.

Het gevecht, hetwelk Sir Harry Smith beschrijft als een der heftigste schermutselingen waarvan hij ooit getuige was geweest, duurde drie uren. Ten gevolge van den aard van den grond, die aan de rebellen groote voordeelen aanbood, leden Harer Majesteit's troepen vreeselijk. Één officier, Kapitein Stormont Murray, van de Scherpschutters-Brigade, werd doodelijk getroffen en stierf den zelfden avond; zes anderen (Kolonel Buller, Kapitein Armstrong,

---

[1]) Eensklaps als een loerende vijand opsprongen, evenals of de gapende heuvelen een onderaardsch heirleger uitgebraakt hadden. —

Luitenant Sales, en de Vaandrigs Steele en Crampton) werden ernstig gewond, en 8 man gedood en 39 gewond. De rebellen lieten 49 dooden, waarvan er twaalf door één kanonskogel waren getroffen, op het slagveld achter. Het was opmerkelijk hoe zijne Excellentie er ongedeerd afkwam, daar hij, van het begin tot het einde, in het heetst van het vuur was; en zijn geheim–Secretaris, Mr. Southey, wiens moed op het slagveld even in het oog vallend was, viel het zelfde geluk ten deel. De ongelukige Pretorius was een van de eersten, die den aftocht van Boomplaats leidde. Zijnen vrienden de hand gevende, zeide hij tot hen: „Indien gij achterhaald wordt, onderwerpt u aan het Britsche gezag, voor u is daar veiligheid te vinden, maar niet voor mij. Alles is verloren!" En hij snelde weg, vergezeld van een of twee zijner bloedverwanten, niet rustende voordat hij aan gene zijde van de grenspaal der Souvereiniteit gekomen en de Vaal–rivier overgestoken was.

Den volgenden dag zetten de troepen de insurgenten achterna, in de hoop het gros van het leger en hun wagen–trein te achterhalen; maar na een langen tocht vonden zij niets dan afgematte en gekwetste paarden, die op den weg achtergelaten waren. Toen hun aanvoerder weg was, hadden de rebellen, ter verzekering van hunne eigene veiligheid, zich in verschillende richtingen verstrooid. Twee van hen werden gevangen genomen door eenige Griquas, die over de vlakten rondzwierven, zoekende of zij wat vinden konden. De een was een jong Kaapsch pachter, Thomas Dreyer genaamd, die zijn paard had verloren en te voet zocht weg te komen; de ander, een Engelschman, Michael Quigly, een deserteur van het 45ste Regiment te Natal. Deze twee mannen werden door den krijgsraad kort verhoord, schuldig bevonden en doodgeschoten te Bloemfontein, en begraven op dezelfde plaats, wáár Pretorius den Majoor Warden had gedwongen de overgave van het land te onderteekenen.

De Opper–Commissaris trok toen tot Winburg door, wáár men vermoedde dat eenige rustverstoring door de misnoegden zou ontstaan; maar in plaats daarvan kwam het volk dadelijk te voorschijn om den eed van getrouwheid af te leggen en hunne wapenen, zoo dit geëischt werd, over te geven. Twee kommandanten van Pretorius, Paul Bester en Gert Kruger, werd genade verleend, maar van anderen werden de bezittingen geconfiskeerd, en voor hunne gevangenneming werd een prijs uitgeloofd. En tot dekking der kosten van de beweging der troepen, die gebruikt waren om den opstand te onderdrukken, werden er boeten geheven van allen, die bekend stonden als daaraan deel genomen te hebben. De „oorlogsbelasting" die opgebracht werd, bedroeg meer dan £ 10.000.

Nadat de beleediging, Harer Majesteit's gezag aangedaan, op deze wijze gewroken was, proclameerde Sir Harry Smith, op den 7den September 1848, onder een saluut van 21 kanonschoten, op nieuw de Britsche Souvereiniteit, en herstelde majoor Warden en de andere ambtenaren te Bloemfontein. Er werd aldaar eene redoute, het „Queen's Fort" genaamd, gebouwd en eene kleine militaire macht, bestaande uit twee compagnieën van het 45ste Regiment, ééne van het Kaapsche korps, en eenige artilleristen met drie veld–stukken, achter gelaten om het gezag van den Britschen Resident te steunen. Korten tijd daarna kondigde zijne Excellentie verordeningen tot het beter bestuur van het land af, waarbij vier magistraturen en een plaatselijke raad ingesteld werden, bestaande uit den Resident en Magistraten, en acht raadsleden benoemd uit de landbezitters in ieder distrikt. Toen hij deze verordeningen ter kennis van den Secretaris van Staat bracht, merkte zijne Excellentie op: — „Men moet niet verwachten dat volmaakte hartelijkheid op eens geboren kan worden onder menschen, die gedurende zoovele jaren zulk een zwervend leven als deze uitgewekene pachters geleid hebben, — menschen bovendien, die sterk bevooroordeeld zijn, in hooge mate

ijverzuchtig op hetgeen zij als hunne rechten beschouwen, aanhoudend met elkander in strijd en dat gebrek aan vertrouwen openbarende, hetwelk ik hoop dat spoedig wijken zal door de maatregelen welke genomen worden, hierin bijgestaan door de Evangelie-dienaren, en de kerken, die nu werkelijk in aanbouw zijn. Het karakter van den Hollandschen pachter is eigenaardig: hij is vriendelijk en gastvrij; toegenegen en erkentelijk voor vriendelijkheid wanneer hij van hare oprechtheid ten volle overtuigd is. Wantrouwen zal, ik ben er van overtuigd, weldra plaats maken voor dat gevoel van godsdienst, vroomheid en zedelijkheid, welke het maatschappelijk verband eischt".

Den grooten eerbied kennende, dien de uitgewekene pachters voor de predikanten hunner gemeente hadden, begunstigde en ondersteunde zijne Excellentie eene missie van de Hollandsche Gereformeerde Kerk der Kolonie, die onder hen werd gezonden. De Eerw. Dr. Robertson en Dr. P. Faure werden door de Synode der Kerk afgevaardigd om deze taak te ondernemen. Hun reis was lang en moeielijk, daar zij uit de Souvereiniteit over de Vaal-rivier heel tot Magaliesberg, wáár Pretorius zich gevestigd had, doortrokken. Hun verkeer met de ballingen in de Transvaal had een hoogst weldadigen invloed; zij hielden godsdienstoefeningen met hen, doopten en trouwden er verscheidenen, beiden jongen en ouden, en bedienden het sacrament van het Avondmaal des Heeren, welks viering door de emigranten niet was bijgewoond sedert zij hun ruw en zwervend leven begonnen hadden. Enkelen van het volk openbaarden eene sterke achterdocht omtrent iedere inmenging in hunne staatkundige aangelegenheden, en koesterden zelfs een zeer krachtig vooroordeel met betrekking tot de handteekeningen, die geëischt werden van hen, die hunne huwelijken wenschten ingeschreven te zien, daar zij zich inbeeldden dat zij daardoor in zekere mate Britsche onderdanen werden. Maar over het algemeen bereidden zij aan de zending eene hartelijke ontvangst, en gaven te kennen

dat zij de vriendschap en de belangstelling in hun lot en hunne vooruitzichten, hun door hunne koloniale landgenooten betoond, waardeerden.



VII.

De Grens-Staten.

De Souvereiniteit — Moshesh en de Basutos — Kannibalisme — Geschillen tusschen de Inboorlingen — Tusschenkomst van den Britschen Resident — Gevecht bij Vier-Voet — Weigering van de Boeren om krijgsdienst te verrichten — Verwarde toestand van het Land — Graaf Grey's besluit om het op te geven — Omverwerping van vroegere staatkunde — Verwijdering van Majoor Warden en terugroeping van Sir Harry Smith — Assistent-Commissarissen Hogge en Owen — Staatkunde van non-interventie en non-usurpatie — Overeenkomst met de uitgewekene Transvaalsche Boeren — Moshesh en Sir George Cathcart — De veldslag van het Berea-gebergte — Het opgeven van de Souvereiniteit — Zending van Sir George Clerk — Overeenkomst met den Vrijstaat — De uittocht van de Griquas — Basutooorlogen — Aanneming van de Basutos als Britsche onderdanen — Staatkunde tegenover de Republieken — De Diamant-velden — De Transvaal — Het openstellen van het Binnenland — Treurtooneelen van Potgieter's Rust en Makapans Caves — Regeling van de grenzen der Republiek — Tractaat met de Portugeezen — Verkiezing van den Eerw. T. F. Burgers tot President.

In 1850 wenschte de Wetgevende Raad van de Souvereiniteit, bij het sluiten zijner zittingen te Bloemfontein, den Opper-Commissaris geluk met den verbeterden staat van zaken iu dat gebied. De handel breidde zich tot in het Binnenland uit, het gezag werd geëerbiedigd, de misdaad gestraft, predikanten en onderwijzers waren aangesteld, en er was eene drukpers gevestigd geworden, altemaal zaken, die invloed uitoefenden op de gemoederen van een

lang verwaarloosd volk, en het gegronde vooruitzicht schonken, dat het Gouvernement het gezegend werktuig wezen zou, dat maatschappelijke organisatie tot in het hart van Zuid-Afrika zou brengen. Dit gelukkig vooruitzicht werd echter weldra verstoord door het uitbreken van vijandelijkheden tusschen eenige ingeborene stammen, welke vijandelijkheden hun oorsprong hadden in sinds lang bestaande veeten, waarin ongelukkigerwijze de Britsche Resident gewikkeld werd.

Territoriale rechten en geschillen over de grenzen waren de oorzaken van deze twisten. Het Basuto-opperhoofd Moshesh maakte aanspraak op het oppergezag over de landen, welke door de Barolongs van Moroko, de Bastards van Batje, de Korannas van Taaibosch en de Mantaties van Sikonyella bewoond werden, terwijl deze opperhoofden zich van den anderen kant volkomene onafhankelijkheid aanmatigden.

Moshesh was zoowel de machtigste, als de geslepenste en schranderste van al de opperhoofden; inderdaad bewezen zijn geheele leven en karakter, dat hij een van de merkwaardigste barbaren was, die Zuid-Afrika heeft voortgebracht. Toen bij den aanvang van zijn loopbaan al de invloedrijke mannen van het land door de binnendringende legers van Chaka overweldigd werden, bood hij alleen het hoofd aan dien stroom. Hij zocht eene schuilplaats op den top van den Thaba-Bossigo, een op zichzelf staanden berg van vijfhoekigen vorm, 400 voet hoog, met een vlak land van twee of drie mijlen op zijnen kruin, welks zijden door een krans van loodrechte rotsen beschermd werden, en die slechts toegankelijk was door vijf wijde kloven, welke men gemakkelijk kon versperren. Dáár stond hij bekend als „het opperhoofd van het gebergte", en verzamelden zich om hem de deerniswaardige overblijfselen der verslagene stammen. De jammeren van oorlog en hongersnood hadden in zijne nabuurschap vereenigingen van kannibalen doen ontstaan, die in holen leefden en zich,

waar zij maar konden, van mannen, vrouwen en kinderen meester maakten; maar zijne lankmoedigheid jegens hen bewoog hen hunne afgrijselijke gewoonten op te geven, en tot hunnen vroegeren toestand terug te keeren. Door verschillende daden van welwillendheid verzekerde hij zich van de aanhankelijkheid van gevallene opperhoofden en vertegenwoordigers van familiën, die vroeger geregeerd hadden. Een of twee goed geleide expedities deden het getal zijner kudden aanmerkelijk aangroeien, en hiervoor kocht hij vrouwen voor de armen onder zijn volk, wien hij ze tot echtgenooten schonk, onder voorwaarde dat het vee, hetwelk volgens inlandsch gebruik als kooprijs ontvangen werd voor de kinderen van het vrouwelijk geslacht, wanneer deze huwden, aan hem zou vervallen. Op deze wijze won hij de genegenheid van zijne volgelingen, en eene bron van steeds toenemende persoonlijke welvaart. Zelfs onder hen, die zijn gebied binnendrongen, bezorgde hij zich bondgenooten door zijne eigenaardige diplomatie, die op het juiste oogenblik wist tegen te houden en toe te geven. Bij eene zekere gelegenheid hadden de regimenten van Moselekatze zijne sterkte aangevallen: zij stormden in grooten getale langs hare zijden op, maar eene hagelbui van steenen, gepaard met een stortregen van assegaaiën, deed hen met grooteren spoed terugtrekken dan zij gekomen waren. Zij werden op besliste wijze afgeslagen, en de Zulus moesten afmarcheeren. Op het oogenblik dat zij zouden vertrekken kwam er een bode, die eenige vette ossen vóór zich uit dreef, naar hen toe, met deze woorden van het opperhoofd: „Moshesh laat u groeten, — daar hij veronderstelt dat de honger u in zijn land gebracht heeft, zendt hij u deze beesten om ze op uwe terugreis op te eten". De Zulus waren verbaasd: „Deze man", zeiden zij, „zendt ons ossen tot voedsel, nadat hij rotsblokken op onze hoofden heeft nedergeslingerd. Wij zullen hem nimmer weder aanvallen". En zij hielden hun woord.

Moshesh had van Christen-Zendelingen gehoord, en hij

heette de vertegenwoordigers van het Parijsche Evangelisch-Genootschap, die hem voor de eerste maal in 1833 bezochten, welkom. Zelf nam hij hunne leerstellingen niet aan, maar hij achtte hun onderwijs goed voor zijn volk. Van dezen tijd af brak er een nieuw tijdperk voor zijnen stam aan; duizenden Basutos, die door de vroegere rampen verstrooid waren, begonnen weder vertrouwen te stellen, schaarden zich om de zending-stations en verhoogden zijn macht en invloed. Zijn land, waarin niemand zich had durven wagen, uit vrees van in de handen der menschen-eters te zullen vallen, begon de aandacht van de stammen aan zijne grenzen tot zich te trekken. Vele Inboorlingen uit het Binnenland, die van al wat zij bezaten beroofd waren geworden, zochten eene schuilplaats onder zijn bestuur, dat beroemd en geacht was om zijne wijsheid en gematigdheid. Ook kooplieden volgden het spoor der zendelingen en brachten hunne waren aan den man. Eenigen van de emigreerende pachters werden bij het verlaten der Kolonie aangemoedigd een poos te vertoeven en de ontvolkte landen rondom hem te bewonen. Het opperhoofd zeide: „Hij bewonderde de blanken; zij mochten jaren lang blijven zoo zij wilden.”

Binnen een kort tijdsverloop nam de Basuto-bevolking in ontzettende mate toe; bergen en valleien werden met tallooze dorpen bedekt, en het volk drong tusschen de aangrenzende inboorlingen en Europeesche kolonisten door voorwaarts. Toen ontstonden de geschillen over internationale en territoriale rechten. Moroko, die zich met de Barolongs te Thaba Nchu gevestigd had, hield staande dat hij Moshesh eene zekere hoeveelheid vee voor zijn land betaald had. Sikonyella maakte aanspraak op de door de Mantaties bewoonde landstreek, als zijnde zij de zijne door recht van verovering. Gert Taaibosch en Moletsani bezaten de hunnen door het recht van het zwaard. De Boeren die hunne hofsteden bebouwd en verbeterd hadden, beweerden dat hun het rustig bez [illegible] rd

geworden, en wel aan sommigen hunner omdat zij een verdedigingsmuur tusschen Moshesh en de Griquas en Bastards vormden, en aan anderen omdat zij de landerijen gekocht hadden van den zoon van een Basuto-opperhoofd, wiens familie vroeger het land geregeerd had. Moshesh weigerde echter een van deze aanspraken op heerschappij over het land te erkennen. Hij beweerde dat de geheele landstreek aan de Basutos toebehoorde; dat er onder hen geen voorbeelden van het verkoopen of op eenige wijze vervreemden van land bekend waren; en dat hij zijne gastvrijheid en bescherming aan Moroko en de Boeren slechts verleend had gedurende den tijd dat zij het land bewoonden. „Hij had hun de koe geleend om haar te melken; zij konden haar gebruiken, maar hij kon de koe niet verkoopen.”

Sir Harry Smith's proclamatie van de souvereiniteit over deze stammen verhoogde de gevoelens van wrok en naijver, die er tusschen hen bestonden. De verschillende opperhoofden matigden zich den titel en het gezag van onafhankelijke potentaten aan, en verwachtten dat het Gouvernement hunne rechten zou handhaven. Door tusschenkomst van de zendelingen, van wier raadgevingen zij partij trokken, beriepen zij zich op den Britschen Resident om ondersteuning van de Regeering. De Resident, die geen voldoende militaire macht had om zijn gezag op te houden, riep de Griquas en de Boeren te hulp, die overeenkomstig de proclamatie hunne landerijen bezaten onder voorwaarde, „dat zij gewapend zouden opkomen ter verdediging van Hare Majesteit en van hare Bondgenooten.”

Weldra ontstond er een wedstrijd van verwarring en onrust, en velerlei moeielijkheid voor den Britschen Resident. Er werd aanhoudend rapport gemaakt van overtredingen, plunderingen en van botsingen tusschen de Inboorlingen — waarbij de vrijbuiter Sikonyella, en het Batung-opperhoofd Moletsani, een bondgenoot van Moshesh, de voornaamste schuldigen waren. Door Moletsani werd een aanval ge-

daan op het Wesleiaansche Zending–station van Umpukane. De Resident bracht eene krijgsmacht bijeen om hem te straffen, en riep Moroko en de Barolongs op om zich daarbij aan te sluiten. De expeditie slaagde goed en verscheidene duizenden stuks vee werden weggevoerd; maar nauwelijks was zij afgetrokken of Moletsani, bijgestaan door Moshesh, stelde zichzelven schadeloos door een aanval op de bezittingen van Moroko te doen, en dreef beide, zijn vee en zijne paarden weg. Daar Moroko het slachtoffer van zijne gehoorzaamheid aan de oproeping van Majoor Warden geworden was, beriep hij zich op den laatste ter vergoeding van zijne verliezen. De teruggave van het goed werd hierop van Moshesh geëischt, om reden zijn volk voornamelijk in het plegen van den diefstal betrokken was geweest, en na verloop van eenigen tijd zond hij een deel in den vorm van 2000 stier–kalveren, in de plaats van dubbel dat getal van schoon vee, waaronder eene aanzienlijke hoeveelheid melkkoeien, hetwelk aan de Barolongs ontnomen was. Hij beloofde later meer te zullen geven, maar de tijd verliep, zonder dat er verdere teruggave plaats had — terwijl het Gouvernement door de Barolongs overstelpt werd met klachten over diefstallen en doodslagen, die door zijn volk gepleegd werden. De Resident verplaatste een gedeelte van de troepen van Bloemfontein om Moroko te Thaba Nchu te beschermen, en verzamelde eene gewapende macht van burgers, Griquas, Mantaties en Korannas om tegen Moletsani en Moshesh op te trekken, en hen te dwingen genoegdoening te geven voor hunne aanvallen. Op het einde van Juni 1851 tastte het kommando één van de onder het bestuur van Moletsani staande dorpen aan het Viervoet–gebergte, nabij Plaatberg, aan. Nadat de Barolongs de plaats en eenig vee genomen hadden, bleven zij nog op het gebergte, de hutten plunderende en zich aan Kaffer–bier te goed doende, toen eensklaps eene groote afdeeling Basutos, die zich schuil gehouden hadden, onder aanvoering van den zoon

van Moshesh, hen overviel en 200 hunner doodde, terwijl er bovendien verscheidenen gewond werden. De zegevierende Basutos, ten getale van 500 bereden manschappen, rukten hierop voorwaarts, om de troepen, die den aanval van Moroko's volk gedekt hadden, te omsingelen. Maar toen de kommandeerende Officier, Kapitein Bates van het 45ste Regiment, zag dat de toestand hachelijk was, sloeg hij zich onder een aanhoudend vuur moedig door hen heen, hield daarna halt, keerde zich en richtte op hen het eenige kanon, dat hij bezat, en bood hun zóó het hoofd totdat hij het kamp bereikte.

De Resident zag zich nu verplicht aanvallenderwijs te werk te gaan tegen Moshesh's stam, welke minstens 10.000 krijgslieden telde, terwijl hij geen geëvenredigde macht had om tegenover hen te stellen. De burgers weigerden tot dergelijke dienst op te komen. Zij konden de beweegredenen begrijpen noch waardeeren, welke de Regeering van eene zoo machtige natie als Groot-Brittannië noopten de pachters uit hunne woningen en van hun wettig bedrijf op te roepen, wanneer er een dergelijk chronisch gekibbel onder de Inboorlingen plaats greep. Krijgsdienst was hun onder dergelijke omstandigheden uiterst onaangenaam en drukkend, vooral omdat buiten en behalve hunne persoonlijke vermoeienissen en gevaren in het veld, hunne gezinnen en bezittingen er voor blootstonden door de stammen, tegen welke zij streden, geplunderd en verdelgd te worden. Vele pachters hadden op deze wijze reeds zware verliezen van hunne kudden geleden, — daar zij door de Basutos en hunne aanhangers tot plundering aangewezen waren geworden. Men vermoedde, dat eenige bandeloozen en misnoegden uit hunne eigene landgenooten tot de plundering aangemoedigd en er deel aan genomen hadden. Die Boeren, welke hun plicht gedaan hadden door aan de orders van den Britschen Resident te gehoorzamen, werden voornamelijk gekweld, vooral in het distrikt van Winburg, en de geestelijke van Bloemfontein (de Eerw. A. Murray), die in October 1851

dat gedeelte van het land bezocht, schreef aan den Resident: „Indien er niet onmiddellijk krachtige maatregelen genomen worden om het vertrouwen te herstellen, zullen velen van de getrouwere pachters de Vaal–rivier oversteken. De Regeeringspartij onder de pachters zal, zooals meer dan één van hen mij zeide, het er voor houden, dat het Gouvernement nalatig is in het behartigen van hunne belangen, en velen zullen het land verlaten, eene regeering verachtende, en ik had bijna gezegd vervloekende, welke zij oordeelen dat hen niet heeft willen beschermen, toen zij zoo zwaar voor hunne aanhankelijkheid aan haar boetten.”

Terwijl de binnenlandsche aangelegenheden van de Souvereiniteit in dezen verwarden toestand verkeerden, had Sir Harry Smith met den Kaffer–oorlog op de oostelijke grenzen der Kolonie te worstelen en kon geen troepen missen. Gelukkig was de Gouverneur van Natal, Sir B. Pine, in staat eenigen bijstand te verleenen. Toen hij hoorde dat Majoor Warden hulp verlangde, beval hij dat twee compagnieën van het 45ste Regiment en een Zulu–macht van 700 man zoo spoedig mogelijk over den Drakensberg zouden marcheeren. Deze versterkingen bereikten spoedig Winburg, wáár hunne tegenwoordigheid terstond vertrouwen schonk aan de goedgezinden, en een einde maakte aan het uitplunderen der pachters. De Britsche Resident was door den Opper–Commissaris gemachtigd den oorlog voort te zetten tot dat Moshesh en Moletsani vernederd zouden zijn, maar zijne krijgsmacht was nog te zwak om eene aanvallende beweging te rechtvaardigen, en het Zulu–kontingent, ongeduldig en de werkeloosheid moede, ondernam de terugreis naar Natal. De burgers gaven vrij duidelijk te kennen, dat zij ongeneigd waren aan eenige vijandelijkheden, die ten behoeve van de Inboorlingen ondernomen werden, deel te nemen. De meesten hunner voerden als verontschuldiging aan, dat hun vee behoefte had aan versche weide, en begaven zich naar de afgelegenste deelen van het distrikt. Van 1000 sterke mannen

gaven er slechts 75 aan Majoor Warden's oproeping gehoor. „Twee-derde van de Boeren in de Souvereiniteit", schreef hij gebelgd, „zijn in hun hart rebellen." Onder deze omstandigheden gevoelde hij, dat hij even goed kon beproeven naar de maan te vliegen, als pogen een oorlog in het land van Moshesh te voeren zonder eene zeer aanzienlijke versterking van de hem ten dienste staande krijgsmacht.

Graaf Grey was Secretaris van Staat toen de dépêches van den Gouverneur, waarin deze staat van zaken werd blootgelegd, Engeland bereikten. Hij bracht terstond aan Sir Harry Smith in herinnering, dat het feit van de aanvaarding der Souvereiniteit over het grondgebied van de Oranje-rivier zeer schoorvoetend door Harer Majesteit's Regeering was goedgekeurd, en toen nog alleen op grond van de voorstelling, dat zij algemeen door de inwoners begeerd werd, en met geen ander doel dan om aan hunne wenschen te gemoet te komen en hun welzijn te bevorderen. Thans was, naar het scheen, de uitoefening van gezag aldaar in minachting geraakt — daar de inwoners het niet wilden steunen, maar integendeel wenschten er van ontheven te worden — en aangezien geen Britsche belangen door een poging om het te handhaven gebaat werden, — oordeelde hij dat de ambtenaren en de troepen hoe eerder hoe beter teruggeroepen moesten worden, mits dit geschieden kon zonder de eer der Kroon in de waagschaal te stellen, of de belangen van hare bondgenooten te verwaarloozen. „Het ten slotte laten varen van de Souvereiniteit over de Oranje-rivier", schreef hij tegen het einde van 1851 aan den Opper-Commissaris, „moet een bepaald punt van onze politiek uitmaken. . . . . . Indien gij in staat gesteld wordt dit plan ten uitvoer te brengen, zult gij duidelijk moeten begrijpen, dat geen oorlogen, hoe bloedig ook, welke naderhand tusschen de verschillende stammen en bevolkingen, die aan gene zijde van de koloniale grenzen in een staat van onafhankelijkheid zullen gelaten worden, mochten uitbreken, aangemerkt mogen worden gronden voor eene

tusschenkomst op te leveren. Iedere inval in de Kolonie moet ten spoedigste en streng gestraft worden, maar, na de ervaring, welke ten opzichte van Britsche tusschenkomst, in de ijdele hoop om den vrede tusschen de barbaarsche en half beschaafde bewoners van deze verwijderde streken te bewaren, verkregen is, kan ik geen hernieuwing van dergelijke maatregelen goedkeuren."

De oude en vurig beminde politiek van Engeland, gegrond op het grootsch en edel beginsel, dat het verantwoordelijk was voor het gedrag zijner onderdanen jegens de oorspronkelijke rassen, onder welke zij zich vestigden — „de beschermer van de zwakken, de beschaver van de barbaren en de prediker van gerechtigheid onder de heidenen" — werd op die wijze eensklaps omvergeworpen. Zij was jaren lang ten koste van niet weinig bloed en schatten gehandhaafd, maar dreigde, indien zij verder voortgezet werd, de aanvraag om geld en militaire macht uit het koninkrijk tot in het oneindige te verhoogen. Om alle verwikkelingen in de toekomst te voorkomen, werd aan de ambtenaren, die de Kroon vertegenwoordigden, in zulke duidelijke bewoordingen als slechts gebezigd konden worden, verboden aanleiding tot eenige uitbreiding, hoe gering ook, van Harer Majesteit's grondgebied in Zuid-Afrika te geven, of die goed te keuren.

De berichten uit de Kolonie verwekten op dit tijdstip veel onrust in het gemoed van den Secretaris van Staat. Er werden hulptroepen vereischt, niet alleen om den oorlog met de Kaffers ten einde te brengen, maar ook om het prestige van de Britsche wapenen over de Oranje-rivier te handhaven. Men ontdekte dat Majoor Warden de fout begaan had van zich te veel in te laten met hen, die hij moest regeeren. Hieraan werden de ongelegenheid en het ernstig gevaar, welke ontstaan waren, toegeschreven. Hij werd daarom gedwongen afstand te doen van zijne betrekking en zijn gezag als Britsch Resident, en die aan andere handen toe te vertrouwen. Nog vóór eene maand

verstreken was ontdekte men eveneens, dat het Sir Harry Smith „evenzeer haperde aan voorzichtigheid, geestkracht en oordeel" voor de hooge positie, welke hij bekleedde, en werd hij insgelijks uit zijne betrekking van Gouverneur en Opper-Commissaris ontslagen. Onder de staatkundige misslagen hem door graaf Grey ten laste gelegd behoorde, dat hij het bewind over het gebied van de Oranje-rivier te lang in handen van een ambtenaar had gelaten, die niet voor zijn taak berekend was, en dat hij er niet in geslaagd was het vertrouwen en de toegenegenheid van de Hollandsche boeren te winnen, die, zoo zij behoorlijk behandeld waren, getrouwe en nuttige onderdanen zouden geworden zijn.

Inmiddels werden twee Heeren, Majoor Hogge en Mr. C. M. Owen, die aan Sir Harry Smith als Opper-Commissaris waren toegevoegd geworden, om hem bij te staan in het regelen der betrekkingen van de Kolonie met de stammen op de grenzen, naar gene zijde van de Oranje-rivier gezonden, om zich op de plaats zelve met den werkelijken stand van zaken aldaar bekend te maken, en met volmacht om naar gelang van omstandigheden te handelen. Zij onderzochten de zaak van Moroko, en de verbindtenissen door den Britschen Resident aangegaan, en bevonden dat eerstgenoemde wel degelijk aanspraak op schadeloosstelling en bescherming had. Vervolgens deden zij onderzoek naar de gevallen met de Boeren, die door de Basutos en andere Inboorlingen waren geplunderd geworden, en bevonden dat die evenveel, zoo niet meer aanspraak dan Moroko op schadeloosstelling hadden. De gewichtige vraag was, hoe genoegdoening van Moshesh te erlangen? Het opperhoofd bleef in zijne bergsterkte, en ontdook alle mogelijke uitnoodigingen om de zaak te schikken. Hij liet weten, dat „hij geen vijand van de Koningin of van de Britsche natie was; dat zijn volk te Viervoet alleen tot zelfverdediging, waartoe een ieder gerechtigd was, aan een aanval weerstand had geboden; dat hij een onderzoek wenschte,

daar hij zich te beklagen had over toeëigening van gronden, welke aan zijn volk toebehoorden, maar dat hij zijne verblijfplaats niet wilde verlaten, om reden zijne afwezigheid een sein tot verdere rustverstoring zoude zijn." Het bleek den Commissarissen ten duidelijkste, dat de aanwezigheid van eene belangrijke gewapende macht noodzakelijk was, om het Britsch gezag te handhaven en het te ontheffen van de minachting, waarmede het door zwarten en blanken beiden beschouwd werd. Toen de nieuwe Gouverneur en Opper–Bevelhebber, Sir George Cathcart, dit vernam, besloot hij, zoodra de Kaffer–grenzen veilig waren, een detachement van zijn leger te zenden om te toonen, hoe snel en gemakkelijk eene krijgsmacht, ieder oogenblik dat zulks noodig mocht wezen, in het land kon geworpen worden.

Terwijl de Assistent–Commissarissen nog te Bloemfontein vertoefden en pogingen aanwendden om de zaken op een voet te regelen, welke meer in overeenstemming met de wenschen der bewoners was, ontvingen zij door middel van betrouwbare boodschappen eene mededeeling van de uitgewekenen ten noorden van de Vaal–rivier. De meerderheid van hen, — waaronder Pretorius — zeiden, dat zij verlangden naar vrede en vriendschappelijke betrekkingen met het Gouvernement, opdat hunne handen gesterkt mochten worden tot het bevestigen van orde, en het krachtdadig beteugelen der beweging van eenige woelgeesten, die eene nieuwe poging tot opstand in de Souvereiniteit wenschten te doen. De Commissarissen oordeelden, dat de verzoening van de uitgewekenen met het Gouvernement ongetwijfeld een gunstigen invloed op het beteugelen van de vijandelijkheid der Inboorlingen zoude hebben, en moedigden de voorgestelde onderhandelingen aan. Zij maakten onmiddellijk gebruik van de tijdelijk hun door den Opper–Commissaris verleende macht, om de proclamatie, waarbij Pretorius en anderen vogelvrij verklaard waren, in te trekken. Deze daad van goedertierenheid baande den weg

tot eene samenkomst met de afgevaardigden van de emigranten, aan wier hoofd Pretorius zelf als Kommandant-Generaal stond. De samenkomst had plaats in de nabijheid van de Zand-rivier, op den 17den Januari 1852, en daarin werd namens Hare Majesteit een verdrag gesloten, waarbij aan het volk ten noorden van de Vaal-rivier werd toegestaan, zulk een bestuur in te stellen, als hun het best mocht toeschijnen. Hun werd non-interventie in het beheer hunner zaken, en non-usurpatie van de zijde der Regeering verzekerd. Deze weldaad was werkelijk verleend geworden ten gevolge van Graaf Grey's bepaalde voorschriften, dat de Britsche heerschappij niet mocht uitgebreid worden, maar de Commissarissen waren handig genoeg om als een gunst te verleenen, wat weldra als eene onvermijdelijke concessie had moeten volgen. Het aldus gesloten verdrag werd door Sir G. Cathcart als Opper-Commissaris ten volle goedgekeurd. De bekrachtiging er van was eene van zijne eerste regeeringsdaden, en in de proclamatie, waarbij het geratificeerd werd, drukte hij zijne hoop uit, dat de vrijheid, welke aan de emigranten nu goedgunstig verleend werd, tot duurzamen vrede onder henzelven, en tot standvastige vriendschap met het Britsche Gouvernement leiden mocht.

De Artikelen van het Verdrag waren de volgende: —

1. De Assistent-Commissarissen waarborgen ten volle, van de zijde der Britsche Regeering, aan de uitgewekene pachters aan gene zijde van de Vaal-rivier het recht hunne eigene zaken te regelen, en zich overeenkomstig hunne eigene wetten te besturen, zonder eenige inmenging van de Britsche Regeering; en dat voormelde Regeering geen inbreuk zal maken op het grondgebied ten noorden van de Vaal-rivier; terwijl zij verder verzekeren dat de vurigste wensch van de Britsche Regeering is, den vrede, den vrijen handel en het vriendschappelijk verkeer met de uitgewekene pachters, die dat land thans bewonen of later zullen bewonen, te bevorderen; met dien verstande, dat dit systeem van non-interventie verbindend zij voor beide partijen.

2. Mocht er later eenig misverstand ontstaan over de ware beteekenis van de woorden „de Vaal-rivier", dan zal deze quaestie, voor zooverre zij betrekking heeft op de lijn van af de bron van die rivier over den Drakensberg, uitgemaakt en bijgelegd worden door Commissarissen, door beide partijen gekozen.

3. Harer Majesteit's Assistent-Commissarissen zeggen hierbij alle verbindtenissen, welke en met wie ook van de gekleurde natiën ten noorden van de Vaal-rivier aangegaan, op.

4. Men is overeengekomen dat geen slavernij is of zal worden toegestaan of uitgeoefend door de uitgewekene pachters ten noorden van de Vaal-rivier.

5. Den handelaars en reizigers aan beide zijden van de Vaal-rivier zullen wederkeerig faciliteiten en vrijheid verzekerd worden; met dien verstande, dat iedere wagen, die ammunitie of vuurwapenen bevat, wanneer zij van de zuidzijde van de Vaal-rivier komt, eene schriftelijke verklaring, geteekend door een Britsch Magistraat of ander behoorlijk hiertoe gemachtigd beambte, zal overleggen, waarin de hoeveelheid van die artikelen, in gezegden wagen vervat, wordt opgegeven aan den naasten Magistraat ten noorden van de Vaal-rivier, die in dat geval zal handelen zooals de verordeningen der uitgewekene pachters voorschrijven. Men is overeengekomen, dat geen bezwaar zal worden ingebracht door eenige Britsche autoriteit tegen het koopen door de uitgewekene boeren van de hun noodige ammunitie in eenig deel van de Britsche Koloniën en bezittingen van Zuid-Afrika; wanneer men wederkeerig maar in het oog houdt, dat alle handel in ammunitie met de ingeborene stammen, beiden door het Britsche Gouvernement en de uitgewekene pachters, aan beide zijden van de Vaal-rivier verboden is.

6. Men is overeengekomen, dat, voor zoover dit mogelijk is, alle misdadigers en andere strafbare personen, die het recht mochten ontvluchten van weerszijden van de Vaal-rivier, wederkeerig uitgeleverd zullen worden, wanneer dit geëischt mocht worden, en dat de Britsche Gerechtshoven, zoowel als die van de uitgewekene pachters, wederkeerig voor elkander open zullen staan voor alle wettige rechtsgedingen, en dat dagvaardingen van getuigen, van weerszijde over de Vaal-rivier gezonden, door de Magistraten aan iedere zijde van haar in het bijzonder gesteund

zullen worden, ten einde zulke getuigen te dwingen tegenwoordig te zijn wanneer het vereischt wordt.

7. Men is overeengekomen, dat huwelijks-contracten, afgegeven door bevoegde autoriteiten der uitgewekene pachters, voor geldig en voldoende gehouden zullen worden, om kinderen uit zulke huwelijken het recht te verzekeren erfporties te ontvangen, die hun uit eenige Britsche kolonie of bezitting in Zuid-Afrika toekomen.

8. Men is overeengekomen, dat elk en een iegelijk persoon, die thans land bezit en woont op Britsch grondgebied, het vrije recht en de macht zal hebben zijn genoemd eigendom te verkoopen en ongehinderd naar gene zijde van de Vaal-rivier en *vice-versa* te verhuizen; onder deze bepaalde voorwaarde, dat deze schikking zich niet uitstrekke tot misdadigers of schuldenaars zonder dat zij voor de betaling van hunne rechtmatige en wettige schulden gezorgd hebben.

Toen de Kaffer-oorlog door de onderwerping der opperhoofden, tegen het einde van 1852, ten einde gebracht was, vestigde Sir G. Cathcart zijne aandacht op het Grondgebied van de Oranje-rivier. Welke ook de staatkunde mocht zijn, die ten slotte met betrekking tot aanhouden of opgeven van het land gevolgd zou worden, hij oordeelde het noodig, er de krachtige arm van het gezag te doen gelden. De nieuwe Resident, Mr. Green, die Majoor Warden opvolgde, zeide dat de kleine oorlog en het nemen van represailles van de zijde der Basutos tegen de Barolongs en de burgers voortduurden. Moshesh was ter verantwoording geroepen, en had zich bepaald verbonden het vee te vergoeden, dat door zijn volk geroofd was, maar hij had slechts ten deele zijne belofte vervuld en eene finale afrekening ontdoken. Men berichtte, dat vele van zijne daden oorlog voorspelden. Zijne Excellentie besloot daarom zonder verwijl naar de Souvereiniteit te trekken, en dáár, naar de gezindheid die Moshesh openbaarde, te beslissen of hij hem als vriend of als vijand zou beschouwen.

Tegen het begin van December 1852 stak een leger van 2000 man — waarvan 450 cavalerie, en het overige infanterie, met eene batterij artillerie — de Oranje-rivier over, en trok op in de richting van de residentie van Moshesh. De landstreek door welke zij trokken was meer of min eene groote golvende vlakte, waaruit zich, op eenige mijlen van elkander, de zonderlingste bergen met loodrechte rotsige wanden, verhieven — sommige spits, enkele met tafelland, en andere in verschillende grillige vormen gescheurd. Geen bewoners van wat soort ook waren er te zien vóór dat zij te Platberg aankwamen, wáár de opperhoofden der Inboorlingen gesommeerd waren te verschijnen. De Gouverneur eischte terstond van Moshesh 10.000 stuks vee en 1000 paarden, welke binnen drie dagen aan den Britschen Resident opgeleverd moesten worden, ten einde terug gegeven te worden aan hen, aan wien zij ontstolen waren. Den volgenden dag kwam het opperhoofd zelf om de zaak te bespreken. Hij sprak van vrede: „Vrede", zeide hij welsprekend, „is als de regen van den hemel, die het land drenkt en het koorn doet groeien; maar oorlog is als de heete wind, die de aarde uitdroogt, en de vrucht van den grond doet verdorren". Hij beweerde dat de boete van vee hun opgelegd te zwaar, en de tijd om het bijeen te brengen te kort was; maar de Gouverneur herinnerde hem, dat hem reeds overvloedig tijd gegeven was, en dat hij verzuimd had te volbrengen wat hij had beloofd. Indien het vee niet terstond bijeengebracht werd, dan zou het oorlog zijn. „Spreek niet van oorlog", hernam het opperhoofd, „want hoe begeerig ik ook moge wezen hem te vermijden, gij weet dat een hond, wanneer hij geslagen wordt, zijn tanden laat zien . . . . . Ik zal terstond gaan en mijn best doen, en misschien zal God mij helpen."

Op den dag, die voor de oplevering van het vee door Moshesh bepaald was, werden er slechts 3,500 stuks ingezonden, en daar er geen teekenen waren dat er iets meer zou komen, besloot Zijne Excellentie op den 20sten Decem-

ber op te rukken en het Basuto-opperhoofd te tuchtigen.

Tusschen het kamp en Thaba Bossigo lag het Berea-gebergte — een uitgestrekt tafelland met onregelmatige, steile wanden — waarop men gewapende benden Basutos en driften vee ontdekte. Zijne Excellentie beval zijne krijgsmacht in drie kolonnen op te marcheeren. Ééne er van, onder zijn persoonlijk toezicht, bestaande uit twee compagnieën van het 43ste Regiment, eenige kanonnen, en een klein escorte van het 12de Lanciers en het Kaapsche Korps, moest zich langs den westelijken voet van het gebergte bewegen. Eene andere, onder Kolonel Eyre, werd afgezonden om zijn top schoon te vegen; terwijl eene derde, onder Kolonel Napier, met de cavalerie de oostelijke zijde verkennen, en daarna de beide anderen op de vlakten van Thaba Bossigo, in het gezicht van de residentie van het opperhoofd, ontmoeten en zich met haar vereenigen moest.

De Basutos hadden zich klaarblijkelijk op verdediging voorbereid; de gansche macht der strijdbare manschappen van den stam was onder hare kapiteins vereenigd. Zij waren hoofdzakelijk om Thaba Bossigo geconcentreerd, maar men bemerkte enkele goed-bereden troepen, die nauwlettend de bewegingen van den Gouverneur bespiedden, toen de eerste kolonne den zuidelijken hoek van den Berea omtrok. Ééne van deze afdeelingen naderende, trad Zijne Excellentie in persoon vooruit om haar gelegenheid tot een mondgesprek te geven, maar hij werd beantwoord met een schot, en niet voor dat een paar Shrapnel-bommen onder hen geworpen waren retireerden zij. Het middaguur was het tot de vereeniging der strijdkrachten vóór Thaba Bossigo bestemde tijdstip, maar het was avond eer het detachement van Kolonel Eyre verscheen, en dat van Kolonel Napier kwam in het geheel niet.

De oorzaak hiervan werd eerst later bekend. De cavalerie-macht onder Kolonel Napier bestond uit 114 man van het 12de Regiment Lanciers en 119 man van het

Kaapsche korps Bereden–Scherpschutters. Zij hadden een gids, om hen langs de vallei aan den noordkant van den Berea te leiden, maar terwijl zij oprukten werden zij aangetrokken door een drift vee, welke tegen een steil bergpad opging. Zij zetten haar achterna, en vermeesterden eene menigte. Toen zij met het buit gemaakte vee terugtrokken, overviel hen onverhoeds eene groote menigte vijanden, die er velen van de achterhoede afsneden, — het raport vermeldde dat er 4 officieren, die niet in werkelijke dienst waren, en 23 gemeen soldaten van de Lanciers gedood werden. Kolonel Napier en zijne manschappen keerden onmiddellijk met het buit gemaakte vee (omstreeks 4000 stuks) naar het kamp terug. Sir G. Cathcart maakte in zijne officieele dépêches geen melding van den beganen misslag, maar in een particulieren brief aan zijn broeder, Graaf Cathcart, beschrijft hij het geval aldus: — „Het was eene dwaasheid van Napier zijne cavalerie op een gebergte van vijf of zes honderd voet hoog te voeren, dat er uitziet als de rotsen van Salisbury, die alle om eene tafel–vlakte van omstreeks twee of drie vierkante mijlen gelegen zijn, en waarop niet meer dan twee of drie passen voor paarden bruikbaar zijn. Zij schijnen het vee wild achterna gerend te hebben, en de Lanciers, die de achterhoede uitmaakten, geraakten in de knoei, doordien zij de berghelling poogden af te dalen langs een watergeul, welke zij ten onrechte voor een pad hielden, terwijl de Basutos vóór hen langs den goeden weg afdaalden en hen in de klem vonden”.

Kolonel Eyre, met 470 man infanterie en 30 man cavalerie, nam het midden van den berg, wáár de Basutos een kudde vee lieten zien, als met het doel om hem verder te lokken. De beklimming geschiedde op de moedigste wijze over een bijna ontoegankelijk terrein, en niettegenstaande uit de hoogte door den vijand weerstand geboden en op hen gevuurd werd. Toen zij eenmaal op den top waren, zagen zij groote troepen vee, waarvan zij er om-

streeks 30.000 stuks buit maakten; maar zij ontdekten dat zij op zijn hoogst 1.500 stuks konden voort drijven, en de overigen werden prijs gegeven. De vijand bood hun geen de minste tegenstand; zij schenen uit het gezicht gevloden te zijn. Plotseling echter verschenen er vóór het front eene menigte bereden manschappen, sommigen met witte kappen op het hoofd en lansen dragende — wat maakte, dat zij voor het escorte van den Gouverneur gehouden werden. Het waren Basutos, die zich de uniform van Napier's achterhoede, welke bij het terugtrekken van den berg gedood werd, hadden toegeëigend. Vóór de vergissing ontdekt was, vielen hun verscheidene soldaten in handen, en onder dezen een uitstekend officier, Kapitein Faunce, van het 73ste Regiment. [1]) De Basuto-macht groeide snel aan tot dat zij 700 of 800 bereden manschappen telde, die in volmaakte orde in linie optrok en verscheidene malen de kolonne poogde aan te vallen, maar afgeschrikt door de standvastigheid der troepen, en de koelbloedigheid waarmede zij zich nederlegden om hen af te wachten, durfden zij niet naderbij komen. Kolonel Eyre echter had zwaar werk om zich al vechtende een weg door hen te banen, en, zijn vee voor zich uitdrijvende, van de hoogten naar de vlakte beneden af te dalen, waarheen zijne instructiën hem voorschreven te gaan.

Terwijl deze voorvallen op den berg plaats hadden, verbeidde de Gouverneur met zijne afdeeling, onder Kolonel Cloete, in spanning de vereeniging der kolonnes, die hem

---

[1]) „Hij gedroeg zich als een edel soldaat en Christen, overhandigde zijn zwaard aan den vijand, en gaf hun met gebaren te kennen, dat zij hem eerst moesten laten bidden en dan dooden, en knielde neder, daar hij begeerde in die positie gedood te worden. Zij spraken er over om hem naar Moshesh te voeren, toen een krom-beenig ellendeling opkwam, en hem, terwijl hij zeide: „zij zijn bezig onze vrouwen te vermoorden", met één slag doodde".

Vide: „History of the Basutos", (J. M. Orpen, Esq.)

in het middaguur moesten ontmoeten. Er werden massa's vijandelijke ruiters waargenomen, die zich van de Thaba Bossigo-poort bewogen en zich langs zijn front uitbreidden. Zijne Excellentie bevond zich inderdaad in een uiterst hachelijken toestand. Het hoofdleger van de Basutos, ettelijke 10.000 man, was dicht bij op het hobbelige veld beneden aan den berg; en het oude opperhoofd, op den Generaal en zijn kleinen troep neerziende, riep in het Sesutisch uit: „Morena a ka! Morena a ka! ga u tsebe ka mo u etsang ka teng". (Mijn opperhoofd! Mijn opperhoofd! gij weet niet waar gij heen gaat.) Toen een voorbijgaand zwaar onweder aftrok, werd de geheele macht van den vijand plotseling zichtbaar; maar op hetzelfde oogenblik naderde gelukkig Kolonel Eyre's detachement en vereenigde zich met dat van den Gouverneur. De Basutos, hoofdzakelijk uit cavalerie bestaande, avanceerden met buitengewone stoutheid en poogden de troepen van alle zijden te omsingelen; maar de uitnemende tucht van de Britsche infanterie, en losbrandingen met schroot van de artillerie dreven hen terug en overwonnen hen — en tegen 8 p. m. (na den middag) namen zij met een aanmerkelijk verlies de wijk. Eyre's soldaten betoonden in dezen strijd grooten moed en volharding. Gedurende den langen en moeielijken dag, van de morgen-schemering af, waren zij niet in de gelegenheid geweest eene enkele maal halt te houden om zich te verfrisschen; en de vijand hield, tot lang na het vallen van de duisternis, niet op met op hen te schieten. Hunne verliezen bedroegen elf gedooden en elf gewonden. De Gouverneur en het leger bivouakkeerden op het veld, en toen de morgen was aangebroken, en er geen vijand te zien was, marcheerden zij met hunne kanonnen en het geroofde vee terug naar het kamp aan de Caledon-rivier, een afstand van veertien mijlen — met het plan in den loop van een dag of twee de operaties tegen de residentie van het opperhoofd te hervatten.

Maar Moshesh had den vorigen middernacht eene raads-

vergadering te Thaba Bossigo gehouden, en den volgenden brief aan den Gouverneur gedicteerd.

„Thaba Bossigo, Middernacht, December 20, 1852.

Uwe Excellentie.

Gij hebt van daag tegen mijn volk gevochten, en veel vee genomen. Daar het doel waartoe gij gekomen zijt is, eene vergoeding voor de Boeren te erlangen, verzoek ik u tevreden te willen zijn met hetgeen gij hebt buit gemaakt. Ik smeek u om den vrede. Gij hebt uw macht getoond; gij hebt getuchtigd; ik bid u laat het genoeg zijn, en laat mij niet langer als een vijand van de Koningin beschouwd worden. Ik zal alles beproeven wat ik kan, om mijn volk voor de toekomst in orde te houden.

„Uw onderdanige dienaar,
„Moshesh".

De overbrenger van dezen brief reisde, gewapend met eene vrede–vlag, den Gouverneur naar het kamp van den Caledon na. De brief was geschreven door Nehemiah, den zoon van het opperhoofd, die te Kaapstad was opgevoed geworden, en het Engelsch volkomen goed sprak en schreef. „Toen ik dit stuk ontving", zegt Sir George Cathcart, „zag ik daarin een gewichtig keerpunt, waarop één verkeerde stap de natie in een Basuto–oorlog zou kunnen wikkelen, en de Regeering in verlegenheid brengen door de vrije keuze betreffende hunne toekomstige politiek, met betrekking tot het behouden of laten varen van de souvereine rechten en verplichtingen van dit grondgebied, misschien onherstelbaar in de waagschaal te stellen, en door te gelijker tijd een toestand van verbittering en opgewondenheid achter te laten, welke het kwaad, tot welks

wegneming ik kwam, zoude verergeren en bestendigen, en waardoor een bezettingsleger vereischt zou worden, om de gevolgen tegen te gaan; terwijl de verachtelijke en volkomene onderwerping van den vijand, aan welker oprechtheid ik geen reden heb te twijfelen, en de gedwongene betaling van de boete, welke geschied en erkend was, al de degelijke voordeelen waren, welke ik ooit kon hopen te verkrijgen. Onder deze omstandigheden achtte ik het van mijn plicht, de onderwerping van het opperhoofd zonder verdere voortzetting van den oorlog aan te nemen." Zijne Excellentie zond derhalve het volgende antwoord terug: —

„KAMP, CALEDON-RIVIER,
„December 21, 1852.

„Opperhoofd Moshesh,

„Ik heb uw brief ontvangen. De woorden zijn die van een groot opperhoofd, en van een die de belangen van zijn volk ter harte neemt. Maar ik hecht weinig aan woorden. Ik beoordeel menschen naar hunne daden. Ik zeide u dat, zoo gij de boete niet betaaldet, ik haar zou moeten komen halen; ik ben een man, die nooit zijn woord breekt, anderszins zou de Koningin mij niet hierheen gezonden hebben. Ik heb de boete met geweld genomen, en ik ben voldaan.

„Ik ben niet boos op uw volk omdat het ter verdediging van zijne bezitting gestreden heeft, want degenen die streden, en goed streden, waren niet allen dieven, en het smart mij dat er velen gedood zijn.

„Dit is uwe schuld, want indien gij de boete betaald hadt zou het niet gebeurd zijn. Ik verlang nu niet, u, opperhoofd, als een vijand van de Koningin te beschouwen, maar ik moet de Souvereiniteit in staat van beleg verklaren, ten einde aan kommandanten en veld-kornet-

ten de macht te geven op regelmatige wijze kommando's samen te stellen, en met toestemming van den Resident uw land in te gaan om geroofde paarden en vee, dat na dit tijdstip mocht gestolen worden, op te sporen. En ik verwacht dat gij hen zult helpen, want het schijnt dat gij, ofschoon gij een groot opperhoofd zijt, uw volk van het stelen niet afhoudt, of niet kunt afhouden; en onder het vee, dat gij als een deel van uwe boete zondt, waren drie ossen het eigendom van Mr. Brain van Bloemfontein, en gestolen sedert ik de Caledon-rivier overstak. Ik beschouw daarom thans, opperhoofd Moshesh, dat gij uwe vroegere verplichtingen hebt vervuld, en ik hoop dat gij maatregelen zult nemen, om zulke misbruiken in de toekomst te voorkomen. Intusschen teeken ik mij, als de vertegenwoordiger der Koningin,

„Uw Vriend,

(geteekend) „Geo. Cathcart,

„*Gouverneur.*"

„*P. S.* — Opperhoofd, het zal mij aangenaam zijn of u zelf of uwe zonen op dezelfde vriendschappelijke manier, en met hetzelfde goed vertrouwen als vóór het gevecht bij Platberg, morgen of overmorgen bij mij te zien; maar ik zal nu het leger wegzenden, en binnen weinige dagen naar de Kolonie terugkeeren.

„G. C."

Onmiddellijk werd door Sir G. Cathcart eene proclamatie uitgevaardigd, waarbij verklaard werd dat de vrede met de Basutos was gesloten, voor het vervolg van iedere tusschenkomst van de zijde der Regeering in geschillen van Inboorlingen afstand gedaan, en aan de Europeesche bevolking volle vrijheid gegeven werd hun eigendom te beschermen, te verzekeren en te hernemen, overeenkomstig

het oude koloniaal „kommando"-systeem. — Het Britsche kamp te Platberg werd vóór het einde van het jaar opgebroken, en vóór veertien dagen waren verstreken, waren de troepen in de Kolonie terug. De expeditie van Zijne Excellentie aan gene zijde van de Oranje-rivier had hem overtuigd dat, ten einde het gevaar van ernstige gevolgen te voorkomen, de Regeering van Hare Majesteit besluiten moest, òf tot het laten varen der Souvereiniteit, òf tot het gevolg geven aan het door de Koningin verleende brevet voor het beheer er van onder een Luitenant-Gouverneur, en met eene vereischte krijgsmacht van ten minste 2,000 man, om zijn gezag te steunen en niet alleen de burgers, wier getrouwheid twijfelachtig was, maar ook de kleine ingeborene stammen, de Transvaalsche emigranten en de machtige opperhoofden van de Zulus en Basutos, Panda en Moshesh, in bedwang te houden. In ieder geval verzocht Zijne Excellentie, dat eenige erkende en bekwame Staatslui van ervaring tot elken prijs uit Engeland gezonden mochten worden, om hem van de staatkundige taak te ontheffen, die aan het toepassen van ieder stelsel, tot welk men ook besluiten mocht, verbonden was.

Deze omstandigheden versterkten Harer Majesteit's raadslieden in het besluit, zich te ontdoen van dat, wat eene kostbare en lastige bezitting bleek te zijn. Het plan om het land met eene macht van 2000 man te verdedigen, werd terstond verklaard onaannemelijk te zijn. Na wikken en wegen werd ten laatste tot het opgeven er van besloten; en aan Sir George Russell Clerk, een uitstekend burgerlijk ambtenaar in dienst van de Oost-Indische Compagnie, en vroeger Gouverneur van Bombay, werd de taak toevertrouwd den maatregel uit te voeren.

Het bekend worden van het voorgenomen opgeven van het grondgebied werd in de Kolonie met spijt en bezorgdheid ontvangen. Er bestond nog geen Parlement, door hetwelk de gevoelens en wenschen van het volk uitgesproken konden worden; maar uit de hoofdstad en de

voornaamste steden werden onderscheidene memoriën van de inwoners aan den Secretaris van Staat opgezonden, waarin verzocht werd dat de stap mocht uitgesteld worden, totdat uitvoeriger informatie omtrent de zaak kon gegeven worden. Zij, die de natuur en de hulpmiddelen van het land kenden, waren overtuigd, dat het onder een behoorlijk bestuur weldra inkomsten zou opleveren, die volkomen geëvenredigd waren aan al de vereischten van zijn bestuur; en dat het karakter van het volk zoodanig was dat, indien hun het vrije beheer van hunne eigene zaken werd toegestaan, zonder hen te ontslaan van hunnen plicht als onderdanen, geene maatschappij ter wereld gemakkelijker bestuurd kon worden. Anderen beschouwden den achterwaardschen stap van het laten varen van Britsch Bestuur over dit gedeelte van Harer Majesteit's bezittingen, als er op aangelegd, om het vertouwen in de stabiliteit van Britsch bestuur in al de deelen van Zuid-Afrika te schokken. En niet weinigen waren bevreesd, dat de noodlottige gevolgen er van zouden zijn, eene hervatting van wreede en oneindige oorlogen tusschen de Inboorlingen en Europeanen aan gene zijde van de Oranje-rivier, die den vrede en de veiligheid van de koloniale grenzen in gevaar konden brengen.

Middelerwijl kwam de Speciale-Commissaris, Sir George Clerk, in het begin van Augustus 1853 te Bloemfontein aan, die terstond de inwoners uitnoodigde afgevaardigden of vertegenwoordigers te kiezen, die te zamen konden vergaderen om den grondslag van scheiding en den toekomstigen vorm van hunne betrekkingen met het Britsche Gouvernement vast te stellen. Al de Engelsche inwoners en een tal van pachters, die deze vergadering vormden, verzetten zich met alle mogelijke middelen tegen de schikkingen tot het opgeven. Zij vleiden zich met de hoop, dat de memoriën en voorstellingen, die uit de Kolonie opgezonden waren, de regeering in het moederland zouden bewegen haar besluit nogmaals in overweging te nemen.

Met dit doel werden twee Heeren, die bekend waren met de geheele toedracht der zaak, — Dr. Fraser en de Eerw. A. Murray, de Predikant van Bloemfontein, — naar Engeland gezonden, om den Secretaris van Staat met ernst op het onstaatkundige en onrechtvaardige van den voorgestelden maatregel te wijzen. Maar hunne zending, zoowel als de vertoogen der kolonisten, bleken vruchteloos te zijn. De dépêches van Sir George Cathcart en den Buitengewonen-Commissaris wogen tegen hen op. Deze stelden de Souvereiniteit als eene groote speeltafel voor, waarbij de kooplieden van de Kolonie betrokken waren; dat de ambtenaren van het Gouvernement, een of twee uitgezonderd, zich gretig met makelaardij in land hadden ingelaten, en dat het geheele ding een zeepbel en een kluchtspel was. „Hoe meer ik den toestand van het land beschouw", zeide Sir George Clerk, „hoe meer ik mij overtuigd voel van zijne onbruikbaarheid als eene aanwinst. Het heeft ontegenzeggelijk het een en ander aantrekkelijks; zijn klimaat is uitnemend; het wild is overvloedig; de Hollandsche kolonisten en hunne families leven zeldzaam van iets anders wat ook, — van hier dat, ten gevolge van dit bijna algemeen gebruik, en van andere hoogst zuinige gewoonten, zij somtijds in staat zijn kudden en geld in zulk eene mate op te hoopen, als onder eene bevolking van deze soort voor rijkdom geldt. Maar het is niettemin een uitgestrekt land, hetwelk niets bezit dat de blijvende vereeniging met een grondgebied, dat op zich zelf reeds lastig uitgestrekt is, kan wettigen. Het biedt geene natuurlijke voordeelen aan; het wordt door geen voorzichtige of te rechtvaardigen beweegreden aanbevolen; het beantwoordt niet aan een werkelijk nuttig doel; het verleent aan het Britsche Gouvernement geen kracht, — geen vertrouwen in zijn karakter, geen luister aan zijn kroon."

De gisting ten gevolge van de intrekking van het Britsche gezag, en de verklaring van Sir G. Clerk, dat 'er onherroepelijk toe besloten was, moedigden hen, die van

zijn toezicht bevrijd begeerden te worden, aan voor den dag te komen en zich voor eene onafhankelijke republiek te verklaren. Standers, Groenendal en andere leiders hielden meetings, waarin de handelingen van de eerste bijeenkomst van afgevaardigden, en de deputatie naar Engeland afgekeurd werden. Deze partij stelde zich zelf in betrekking met den Specialen-Commissaris en bood hem aan, om met hem samen te werken tot uitvoering van de ophanden zijnde verandering, — „Niet", zeiden zij, „omdat zij eenigen tegenzin tegen de Britsche Kroon gevoelden; hun misnoegen ontstond uit het wanbestuur van Harer Majesteit's dienaren".

De Commissaris ontbond daarop de eerste vergadering van afgevaardigden, en riep diegenen uit de inwoners op, die bereid waren het Grondgebied over te nemen, om met hem te overleggen en de voorwaarden van den afstand te regelen. Zij vergaderden te Bloemfontein op den 23sten Februari 1854, en Sir George Clerk deed aan hen afstand van het bestuur over het land, terwijl hij de onafhankelijkheid er van erkende in termen van een overeengekomen verdrag, gelijk aan dat hetwelk vroeger met de uitgeweken pachters van de Transvaal gesloten was. Het wettig opgeven van de Souvereiniteit werd meer formeel bewerkstelligd door de openbaarmaking, op den 8sten April 1854, van een Koninklijk Raadsbesluit en eene Proclamatie, waarin Hare Majesteit de Koningin „het opgeven en afstand doen van onze heerschappij over gezegd grondgebied en zijne bewoners verklaarde en bekend maakte."

Het verdrag, dat door Harer Majesteit's Regeering bevestigd en goedgekeurd werd, bestond uit de volgende negen artikelen: —

1. Harer Majesteit's Speciale-Commissaris, overgaande tot het sluiten van een Verdrag tot eindelijke overdracht van het Bestuur over het Grondgebied van de Oranje-rivier aan de vertegenwoordigers door de ingezetenen tot ontvangst er van gemachtigd, waarborgt, van de zijde van Harer Majesteit's Gouvernement de

toekomstige onafhankelijkheid van dat land en zijn bestuur; en dat, nadat de noodige voorloopige schikkingen voor het overdragen van hetzelve tusschen Harer Majesteit's Specialen-Commissaris en de voornoemde vertegenwoordigers gemaakt zijn, de inwoners van het land dan vrij zullen zijn. En dat deze onafhankelijkheid, zonder onnoodige vertraging, zal bevestigd en bekrachtigd worden door eene akte, openbaar gemaakt in zulk een vorm en inhoud, als het Harer Majesteit behagen zal goed te keuren, bij welke akte zij ten slotte van hunnen onderdaans plicht aan de Britsche Kroon ontheven, in alle opzichten en geheel en al tot een vrij en onafhankelijk volk verklaard, en hun Bestuur voortaan als een vrij en onafhankelijk Bestuur zal beschouwd en behandeld worden.

2. De Britsche Regeering heeft geen bondgenootschap welk ook met eenige ingeborene opperhoofden of stammen ten noorden van de Oranje-rivier, uitgezonderd met het Griqua-opperhoofd, Kapitein Adam Kok, en het is noch de wensch, noch het oogmerk van Harer Majesteit's Regeering om in het vervolg verdragen aan te gaan, die beleedigend of nadeelig kunnen zijn voor de belangen van de Regeering van de Oranje-rivier.

3. Met betrekking tot het verdrag, bestaande tusschen de Britsche Regeering en het opperhoofd Kapitein Adam Kok, is eenige wijziging noodzakelijk. In strijd met de bepalingen van dat verdrag, is het verkoopen van landerijen in het Onvervreemdbaar Grondgebied dikwijls voorgekomen, en het voorname doel van het verdrag daarmede uit het oog verloren. Harer Majesteit's Regeering is daarom van plan alle beperkingen, die den Griquas beletten hunne landerijen te verkoopen, uit den weg te ruimen; en er worden maatregelen genomen om zulke handelingen zoo gemakkelijk mogelijk te maken, tot welke maatregelen het opperhoofd Adam Kok, voor zooverre hem zelven betreft, medegewerkt en ze goedgekeurd heeft. En ten opzichte van deze verdere wijzigingen, voortspruitende uit de voorgestelde herziening van de betrekkingen met Kapitein Adam Kok, ten gevolge van het van tijd tot tijd plaats gehad hebben van voornoemde verkoopingen van land in het Onvervreemdbaar Grondgebied, in strijd met de bepalingen van het Maitland-Tractaat, is het de bedoeling van Harer Majesteit's Specialen-Commissaris, om persoonlijk, zonder eenig onnoodig tijdverlies, de zaken in Griqua-land in te

richten op eene wijze in overeenstemming met de billijke verwachtingen van alle partijen.

4. Na het opheffen van Harer Majesteit's Regeering over het Gebied van de Oranje-rivier, zal het nieuwe Bestuur van de Oranje-rivier geene kwellende handelingen toestaan tegen diegenen van Harer Majesteit's tegenwoordige, binnen het Gebied van de Oranje-rivier achterblijvende onderdanen, die voorheen in actie mogen zijn geweest onder Harer Majesteit's gezag, voor of op grond van daden, welke wettig door hen verricht zijn, dat is te zeggen volgens de wet zooals die van kracht was, gedurende de bezetting van het Grondgebied van de Oranje-rivier door de Britsche Regeering. Zulke personen zullen beschouwd worden door het nieuwe Bestuur van de Oranje-rivier gewaarborgd te zijn in het bezit van hunne landerijen.

Ook wat betreft diegenen van Harer Majesteit's tegenwoordige onderdanen, die mochten verkiezen terug te keeren onder de heerschappij en het gezag van Hare Majesteit, liever dan te blijven wáár zij nu zijn, als onderdanen van het Bestuur van de Oranje-rivier, zullen zulke personen volle recht en gelegenheid hebben tot het overdragen van hunne eigendommen, zoo zij mochten begeeren het land onder de Regeering van de Oranje-rivier op eenig volgend tijdstip, binnen drie jaren na den datum van dit verdrag, te verlaten.

5. Harer Majesteit's Regeering en de Regeering van de Oranje-rivier zullen binnen hunne respectieve grondgebieden wederzijds alles aanwenden om de misdaad te onderdrukken en den vrede te handhaven, door het gevangennemen en uitleveren van alle misdadigers, die van beide zijden over de Oranje-rivier ontsnapt of der gerechtigheid ontvlucht mochten zijn; en de rechtbanken, zoowel de Britsche, als die van de Regeering van de Oranje-rivier, zullen wederzijds openstaan en gezag hebben voor de inwoners van beide grondgebieden voor alle wettige processen. En alle dagvaardingen voor getuigen, gezonden van weerszijde over de Oranje-rivier, zullen gecontrasigneerd worden respectievelijk door de magistraten van beide Regeeringen, om zulke getuigen te doen verschijnen, wanneer en wáár zij vereischt mochten worden; aldus aan de maatschappij ten noorden van de Oranje-rivier alle hulp van de Britsche rechtbanken verschaffende, en van den anderen kant zekerheid gevende aan zulke koloniale kooplieden en hande-

laren, die natuurlijk crediet-verbindtenissen hebben aangegaan in het Grongebied van de Oranje-rivier, gedurende zijne bezetting door het Britsche Gouvernement, en hun wien men in vele gevallen geld schuldig mocht zijn, alle gemakkelijkheid schenkende tot het invorderen van wettige aanspraken in de Rechtbanken van de Regeering van de Oranje-rivier. En Harer Majesteit's Speciale-Commissaris zal het aannemen van dergelijke wederzijdsche voorrechten door de Natalsche Regeering, in zijn betrekkingen met de Regeering van de Oranje-rivier aanbevelen.

6. Certifikaten uitgegeven door de bevoegde ambtenaren, zoowel in de koloniën en bezittingen van Hare Majesteit als in het Gebied van de Oranje-rivier, zullen voor geldig en voldoende gehouden worden om erfgenamen uit wettige huwelijken en legatarissen gerechtigd te maken, om erfportiën en legaten hun respectievelijk toekomende, hetzij binnen de Jurisdictie van de Britsche Regeering, hetzij van de Regeering van de Oranje-rivier, te ontvangen.

7. De Regeering van de Oranje-rivier zal, gelijk tot hiertoe, geen slavernij of slavenhandel toelaten binnen zijn grondgebied ten noorden van de Oranje-rivier.

8. De Regeering van de Oranje-rivier zal vrijheid hebben zijn voorraad van ammunitie in eenige Britsche kolonie of bezitting van Zuid-Afrika in te koopen, onderworpen aan de wetten regelende den verkoop en doorvoer van ammunitie in zulke kolonies en bezittingen; en Harer Majesteit's Speciale-Commissaris zal de Koloniale Regeering aanraden, dat voorrechten van vrijzinnigen aard, met betrekking tot algemeene invoerrechten, aan de Regeering van de Oranje-rivier verleend worden, als zijnde dit maatregelen met betrekking waartoe het gerechtigd is met alle toegevendheid behandeld te worden, zijne bijzondere ligging en afgelegenheid van de zeehavens in aanmerking genomen.

9. Ten einde wederzijdsche faciliteiten en vrijheid voor handelaars en reizigers, zoowel in de Britsche bezittingen als in die van de Regeering van de Oranje-rivier, te bevorderen, en aangezien het de vurigste wensch van Harer Majesteit's Regeering is, dat er een vriendschappelijk verkeer tusschen deze grondgebieden ten allen tijde zal bestaan, en door alle mogelijke schikkingen bevorderd worden, zal een consul of agent van de Britsche

Regeering, wiens bijzondere aandacht op de bevordering van dit gewenschte doel gevestigd moet zijn, binnen de Kolonie, in de nabijheid der grenzen, aangesteld worden, tot wien de ingezetenen aan beide zijden van de Oranje-rivier ten allen tijde gereedelijk toegang zullen hebben tot advies en informatie, naar de omstandigheden mogen vereischen.

Er werd door de Boeren van den nieuwen Vrijstaat een voorloopig bestuur gevormd, totdat een behoorlijk gekozen raad kon aangesteld worden. De leden er van waren Josias Philip Hofman, president, en Adriaan Standers, Groenendal, Du Plooy, Sinde, J. Venter, en Du Toit, leden. Zij vaardigden eene circulaire aan hunne „medeburgers en landgenooten" uit, waarbij zij bekend maakten dat de dag, waarop het verdrag was geteekend, de geboortedag van hunne onafhankelijkheid was. „Wat wij op dien dag werden", zeiden zij, „erlangden wij ongevraagd, door de edele grootmoedigheid van Hare Britsche Majesteit, gisteren nog onze geëerbiedigde Koningin; en terwijl andere natiën jaren van strijd en stroomen bloeds voor dit kostbaar kleinood ten offer brachten, verkregen wij het door eenvoudig aan te nemen wat ons werd aangeboden. Volgens overeenkomst zijn wij in alle opzichten tot een vrij en onafhankelijk volk verklaard!"

Eene republikeinsche constitutie werd opgesteld en aangenomen. De Volksraad of Volksvergadering werd tot hoogste macht in den Staat verklaard. Al de „blanke" personen, die in den Staat geboren, of er eenigen tijd in gevestigd geweest waren, en vaste bezittingen of pachtbrieven van vaste bezittingen of inkomsten bezaten, werden als burgers erkend en bevoegd verklaard hunne stem uit te brengen tot het verkiezen van leden van den Volksraad en van den Staats-President. De handelingen van het nieuwe bestuur verstrekten over het geheel tot eer van een eenvoudig volk, dat eerst onlangs opgeroepen was om ten overstaan van groote moeielijkheden een bestuur te vormen. „Eensgezindheid van binnen en vrede van buiten" was de staat-

kunde, die zij aankondigden; maar zelfs bij den aanvang hadden zij te worstelen met omstandigheden, welke het land in al de jammerlijke ellenden van inwendigen strijd dreigden te wikkelen.

Overeenkomstig de conventie was het verdrag tusschen Adam Kok en Harer Majesteit's Regeering nog van kracht, en het Griqua-opperhoofd eischte onafhankelijkheid binnen zijn grondgebied. De Regeering van de Oranje-rivier van den anderen kant beweerde, dat de Souvereiniteit over het grondgebied van Adam Kok aan hen afgestaan was, en dat zij de wettige Souvereinen waren; en tot staving hiervan legden zij zekere schriftelijke overeenkomsten over, welke met hen door den Specialen-Commissaris getroffen waren. Deze suppletoire artikelen, ofschoon niet aan de conventie gehecht, werden door Sir George Clerk erkend als door hem te zijn toegestaan geworden. Zij bepaalden dat, wanneer eenige Griqua-landen werden verkocht aan eenig persoon van Europeesche afkomst, zulke landen terstond onder de Regeering van de Oranje-rivier vielen; dat, wanneer Adam Kok van zijn grondgebied afstand deed, het verdrag tusschen de Britsche Regeering en hem vervallen zoude; dat, zoolang als het verdrag bestond, de Regeering van de Oranje-rivier gezag over het zoogenaamde Vervreemdbaar Grondgebied bezat, en dat landerijen in het Onvervreemdbaar Grondgebied, welke ingevolge het Maitland-tractaat in pachtgoederen voor den tijd van veertig jaren veranderd waren, als wettig gekocht erkend zouden worden. Deze voorwaarden waren aan Adam Kok of de Griquas niet bekend. In onbekendheid hiermede gingen zij voort met de landen te handelen, — velen van de Griqua-eigenaars in het geheim verkoopende, en de opperhoofden niet bij machte zijnde hen te weerhouden, — tot 1857, toen, daar er verstrooide gedeelten land in elk deel van hun gebied verkocht geworden waren, hun niet alleen werd medegedeeld, dat zij zich van het land ontdaan hadden, maar ook van de Souvereiniteit over ieder gedeelte er van, en dat Groot-

Brittannië dit had gewaarborgd. Hun land werd toen in distrikten verdeeld, waarin Ambtenaren van den Vrij-Staat geplaatst en belastingen geheven werden.

Tegen zulk eene handelwijze opperden zij bezwaren, en beriepen zich op den Gouverneur van de Kaap-Kolonie. Zijne Excellentie Sir George Grey wendde zich tot den Secretaris van Staat om instructies, en werd gemachtigd er zich mede te bemoeien, maar alleen in zooverre om vijandelijkheden te voorkomen, en met dien bepaalden verstande, dat het Britsche Parlement zich voor geene schadeloosstelling hoegenaamd aansprakelijk zou stellen. Als eene oplossing van de moeielijkheid werd er voorgeslagen, dat die Griquas, die nog pachthoeven bezaten, ze verkoopen, het land verlaten, en eene andere geschikte plaats voor eene nederzetting zoeken zouden. De Gouverneur ondersteunde dit voorstel, en verschafte hun eene geschikte plaats, gelegen tusschen de bronnen van de Umzimvooboo en de Umzimkulu-rivieren, aan de grenzen van Natal. Hij oordeelde, dat zij goed zouden werken als de pioniers der beschaving, en dat, daar zij in de achterhoede van de Kafferstammen lagen, zij in geval van een Kaffer-oorlog gewichtige hulptroepen zouden zijn. Naar dit grondgebied, toen bekend als Nomansland, maar thans Oost-Griqualand genoemd, verhuisden Adam Kok en de Griquas in 1860, en in 1875 werd hunne nederzetting formeel aan de Kaap-Kolonie geannexeerd.

De Vrijstaat had echter een geduchter moeielijkheid het hoofd te bieden bij het vaststellen van de grensscheidings-linie met de Basutos. Bij de proclamatie van Sir Harry Smith had Moshesh bewilligd in eene grensscheiding, vastgesteld door Majoor Warden in 1849 overeenkomstig het beginsel van „den blanke te laten wáár hij zich bevond, en den zwarte te laten wáár hij zich bevond." Deze schikking werd door George Cathcart onaangeroerd gelaten, die van oordeel was dat „het zeer gevaarlijk zoude zijn aan zulk een onvolkomen en slecht samengevoegd gebouw te roeren." Sir G. Clerk

was evenzeer afkeerig er zich mede te bemoeien; maar bij zijne suppletoire voorwaarden met de afgevaardigden uit de Boeren bewilligde hij in een artikel, bepalende dat in geval van geschillen, ontstaan uit aanspraken op pachthoeven of grenzen er van aan de Basuto-grensscheiding, er scheidsrechters aangesteld zouden worden, en dat, indien het bleek dat de eisch vroeger door het Britsche gezag goedgekeurd was, de verongelijkte partij gerechtigd zou zijn schadevergoeding van de Britsche Regeering te ontvangen. Toen echter de Souvereiniteit was opgegeven, oordeelden de Basutos, dat alles tot den oorspronkelijken toestand van vóór Sir Harry Smith's proclamatie was teruggekeerd. De Speciale-Commissaris, zeiden zij, „had de grenspalen met zich genomen". Moshesh bracht op nieuw zijn eisch als hoogste opperhoofd te berde, en benden van zijn volk doorkruisten het land wild stroopende, zeggende dat zij de wettige eigenaars van den grond waren, en de „Wet op de Landlooperij (Vagrancy Law)" van den Staat, die eischte dat inboorlingen van „passen" of schriftelijke verklaringen van een magistraat, een vrederechter, of een zendeling voorzien moesten zijn, volkomen veronachtzamende. Tegen het einde van 1855 scheen oorlog onvermijdelijk, en zou deze uitgebroken zijn, zonder de tegenwoordigheid en den raad van Sir George Grey, die hen drong alle quaesties van usurpatie en inbreukmaking aan eene scheidsrechterlijke uitspraak te onderwerpen. In 1858 braken de vijandelijkheden werkelijk uit, en verzocht de bevolking van den Vrijstaat, weldra uitgeput door het voortzetten van den strijd, Sir George Grey om tusschenbeide te komen en aan het bloedvergieten en plunderen, dat plaats gehad had, een einde te maken. De bemiddeling van zijne Excellentie werd aangenomen. Hij bezocht het grondgebied in quaestie, en deed uitspraak ten gunste van de grens-linie, door den Vrijstaat geëischt, welke hij aan beide partijen persoonlijk aanwees, en welke zij overeenkwamen te eerbiedigen. De aanvallen van de Basutos

leidden zeer spoedig weder tot oorlog, en in 1864 werd de Gouverneur der Kolonie nogmaals gesmeekt als scheidsrechter tusschenbeide te komen. Sir Philip Wodehouse, die toen aan het hoofd van de Regeering stond, voldeed terstond aan het verzoek, en zijne beslissing was, evenals die van Sir George Grey, gunstig voor de Republiek. In 1866 vatten de burgers op nieuw de wapens op, en na elf maanden van oorlog moest Moshesh om vrede smeeken, en teekende hij een verdrag, waarbij hij een strook lands aan de veroveraars afstond. Maar in 1867 leidde het vermoorden door Basutos van een koopman en een pachter in het geannexeerde gebied tot een vernieuwing der vijandelijkheden, welke tot in 1868 voortduurden.

Het lijden en de ellende door dezen aanhoudenden strijd veroorzaakt waren aller betreurenswaardigst. In den Vrijstaat waren de inwoners te gelijk de soldaten en de betalers der belasting, en moesten zij bovendien al het noodige voor het transport van de kommando's verschaffen. De offers, die zij verplicht waren te brengen, waren zeer groot. Het land werd in staat van beleg verklaard. De zittingen van de burgerlijke gerechtshoven werden geschorst; handel en nijverheid waren verlamd. De inkomsten waren uitgeput; en men was genoodzaakt een soort papierengeld in omloop te brengen om in de oorlogsbehoeften te voorzien. De Basutos van den anderen kant waren slecht van wapenen en ammunitie voorzien. In open gevecht verslagen, namen zij de wijk naar de sterkten en holen van het gebergte, welke zij in krachtigen staat van tegenweer gebracht hadden en onneembaar achtten; maar deze plaatsen werden bestormd, en tal van inboorlingen werden gedood en gewond. Hun oogst werd overal vernield. Hunne zending-stations werden opgebroken. De vrouwen, de bejaarden en de kinderen hadden den hongerdood voor oogen, tenzij zij vluchtten en eene schuilplaats in de naburige landen zochten.

Deze ongelukkige staat van zaken werd met bezorgdheid

in de Kolonie aangezien. Sir Philip Wodehouse bood zijne goede diensten aan tot herstel van den vrede; maar de Boeren–Regeering was niet geneigd het op te geven, vóór zij haar vijand volkomen vernederd en de oorlogskosten teruggekregen had. Moshesh echter had bij herhaling voorstellen gedaan, om met zijn stam ondergeschikt aan Harer Majesteit's Regeering te worden. Hij begon oud te worden, en hij wenschte, „dat het zijn volk vóór zijn heengaan toegestaan mocht worden, onder de breede plooien van de Engelsche vlag te rusten en te leven". Zijne Excellentie, door den Secretaris van Staat gemachtigd om het voorstel aan te nemen, — onderrichtte den Vrijstaat omtrent de mogelijkheid, dat de Britsche Souvereiniteit over het opperhoofd en zijn stam werd uitgestrekt, en vroeg op nieuw om schorsing der vijandelijkheden, met het doel om te onderhandelen. Op dat oogenblik zegevierden de burgers overal, en was hunne krijgsmacht tot dicht bij de residentie van Moshesh, Thaba Bossigo, genaderd. Een wapenstilstand kon redelijker wijze nauwelijks van hen verwacht zijn geworden. De Basutos, van alle zijden in het nauw gebracht, verkeerden in groote moeielijkheden en werden met vernietiging bedreigd. Om hen uit hunne positie te redden verklaarde zijn Excellentie de Gouverneur hen, op den 12den Maart 1868, tot Britsche onderdanen, en hun grondgebied Britsch grondgebied.

De vrede werd aldus hersteld, en de Vrijstaat had in eene grenslinie, die door het Britsche Gouvernement was erkend en gehandhaafd, den best mogelijken waarborg om in de toekomst bevrijd te zijn van de wanordelijkheden en ellenden van het verleden. Maar de wijze waarop zulk een begeerlijke staat van zaken verkregen was, werd door den Volksraad als eene schending van de Conventie van 1854 beschouwd. Dat verdrag, beweerden zij, verbood Harer Majesteit's Regeering eenige overeenkomst met de opperhoofden der inboorlingen te sluiten, welke beleedigend of schadelijk voor de Regeering van den Vrijstaat was. Zij

protesteerden daarom tegen de daad van Sir Philip Wodehouse, en zonden eene deputatie naar Engeland, — den Eerw. Heer van de Wall, Predikant te Bloemfontein, en Mr. De Villiers, lid van den Volksraad, — om hunne grieven ter kennis van Harer Majesteit's raadgevers te brengen.

De uitlegging van de Conventie had reeds veel vroeger de autoriteiten aan de Kaap in verlegenheid gebracht. Sir George Grey had in 1857 om instructies in deze zaak gevraagd, en Mr. Labouchère, die toen Secretaris van Staat was, deelde hem mede, dat Harer Majesteit's Regeering niet kon toegeven, dat de algemeene verklaringen, welke in die verdragen opgenomen waren, een voor altijd in alle denkbare omstandigheden afstand doen van het recht, om met de ingeborene stammen, daarin bij name vermeld, tractaten aan te gaan, in zich sloten. Zij meenden dat die verklaringen, wat de toekomst betreft, opgevat moesten worden als niet meer bedoelende, dan een algemeene aanduiding van de Politiek van Harer Majesteit's Regeering; — namelijk om te vermijden die Vrijstaten in verlegenheid te brengen. Alle bemoeiing met hen, anders dan door het aanbieden van raad of de bemiddeling van goede diensten, werd gevolgelijk verboden. En de beginselen, welke tot richtsnoer voor den Gouverneur werden vastgesteld, waren in het kort omschreven als volgt: stipt acht te geven op den geest der tractaten, die met de naburige onafhankelijke staten gesloten waren; de integriteit van onze bezittingen aan de grenzen van die staten te handhaven, maar alle uitbreiding van hunne grenzen, waartegen zij zich rechtmatig konden verzetten, te vermijden; en toe te zien dat wij ons niet mengen in de zaken der Ingeborene stammen, behalve voor zoover dit geheel onvermijdelijk mocht zijn voor de bescherming van Harer Majesteit's onderdanen. De hoofdoorzaak van het beklag van den Vrijstaat was, dat men van deze politiek van „non-interventie" was afgeweken.

Bij de aankomst van de afgevaardigden in Londen

schonk de Regeering der Koningin aan hunne vertoogen hare volle aandacht; maar de edelmoedige tusschenkomst van Sir P. Wodehouse, ten einde de onderdrukte Basutos van de uiterste gevolgen van den oorlog, dien zij uitlokten, te redden, was reeds bekrachtigd en een voldongen feit. De afgevaardigden werden echter onderricht, dat er van de zijde van het Britsche Gouvernement geen begeerte of neiging bestond of bestaan had, om op onvriendschappelijke wijze tegen den Oranje–Vrijstaat te handelen; dat er geen twijfel kon bestaan, dat de Staat niet zou bevoordeeld worden door iederen maatregel, die voortdurende rust verzekerde; en dat de stap alleen gedaan was met het doel om een einde te maken aan den chronischen toestand van oorlog, die bestaan had tot groote schade van de Britsche koloniën en van den vrede en veiligheid van al de Europeesche kolonisten in Zuid–Afrika. De quaestie werd op deze wijze opgelost, en omtrent eene bepaalde grenslinie tusschen den Vrijstaat en het Basuto–land werd op vriendschappelijke wijze overeengekomen bij de Conventie van Aliwal North, op den 12den Maart 1869.

De handelwijze met betrekking tot de Basutos gaf, weinige jaren later, een precedent voor de uitbreiding der Souvereiniteit over het Griqua–grondgebied van Waterboer. Dit land, gelegen aan de westelijke grens van den Vrijstaat, gaf insgelijks aanleiding tot een grens-geschil. Na de afkondiging der souvereiniteit door Sir H. Smith in 1848, had de Britsche Resident te Bloemfontein pachthoeven toegewezen aan Europeanen, die zich dáár op onbezette gronden gevestigd hadden. Hij had toen niet het minste vermoeden, dat Waterboer eenige aanspraak daarop had. Toen er tot het laten varen van de Souvereiniteit besloten was, werd de aandacht van den Specialen–Commissaris, Sir George Clerk, op de zaak gevestigd, als op eene die moeielijkheden in de toekomst kon opleveren, en beloofde hij dat er op gelet zou worden. Maar zij werd als een legaat van onrust en kwelling aan de Regeering van

den Vrijstaat nagelaten, bij welke Waterboer zijne klachten over en protesten tegen usurpatie indiende.

Terwijl de grensscheidings-linie nog onbepaald bleef, werd eensklaps het bestaan van rijke diamant-beddingen in het grondgebied ontdekt. De ongebaande vlakten, die aan de reizigers „een schrikwekkende wildernis” hadden toegeschenen, bleken een blinkend Golconda te zijn, dat duizenden fortuinzoekers „delvers” van allerlei rang en stand, uit de Kaap-Kolonie en Natal, zoowel als uit Engeland, Europa en Amerika tot zich trok. De Vrijstaat zond een ambtenaar tot het uitoefenen van ambtsverrichtingen binnen de landen, waarover deze de jurisdictie had aanvaard; de Transvaal maakte aanspraak op andere gedeelten ten noorden van de Vaal-rivier; en Waterboer hield op nieuw zijne rechten staande, en verzocht dringend om bescherming en om als onderdaan van Harer Majesteit's Regeering aangenomen te worden. De eigenaardige toestand van de maatschappij van „delvers” noopte den Opper-Commissaris, Sir Henry Barkly, dadelijk maatregelen te nemen tot het handhaven der orde, de inzameling der opbrengst en het uitoefenen van het recht onder hen. Korten tijd daarna werden de voorstellen van Waterboer en zijn volk, om als Britsche onderdanen toegelaten te worden, formeel aangenomen; dewijl de Opper-Commissaris oordeelde, dat het vervangen van het oorspronkelijk bestuur aldaar door een, dat onder Harer Majesteit's Regeering stond, bij geen mogelijkheid nadeelig voor de aangrenzende republieken kon zijn. Ingevolge dezen afstand werd het land, op den 27sten October 1871, tot Britsch grondgebied verklaard, onder den naam van de Provincie van Griqualand West. Men liet echter vrijheid om de regeling der grenzen door scheidsrechters of op andere wijze vast te stellen. De oneenigheden met den Vrijstaat gaven aanleiding tot veel bespreking en lange briefwisseling; en alle pogingen om de zaak scheidsrechterlijk te doen beslissen mislukten, daar men het wederzijds over een plan niet eens kon worden. Ten laatste, in 1876, noodigde de Secretaris voor de Ko-

loniën, Graaf Carnarvon, President Brand uit, een bezoek aan Engeland te brengen en met hem persoonlijk over de zaken in geschil te beraadslagen. De uitnoodiging werd aangenomen, en de uitslag was een bevredigende oplossing van het twistgeding. Harer Majesteit's Regeering bewilligde er in eene som van £ 90.000, ter algeheele vereffening van alle vorderingen, te betalen; en als daaraan toegevoegd blijk van hare goede gezindheid en haren wensch voor den nationalen voorspoed van den Vrijstaat, bood zij eene tweede som van £ 15.000 aan, om het aanleggen van spoorwegen binnen dat grondgebied aan te moedigen. De betrokken regeeringen verbonden zich bij de bepalingen van deze overeenkomst, „om voortaan door vriendschappelijke samenwerking te streven naar al datgene, wat het gemeenschappelijk belang van beide landen bevorderen kan".

In de Republiek aan gene zijde van de Vaal-rivier was de regeering, welke na hare onafhankelijkheid's verklaring samengesteld werd, van een ruwer en minder verlicht karakter, dan die van den Vrijstaat. Daar waren er velen onder het volk, die gedurende jaren te voren aan de uiterste grenzen der beschaving geleefd, en een natuurlijken tegenzin tegen wet en beteugeling ingezogen hadden. „Diep in de woestijn", afgezonderd van de overige menschen levende, de onbetwiste bezitters van onbegrensde akkers, en heeren van alles wat zij overzagen, hadden zij een afkeer van inmenging in hunne zaken, en waren terstond gereed om, bij eenige inbreukmaking op hunne ruwe vrijheid, dieper het binnenland in te trekken. Hun maatschappelijk stelsel was eene trouwe navolging van het Israëlitische in het Oude Testament. Elk hoofd eener familie was de opperste gebieder over eene geheele klasse – zijne kinderen, gehuwde mannen en vrouwen met hun kroost, woonden met hem, dienden, gehoorzaamden en eerbiedigden hem. Zij waren uitermate voorkomend en gastvrij, oprecht en eerlijk in hunne handelingen, en verwachtten dezelfde hoedanigheden in anderen. Maar met deze deugden bezaten zij

eigenaardige en sterke vooroordeelen. Eenigen koesterden het dweepzieke denkbeeld, dat hun de heidenen tot een erfdeel, en de uiterste deelen der aarde tot eene bezitting beloofd waren. De Inboorlingen beschouwden zij als een minder ras, en in hunne „Grondwet" of Constitutie der Republiek stond bovenaan de verklaring, dat „het volk geen gelijkheid van kleurlingen met blanke inwoners, noch in Staat noch in Kerk, zal erkennen." Zij vonden er weinig bezwaar in de kinderen van Inboorlingen, soms als krijgsgevangenen, soms door ze van de Inboorlingen te koopen, soms eenvoudig door geweld in hun bezit te krijgen. De kinderen, die zij zich op deze wijze verschaften, werden tot den leeftijd van 22 of 25 jaren gehuurd (of zooals het genoemd werd „ingeboekt"). Dit was een algemeen gebruik aan de grenzen in de eerste dagen van de Kaap-Kolonie, maar het was vatbaar voor misbruik, vooral in eene maatschappij, die door geen gezag belemmerd werd, en die niet veel belang stelde in de rechten, noch zorg droeg voor het leven der Inboorlingen. Zóó werden er daden van wreedheid en onrecht gepleegd, welke wedervergelding uitlokten, en vijandelijkheden met de wilde stammen rondom hen kwamen gedurig voor en vorderden, dat het geheele volk zich tot gemeenschappelijke verdediging vereenigde. Het is te verwonderen, dat er zoo weinig gewelddadigheden zijn opgeteekend geworden in verband met de botsingen, welke tusschen deze twee rassen, die op de grens der beschaving in de wildernis woonden, onvermijdelijk waren.

De Zandrivier-Conventie van 1852 werd door de emigranten zóó verklaard, dat zij al het land ten noorden van de Vaal-rivier, en het binnenland in tot aan den equator, onder hun opzicht hadden, en zij waren zeer ijverzuchtig op eenige inbreukmaking daarop, voornamelijk door Britsche onderdanen. Zij dreven dit gevoel zoover, dat zij eene staatkunde van afzondering invoerden. Zij hadden weinig verkeer met de moeder-kolonie, of zelfs met den aangrenzenden Vrijstaat, en zagen zelden hunne landgenooten

wier beter karakter of verstand een weldadigen invloed op hen had kunnen uitoefenen. De ontdekking van het Meer Ngami (door de HH. Osswell en Murray, en Dr. en Mrs. Livingstone gedaan) gaf echter toevallig een prikkel om het binnenland in te trekken. Verscheidene partijen vertrokken – sommige om wild te jagen, andere voor handel, en eenige voor geographische ontdekkingen. De Boeren waren beducht, dat de Engelsche Regeering hen op nieuw zou achtervolgen, zoo zij deze handelingen niet tegengingen. Zij vreesden ook, dat de tallooze inboorlingen ten noorden van hen van wapenen en ammunitie voorzien zouden worden. Om deze redenen trachtten zij den weg te versperren, en weigerden ieder de passage door de Republiek, en bevalen in sommige gevallen, dat bezoekers over de Vaal gezet moesten worden.

Eenigen van hen zagen insgelijks met domme vrees en vijandige gezindheid de beschaving der Inboorlingen door Christen–Zendelingen. De H.H. Inglis en Edwards, twee agenten van het Londensche Zendeling-genootschap, die gedurende eenige jaren in de nabijheid van Rustenburg gearbeid hadden, werden uit het land gedreven. Dr. Livingstone woonde als zendeling en beoefenaar der geneeskunde onder de Backwains te Kolobeng, onder het Opperhoofd Secheli, toen er een aanval op het dorp gedaan werd, om reden het opperhoofd schuilplaats had verleend aan een ander ingeboren opperhoofd, die door de Boeren van diefstal beschuldigd werd. De zendeling was op het oogenblik afwezig, maar zijn huis werd door het „kommando" open gebroken, en zijne boeken en al het andere vernield. Het had tot depot voor de reizigers en handelaars, die het land rondom het Meer Ngami bezochten, gediend, en het feit, dat er eenige geweren aanwezig waren, deed het vermoeden rijzen, dat het een geweermakerswinkel was. „Men hield het er voor", zegt Dr. Livingstone in zijne „Missionary Travels" ", „dat ik de stammen geleerd had de Boeren te dooden; en mijn huis, dat jaren lang volkomen veilig onder de bescherming

der Inboorlingen gestaan had, werd uit weerwraak geplunderd. Engelsche Heeren, die op het voetspoor van Gordon Cumming waren gekomen om in het verderop gelegene land te jagen, en groote hoeveelheden proviand en meer dan tachtig stuks vee, als wissel-ossen voor de terugreis, in dezelfde plaats in bewaring hadden gegeven, werden van alles beroofd en vonden, toen zij te Kolobeng terugkwamen, de geraamten van de bewakers over de plaats verstrooid. Ik vermeld deze dingen niet om eene armzalige jammerklacht over mijne verliezen aan te heffen, noch met het doel om medelijden op te wekken; want ofschoon ik leed gevoel over het verlies van Lexicon's, Dictionaires etc., die de metgezellen van mijn jongensleeftijd zijn geweest, maakte de plundering mij ten slotte toch slechts volkomen vrij, en ik heb sedert nooit een oogenblik bekommering gehad over eenig ding, dat ik achterliet. De Boeren besloten het binnenland af te sluiten, en ik nam mij voor het land te ontsluiten; en wij zullen zien, wie het best geslaagd zijn — zij of ik." Livingstone maakte daarop zijne merkwaardige reis door het vaste land van Afrika — door landen, die voor het grootste gedeelte nooit door Europeanen betreden en bereisd waren, en tot op dien tijd voor ontoegankelijk werden gehouden. Zijn moed, geestkracht en succes trokken de aandacht en bewondering van de gansche wereld, en gaven eensklaps een prikkel aan geographischen- en zendings–arbeid. De duisternis, welke over Afrika gehangen had, was weggevaagd, en de opene plaatsen op zijne kaart werden weldra ingevuld. Het Binnenland deed zich aan het oog voor als een vruchtbaar hoogland, afgewisseld door meren, rivieren, valleien en vlakten, bevolkt door zwarte menschen van leerzamen aanleg, die den Christen–Zendeling en den handelaar uitlokken de beginselen van een beter leven onder hen in te voeren en te verbreiden. Getrouw aan zijn besluit, liet Livingstone zijn werk om „het land open te stellen" nooit varen. Hij bleef zijne onderzoekingen voortzetten, en drong met goed gevolg,

wat zijn vroegere ondernemingen hem in zekere mate verzekerd hadden, tot den equator door. Dus moedig zonder eenige hulp werkende — en in zijne verlatenheid in de wildernis 's Hemels rijken zegen inroepende over iedereen, die de wedergeboorte van het Afrikaansche ras bevorderde — werd hij ziek en stierf te Ilala op den 4den Mei 1873. Zijne getrouwe neger-bedienden voerden zijn lijk naar Engeland, en het stoffelijk overschot van den grootsten „Voortrekker", dien Zuid-Afrika ooit gekend heeft, rust met het vereerde stof van Engeland's edelste groote mannen in de Westminster-Abdij.

Het grondgebied van de Transvaal — of, zooals het later door zijn Volksraad werd herdoopt, „de Zuid-Afrikaansche Republiek" — maakte de schoonste landstreek van geheel Zuid-Afrika uit. Het had golvende vlakten en hooglanden in overvloed, was overal goed bewaterd, en geschikt voor het landbouw- en herderlijk bedrijf beide, terwijl zijne minerale schatten verscheidene blijken aan de oppervlakte gaven van rijk en verscheiden te zijn. Bevolkt door een schrander en zich ontwikkelend volk, zou het dadelijk voorspoedig geworden, en snel in welvaart en belangrijkheid vooruit gegaan zijn. Ongelukkiglijk ontleenden zij, die het bezaten, hunne denkbeelden van maatschappelijke verbeteringen niet aan het licht van de scholen of van de historie, maar aan hunne eigene ervaring en die hunner voorvaderen in het ruwe patriarchale systeem, hetwelk in de binnenlandsche distrikten der Kolonie gedurende meer dan anderhalve eeuw bijna zonder eenige merkbare veranderingen gebleven was.

Partijstrijd openbaarde zich vroegtijdig onder hen, en de Staat werd bedreigd met versnippering in twee of drie nog kleinere republieken. Terwijl Pretorius en zijne aanhangers in de nabijheid en ten zuiden van Magaliesberg vereenigd leefden, had eene andere afdeeling in het distrikt van Leydenburg eene regeering op hare eigene hand, en hield zich eene derde, die het land om Zoutpansberg bewoonde, verre van die beide. In 1853 stierf Pretorius,

met zijn laatsten ademtocht de „vaders van het land" vermanende, strijd en naijver te laten varen, eensgezindheid en liefde te bewaren, en zorg te dragen voor de dienaren van het Evangelie, opdat zedelijkheid en beschaving onder oud en jong mochten verbreid worden. Zijn zoon, M. W. Pretorius, werd daarna tot President verkozen; en onder hem had er in verloop van tijd eene finale vereeniging van de verschillende strijdende partijen plaats. Maar de macht der Regeering was zwak, en hare plannen om wet en orde in te voeren waren menigmaal vruchteloos.

Deze machteloosheid van het gezag gaf aanleiding tot gebeurtenissen, die donkere vlekken op de historiebladen van dit land hebben achtergelaten. Eéne er van was het treurtooneel van Potgieter's Rust en Makapan's Caves, hetwelk tegen het einde van 1854 plaats had.

Hermanus Potgieter (een broeder van Hendrik Potgieter, den eersten kommandant) was op een jacht-onderneming uitgegaan, daar de jacht op olifanten en het inzamelen van ivoor en struisvederen zijn voornaamste bedrijf was. Hij was een woeste grensbewoner, die geen gewetenswroeging had over het met geweld ontnemen van het een of ander, dat hij in het bezit van inboorlingen vond, en zelfs deed hij nu en dan een strooptocht onder hen, en roofde hunne kinderen tot ruilhandel met de kooplui van Delagoa-Baai en elders. Toen hij door de nabuurschap van een stam onder het opperhoofd Makapan trok, welke door dergelijke rooverijen geleden had, vielen zij Potgieter aan en vermoordden op barbaarsche wijze beiden hem en zijn gezelschap, waaronder eenige vrouwen en kinderen. Hermanus Potgieter werd aan den grond genageld, terwijl zijne woeste vijanden hem werkelijk levend vilden. Het lot van de anderen was even afgrijselijk.

Toen geruchten van den moord Potchefstroom bereikten, werd er een kommando onder Mr. M. W. Pretorius gevormd, dat terstond moest optrekken om dien te wreken. Mr. P. G. Potgieter (een neef van Hermanus) marcheerde

met een aantal pachters van Zoutpansberg en Leydenburg eveneens naar het vlek, en de twee strijdkrachten, te zamen 500 man sterk, vereenigden zich tegen de moordenaars van hunne landslui.

Het tooneel waarvan zij getuigen waren, en de maatregelen welke zij namen, zijn in stuitende bijzonderheden beschreven in een brief van Pretorius. „Hier", zegt hij, „zag ik met mijne eigene oogen wat mij geschreven was omtrent de wreede wijze, waarop de moord was uitgevoerd. De lijken, die gevonden werden, waren meest van vrouwen; één lijk, dat van een rijzig man, was jammerlijk verminkt, al de vingers waren van de toppen tot de handpalm opengesneden, het hoofd was afgehouwen en het lijk in het water geworpen. Klaarblijkelijk waren alle mogelijke wijzen van martelen op de slachtoffers toegepast geworden. In één van de kraals werd gesmolten menschenvet gevonden, waarin de handen aan het spit gebraden waren geworden. Bovendien ontdekten wij eenige andere teekenen van toomelooze wreedheid, welke de kieschheid mij verbiedt te noemen. Of de menschen deze barbaarschheden vóór of na hunnen dood ondergingen, kan ik niet zeggen. Dit afgrijselijk schouwspel, hetwelk mijne ziel met walging vervulde, deed mij het vaste besluit nemen de barbaren te tuchtigen, al moest ik ook bij de uitvoering er van mijn leven ten offer brengen". Makapan en zijn stam hadden zich intusschen teruggetrokken, en verschansten zich in één van de sterke spelonken, welke in de kalksteen–formatie in dat gedeelte van het land voorkomen. Pretorius vervolgde hen in deze schuilplaats en viel hen onmiddellijk aan, maar de vijand, uit zijne verschansingen gedreven, trok zich dieper in de onderaardsche schuilhoeken terug. Deze buitengewone holen hadden eene lengte van meer dan 2000 voet, bij eene breedte van 200 tot 500 voet, en waren doorsneden van verscheidene wanden, en zoo donker, dat niemand de duisternis kon doorboren. De Boeren achtten het niet voorzichtig op hen in te stormen, en bedachten een ander

plan om den vijand te verdelgen. In een krijgsraad werd besloten, de rotsen boven hen te doen springen, en op deze wijze de Kaffers levend onder het gruis te verpletteren en te begraven. Het plan werd beproefd, maar mislukte, doordien de leiachtige hoedanigheid der rotsen ongunstig bleek te zijn voor de onderneming. Hierop werden orders gegeven om de spelonken te belegeren en de ellendelingen, die er in waren, uit te laten hongeren. Patrouilles hielden nacht en dag de wacht, en schoten iederen vijand, die zich vertoonde, neder. Pretorius' ambtgenoot, P. G. Potgieter, werd, terwijl hij op deze wijze bezig was, door een kogel, die uit den ingang der spelonk geschoten werd, geveld. Eene onafgebrokene belegering van acht dagen werkte echter niets uit; noch Makapan, noch zijne volgelingen gaven eenig teeken, dat zij zich wilden overgeven of er uitkomen. Men besloot toen al de ingangen te versperren. Vijftig span ossen en omstreeks 300 bevriende Kaffers werden tot dit werk gebruikt, en verscheidene vrachten steenen en boomstammen werden aangevoerd en in de openingen der spelonken geworpen. De kwellingen van den dorst deden eindelijk op de ongelukkige schepselen, die er in waren, haren invloed gevoelen, en menigten van hen, waaronder vrouwen en kinderen, kwamen er uit, maar slechts om te sterven nadat zij een weinig gedronken hadden. Na verloop van drie weken kon het kommando den afgrijselijken stank van de lijken, zoowel binnen als buiten de holen, niet langer uitstaan, en gaf Pretorius order het beleg op te breken. Het aantal Kaffers, die buiten gevallen waren, bedroeg meer dan 900; dat van hen, die in de spelonken stierven, moet veel grooter geweest zijn. Makapan en zijn stam werden ten naastenbij vernietigd, en hun dorp of „kraal" in de asch gelegd. Gedurende jaren daarna was het oppergezag van den blanken man in dat deel van de Transvaal verzekerd.

Toen Mr. Boshoff in 1859 de betrekking van President van den Vrijstaat nederlegde, werd uit vier personen, die

als candidaten gesteld waren om hem op te volgen, Mr. M. W. Pretorius met eene groote meerderheid van stemmen gekozen. Hij nam de betrekking aan en verliet Potchefstroom voor Bloemfontein, wáár hij tot 1863 bleef. Hij had lang begeerd de twee Republieken onder één bestuur te vereenigen, maar Harer Majesteit's Opper-Commissaris had hem nadrukkelijk te verstaan gegeven, dat eene dergelijke handelwijze de Conventies van 1852 en 1854 *ipso facto* vernietigen zou. Behalve dezen hinderpaal, namen de burgers zelve van den Vrijstaat het voorstel tot vereeniging niet zeer gunstig op. Zij hadden geleerd een gevestigd gezag te erkennen, en waren verzoend met het betalen van belastingen tot ondersteuning van hunne regeering; maar zij wisten, dat er aan gene zijde van de Vaal-rivier velen van de oude misnoegde partij waren, die ieder bewind welk ook afkeurden, dat toonde genoeg vastberadenheid en macht te bezitten, om hen tot het vervullen hunner maatschappelijke verplichtingen te dwingen. Het Plan van Vereeniging vond derhalve geen gunstig onthaal.

In 1863 verliet Mr. Pretorius den Vrijstaat, om zijne eigene belangen in de Transvaal te behartigen. Gedurende zijne afwezigheid werden verschillende mannen als leiders op den voorgrond gesteld — Schoemans, Rensburgs, en Jouberts — maar ieder werd op zijne beurt afgezet, wanneer de invloed of macht van hunne aanhangers zich wijzigde. Regeeringloosheid en verwarring hadden de overhand. Pretorius' terugkomst was daarom aangenaam aan de vrienden van orde, en hij werd spoedig weder als President aangesteld. In 1868 vaardigde hij eene proclamatie uit, waarbij hij de grenzen van de Republiek vaststelde, welke een protest van vele ingeborene stammen uitlokte, en eene weigering van Harer Majesteit's Secretaris van Staat (den Hertog van Buckingham) om hare geldigheid te erkennen. In het daarop volgende jaar werd er een tractaat met de Portugeesche ambtenaren gesloten, waarbij van weerszijde werd overeengekomen, dat de Lobombo-keten de oostelijke

grens van de Transvaal zoude zijn. Ten noorden werd de Limpopo als de grens geëischt, maar de Kaffers in het Zoutpansgebergte hadden sedert eenigen tijd den toestand voor degenen, die dáár gevestigd waren, onaangenaam gemaakt, en de stad Schoemansdal, welke vroeger door de pachters bewoond werd, was thans verlaten. Aan de Zulugrens was insgelijks geschil over een strook lands, welke het Zulu-opperhoofd Cetywayo de Natalsche regeering drong over te nemen, als een bolwerk tegen usurpatie. Ten zuiden was de tegenwoordige oorsprong van de Vaal-rivier een onderwerp van geschil met den Oranje-Vrijstaat, maar dit werd in 1870 in der minne bijgelegd door eene welwillende scheidsrechterlijke uitspraak van Gouverneur Keate. Ten westen echter bleven de grenzen nog te regelen met de Griqua-, Barolong-, en Batlapin-opperhoofden, die op den grond tusschen de Vaal- en de Hart-rivieren aanspraak maakten.

Sir H. Barkly trok zich als Opper-Commissaris in 1871 de zaak van het Griqua-opperhoofd Waterboer aan, en stelde voor, de zaak door uitspraak van scheidsrechters te doen beslechten. Pretorius en de Regeering van de Transvaal bewilligden er in, en twee arbiters (de HH. Campbell en O'Reilly) werden benoemd om met den Luitenant-Gouverneur Keate van Natal, als scheidsman, het geschil tot eene bepaalde beslissing te brengen. De arbiters begonnen hunne werkzaamheden te Bloemhoff in tegenwoordigheid van Mr. Pretorius, en daar zij het niet eens konden worden, werd de door hen opgemaakte getuigenis aan Mr. Keate onderworpen, wiens eind-beslissing ongunstig was voor de aanspraken van de Republiek.

Deze nadeelige beslissing, en het aannemen van de Griquas als Britsche onderdanen bij de proclamatie van Sir. H. Barkly in 1871, verwekten groote misnoegdheid onder de burgers, en er werd door sommigen tegen geprotesteerd, als zijnde daardoor de Conventie van 1852 geschonden. De Volksraad kwam bijeen en nam een be-

besluit, waarbij al de maatregelen van den President afgekeurd, en de scheidsrechterlijke beslissing en uitspraak van Bloemhoff verworpen werden. De gronden, welke ter rechtvaardiging van dezen buitengewonen maatregel bijgebracht werden, waren, dat volgens de Constitutie van den Staat Mr. Pretorius, als President, noch macht had om in de scheidsrechterlijke beslissing te treden, noch recht om voor zichzelf alleen eenige akte van onderwerping te teekenen, en dat de handteekening van den Staats-Secretaris noodig was om de Akte geldig te maken. Mr. Pretorius werd werkelijk, door hetgeen hij gedaan had, gedwongen af te treden. Hij diende terstond zijn ontslag in. De Opper-Commissaris en Harer Majesteit's Regeering weigerden echter de verwerping van den Volksraad aan te nemen, en gaven hun voornemen te kennen, om zich aan de uitspraak van Keate te houden en die te handhaven.

Middelerwijl onderging het karakter der bevolking ten noorden van de Vaal-rivier eene verandering. De Regeering was inderdaad nog in handen van de Boeren-partij; maar ondernemende kolonisten, die uit de Kaap-Kolonie, Natal en den Vrijstaat, zoowel als uit verschillende deelen van Europa naar de Republiek verhuisd waren, spoorden de meer ontwikkelden van hen aan, naar een nieuwen leider buiten hen om te zien. In 1872 viel de keus van het volk op den Eerw. Thomas François Burgers, een geestelijke van de Nederlandsche Hervormde Kerk, in het distrikt Hanover, in de Kaap-Kolonie, die terstond de betrekking van Staats-President aanvaardde.

Mr. Burgers' bekwaamheid en zijne warme sympathie voor zijne landgenooten waren wijd en zijd bekend, en zijne aankomst werd van alle zijden begroet, als belovende zij heilzaam te zullen zijn voor de stoffelijke welvaart van de grens-kolonisten, en vermoedelijk de banden, welke hen met de inwoners van het land, dat zij verlieten, vereenigen moesten, nauwer aan te zullen halen.

VIII.

Volksvertegenwoordiging — De Veroordeelden-Beweging.

1841 tot 1848.

Sir G. Napier's ondersteuning van het eerste verzoekschrift om eene volksvertegenwoordiging — Trapsgewijze veranderingen van den regeeringsvorm — Aard der bevolking — Te verwachten hinderpalen — De Hervormers van 1842 — Graaf Grey's staatkunde van zelf-regeering voor de Kolonie — Instructies voor Sir Harry Smith — Mr. Porter's concept-constitutie — Vereende aanbevelingen van den Gouverneur, de Uitvoerende en de Rechterlijke Macht.— De Anti-veroordeelden beweging — De Kaap een straf-station — Verzet van de kolonisten — Het Anti-veroordeelden verbond — De „Verbintenis" en hare uitwerking — De *Neptune* aangehouden in Simon's-baai — Graaf Grey's concessie en verontschuldiging — Het Straf-Raadsbesluit ingetrokken, en de veroordeelden naar Van Diemen's land gezonden — De uitslag van den strijd. —

De moeielijkheden, die de Kaapsche Regeering ondervond, moesten voornamelijk worden toegeschreven hieraan, dat het volk geen deel had in het bestier zijner zaken.

Dit was het oordeel, uitgesproken door Gouverneur Sir George Napier in 1841, toen hij het eerste verzoekschrift van de Kaap, waarbij verzocht werd dat de Regeering van de Kolonie in beginsel en vorm in overeenstemming gebracht mocht worden met die van Groot-Brittannië, met zijn hoog gezag ondersteunde. Zijne Excellentie had het land in zijne lengte en breedte doorreisd; en op zijne reizen had hij opgemerkt, dat een groot deel van de lande-

lijke bevolking door onkunde er toe gebracht werd eene verkeerde uitlegging aan de maatregelen der Regeering te geven, en daardoor ontevreden er over was, en hij hield zich overtuigd, dat de vrije bespreking, in eene volksvergadering, van de verschillende zaken die het welzijn der bevolking betroffen, zeer groote voordeelen zoude opleveren. Hij achtte het ook hoogst belangrijk, dat aan de bevolking in haar geheel het recht toegekend werd, deel te nemen aan het bestier harer zaken, daar velen hunner, en in het bijzonder de afstammelingen van de oorspronkelijke kolonisten een dergelijken prikkel behoefden, om zich te ontdoen van hunne oude gewoonten van geheel en onvoorwaardelijk vertrouwen op de macht van hunne beheerschers, tot hulp en leiding in vele gevallen, waarin zij veel meer afdoend zich zelven zouden kunnen helpen door gebruik te maken van hunne eigene hulpmiddelen. — Hij meende dat de invoering van eene vertegenwoordigende vergadering hen zou leeren denken en handelen, en hun eene noodzakelijke staatkundige opvoeding zou geven, welke weldra beiden, verkiezers en verkozenen, tot een juister en vlugger inzicht in de openbare belangen zou leiden.

Vele jaren vroeger waren van tijd tot tijd geleidelijke veranderingen in de instellingen van de Kolonie ingevoerd. Van af 1806 tot 1825, was het bevel van den Gouverneur alleen wet. Maar in 1825 werd er een officiëele uitvoerende raad aangesteld, om de Regeering te adviseren en bij te staan. In 1827 werd er eene vrije drukpers opgericht, en een Opperste–Gerechtshof en eene jury ingesteld. In 1834 werd de slavernij afgeschaft, en in 1838 algeheele vrijheid aan de geëmancipeerde negers verleend. De koloniale bevolking werd op deze wijze van alle onnoodige beperkingen ontheven, en ieder in het land werd persoonlijk gelijk erkend voor de wet. De Adviseerende Raad van 1825 werd in 1834 aangevuld door de uitvaardiging van koninklijke aanschrijvingen, waarbij een Wetgevende Raad met wetgevend gezag in het leven geroepen werd. De

samenstelling van dezen Raad was gegrond op het beginsel van vertegenwoordiging door verkiezing van wege de Kroon. Hij bestond uit zes ambtenaren, die verantwoordelijke en voordeelige betrekkingen bekleedden; en uit zes andere, niet officiëele personen, die door den Gouvernenr benoemd en door de Kroon bekrachtigd werden. Aan de leden werd vrijheid van debat, en stemming over alle zaken van openbaar belang verzekerd. Vele nuttige maatregelen werden door hen genomen en tot rijpheid gebracht, onder anderen een stelsel van gemeente- en divisie-raden voor het bestier van plaatselijke zaken en het aanleggen en onderhouden van wegen, hetwelk het publiek gemeenzaam maakte met de beginselen van vertegenwoordigende regeering. Het volk had echter geen vrede met dezen aangestelden raad, toen het getuige was van de toelating van leden, die uit de inwoners genomen, maar niet door dezen gekozen waren. Zij begonnen in te zien, dat, terwijl zijne maatregelen hunne belangen zeer materiëel troffen, zij van allen invloed op zijne werkzaamheid uitgesloten waren. Deze nadeelen schonken den meer verstandigen en ondernemenden der bevolking de overtuiging, dat eene ruime mate van zelfregeering noodig was, zoo de Kolonie toch voort zou gaan op den weg van den vooruitgang. Petities werden dientengevolge door de inwoners van Kaapstad en hare omgeving aan de Koningin gericht, waarin verzocht werd om eene Wetgevende Vergadering, samengesteld uit vertegenwoordigers, die vrij door het volk gekozen waren.

Lord Stanley (later wijlen Graaf Derby) was Secretaris van Koloniën toen Gouverneur Napier's aanbevelingen, welke de petities aan de Koningin in Rade ondersteunden, in het moederland aankwamen. Zijn Lordschap stemde de rechtvaardigheid van de beginselen, door den Gouverneur uitgesproken, in het afgetrokkene toe, maar hij meende dat er verscheidene beletselen waren, die de toepassing er van in de Kolonie zouden verhinderen. De meer ernstige daarvan werden onder twee hoofden gerangschikt. De eene

was, dat de geographische toestand van het land, — de groote uitgestrektheid van het grondgebied waarover de bevolking verspreid was, — het gebrek aan wegen en het vermoeiende en kostbare van eene reis, — de noodzakelijkheid van persoonlijk achtgeven op landbouw- en herdersbedrijf, en van bescherming tegen de invallen van roofzuchtige stammen aan de grenzen, — de verwijderde deelen beletten zou vertegenwoordigd te worden, of hun passend gewicht in eene wetgevende vergadering in den zetel der Regeering te Kaapstad te hebben. De andere was de moeielijkheid, welke uit het vreemd gemengde karakter der bevolking voortvloeide.

De inwoners bestonden uit verschillende rassen, zeer uit elkander loopende in karakter en in de vorderingen, welke zij in beschaving gemaakt hadden. Daar was het Engelsche ras, het minst talrijke, ofschoon de werkzaamste en schranderste klasse. Daar waren de welgestelde en invloedrijke oude kolonisten of hunne afstammelingen, die, ofschoon zij zich met de Engelschen in het openbaar en huiselijk leven vereenigden, toch vele eigenaardige denkbeelden en antipathieën hadden. De vrije oorspronkelijke bewoners vormden eene derde klasse; zij stonden klaarblijkelijk zeer laag op den maatschappelijken ladder. Daar was ook eene menigte van vrij-verklaarde negers; en bij hen konden de Fingoes en andere stammen geteld worden, die de uitslag van den Kaffer-oorlog tot blijvende bewoners van de oostelijke distrikten gemaakt had. Zou het met zulk eene verscheidenheid van ras, beide van Europeesche en Afrikaansche afkomst, mogelijk zijn die eenheid van denkwijze en bedoelingen te verkrijgen, welke voor de werking van vrije instellingen een vereischte was? Dergelijke vragen zond Lord Stanley ter beantwoording aan de kolonisten. Hij wilde hunne petitie niet onverbiddelijk en bepaald afwijzen; maar hij verlangde dat de moeielijkheden, welke in den weg stonden, weggeruimd zouden worden, daar hij gevoelde dat het geen lichte

zaak was de slagboomen omver te werpen, welke tot hiertoe bescherming aan de groote massa der kolonisten verschaft hadden, en zich te wagen aan de gevolgen van hen zonder die bescherming te plaatsen tegenover een gezag, waarvan het misbruik onherstelbaar veel onrecht kon uitwerken.

De Hervormers in de Kolonie, wien deze inzichten van den Secretaris van Staat in 1842 werden medegedeeld, vonden het geen lichte taak bevredigend op de gestelde vragen te antwoorden. [1]) Er hadden voorvallen plaats gehad, die een schaduw wierpen over hunne vooruitzichten. Eenigen van de uitgewekene pachters in Natal en aan gene zijde van de noordelijke grens hadden hunne onderdanigheid opgezegd, en het was noodzakelijk, de eer en het gezag der Kroon met kracht van wapenen te verdedigen. Het zou geen goed gedaan hebben, het voorstel tot verandering der regeering in de Kolonie op dat oogenblik op het tapijt te brengen en te bediscuteeren; en eenigen tijd sluimerde de zaak.

In 1846 kwam het Whig-kabinet van Lord John Russell in Engeland aan de regeering, en de post van Secretaris voor de Kolonieën werd opgedragen aan Graaf Grey, zoon van den Graaf Grey, die als premier in 1831 de Reform Bill had doen aannemen, en wiens edele partijleus was: „de zaak van burgerlijke en godsdienstige vrijheid de geheele wereld door." Toen hij aan het bewind kwam bevond hij, dat van de zijde der kolonisten eene sterke begeerte naar vertegenwoordigende instellingen uitgedrukt werd, en hij beval Sir Henry Pottinger, die toen tot

[1]) Onder de burgers van Kaapstad, wier namen in 1842 aan de beweging ten gunste van eene vertegenwoordigende vergadering verbonden waren, waren: J. B. Ebden, H. Cloete, H. Ross, F. S. Watermeyer, J. Fairbairn, C. J. Brand, J. H. Hofmeyer, E. Norton, J. J. L. Sumts, S. Merrington, P. J. Denyssen, T. Ansdell, H. Watson, F. Still, G. Twycross, Kaptein van Reenen, A. Chiappini, Jun., H. C. Jarvis, J. C. Gie, W. E. Rutherford, G. W. Prince, B. Norden, J. Letterstedt, H. Sherman, W. G. H. Anderson.

Gouverneur van de Kaap benoemd was, zich op de hoogte te stellen van de inzichten van hen, die hem het meest geschikt voorkwamen om betreffende deze zaak advies te geven. Sir Henry Pottinger bleef niet lang genoeg in de Kolonie, om in staat te zijn overeenkomstig die instructiën te handelen; en zij werden daarom aan zijn opvolger, Sir Harry Smith, herhaald. Harer Majesteit's raadslieden gaven tamelijk rondborstig te verstaan, dat zij met de voorgestelde staatkunde ten sterkste ingenomen waren, en dat zij noch onwillig, noch bevreesd waren overeenkomstig haar te handelen. „Bij eene quaestie van zulk een aard, „schreef Graaf Grey, „konden eenige moeielijkheden met wijsheid het hoofd geboden en eenig gevaar geloopen worden, in vertrouwen op de hulpmiddelen, welke iedere beschaafde maatschappij, vooral eene van Britsche geboorte of oorsprong, altijd in zichzelve ontdekken zou om de gevaren te verhoeden, die onafscheidelijk verbonden zijn met maatregelen, welke op een of ander groot en vast beginsel van Waarheid en Rechtvaardigheid rusten."

Sir Harry Smith opperde geen bedenking aangaande het raadzame van de voorgestelde verandering. Hij had zelf opgemerkt, dat de stroom der openbare meening kalm maar onweerstaanbaar in de richting van vrije instellingen voortging. Hoewel hij bij zijne eerste landing verklaard had: „ik zal Gouverneur zijn," verzachtte hij de verklaring door zijn wensch uit te drukken, om het volk te regeeren door het volk, en door zijne bereidwilligheid te kennen te geven, om ten allen tijde hunne meeningen en voorstellen te ontvangen. Maar grensaangelegenheden vroegen eerst dringend zijne aandacht; en terwijl hij zich hiermede bezig hield, stelde hij de voorstellen van den Secretaris van Staat in handen van den Procureur-Generaal (Attorney-General), Mr. Porter, en verzocht hem zulk een algemeen plan van volksvertegenwoordiging te ontwerpen, als hem zoude toeschijnen de meeste voordeelen op te leveren en de meeste ongerieven te vermijden, welke aan de invoe-

ring van het stelsel van zelf-regeering in de Kolonie eigen zijn.

Onder de vele bekwame openbare dienaren, waarmede de Kaap begunstigd werd sedert zij een deel van het Britsche Rijk uitmaakte, was boven allen twijfel Mr. William Porter de uitstekendste. Hij vervulde de betrekking van Procureur-Generaal van Hare Majesteit van 1839 tot 1865; en gedurende dit lange tijdperk stelde hij het grootste belang in alles, wat betrekking had op de ontwikkeling van het land en het welzijn van zijne bewoners. Een man met een uiterst gebiedend uiterlijk, — rijzig, wel geproportioneerd en recht, — met een goed ontwikkeld en veelomvattend verstand, eene schitterende en overweldigende welsprekendheid, van eene onberispelijke rechtschapenheid, met een ruim hart en edelmoedige inborst, — oefenden zijne talenten, kundigheden en verheven karakter een hoogst weldadigen invloed op de bevolking in haar geheel uit. In het Regeeringsbewind, — voor de balie, — in den raad, — in opvoedkundige, godsdienstige of maatschappelijke bewegingen vonden de kolonisten altijd in hem eene vrijzinnige sympathie met de Kolonie en met henzelven. Toen daarom de quaestie van de invoering van Vrije Instellingen in handen van den Procureur-Generaal gesteld werd, was men ten zeerste overtuigd, dat de aspiraties van het volk ruimschoots in aanmerking genomen zouden worden, voor zooverre dit met de veiligheid en de welvaart van het land bestaanbaar was. De memorie, welke hij voor den Gouverneur gereed maakte, liet zich ten volle in met vele van de moeielijkheden, welke het hoofd geboden moesten worden; zooals of er twee onderscheidene wetgevende lichamen, één oostelijk en één westelijk zouden zijn; of er één of twee kamers zouden zijn; de bevoegdheid der leden en het kiesrecht. De voorgestelde verandering beschouwde hij als eene „proefneming," en wel als eene, welke niemand, dan een zeer onnoozel of een zeer optimistisch man, zonder angstvalligheid beschouwen kon. Maar hij

kwam tot het besluit, dat een Koloniaal Parlement moest toegestaan, en dit in den natuurlijken loop der dingen niet veel langer kon uitgesteld worden. De Constitutie, welke hij aanbeval, was één wetgevend lichaam voor het geheele land, — het wetgevend lichaam moest bestaan uit twee kamers, — de Eerste en de Tweede Kamer (Council en Assembly), — de Raad (Council) moest ten deele uit officiëele en ten deele uit verkozene leden, en de Assembly uitsluitend uit verkozene leden bestaan. Omtrent het belangrijke punt van het kiesrecht achtte hij het rechtvaardig en raadzaam, het stemmen onder het bereik van de meer verstandigen en nijveren van de kleurlingen te stellen, als een voorrecht dat zij zouden waardeeren, en als een voorrecht dat zij verdienden; en omdat, „door aan alle klassen, — aan degenen die boven en aan degenen die beneden hen stonden, — te toonen dat de positie van een mensch in dit vrije land niet bepaald werd door het toeval van zijn kleur, — alle standen van menschen zouden aangespoord worden hunne betrekkelijke posities te verbeteren en te handhaven."

Sir Harry Smith nam, bij zijne terugkomst in Kaapstad in Maart 1848, na zijne zegevierende rondreis door Kafferland, het Gebied van de Oranje-rivier en Natal, de inzichten en meeningen, in de memorie van den Procureur-Generaal uit elkander gezet, gereedelijk aan. Hij schreef terstond eene dépêche aan den Secretaris van Staat, waarin hij zeide: „alle staatkundige stelsels, vereischen herziening naar gelang zij zich ontwikkelen, en naar gelang de beginselen van ontwikkeling met toenemende kracht en toenemende geestdrift werken. De Wetgevende Raad wordt in deze Kolonie als mislukt beschouwd; en ik stel daarom een plan voor, dat ik voor stouter en te gelijker tijd voor wijzer houd; en daar alle Regeeringen tot welzijn des volks ingesteld zijn, zie ik niet in, wanneer ik tot ons voorbeeld het moederland neem, welks eerste Huis der

Gemeenten even ruw samengesteld was als dit zal zijn, — dat de maatregel als eene proefneming kan beschouwd worden." Middelerwijl vroeg hij naar de gevoelens van de andere leden van zijn Uitvoerenden Raad, — Mr. Montagu, Mr. Rivers, en Mr. Field; van den Opperrechter, Sir John Wylde, en van de Lagere Rechters, Mr. Menzies en Mr. Musgrave — die allen degelijke memories van hunne inzichten inleverden, en allen hierin overeenstemden, dat de tijd gekomen was, waarop Vertegenwoordigende Regeering tot de Kolonie moest uitgestrekt worden. Zijne Excellentie verzocht dientengevolge Mr. Porter eene concept–Constitutie te ontwerpen, welke, zoo zij door den Secretaris van Staat goedgekeurd werd, in eene Parlement's Akte, Raadsbesluit, of in eenvoudige Opene Brieven (Letters Patent), opgenomen kon worden, wat het meest voegzaam en passend werd geoordeeld, om aan de voorgestelde veranderingen wettige uitvoering te geven. Zij werd aan Graaf Grey opgezonden, met eene krachtige aanbeveling van den Gouverneur ter harer gunste, welke spoedig het goedgunstig antwoord uitlokte, dat Harer Majesteit's raadslieden tot het besluit gekomen waren, dat eene vertegenwoordigende Constitutie aan de Kaap verleend moest worden maar dat de juiste wijze, waarop zij ingericht moest worden, overweging zou vereischen.

De mededeeling van dit voornemen werd met de levendigste ingenomenheid ontvangen. Een nieuw tijdperk van staatkundige en maatschappelijke ontwikkeling scheen voor de Kolonie aan te breken. Maar dit schoon vooruitzicht werd onverwachts vernietigd door eene beweging, welke ontstond ten gevolge van de gedreigde invoering van veroordeelden uit het moederland, en de herschepping van de Kaap in eene straf–kolonie.

Graaf Grey zond in 1848 eene rondgaande dépêche aan de Gouverneurs der Koloniën en onder hen aan Sir Harry Smith uit, daar hij wenschte te weten of de inwoners geneigd zouden zijn, aan „politie–toezicht onderworpene ont-

slagen gevangenen (ticket–of–leave men)" te ontvangen. Voorstellingen van het gebrek aan geëvenredigde werkkrachten in de Kolonie waren tot hem gekomen, en hij meende dat een aantal van zich goed gedragende misdadigers, die tot deportatie veroordeeld waren, in staat zouden zijn werk te vinden en door hunnen arbeid in hun onderhoud te voorzien. De dépêche werd in November gepubliceerd, en terstond werden er memoriën en petities, welke het plan verwierpen, uit alle deelen van het land bij den Gouverneur ingediend en aan den Secretaris van Staat opgezonden. De gevoelens van de Kolonisten waren met dezelfde eenstemmigheid en beslistheid uitgedrukt in 1842, toen Lord John Russell aanbood een aantal „jeugdige misdadigers" in te voeren. En in 1846, toen er eene briefwisseling met Mr. Gladstone gevoerd werd, betreffende de vervaardiging van een breekwater in Tafelbaai, en het gebruik maken van den arbeid van veroordeelden bij de werken, — met de beperking dat zij, zoodra het voltooid was, verwijderd zouden worden, — verklaarde de Koloniale Regeering uitdrukkelijk, „geen voordeel, hetwelk uit een breekwater kon voortvloeien, zou opwegen tegen het kwaad, dat vermoedelijk uit de vermenging van de misdadigers met de bevolking ontstaan zou." De Kolonie was van hare eerste vestiging af vrij van de smet van vermenging met veroordeelden. Zij had nooit, uit Europa of van elders, een harer inwoners uit gevangenissen of strafgestichten ontvangen. En op geenerlei wijze, en onder geenerlei voorwaarde was haar volk geneigd te dulden, dat er zulk een blaam op zijn karakter geworpen werd.

Er was bezwaarlijk eene bezitting van het Britsche Rijk, welke minder geschikt was om eene bewaarplaats van veroordeelden te worden. De aard van het land, zoowel als de eenvoudige gewoonten der kolonisten, maakten het ten hoogste ongeschikt voor hunne invoering. Veiligheid van personen en eigendommen werd algemeen genoten. Misdaden en overtredingen werden bedreven, maar zij wa-

ren zelden van afgrijselijken aard. In den omtrek van de steden en dorpen dacht niemand er aan zijn deur te sluiten. In de binnenlandsche dristrikten kon men een honderd mijlen ver rijden zonder een politie-dienaar te zien; en men kon het gebied van de geheele Kolonie jaar op jaar doorreizen zonder de geringste moeielijkheid te ontmoeten of het kleinste voorwerp te missen. De hartelijke gastvrijheid van de pachters was geheel spreekwoordelijk. Aan het einde van een vermoeienden dag-rit kon een reiziger afstijgen aan de woning van een man, wiens naam hij niet kende, en van wiens bestaan hij tot op dat oogenblik onkundig was. Niettemin werd hij gewoonlijk ontvangen met eene uitnoodiging om te „ontzadelen", binnen te komen en uit te rusten; voedsel werd voor hem bereid, en een overtollige kamer of bed voor hem in gereedheid gebracht; en den volgenden morgen werd het hem niet vergund te vertrekken, vóór dat hij een kop koffij en op zijn minst een korst brood gebruikt had. Voor dit alles werd geldelijke belooning noch verlangd noch verwacht, en, zoo zij aangeboden werd, geweigerd. Zoodanig was de welwillendheid, die algemeeen onder dit onbedorven volk heerschte, en waarvan de listige plannen en bedoelingen van eene misdadige klasse van menschen spoedig misbruik zouden maken. En de toestand van de gekleurde bevolking en van de ingeborene stammen was zóó bijzonder, dat deze hen juist nog meer vatbaar maakte voor de kwade en gevaarlijke gevolgen van de vereeniging met menschen van een slecht karakter. Aan de grenzen en in het Binnenland was de massa der Inboorlingen het wilde leven nauwelijks te boven gekomen, en onder hen zouden eenige voortvluchtige boosdoeners lichtelijk de oude ondeugden van beschaafde volken invoeren en aan de bereids bandelooze eigenaardigheden van het barbaarsche ras toevoegen.

Zonder op eenig antwoord op zijne rondgaande dépêche te wachten, — en vóór dat het mogelijk was, dat de door de kolonisten zoo dadelijk genomene beslissing Engeland

bereikte, — besloot Graaf Grey zeer onverstandig een tweeden stap te doen. Tengevolge van den toestand van Ierland, door den druk van hongersnood en misnoegen, was een groot aantal personen wegens agrarische en andere misdrijven gevonnisd en tot deportatie veroordeeld. — De gevangenissen in het moederland waren vol; de strafkolonie op Bermuda was over-volgepropt; en uit Van Diemen's land kwamen vertoogen tegen het zenden van eenig groot aantal derwaarts. Het kwam in den Secretaris van Staat op, dat de Kaap de autoriteiten in het moederland uit hunne moeielijkheid kon helpen, door een matig aantal te ontvangen van dezulken, wier gedrag onder eene voorafgaande straf zoodanig was geweest, dat zij aanspraak hadden op de goedgunstigheid van bewijzen van voorloopig ontslag (tickets-of-leave). In weerwil van de belofte, welke hij in zijne officiëele mededeeling van Augustus gedaan had, dat de maatregel den kolonisten niet tegen hun zin opgedrongen zou worden, — gaf hij in de maand September 1848 bevelen tot overbrenging van 300 veroordeelden van Bermuda naar de Kaap, sommigen van welken als de *elite* (bloem) van de Iersche staatkundige misdadigers beschouwd werden; en ter zelfder tijd werd er, overeenkomstig de voorschriften der Rijkswet op de deportatie, een Koninklijk Raadsbesluit uitgevaardigd, waarbij de Kolonie verklaard werd een straf-station te zijn, evenals Van Diemen's Land, Norfolk-Eiland en Nieuw Zuid-Wales. [1])

Het bericht van dezen maatregel bereikte de Kaap eerst in April 1849. Het wekte de grootste ontsteltenis en verontwaardiging. „De Kolonie, kalm en stil als hare Tafelbaai gedurende eene zomer-windstilte, werd onmiddellijk na de verspreiding van het nieuws, dat men eene strafkolonie van haar dacht te maken, als diezelfde Baai wan-

[1]) Dit werd spoedig daarna gevolgd door een andere dépêche, gedateerd Maart 1849, welke Sir H. Smith berichtte, dat militaire veroordeelden van de Stations in Indië, China, Ceylon en Mauritius insgelijks naar de Kaap overgebracht zouden worden.

neer een sterke en onverwachte zuid-ooster op haar gevallen is." Openbare meetings en vergaderingen protesteerden tegen de beleediging en vernedering, waarmede de Kolonie bedreigd werd. Te Kaapstad werd een Anti-Veroordeelden Verbond gevormd, en correspondeerende lichamen in verschillende binnenlandsche distrikten georganiseerd, om de dreigende ramp door alle wettige middelen af te wenden. De Kolonisten in Albany brachten te Graham's Town hun besluit in schrift, om nimmer onder eenige termen of op eenige voorwaarden de invoering van veroordeelden toe te staan. De kooplieden van Port Elizabeth verklaarden hun onverwinlijken afkeer van de opneming „der verworpelingen en de uitvaagsels van de gevangenissen van Engeland," onder wat naam zij mochten aankomen. De oude kolonisten van Graaff Reinet zeiden, dat zij als rustig gezinde, trouwe onderdanen van de Kroon wenschten te blijven, maar dat zij den maatregel met zooveel angst beschouwden, dat zij, liever dan dezen te verduren, gereed waren naar de wildernissen van het binnenland te „trekken", wáár zij, aan welke ontberingen zij mochten blootgesteld zijn, nog konden hopen hun kroost in eenvoudige en eerlijke armoede deugdzaam groot te brengen. Van de Synoden, de predikanten en de gemeenten van iedere godsdienstige overtuiging stroomden den Gouverneur petities toe, waarin zij zijne Excellentie baden te „verhoeden, dat hun een kwaad overkwam, hetwelk hunne uitzichten voor tijd en eeuwigheid vernietigen zou." De Lord-Bisschop van Kaapstad riep zijne geestelijkheid op, en diende met de overigen een adres in. „Op *iederen* grond," zeide zijn lordschap, „kan er geen grootere misslag begaan worden, dan het zenden van veroordeelden naar deze Kolonie." — Het geheele land scheen als één man van dezelfde meening te zijn. —

Sir Harry Smith was in eene moeielijke positie. Op grond van Graaf Grey's eerste dépêche had hij aan de kolonisten verteld, dat het hun vrij stond te zeggen of zij

de veroordeelden wilden ontvangen of niet, en dat hij het in zijne macht had in de schikking te bewilligen, of de bedenkingen, welke door de bewoners geopperd mochten worden, mede te deelen. Nu werd er van hem verlangd die belofte te vervullen, en zóó de Kolonie voor de gevolgen van den verderfelijken maatregel van den Secretaris van Staat te bewaren. Deputaties uit de kolonisten smeekten hem, de landing van „ballingen" (gelijk de veroordeelden genoemd werden) te voorkomen, en de publicatie van het Koninklijk Raadsbesluit over dit onderwerp uit te stellen, totdat de beslissing van Harer Majesteit's Regeering, op het beroep door de kolonisten gedaan, bekend zou zijn. Eéne van deze deputaties bezocht hem op den 18den Juni. Mr. Ebden, voorzitter van het Anti-Veroordeelden Verbond was de woordvoerder. „Op Uwe Excellentie, als de vertegenwoordiger van onze Souverein," zeide hij, „beroepen wij ons in dit uur van nood en gevaar, om ons te beschermen tegen de zedelijke besmetting, waarmede wij bedreigd worden; geneigd als wij nog altijd zijn ons vast te klampen aan de hoop, dat gij, geleid door de inspraken van uw eigen hart en oordeel — terwijl gij in de eene hand het willekeurig bevel van den Secretaris van Staat, en in de andere hand de petities en vertoogen van het volk houdt — als de beschermer onzer rechten, die zich niet bekreunt om de verantwoordelijkheid in de uitoefening van uw goeddunken op den hals gehaald, niet zult aarzelen ons te bewaren voor en te verdedigen tegen de grootste vernedering en ellende, welke ons kunnen overkomen. Zijne Excellentie maakte, als een oud soldaat, die groot gebracht is in de school van onvoorwaardelijke gehoorzaamheid, zijn besluit bekend om zijne orders te gehoorzamen. „Deez dag", zeide hij, „is de jaardag van den slag van Waterloo. Gedurende vier en veertig jaren heb ik Hare Majesteit gediend — ik zeg het met trots; en ik had liever dat de Almachtige mij doodde, dan ongehoorzaam te zijn aan de bevelen

van Harer Majesteit's Regeering, en eene daad van openbare rebellie te plegen."

Men dacht dat de Wetgevende Raad tusschenbeide komen, en het schild van zijn wetgevend gezag over de kolonisten werpen kon. Dat lichaam was opgeroepen om in Juni te vergaderen tot afdoening van zaken. Het Gemeentebestuur van Kaapstad verzocht onmiddellijk, dat er een verordening mocht aangenomen worden, welke aan het plaatselijk bestuur de macht gaf, de ontscheping der veroordeelden te beletten. De Procureur-Generaal zeide hem, dat dit onmogelijk was. Niemand betreurde meer dan hij de daad van Graaf Grey; en op zijne plaats in den Raad beklaagde hij zich, èn als ambtenaar èn als mensch, bitter over de handelwijze van den Secretaris van Staat — die eerst voorgaf een onderzoek naar de stemming der kolonisten te doen, en daarop, terwijl hem die stemming onbekend was, en zonder er op te wachten, tot een forschen maatregel de toevlucht nam, welke ieder gevoelen onderdrukte. Maar hij liet niet toe, dat zijn gevoel zegevierde over zijn verstand. Als rechtsgeleerde had hij de Akten van het Parlement betreffende de deportatie ingezien, en hij achtte het onmogelijk voor den Raad het plaatselijk bestuur met eenige macht toe te rusten, welke eene rechtbank erkennen zou. Een Raads-bevel ingevolge eene Akte van het Parlement, zooals uitgevaardigd was — ging boven alles en was het hoogste, en eene verordening, welke in strijd daarmede door den Wetgevenden Raad aangenomen werd, zou louter scheurpapier zijn. Alles wat de Raad echter doen kon, deed hij; en dat was zijn besluit op te teekenen: „dat de invoering van veroordeelden schadelijk was voor het zedelijk welzijn en de belangen der Kolonie, — in strijd met de wenschen, — en er op aangelegd om het volk van Harer Majesteit's Regeering afkeerig te maken."

Terwijl deze beweging gaande was, kwam het lang verwacht en alvermogend Koninklijk Raadsbesluit aan, en werd onmiddellijk in de *Gazette* bekend gemaakt. De

kolonisten ontwaakten op zekeren morgen om te ontdekken, dat de Kaap de Goede Hoop op ééne lijn stond met de straf-kolonies van Australië. Dit diende om hunne oogen te openen voor de werkelijkheid en uitgestrektheid van hun gevaar. Het transport-schip met zijne lading van 300 veroordeelden kon nu vervolgens dagelijks verwacht worden; en wanneer deze eenmaal geland en verspreid waren, was het karakter van hunne vrije Kolonie verloren, en geen later-volgend geneesmiddel kon de smet van vermenging met veroordeelden van hare bevolking afwasschen.

Wat moest er gedaan worden? Het Anti-Veroordeelden Verbond van Kaapstad vaardigde terstond een adres uit, waarin het den Kolonisten aanraadde 1° door petities een beroep op de Koningin, op de beide Huizen van het Parlement en op het Engelsche volk te doen tot intrekking van het Koninklijk Raadsbesluit; en 2° hun tegenzin tegen de landing van de verwacht wordende scheepslading veroordeelden te toonen door het teekenen van eene „verbintenis", en door zich te vereenigen tot een heiligen bond van broederschap, welke weigerde de veroordeelde misdadigers te gebruiken of zich met één hunner te verbinden, en ieder, die de Regeering bijstond of hielp bij het landen, onderhouden of gebruiken van dergelijke misdadigers, koel te bejegenen en den omgang met hem te laten varen.

Op den 4den Juli had er eene krachtige uiting der openbare meening plaats. Er werd eene meeting in de open lucht op de Parade gehouden. Niettegenstaande eene allerongunstigste weersgesteldheid — de regen viel gedurende een groot deel van den tijd in stroomen neder — waren mannen van alle rangen en standen verzameld en stonden gedurende uren onder het meedoogenloos geweld van den storm — luisterende en met onstuimig gejuich antwoordende, terwijl elkander opvolgende sprekers eene reeks van besluiten voorstelden, ondersteunden en doordreven, welke eenstemmig aangenomen werden, en waaromtrent bepaald werd,

ze in eene petitie aan de Koningin en het Parlement van Groot-Brittannië samen te vatten.

De „Verbintenis" werd door de meeting aangenomen en door duizenden geteekend. Hare werking werd spoedig ontwaard en gevoeld. Daar de Gouverneur verklaard had, dat het noodzakelijk was dat de veroordeelden bij hunne aankomst aan land gezet en gehouden werden, totdat er instructies betreffende hunne bestemming uit Engeland kwamen, besloot de burgerij dat zij zou trachten het physisch onmogelijk te maken, dat zij landden of bleven. Het volk kwam overeen ieder te schuwen, die de Regeering hielp bij hunne ontscheping, door hen te verzorgen, te gebruiken, of eenige gemeenschap welke ook met hen te hebben. De banken en leen-maatschappijen kondigden aan, dat zij met zulke personen geen geldzaken zouden doen. De assurantie-maatschappijen zeiden hun hunne polissen op. Vendu-meesters weigerden eenige bezitting voor hen te gelde te maken. Koopers en verkoopers wilden niets met hen te doen hebben; en slachters, bakkers en het geheele leger van handwerkslieden en arbeiders besloten hun hun arbeid te weigeren. Behalve deze wijze van „lijdelijk verzet", lieten vele invloedrijke kolonisten, die in verschillende eervolle betrekkingen — zooals commissarissen van straatweg-maatschappijen, vrederechters, veldkornetten en anderen — aan de regeering verbonden waren geweest, hunne posten varen, als reden opgevende: de verandering van de Kolonie in een straf-station. De niet-officiëele leden van den Wetgevenden Raad deden afstand van hunne zetels, en de Regeering was buiten staat de noodige stemmen ter aanvulling te verkrijgen vóór het jaar verliep. Drie Heeren, die ter vervulling der vacaturen benoemd waren, werden aan het einde van hun eersten zittingsdag, toen zij de Raadkamer verlieten, door het volk mishandeld, met modder gegooid, hunne beeldtenissen werden verbrand en hunne bezittingen beschadigd. De rustverstoorders werden door eene geringe politie-macht spoedig uit elkander

gejaagd; maar de nieuwe wetgevers traden, na hunne ervaring van de ongenade des volks, achtereenvolgens af. Om hen, die bereid waren zich om de Regeering te scharen, aan te moedigen, was er eene officiëele kennisgeving uitgevaardigd geworden, dat personen, die leden „ingevolge de verbintenis", tijdelijk geldelijke voorschotten tegen goedgekeurden waarborg uit de Schatkist zouden ontvangen. Er werden tot dit doel £ 10.000 in Regeeringspromessen gereed gemaakt en aan den Thesaurier-Generaal verstrekt; maar tengevolge van het ontslag nemen van de Leden van den Raad, werd het onnoodig geacht volgens de kennisgeving te handelen, en werd er geen enkele uitgegeven.

Gedurende dit tijdperk van opgewondenheid won Sir Harry Smith den raad in van de Rechters en van zijn Uitvoerend Bewind, omtrent de beste middelen om de rust te herstellen. Hem werd geadvizeerd, dat gematigdheid de voorzichtigste maatregel was, welke genomen kon worden tegenover de zeer besliste en ondubbelzinnige stemming, welke het publiek aan den dag legde. Zijne Excellentie oordeelde het daarom raadzaam eene proclamatie uit te vaardigen, waarbij hij bekend maakte, dat hij bewijzen van voorloopig ontslag (tickets-of-leave) aan de verwacht wordende veroordeelden weigeren zou; dat hij hun niet zou toestaan te landen; en dat hij zorgen zou dat er schikkingen gemaakt werden, om hen aan boord van een schip of van schepen in Simon's Baai te houden, tot Harer Majesteit's besluit in antwoord op de vertoogen, welke er met betrekking tot hen waren ingediend geworden, ontvangen was.

Deze concessie van de zijde van den Gouverneur gaf groote voldoening. Men beschouwde het als een waarborg, dat Zijne Excellentie, met betrekking tot de algemeene begeerte, om het land te bewaren voor den schandvlek van vermenging met veroordeelden, gelijk hij hun gezegd had, op de zijde der kolonisten was. Maar er bestond nog een algemeen wantrouwen en achterdocht omtrent

Graaf Grey's laatste beslissing. Wat zou het zijn, indien hij, verbitterd door de oppositie tegen zijne maatregelen, aan de veroordeelden, wegens hunne lange opsluiting aan boord van het schip, volkomen genade verleende? Dan zouden zij als vrije mannen landen, en niemand kon hen tegenhouden. De nieuwsbladen gaven van week tot week eenige verhalen van de gedragingen der dollemannen van Botany-Baai en Van Diemen's Land. De landelijke bevolking had zich de waarschijnlijkheid afgeschilderd van benden „struikroovers", die van pachthoeve tot pachthoeve plunderden. Men schiep zich zóó de bangste vrees omtrent de toekomstige veiligheid van leven en eigendom; en men gevoelde, dat de bevolking standvastig en vereenigd moest voortgaan met te vragen, dat het schip met veroordeelden bij zijne aankomst zoo spoedig mogelijk uit de wateren van Zuid-Afrika weggezonden mocht worden.

De gisting, welke voor korten tijd was bedaard, brak in al haar oorspronkelijke kracht weder uit, toen in de maand September bericht werd, dat het schip *Neptune*, bevracht met 282 veroordeelden, in Simon's-Baai was aangekomen. Een luide gonggong verspreidde hare droevige alarm-toonen van het Stadhuis. De klokken van verschillende kerken luidden. De bevolking liep te zamen om de rapporten te ontvangen en te hooren van de „Waakzaamheid's Commissie," die naar Simon's Town afgezonden was om het „pest-schip" (zooals de *Neptune* genoemd werd) te bewaken, en deze berichtte, dat de voornaamste winkeliers en inwoners van die plaats bereid waren om als moedige mannen en trouw aan de zaak, waaraan zij zich verbonden hadden, te handelen. Het Gemeentebestuur van Kaapstad schreef terstond aan den Gouverneur, dat „het volk besloten had, dat de veroordeelden niet moesten, niet konden en niet zouden ontscheept, of in een van de havens der Kolonie gehouden worden." Zijne Excellentie antwoordde onmiddellijk, en drukte zijn diep leedwezen uit over den toon van hunne mededeeling, welke

hij meende dat de omstandigheden in zekere mate konden verontschuldigen, maar zeker niet rechtvaardigen, — en gaf te verstaan, dat het zijn plan niet was den officier, die met de bewaking der veroordeelden belast was, af te lossen vóór de ontvangst van de adviezen van den Secretaris van Staat, welke binnen eene maand of zes weken verwacht konden worden, en dat de *Neptune* intusschen, op dezelfde wijze als ieder ander schip, in Simon's Baai voor anker zou liggen.

Het geschil tusschen den Gouverneur en het volk bereikte nu eene crisis. Het Anti-Veroordeelden Verbond besloot: „dat het de plicht van alle goede en getrouwe onderdanen van Hare Majesteit is, dadelijk van af heden alle handelsverkeer met de Regeering, in welken vorm en onder welke termen ook, te staken, totdat het officiëel verklaard wordt, dat de *Neptune*, met de veroordeelden aan boord, zal vertrekken, zoo spoedig als alle voor hare reis noodzakelijke provisie aan boord gebracht kan worden; en dat alle verkeer en betrekking tusschen alle particuliere personen en Zijne Excellentie en hoofden van de departementen voor proviandeering van af heden zal nagelaten worden — zullende de kooplieden, vendumeesters, bakkers, slachters, winkeliers en alle andere goede en trouwe lieden alleen nering doen met zulke particuliere personen van welken zij weten en verzekerd zijn, dat zij in geene betrekking staan met deze departementen, van of door welke er misschien voldoende provisie verkregen zou kunnen worden, om tot voorwendsel voor het houden der veroordeelden te dienen. En dat er, daar de maatregelen, welke ten dien einde reeds genomen zijn, voor het dringende van het geval te traag werken, wordt aanbevolen, dat van dit oogenblik af alle winkels en magazijnen, als voor eene plechtige vasten, gesloten zullen zijn, behalve voor de levering aan particuliere en welbekende klanten, opdat Zijne Excellentie niet langer in twijfel moge verkeeren omtrent de onmogelijkheid, om de *Neptune* met hare veroordeelden binnen de grenzen der Kolonie te houden."

Er bestond verschil van meening over dezen uitersten maatregel. Sommigen meenden dat het doel, hetwelk allen beoogden, bereikt kon worden zonder de verbintenis verder, dan hare oorspronkelijke bedoeling, op te voeren. Zij oordeelden dat de verzekeringen door den Gouverneur gegeven zoodanig waren, dat zij het volk moesten overtuigen, dat hij nooit zou meêwerken tot de landing van veroordeelden in de Kolonie, en dat zij zonder zijne medewerking niet door zijne Regeering ontscheept konden worden. Deze waren geneigd om inderdaad te denken, dat alle verdere plaatselijke opwinding moest ophouden, uitgezonderd die voor de intrekking van het Koninklijk Raadsbesluit, hetwelk de Kolonie tot den rang van eene straf-kolonie verlaagd had. De voornaamste kooplieden deelden deze „gematigde" zienswijze, en onthielden zich van verder werkzaam deelnemen aan het Verbond, met welks doel zij echter altijd hunne sympathie betuigden.

Maar de groote meerderheid der inwoners hield zich standvastig aan de wijze van handelen, waartoe besloten was. De „verbintenis" werd in werking gebracht en de volks-geestdrift ten haren gunste was zoodanig, dat de Regeering al hare gewone kanalen van toevoer verstopt zag. Geen slachter wilde vleesch verkoopen, en geen bakker wilde brood leveren, en het Departement van Proviandeering (Ordinance Department) moest eene slachterij en bakkerij oprichten om de troepen te voorzien. De voorraad van het Commissariaat was beperkt, en zou door de voeding van bijna 2000 man spoedig uitgeput zijn geweest, zonder de bemoeiingen van eenige personen, die, openlijk de publieke opinie braveerende, ossen en schapen, en provisies meel en andere benoodigdheden verschaften. Zij, die zich eene dergelijke vrijheid van handelen veroorloofden, werden terstond „ingevolge de verbintenis" aangewezen en vogelvrij verklaard.

De toestand was zonder voorbeeld. De stemming was

zoo algemeen ten gunste van het verbond, dat zelfs eenig vermoeden van met de Regeering in betrekking te staan, of haar toevoer te bezorgen, iemand onder den ban van maatschappelijke excommunicatie plaatste. Alle omgang met hem werd opgegeven, tenzij hij zijn gedrag voor het publiek rechtvaardigde. Een vreemder soort van maatschappij was nooit bijgewoond. Het Anti-Veroordeelden Verbond vormde, gesteund door de vastberadenheid der bevolking, een volmaakt *imperium in imperio.* Zijne bijeenkomsten werden in het openbaar in de vergaderzaal van het Gemeentebestuur van Kaapstad gehouden. De handelingen aldaar werden aldus beschreven: „Onder de tegenwoordig zijnde personen bevinden zich misschien een dozijn handelaars, even zooveel grondbezitters, vijftig of zestig winkeliers en kooplieden, met een klein aantal geestelijken, rechtsgeleerden, geneesheeren, onderwijzers, uitgevers en andere leden van de verschillende klassen en bedrijven, welke de bevolking uitmaken. Vóór de aldus samengestelde vergadering verschijnen er iedere week, òf persoonlijk òf door vertegenwoordiging, personen van de meest verschillende beroepen, allen begeerig om zich te zuiveren van vermoedens van de zwaarste soort — vermoedens, welke het publiek, niet het Verbond, op hen geladen heeft. Nu is het een koopman, wiens nering plotseling verdwenen is; op een anderen tijd een kleinhandelaar, met wien niemand negotie wil doen; of een eenmaal bloeiend herbergier, wiens klanten hem geheel verlaten hebben. Somtijds worden een dozijn brieven en getuigenissen gelezen, om de reputatie van een Kaapstadschen winkelier, of een pachter, wiens woonplaats een honderd mijlen ver ligt, te zuiveren. Of misschien wacht de vertegenwoordiger van een land-distrikt, om eenige twijfelachtige voorvallen, welke binnen de grenzen er van plaats gegrepen en een donkeren schaduw over den goeden naam er van geworpen hebben, op te helderen. In ieder geval worden de verklaringen en het getuigenis

van de verdachte partij en zijne vrienden door de vereeniging met eene geduldige en ernstige aandacht, welke een rechtbank eer aan zouden doen, aangehoord. Maar indien de bewijzen voldoende bevonden worden, wordt er tot dat einde gestemd, en de vrijgesproken persoon wordt met hartelijk applaus weder in de rangen van zijne mèdeburgers verwelkomd."

De worsteling duurde tot het einde des jaars voort; maar de vastberadenheid des volks verflauwde op geene merkbare wijze. De voortdurende opgewondenheid was echter vreeselijk in hare uitwerking — daar zij den gang van handel en nijverheid stremde — persoonlijke vijandelijkheden in het leven riep — een geest van minachting voor het plaatselijk bestuur en van ontevredenheid over den moeder-staat verwekte. De „gematigde partij" vereenigde zich om deze redenen, ten einde den Gouverneur te smeeken zich te schikken naar de wenschen van het volk — de verantwoordelijkheid, ofschoon die ook zwaar wezen mocht, op zich te nemen en de *Neptune* naar de eene of andere plaats te zenden, wáár zij bevelen omtrent hare verdere bestemming kon afwachten. Maar Zijne Excellentie weigerde iedere concessie. Hij erkende de rampen, welke de koloniale maatschappij ter neerdrukten; maar hij weigerde af te wijken van wat hij het pad van wet en plicht achtte. Eenigen, die de handelingen van het Verbond veroordeelden, wekten hem op de oppositie met een sterken arm te onderdrukken, maar de raadslieden van Zijne Excellentie oordeelden wijselijk, dat het nemen van zulk een maatregel tegenover eene beweging, welke in haar oorsprong en aard zoo edel was, tot de treurigste gevolgen, en tevens tot nog ernstiger rampen leiden zou.

De Gouverneur zelf had intusschen al wat mogelijk was langs den weg van beroep op den Secretaris van Staat gedaan, om dezen tot wijziging van zijne verderfelijke staatkunde te brengen. In Mei, in Juli, in Augustus en wederom in September, schetste hij de stemming der kolonisten en be-

pleitte hunne zaak. In October schreef hij nog eens aan Graaf Grey: „ — Ik stel aan uw lordschap wederom voor en beveel haar nadrukkelijk aan, wat eene goede regeering als raadzaam voorschrijft, om een volk van welke natie of kolonie ook geen maatregel op te dringen, welke in het algemeen schadelijk voor hem is; en om deze reden bid ik uw lordschap wel is waar niet, dat de *Neptune* weggezonden moge worden (want ik twijfel er niet aan of dit zal geschied zijn vóór u deze letteren bereiken), maar dat het Koninklijk Raadsbesluit, waarbij deze Kolonie tot een straf-station is verklaard, ingetrokken worde, gelijk ik vroeger zoo dringend heb verzocht, met betrekking tot militaire- en burger-misdadigers, en dat de Kaap weder vrij worde van de vernedering eene straf-kolonie te zijn. Dan en niet eerder zullen vertrouwen, handel en voorspoed, door getrouwheid tot inspanning gedreven, even zichtbaar zijn als desorganisatie en wanorde op dit oogenblik.

Onder de opvolgende Secretarissen van Staat, wien de leiding van het Koloniaal Departement gedurende de laatste halve eeuw toevertrouwd was, stond niemand wegens bekwaamheid hooger aangeschreven dan Graaf Grey. Ongelukkiglijk werd zijne zienswijze sterk geinfluenceerd door de oude meeningen en herinneringen omtrent de richting, welke ten aanzien van de landen, die van het Koninkrijk afhankelijk waren, gevolgd moest worden. Theoretisch erkende hij, dat de kolonisten recht hadden op de vrijheid tot die zelf-regeering, waarom zij gevraagd hadden; nogtans deed hij in werkelijkheid voortdurend de autocratische controle van Downing Street in iedere handeling en ambtsverrichting, welke op hunne zaken betrekking had, gelden.

De vertoogen, welke het eerst uit de Kaap tot hem kwamen, betreffende zijn voorstel om haar tot een straf-kolonie te maken, wekten zijne verbazing en zijn toorn. De opofferingen in aanmerking genomen, welke Groot-Brittannië weinige jaren te voren ter verdediging van de Kolonie ge-

daan had, scheen het hem onredelijk toe, dat de inwoners eenig bezwaar tegen de staatkunde van het Rijk opperden. Die staatkunde streefde er naar, den veroordeelden de beste gelegenheid te geven om hun leven te beteren door hen over te plaatsen in een land, dat leed aan gebrek aan arbeiders; en als een belooning voor medewerking was beloofd, dat er door de Regeering van het Moederland ruimschoots gezorgd zou worden voor het zenden van vrije emigranten naar die plaatsen, welke hen opnamen.

Toen echter het vastberaden gedrag van de Kolonie krachtige en hartelijke sympathie bij eene partij in Engeland vond, en Sir C. Adderley in het Lager Huis, in Maart 1849, voorstelde dat het Harer Majesteit, „uit aanmerking van de achtbare fierheid en het zedelijk welzijn van het volk van Zuid-Afrika," behagen mocht te bevelen, dat de Kaap niet tot een vergaarbak van misdadigers gemaakt werd, gaf het hoofd der Regeering, Lord Russell, de verzekering, zoowel namens zichzelven, als namens den Secretaris van Staat, dat, indien de publieke opinie zich tegen deportatie naar de Kolonie bleef verzetten, er niet verder veroordeelden gezonden zouden worden.

Maanden verliepen, gedurende welke memoriën en beroepen tegen den maatregel het Koloniaal Ministerie toestroomden, en in de kolommen van de Engelsche pers hun weg vonden. Graaf Grey behandelde ze met kalme onverschilligheid. Hij was vol goeden moed, dat de beslissing, openlijk door den premier in het Lager Huis uitgesproken, de kolonisten van de vrees, welke opgewekt was, zou verlossen; en hij koesterde ten volle het denkbeeld, dat de kleine scheepslading veroordeelden, welke hij van Bermuda gezonden had, ontscheept en ontvangen zou worden; of dat, welke moeielijkheid er ook met betrekking tot hunne beschikking mocht gerezen zijn, die door de plaatselijke Regeering het hoofd geboden en voorzien zou zijn. Het kwam, tot aan het einde van de maand November 1849, niet

in hem op, dat er eenige noodzakelijkheid bestond om instructies naar de Kaap te zenden, welke de gisting konden verminderen. Toen kwam hij tot het inzicht van den zeer ernstigen staat van zaken, en het ijdele van zijne verwachting, dat de bewoners in zijn plan zouden berusten. Hij zag dat er geen andere weg was om de gepaste betrekkingen en gezindheden tusschen de Regeering en de Kolonie te herstellen, dan den misstap, dien hij eerst gedaan had, te herstellen. Hij deelde daarom aan Sir Harry Smith mede, dat de *Neptune* met hare lading naar Van Diemen's Land moest gezonden worden, en dat aan Hare Majesteit zou geadvizeerd worden, het Koninklijk Raadsbesluit, waarbij de Kaap tot eene straf-kolónie was verklaard, onmiddellijk in te trekken.

In de dépêche, waarin deze intrekking werd medegedeeld, schreef Graaf Grey: — „Met de inlichting, die nu vóór mij ligt, betreur ik het grootelijks dat die stap gedaan is. Had ik geweten hoe sterk het gevoelen was, dat aan de Kaap over deze zaak bestond, ik zou den maatregel, waartoe besloten werd, niet aangeraden hebben; maar, ik erken, ik verviel in de dwaling van te veronderstellen dat, welke ook het bezwaar mocht zijn, dat men tegen het ontvangen van misdadigers, als eene gewone praktijk, mocht koesteren, (een bezwaar dat, ik stem het gaarne toe, gegrond is op gevoelens, welke recht hebben om geeerbiedigd te worden) er onder de inwoners van de Kaap nog zooveel gevoel voor het algemeen belang van de Engelsche natie, waaraan zij juist zoo waarlijk edelmoedige hulp te danken hadden, en ook zooveel algemeene menschlievendheid jegens de ongelukkige lieden, om wien de moeielijkheid was ontstaan, zouden zijn, dat men er veilig op rekenen mocht, dat zij ten minste zonder tegenstand opgenomen zouden zijn. Dit is eene dwaling, welke ik erken en ten zeerste betreur."

Het verblijdende nieuws, dat het plan om de veroordeelden aan land te brengen, en de kolonie als een straf-

station te gebruiken, opgegeven was, bereikte de Kaap op den 12den Februari 1850, en werd onverwijld in de *Gazette* tot naricht van de bevolking bekend gemaakt. Het Anti-Veroordeelden Verbond vergaderde onmiddellijk voor de laatste maal; en onder de toejuiching van eene propvolle vergadering werden besluiten genomen, waarbij verklaard werd, dat het doel, waartoe het Verbond gevormd werd, bereikt was geworden, en dat de gewone betrekking en het verkeer met de Regeerings-Departementen terstond hervat zouden worden, om, gelijk men vurig hoopte, nimmer weêr verbroken te worden; terwijl men de gansche Kolonie geluk wenschte met de gunstige uitkomst van den langen strijd, waarin zij gewikkeld was geweest; en eerbiedig zijne innige dankbaarheid aan de Goddelijke Voorzienigheid betuigde, voor de „vlekkelooze zegepraal", welke hunne angstige pogingen, om het karakter van hun geliefd land te beschermen, bekroond had.

De aldus door de vereenigde Engelsche geestkracht en Hollandsche vastberadenheid van de Kaapsche bevolking behaalde overwinning bleef in haren invloed niet beperkt tot Zuid-Afrika. Zij diende om de handen der Australische kolonisten te sterken in het geschil, dat volgde tusschen hen en het moederland over de vraag omtrent de beschikking over zijne misdadigers, en hetwelk niet opgegeven werd vóór dat in 1853 Harer Majesteit's Secretaris van Staat, de Hertog van Newcastle, het besluit der Regeering bekend maakte, om de deportatie van veroordeelden geheel en al te laten varen, en het tegenwoordig stelsel van straf-dienstbaarheid in het moederland aan te nemen

Onder de mannen, die in dien tijd van nood der Kolonie vooraan stonden, was Mr John Fairbairn. Bij den aanvang van zijn loopbaan, toen hij den strijd voor de Vrijheid der Pers streed, verklaarde hij dat het zijn doel was, „dit land een geschikt land voor vrije mannen te maken of te helpen maken." Als dagbladschrijver wijdde hij zich aan dit werk van 1824 tot 1860. Gedurende

dit lange tijdperk oefende de kracht van zijn bekwaam en verlicht geschrijf in de *Commercial Advertiser* een grooten opvoedenden en verheffenden invloed op de Kaap en hare bevolking uit. Welke verbetering op maatschappelijk, stoffelijk of staatkundig gebied men ook maakte, hij was óf de ontwerper en bevorderaar, óf de hartstochtelijke verdediger er van, — terwijl hij altijd de krachten der bevolking opwekte, aanzette of leidde ter vorming en bevestiging van de verschillende vrije instellingen van het land.

Toen Graaf Grey, door zijne snelle gedaante-verwisseling van raadvrager in gebieder, decreteerde dat de Kolonie een straf-station zoude zijn, zag Mr Fairbairn den arbeid van zijn leven met vernietiging bedreigd, daar een stroom van misdadige besmetting spoedig het land zou bedekken, welke in hare gevolgen even noodlottig zoude zijn als de Doode Zee, welke met hare lijkmassa de Oude Steden bedekte. Zijne onverzoenlijke vijandschap tegen het decreet sprak hij in gloeiende bewoordingen als deze uit: „Het is inconstitutioneel en in strijd met de overeenkomstige wijselijk–ingerichte gebruiken van het moederland — daarom protesteeren wij er tegen. Het is onrechtvaardig, en daarom verzetten wij er ons tegen. Het is gevaarlijk, en wij richten slagboomen er tegen op. Het is vernederend, en daarom willen wij liever sterven, dan er ons aan onderwerpen.” Hij was de bezieling van het Anti-Veroordeelden Verbond van zijn eerste begin tot zijn einde; en de invloed van dat lichaam was grootendeels toe te schrijven aan het vertrouwen, door hetzelve gesteld niet alleen in zijne wijsheid, om het op den besten weg voor de bereiking van zijn doel te leiden, maar ook in zijn onvermoeiden ijver en zijne onwankelbare standvastigheid als leider. Aan sommige van hunne handelingen, stemde hij toe, was eene onnoodige uitgebreidheid gegeven; maar hij drong er op aan, dat men met hen iets door de vingers zou zien. „Als Kolonie,” zeide hij, „staan wij aan den rand van volkomene vernietiging, en bij zelf-verdediging zijn wij

gerechtigd al de middelen te gebruiken, welke in onze macht zijn, zelfs al geven wij aanstoot aan de voorstanders van de wet en van de kroon. Maar ik geloof dat de voorstanders van de wet en van de kroon over de geheele wereld den weg, dien wij gekozen hebben, zullen goedkeuren en bewonderen; zij zullen zeggen: „gij hebt gedaan wat recht is, en indien gij in zulk een dreigenden nood enkele misslagen begaan hebt — dwalen is menschelijk, wij vergeven het u."" Toen de crisis van de worsteling kwam, bleek zijne onwankelbare onverschrokkenheid het duidelijkst. Men werd bedreigd met politieke vervolgingen en persoonlijk geweld, maar hij deinsde nooit terug. Eene crimineele vervolging werd niet beproefd; allerwaarschijnlijkst zou zij mislukt zijn, daar er te dier tijd geen jury gevonden zou zijn geworden om de populaire handelingen te veroordeelen. Maar er werd eene civiele actie ingesteld, — één van de partijen, waarop de ban ingevolge „de verbintenis" toegepast was, eischte £ 5.000 vergoeding voor schade, welke haar in hare zaken door de samenwerking van het Verbond berokkend was. [1]) De Procureur-Generaal zette met al zijne rechtsgeleerde scherpzinnigheid en machtige welsprekendheid het geval aan; maar de advocaat der gedaagden, Mr. Brand (later Sir C. J. Brand, de eerste Voorzitter van de Assembly) opperde de moeielijke en gewichtige quaestie over de bevoegdheid van het Opperste Gerechtshof, om de zaak in behandeling te nemen. De Gouverneur had in het openbaar verklaard, dat de rechters hem hunne meening over de zaken, welke de bevolking in gisting brachten, medegedeeld hadden. Dit werd als een voldoenden grond aangevoerd om hen te wraken; en Mr. Brand bracht verscheidene muffe boeken en autoriteiten

---

[1]) *Vide* Rechtsgeleerde Rapporten van het geval „J. Letterstedt *v.* Rev. G. Morgan, John Fairbairn, Sutherland, Bergh en Van Reenen," Leden van het Anti-Veroordeelden Verbond. —

bij, die bewezen dat de oude Hollandsche en koloniale wet voorzag in:

„That worst of ills, a vengeance-breathing judge,
Who to his luckless suitor owes a grudge.” [1])

De gemaakte exceptie bleek afdoende te zijn. Ofschoon twee leden van de rechtbank begeerden voort te gaan met het hooren van het rechtsgeding, weigerde de derde rechter (Mr. Musgrave) dit te doen. Hij gevoelde dat de rechtsbedeeling, als de vrouwelijke kuischheid, niet alleen zonder smet, maar ook zonder blaam behoorde te zijn. En hij erkende dat, volgens eene gewoonte in de Koloniën van de Kroon in zwang, de Gouverneur de Rechters van het Hof geraadpleegd had over de moeielijkheid, welke ontstaan was over het wegzenden van de *Neptune*. Tegenover deze verklaring oordeelde de Procureur-Generaal, dat het het beste was voor de waardigheid van het Hof en het welzijn van het publiek de verdere behandeling te staken, en werd de rechtsvordering geheel opgegeven.

Vele jaren later, toen de verbittering over de oneenigheid en de partij-strijd door dit groot geschil gewekt, voorbij gegaan en vergeten waren, erkende de Procureur-Generaal, Mr. Porter, op welsprekende wijze de vele groote diensten door Mr. Fairbairn aan de Kolonie bewezen.

„In hem,” zeide hij, „erkennen wij den man, die meer dan eenig ander in leven zijnde man gedaan heeft, om het peil van het denken en voelen over geheel Zuid-Afrika te verhoogen. Hij maakte het welzijn van zijne landgenooten tot zijne levensstudie; en hunne zegenbeden en hun dank volgen hem tot zijn graf.” —

---

[1]) Die ergste van alle rampen, een naar wraak dorstend rechter,
Die een wrok tegen zijnen ongelukkigen beklaagde koestert.” —

„But strew his ashes to the wind
Whose voice or pen has served mankind.
And is he dead whose glorious mind
Lifts thine on high?
To live in hearts we leave behind
Is not to die." — [1])



[1]) Strooi vrij de asch van hem, wiens stem of pen de menschheid heeft gediend, in den wind. En is hij wel dood, wiens edele geest den uwen verheft? Te leven in de harten, die wij achterlaten, is niet te sterven.

IX.

De Strijd om de Constitutie van 1853.

1850—1854.

Verlevendigde begeerte naar zelf-regeering — Constitutie ontworpen door een Comité uit den Geheimen Raad — Verkiezing van Leden voor den ouden Wetgevenden Raad — Botsing tusschen de verkozene en de officiëele Leden — Beroep op Engeland — Debatten in het Rijks Parlement — Verwarde toestand van de Kolonie in 1851—52 — Voorstellen tot bondgenootschap en scheiding — Oppositie van de behoudslui tegen de Verordeningen der Constitutie — Beraadslagingen over het Parlementaire Kiesrecht — Komst van Gouverneur Sir G. Cathcart en Luitenant-Gouverneur Darling — Ziekte en dood van Mr. Montagu — Verandering van Ministerie in Engeland — Herziening van de Verordeningen — De Constitutie door Koninklijke Raadsbesluiten bekrachtigd — Ontbinding van het oude Wetgevend Lichaam — Bijeenkomst van het eerste Parlement.

De lang-gekoesterde begeerte van de Kaapsche kolonisten naar het voorrecht van zelf-regeering was aangewakkerd door den goeden uitslag der Anti-Veroordeeldenbeweging. De omstandigheden schenen op dat tijdstip gunstig voor de verwezenlijking van hunne wenschen. De aanvoerders van al de partijen in Engeland waren, meer of minder, overtuigd dat de Britsche bevolkingen, welke in verschillende deelen der wereld gevestigd waren, noch hare volkomene ontwikkeling bereiken, noch voortdurend aan het moederland gehecht konden gehouden worden, zonder de ver-

gunning van eene ruimere mate van vertegenwoordigende en constitutioneele Regeering, dan haar tot hiertoe was toegestaan geworden. Volgens deze overtuiging en dit grondbeginsel handelende, kondigde Lord John Russell, bij de opening der zitting van het Rijks Parlement in 1850, openlijk de voorgenomen vrijzinnige en milde staatkunde der Regeering, met betrekking tot verschillende onderhoorigheden der Kroon, aan en gaf te kennen, dat onder de koloniën, waaraan vrije instellingen verleend zouden worden, de Kaap de Goede Hoop was.

De vorm der aan te nemen Constitutie werd ontworpen door een Comité uit Harer Majesteit's Geheimen Raad (Privy Council), na zorgvuldige overweging van al de geschriften en minuten, welke in 1848 door den Gouverneur uit de Kolonie opgezonden waren. Het plan, dat werd aanbevolen, was dat er één AlgemeenWetgevend Lichaam voor de geheele Kolonie zijn zou, en dat dit bestaan zou uit drie afdeelingen — een Gouverneur, eene Eerste Kamer (Legislative Council), en eene Tweede Kamer (Representative Assembly). — In plaats dat de Eerste Kamer (Council) eene aangestelde zou zijn, werd er voorgesteld dat het kies-beginsel op hare samenstelling toegepast, maar dat zij gekozen zou worden door eene andere klasse van kiezers, dan die waardoor de Tweede Kamer (Assembly) gekozen werd, en voor langeren tijd. Dat er geene officiëele leden in een der Kamers zijn, maar de Rijk's Ambtenaren het recht van spreken, evenwel niet van stemmen hebben zouden. De vaste posten van de Civiele Dienst moesten gedekt worden door een bepaald gedeelte van de Inkomsten, op dezelfde wijze als de Civiele Lijst van het moederland uit een bepaald gedeelte van de Staatsschuld gevonden wordt. Het Wetgevend Lichaam moest echter volle macht hebben om, door wetten in den gebruikelijken vorm, de bestemming van deze gelden te wijzigen.

De langen tijd te voren door Lord Stanley voorziene moeielijkheden in de practische werking van Vertegen-

woordigende Instellingen, door den afstand, welke een groot deel van het uitgestrekte grondgebied der Kolonie van den zetel der Regeering scheidde, werden ten volle erkend door de leden van het Comité uit den Geheimen Raad, die verklaarden dat zij alleen weerhouden waren om te advizeeren, dat de Kolonie moest verdeeld worden, door de beslist tegenovergestelde opinie van de plaatselijke ambtenaren van de uitvoerende en rechterlijke macht, wier persoonlijke kennis van het land hen beter in de gelegenheid stelde om te oordeelen, dat er geen bouwstoffen voor twee Wetgevende Lichamen aanwezig waren. Het Comité meende echter dat, indien bevolking van de Oostelijke Distrikten aanmerkelijk toe mocht nemen, de verdeeling later te eeniger tijd kon plaats hebben, — zoo het Wetgevend Lichaam, dat gekozen zou worden, dit wenschelijk oordeelde. En ten einde het ongerief, waaraan die vertegenwoordigers, die op het land woonden, inmiddels bloot zouden staan, zooveel mogelijk te verminderen, werd er aanbevolen om de reis- en andere onkosten der leden te betalen, en een zoo groot mogelijk deel der publieke zaken aan de gemeente- en andere plaatselijke besturen toe te vertrouwen, en geen gelegenheid voorbij te laten gaan om de organisatie van deze besturen te verbeteren; en aan het Algemeen Wetgevend Lichaam alleen die soort van zaken over te laten, welke, in den volsten zin van het woord, van algemeen belang voor de geheele Kolonie waren.

De dus ontworpen hoofd-beginselen van de nieuwe Constitutie werden samengevat in Opene Brieven (Letters Patent), door Hare Majesteit in Mei 1850 uitgevaardigd, waarbij goedgunstiglijk „aan de Kaap-Kolonie een Parlement wordt veleend, met het recht om wetten te maken in het belang van den vrede, de welvaart en de goede Regeering van de Volkplanting.” Deze Opene Brieven machtigden tezelfder tijd den Gouverneur, om met de hulp van den ouden Wetgevenden Raad eene Verorde-

ning te ontwerpen voor het samenstellen van het Parlement, het vaststellen van de bevoegdheid van kiezers en leden van de distrikten, welke vertegenwoordigd moeten worden, en van andere zaken, waaromtrent men onmogelijk tot eene voldoende beslissing kon komen, zonder meer nauwkeurige plaatselijke kennis, dan in Engeland te verkrijgen was. De Verordening zou echter niet in werking treden, vóór zij door Hare Majesteit goedgekeurd en zoo noodig verbeterd was.

De Gouverneur, Sir Harry Smith, ontving instructies, dat de oude Wetgevende Raad de bijzonderheden van het nieuwe Wetgevende plan moest regelen. De Raad was onbeheerd, zoo niet werkelijk ontbonden geweest, sedert het aftreden van de niet-officiëele leden, tijdens de spanning van de Anti-Veroordeelden beweging, en moest nu op nieuw gevormd worden. [1]) Als Instelling was hij in miskrediet gekomen. Er bestond een algemeene tegenzin, om een ambt ingevolge het zuiver aanstellingssysteem aan te nemen, en onder de bestaande omstandigheden voorzag men groote moeielijkheden, om geschikte personen tot het bekleeden der openstaande zetels te bekomen. De Gouverneur besloot, na zijnen Uitvoerenden Raad geraadpleegd te hebben, eene soort van volksverkiezing toe te passen. Hij meende dat het aan de werkzaamheden van den Raad eene betere ontvangst bij het publiek zou verzekeren, en te gelijker tijd eene voorbereiding zou zijn voor de uitoefening der rechten, welke weldra aan het volk verleend zouden worden, indien hij zich op de Kolonie verliet, en de voornaamste gemeenteraden in de steden en de afdeelings-commissiën voor de wegen op het land uitnoodigde, de namen van vijf personen, die zij zouden wenschen dat tot Leden van den Wetgevenden Raad be-

[1]) Slechts één van de benoemde leden, Mr. Cock van Kowie, Albany, behield zijn zetel gedurende en na deze beweging; hij bleef op zijn post in belang van het deel van het land, waarin hij woonde.

noemd werden, in te zenden. Uit de opgegeven namen stelde hij zich voor diegenen te benoemen, die het meeste aanspraak hadden op het vertrouwen van de verschillende klassen en distrikten, welke de geheele Kolonie uitmaakten.

De uitslag van dezen maatregel was, dat de vijf Heeren, die door het grootse getal gemeenteraden en commissiën voor de wegen aanbevolen werden, uitstekende Liberalen en Koloniale Hervormers bleken te zijn, t. w.: — Advocaat C. J. Brand, Sir A. Stockenstrom, Mr. F. W. Reitz, Mr. J. Fairbajrn, en Mr. J. H. Wicht. De Gouvernenr koos van dezen de eerste vier en in plaats van den vijfde benoemde hij Mr. Godlonton, – een invloedrijk inwoner van Graham's Town, en gedurende vele jaren de bekwame redacteur van, en de verdediger van de grensaangelegenheden in *Het Graham's Town Journal*, – om, zooals hij meende, aan de Oostelijke distrikten een billijk aandeel in de vertegenwoordiging te geven. Deze afwijking van de orde der verkiezing stelde een deel van het publiek te leur, ofschoon zij de goedkeuring van de meerderheid van de raadslieden van Zijne Excellentie wegdroeg, op grond dat zij de aanspraken van een afgelegen, maar hoogst belangrijk deel der Kolonie erkende.

De aldus samengestelde Raad kwam in September te Kaapstad bijeen, en de Gouverneur verklaarde in zijne openingsrede, dat ééne van de voornaamste doeleinden, waartoe de leden te zamen geroepen waren, was het aannemen van de Verordening, welke de grondslag van de nieuwe Constitutie moest uitmaken. Gedurende korten tijd ging alles eensgezind. De ontworpen Verordening werd in comité overwogen, en verschillende punten, – waaronder het belangrijke punt betreffende het kiesrecht, hetwelk vastgesteld werd op het bezitten gedurende twaalf maanden van een eigendom ter waarde van 25 £, – werden besproken en eenstemmig aangenomen. Het eenig verschil van meening ontstond alleen over de vraag naar de bevoegdheid der leden van de Eerste Kamer (Upper House); daar de

officiëele en benoemde leden beiden voor eene hoogere bevoegdheid, dan de verkozene leden stemden. De Raad dus in partijen van zeven en vier verdeeld zijnde, ontwaarden de volksvertegenwoordigers, dat zij eene belangrijke minderheid uitmaakten. Hunne verhouding tot de meerderheid werd niet verbeterd door eene discussie, welke ontstond over de door den Gouverneur gedane benoeming, in den loop waarvan de Secretaris Mr. Montagu, als zijne meening uitsprak, dat deze vier leden alleen door den invloed, door eene partij in Kaapstad op de verkiezingen uitgeoefend, in den Raad gekomen waren. De crisis van de botsing kwam echter toen, na eene veertiendaagsche zitting, de behandeling van eenige algemeene zaken aan de orde werd gesteld. Het aannemen van de begrootingen werd door de officiëele leden als noodzakelijk geoordeeld, voor zooverre als de Gouverneur gedurende een jaar of langer zonder eenig Wetgevend gezag de uitgaven voortgezet had. De verkozene leden opperden bedenkingen. Zij beweerden dat zij in den Raad gekomen waren, om de verordeningen voor de invoering van vertegenwoordigende instellingen te ontwerpen, en tot niets anders. Zij beschouwden zichzelven onbevoegd, om te beschikken over één duit van het geld van het volk, hetwelk met hunne verkiezing bedoelde de samenstelling van het Parlement, waarvóór al deze zaken gebracht zouden kunnen worden, te bespoedigen. „De Constitutie, en niets dan de Constitutie," was hun wachtwoord. Toen men tot stemmen overging, werden zij met eene meerderheid van acht tegen vier overstemd. Zij verlieten daarop onmiddellijk hunne zetels en verwijderden zich. De Raad werd op deze wijze, door gebrek aan het wettig ledental, tot een toestand van werkeloosheid gebracht. De werkzaamheden namen een einde, en de Wetgevende machinerie kwam nogmaals tot stilstand.

De Gouverneur bevond zich in eene onaangename positie. Daar hij de onmogelijkheid om op nieuw den Raad samen te stellen gevoelde, gaf hij de poging daartoe op; maar om

aan den wensch van den Secretaris van Staat, dat de Constitutie zonder verwijl zou voltooid worden, te voldoen, verzocht hij de overblijvende, officiëele en niet-officiëele leden, eene commissie te vormen, om de overweging der zaak te hervatten, wáár het Comité uit den Raad haar had laten varen, en eene Verordening op zulk eene wijze te ontwerpen als zij, indien zij de wetgevende macht bezaten, bereid waren aan te nemen. De Commissie nam onmiddellijk zitting, en vóór nog eene week verloopen was bracht zij een rapport uit, dat hunne aanbevelingen bevatte. Dit rapport werd openbaar gemaakt, en het publiek in het algemeen uitgenoodigd zijn oordeel er over mede te deelen in petities, welke de Gouverneur op zich nam aan den Secretaris van Staat op te zenden. Zijne Excellentie meende dat Graaf Grey, met zulk eene inlichting vóór zich, het uitvoerbaar en verkieslijk zou achten voor de invoering van vertegenwoordigende instellingen te zorgen, door eene in Engeland uit te vaardigen akte.

Middelerwijl werd de maatregel, welke door de leden die zich vewijderd hadden, genomen was, algemeen goedgekeurd. Een aanmerkelijk deel van het volk was doordrongen van het denkbeeld, dat, daar de Kolonie reeds rijp was voor vertegenwoordigende instellingen, de oude Wetgevende Raad terstond moest opgeheven, en vervangen worden door eene Vertegenwoordigende Vergadering; en de daad van de HH. Stockenstrom, Brand, Fairbairn, en Reitz werd beschouwd als een middel om dit te bespoedigen. De gemeenteraad en de inwoners van Kaapstad verklaarden in eene openbare vergadering, dat zij den stap goedkeurden, welken zij, die zich verwijderden, hadden gedaan, en verzochten deze Heeren, als een blijk van vertrouwen, zulk eene Constitutie te ontwerpen, als zij het beste voor de Kolonie oordeelden. Zij deden dit in een geschrift, hetwelk den naam van de „Zestien Artikelen” ontving, en dat, uitgezonderd in de punten van de bevoegdheid der Leden van het Hoogerhuis, en hunne verkiezing door de Kolonie in haar geheel in plaats

van door distrikten, in hoofdzaak niet veel verschilde van de bijzonderheden van het plan, dat door de officiëele Commissie ontworpen was. Dit ontwerp werd openbaar gemaakt en door het geheele land verspreid, door middel van de uitgebreide en goed georganiseerde machinerie, welke de vrienden der Hevorming in werking hadden. De plaatselijke comité's, welke de Anti-Veroordeelden beweging in het leven had geroepen, waren in ieder distrikt ijverig in de weer om hunne plannen te bevorderen. De „Zestien Artikelen" van de voorgestelde Constitutie werden, tegelijk met adressen aan de Koningin, waarin werd verzocht dat zij, zonder verdere verwijzing of verwijl, de sanctie van Hare Majesteit mochten ontvangen, in openbare vergaderingen, welke, gelijk gezegd werd, het negen-tiende gedeelte der koloniale bevolking vertegenwoordigden, aangenomen en goedgekeurd. In deze vergaderingen werd er ook besloten, Sir A. Stockenstrom en Mr. Fairbairn naar Engeland af te vaardigen, om „de rechten en belangen der kolonisten vóór het Britsche Parlement en volk te verdedigen," en hunne ijverigste pogingen aan te wenden om de onmiddellijke invoering van den nieuwen Regeeringsvorm te verkrijgen.

Tegen het einde des jaars werden er andere gebeurtenissen bekend, waardoor de aandacht in Engeland op den toestand van zaken aan de Kaap werd gevestigd. De Gaika-stammen aan de Kaffer-grenzen deden den Britschen troepen in de Boomah Pass den oorlog aan, en vermoordden de kolonisten in de militaire dorpen van Auckland en Woburn, in het Chumie Basin; en dit werd spoedig gevolgd door den afval en opstand van tal van Hottentotten langs de grenzen. Beide de staatkundige en militaire moeielijkheden der Kolonie waren het onderwerp van herhaald onderzoek, en van eenige belangrijke debatten in het Rijks-Parlement gedurende de zitting van 1851. Mr. Adderley, die de zaak voor de kolonisten opnam, stelde een adres aan de Kroon voor, waarbij men verzocht dat

er eene Commissie, gelijk aan de Commissie van Onderzoek, welke in 1823 uitgezonden werd, naar Zuid-Afrika mocht afgevaardigd worden. Lord John Russell, de Premier, bestreed de motie en diende een amendement in, dat het onderzoek zou opgedragen worden aan een Comité uit het Lager-Huis. Dit Comité hield zitting en stelde een onderzoek in, voornamelijk aangaande de betrekkingen met de Kaffer-stammen op de grenzen, maar maakte, ten gevolge van het rekken der zaken tot het einde der zitting, en van den „omvang en moeielijkheid" van het onderwerp, geen rapport. De Kaapsche afgevaardigden werden door het Comité gehoord, en drongen aan op de onmiddellijke invoering van die vertegenwoordigende instellingen, waarnaar het volk haakte. Mr. Fairbairn advizeerde, dat de beste weg, welken men volgen kon, zoowel voor het bevredigend beheer van de zaken binnen de Kolonie, als voor het herwinnen van de genegenheid van hen, die over de grenzen wenschten te trekken, was het vestigen van eene goede Regeering.

„Door eene Vertegenwoordigende Vergadering, welke voortdurend werkzaam is," zeide hij, „zult gij in staat zijn de waarheid omtrent den toestand van Zuid-Afrika te weten te komen, en van lieverlede tot een gezond staatkundig systeem te geraken; maar vóór dat dit geschied is, kunt ge u geen voorstelling vormen van hetgeen er gebeurt. Geen mensch weet het; het is een te uitgestrekt veld, dan dat eenig mensch al de inlichting zou erlangen welke noodig is. Misschien dat zij, die de kennis hebben, haar voor zich houden, en daar zijn er waarschijnlijk verscheidenen, die er belang bij hebben feiten achter te houden en geschiedenissen te verzinnen. Zoodat, alles te zamen genomen, er voor het tegenwoordige geen andere weg is om geheel op de hoogte te komen, dan eene openbare Regeering aan de Kaap, wáár alle partijen steeds kunnen gehoord worden, evenals in dit land, en wáár ieder bericht openbaar gemaakt zou worden en terstond personen vinden, in staat om inlichtingen te geven. Gij zoudt dan in de

gelegenheid zijn om ingelicht te worden omtrent de te nemen richting, en gij zoudt de kolonisten tevreden gesteld hebben, daar zelf-regeering achting voor zichzelven wekt, en de verschillende standen met elkander vereenigt.”

In het Hooger–Huis werd er over de geheele staatkunde van Graaf Grey met betrekking tot de Kolonie, en meer bijzonder tot de vertraging in het ten uitvoer leggen van de Constitutie, welke door Harer Majesteit's Opene Brieven verleend was, eene scherpe en gerekte discussie gevoerd. Het onderwerp werd door Graaf Derby aan de orde gesteld, en de reputatie en het bestaan van Lord Russell's Kabinet hing nauw samen met den uitslag. Het Ministerie verklaarde in zijne verdediging, dat niets vaster stond dan het besluit van de Regeering, om vertegenwoordigende instellingen aan de Kaap in te voeren; maar het gaf aan de leden van den plaatselijken Raad, die zich teruggetrokken hadden, de schuld van het oponthoud, dat had plaats gehad, en het gaf te verstaan dat het noodig achtte, dat men zich hield aan het plan, dat daaromtrent oorspronkelijk was vastgesteld, dat er namelijk door het bestaande Wetgevend Lichaam van de Kolonie verordeningen aangenomen zouden worden, waardoor de ontworpen Constitutie in werking kon gebracht worden.

Onder den drang van dezen staat van zaken, werden er instructies aan den Gouverneur van de Kaap gezonden, dat hij geen tijd moest laten verloren gaan om den ouden Wetgevenden Raad weder aan te vullen tot het getal, dat vereischt werd om de ontworpen Verordeningen te overwegen en dienaangaande te beslissen; en tot aanmoediging van die Heeren, tot wien hij zich om hulp tot het vervullen der vacante plaatsen mocht wenden, werd er medegedeeld, dat zij zich aan weinig verantwoordelijkheid zouden blootstellen, daar de Verordeningen, tot welker aanneming zij opgeroepen zouden worden, niet verbindend konden worden, vóór zij door de Koningin in Rade bekrachtigd waren, en dat Hare Majesteit zich zelve zoo ruime vrijheid om ze te

veranderen voorbehouden had, dat, wanneer zij bij de ontvangst onvolkomen bleken te zijn, er alle noodige veranderingen in gemaakt konden worden. Korten tijd hierna namen vier nieuwe niet-officiëele leden, de H.H. Hawkins, Arckoll, Christian en Moodie, de benoeming voor de openstaande zetels in den Raad aan, welke daarop onmiddellijk weder bijeenkwam, en vóór het einde van het jaar werden haar de concept-Verordeningen, welke door Harer Majesteit's Regeering in gereedheid gebracht waren, tot het in werking stellen van het nieuwe Parlement, voorgelegd.

De Kolonie verkeerde op dat tijdstip in een zeer onrustigen toestand. Oorlog en rebellie heerschten langs de grenzen, en langs de grens-linie van Kafferland. De afval van de Hottentotten in het Oosten verwekte eene ongegronde vrees in enkele deelen van het Westen, dat de gekleurde rassen van plan waren op te staan. De Gouverneur, Sir Harry Smith, leidde als opperbevelhebber de beweging der troepen te King William's Town; Mr. Montagu, de Koloniale Secretaris, was als hoofd van het Uitvoerend Bewind, *de facto*, Gouverneur in Kaapstad, en zijne verhouding tot een aanmerkelijk deel van het publiek was verre van aangenaam. De agitatie voor „de Constitutie en niets dan de Constitutie" had de maatschappelijke breuk, welke de onzalige veroordeelden-quaestie het eerst veroorzaakt had, verwijd. Ook bestond de onvermijdelijke botsing tusschen hen, die het oude stelsel wenschten te handhaven, en hen, die het wenschten te hervormen. Door eenige beambten en hunne aanhangers werd de volksbeweging beschouwd als van gevaarlijk democratischen aard te zijn, welke streefde naar omverwerping van de Regeering. Het publiek van den anderen kant was doordrongen van het denkbeeld, dat de beambten het oude bureaucratische *régime* zoolang mogelijk wenschten te handhaven, en dat zij alle middelen in het werk stelden om het goedgunstig besluit van Hare Majesteit, om den kolonisten een aandeel te geven

17*

in het bestier van hunne eigene zaken, te vertragen, zoo niet onbepaald te verschuiven.

Onder de kolonisten zelven heerschte er met betrekking tot het nieuwe Regeerings-systeem geen volstrekt volmaakte eenstemmigheid. Door de populaire leiders van de Hervormingspartij werden de concept-Verordeningen dankbaar ontvangen, als eene zeer vrijzinnige installatie van eene constitutioneele Regeering, welke, zoo zij door hunne tegenstanders niet verminkt of bedorven werd, hen in staat zou stellen geleidelijk ieder gebrek te verhelpen. Maar er was een gedeelte dat een Federaal-stelsel voorstond, volgens hetwelk Zuid-Afrika in vier provinciën moest verdeeld worden — namelijk de Westelijke en Oostelijke Provinciën van de Kaap de Goede Hoop, de Souvereiniteit van de Oranje-rivier en Natal, ieder in het bezit van een afzonderlijk bestuur, dat volledig was in al de afdeelingen voor plaatselijke doeleinden, en vereenigd onder één algemeen gouvernement voor zaken van algemeen belang. Een gedeelte van de Oostelijke distrikten daarentegen pleitte met geweld en aanhoudend voor scheiding; dat zij een wetgevend lichaam moesten hebben, afgescheiden van dat van het Westen, of dat de zetel der Regeering onder hen moest zijn. Port Elizabeth en Uitenhage onthielden zich op dien grond van alle deelneming aan de verkiezing van vertegenwoordigende leden voor den Raad. En de leden uit Graham's Town, de H.H. Godlonton en Cock, die in de officiëele commissie zitting hadden en hielpen bij het ontwerpen van de concept-Verordening, dienden aan het einde van hunne werkzaamheden een protest in, dat 31 bezwaren tegen den voorgestelden vorm van regeering bevatte, omdat deze niet voorzag in het afzonderlijk en onafhankelijk toezicht en bestier door de Oostelijke bewoners van hunne eigene zaken.

Bijna al de benoemde leden, die opgeroepen waren om de vacante zetels in den weder uit de dooden opgewekten Wetgevenden Raad te bezetten, waren Conservatieven, en

werkelijk gekant tegen de invoering op dat tijdstip van een vertegenwoordigenden regeeringsvorm. Hunne handelingen openbaarden spoedig hun opzet, om de vaststelling er van te vertragen. Lord Grey's concept-Verordeningen kwamen in 1851 aan, en werden opgezonden naar Kaffraria, om te vernemen wat er meê gedaan moest worden. Zij kwamen van den Gouverneur terug, en werden formeel voor de eerste maal in November gelezen. Er werd een tusschenruimte van twee maanden vóór het plaats hebben der tweede lezing, in Februari 1852, vastgesteld; en toen werd voorgesteld, dat de quaestie zou uitgesteld worden tot na het einde van den oorlog, waarin het land gewikkeld was. De niet-officiëele leden waren allen deze meening toegedaan. De officiëelen waren verdeeld — drie van hen, de Procureur-Generaal (Mr. Porter), de Auditeur-Generaal (Majoor Hope) en de Ontvanger der Belastingen (Collector of Customs) (Mr. Field) waren van oordeel, dat het openbaar belang, de persoonlijke eer van Harer Majesteit's ministers en van Hare Majesteit zelve, alle er mede gemoeid waren, dat de Constitutie zoo spoedig mogelijk in werking zou gebracht worden. Van den anderen kant deelden de Koloniale Secretaris (Mr. Montagu) en de Thesaurier-Generaal (Mr. Rivers) de inzichten van de niet-officiëele leden. Het was opmerkelijk, dat Mr. Montagu slechts twee jaar vroeger in een memorandum over dit onderwerp geadvizeerd had, dat, welke ook hare schaduwzijde ware, eene constitutioneele Regeering aan de Kolonie toegestaan moest worden, en dat, hoe eerder zij ingevoerd werd, de landelijke bevolking te eerder, alleen door het uitoefenen harer voorrechten, tot eene gewillige en verstandige vervulling van de plichten, welke haar daardoor opgelegd werden, zou opgeleid worden. Maar de omstandigheden, welke in 1848 gunstig en geëigend schenen voor de voorgestelde verandering, kwamen hem in 1851 juist het tegenovergestelde voor. De agitatie over de veroordeelden- en constitutioneele quaestie had, verbeeldde

hij zich, nationale vooroordeelen en anti-Engelsche gezindheden in het leven geroepen, en hij was van oordeel dat er in den tegenwoordigen toestand der Kolonie behoorlijke omzichtigheid in acht genomen moest worden door het vaststellen van zulk eene beperking, welke aan de Britsche Regeering een billijk gezag en aan de Engelsche kolonisten krachtdadige bescherming zou schenken. Zoolang deze niet verzekerd was, smeekte hij om van de verandering verschoond te blijven, en hij schreef aan Zijne Exellentie, den Gouverneur, verzoekende van al de verantwoordelijkheid voor de gevolgen van het doorzetten ontheven te worden, daar hij geloofde dat er waarschijnlijkheid van openbare rustverstoring in den hachelijken staat van zaken op dat oogenblik bestond. Sir Harry Smith antwoordde terstond uit zijn kamp te King William's Town: — „Ik verlang, dat de Wetgevende Raad tot de beraadslaging over deze Verordeningen, als een Regeeringsmaatregel, overga, iedere bepaling eene opene quaestie latende. Ik ducht veel grooter moeielijkheden voor de Regeering van uitstel, dan van doorzetten. Mij is door Harer Majesteit's Regeering gelast voort te gaan, en mijne eigene meening stemt met de raadzaamheid van dat bevel in. Ik zie geen enkele reden tot vrees voor openbare rustverstoring . . . .

Onder geen omstandigheden, echter, meen ik dat een oorlog op de grenzen — en hij is op dit oogenblik niets meer — een reden tot het uitstellen van het verleenen van eene vertegenwoordigende Regeering kan opleveren."

Dit stellige bevel en voorschrift bepaalden dadelijk het gedrag van den Raad. De tweede lezing van de Verordening werd als een „Regeerings maatregel" aangenomen, terwijl de vijf officiëelen, hiertoe ambtshalve verplicht, er voor, en de vier niet-officiëele leden er tegen stemden. De beraadslaging over de verschillende bepalingen werd hierop voortgezet, en daar deze door den Gouverneur verklaard waren „opene quaesties" te zijn, was er veel discussie en

verschil van meening over enkele daarvan. De niet–officiëele leden maakten bezwaar tegen den census van £ 25, als staande deze gelijk met algemeen stemrecht, en in deze richting werden zij ondersteund door Mr. Montagu, die, ofschoon hij één van degenen geweest was, die oorspronkelijk den lagen census voorstelden, dezen nu beschouwde als gevaarlijk en strekkende om de onrust en de spanning, welke er tusschen de pachters en de gekleurde bevolking bestond, te verhoogen. De Auditeur–Generaal, de Procureur–Generaal en de Ontvanger der Belastingen verzetten zich ieder op zijn beurt tegen dit amendement, hetwelk zij oordeelden dat er op aangelegd was om de Constitutie in haar hartader te treffen. Mr. Porter onderscheidde zich voornamelijk in het debat door zijn partij kiezen voor en verdedigen van de burgerlijke rechten van den armen man, en beweerde dit te doen als een Behouder in den meest waren zin van het woord, van orde, van bezit, van vrijheid, van alles wat te behouden wenschelijk is. Zijne redevoering kenmerkte zich door de edele gedachte en gelukkige inkleeding, welke zijne welsprekendste voordrachten onderscheidden. „Deze census van £ 25," zeide hij, „is voor mij een *sine qua non*. Indien gij voornemens zijt de verwachting van de gekleurde bevolking te verijdelen — indien gij voornemens zijt de hoop te dooden, dat vertegenwoordigende instellingen in eensgezindheid en welwillendheid in werking zouden komen, — indien gij voornemens zijt den wind te zaaien en den storm te oogsten — indien gij voornemens zijt aan dit volk te zeggen, dat gij vreest hem in het voorrecht der Constitutie te doen deelen, en zóó in hunne harten die vrees voor wetgeving door ééne bepaalde klasse te wekken, welke zij zoo geneigd zijn te koesteren — indien gij voornemens zijt dit alles te doen, zal ik, wat mij betreft, bereid zijn deze concept–Verordening in stukken te scheuren, en terstond de geheele zaak te laten varen. — Welk kapitalist behoeft te vreezen, dat hij door de vertegenwoordigers der

kleurlingen eene enkele penning van zijne hypothecaire gelden, en welk grondbezitter dat hij een enkele morgen van zijn land verliezen zal? Noch de gezindheid, noch de macht bestaat, om eenige soort of mate van dergelijke rampen te veroorzaken. Maar kan een billijk man met hetzelfde vertrouwen zeggen, dat in een Parlement, waarvan de vertegenwoordigers der kleurlingen uitgesloten zijn, en waarin zij zichzelven niet kunnen doen hooren, hunne rechten geen gevaar loopen geschonden te worden; dat door zulk een Parlement niets gedaan zou kunnen worden, dat nadeelig is voor de vrijheid van dien arbeid, waardoor de kleurling zichzelven en zijn huisgezin onderhoudt? Gij zegt, dat gij voor de rechten van het bezit moet waken. Ik stem het u toe. Het was om voor die rechten te waken, en om zelfs eerbied te toonen voor de bezorgdheid van het bezit, dat eene kiesbevoegdheid voor de leden van het Hooger-Huis werd vastgesteld. Waakt dan op dezelfde wijze voor het recht op persoonlijke vrijheid en op de vrijheid van arbeid, en toont zelfs eerbied voor de ongegronde vrees met betrekking tot deze dingen. Laat de kleurling, die zich goed gedraagt, gevoelen dat hij, als het ware, aandeel in de kolonie heeft; dat hij niet behandeld wordt als een vreemdeling of een verschoppeling, een schurk of een vagebond, maar als een lid van de familie – een kind van den huize; en dan zal de verzoeking, om zijn toevlucht tot onwettige handelingen ter afwending van dreigende rampen te nemen, weggenomen zijn. Het bezit wordt beschermd in het Hooger-Huis. Zoo de kleurlingen over het algemeen weinig vast eigendom te beschermen hebben, zij bezitten eene andere soort van eigendom, tot bescherming waarvan zij in staat gesteld moeten worden. Zij hebben hun arbeid te beschermen; zij hebben het recht te beschermen, om hun werk naar hunne eigene markt te brengen en het voor hun eigen prijs te verkoopen; zij hebben het recht te verdedigen, om het meest mogelijk gebruik te maken van al de krachten van verstand en

lichaam, welke God hun gegeven heeft; zij hebben zichzelven te verdedigen tegen drukkende wetten op landloopers, welke er op berekend zijn hen tot gedwongen arbeid te noodzaken; en, waar zij dit alles te beschermen hebben, bezitten zij verstand genoeg om de mannen te kennen, die hen zouden onderdrukken, zoo zij niet beteugeld werden, en de menschen, die hen verdedigen en hunne partij kiezen zouden." —

Niettegenstaande Mr. Porter's welsprekend beroep, werd de census, welken hij bepleitte, met eene meerderheid van acht tegen drie stemmen verworpen; en werd er een voor in plaats gesteld, waarbij het kiesrecht alleen werd toegekend aan hen, die een eigendom van £ 50 bezaten — of aan personen, die een huur van £ 10 betaalden, of een jaarlijksch salaris van £ 50 ontvingen, of de helft van deze som, zoo daarbij gezorgd werd voor kost en inwoning. Er werden ook andere amendementen voorgesteld — één daarvan verdubbelde de kiesbevoegdheid voor leden van den Wetgevenden Raad; een ander hief de bepaling op welke personen, die winstgevende ambten onder de Kroon bekleedden, van het stemmen bij verkiezingen uitsloot.

De dus geamendeerde concept–Verordeningen waren ter nauwernood door den Raad aangenomen, toen er gewichtige wijzigingen in het *personeel* van de plaatselijke Regeering plaats grepen. In Maart 1852 volgde Sir G. Cathcart Sir Harry Smith als Gouverneur en Opperbevelhebber op; en, daar hij zich gedurende eenigen tijd met de leiding van den oorlog moest bezighouden, werd Mr. (later Sir Charles) Darling aangesteld tot Luitenant–Gouverneur, belast met de speciale taak van het burgerlijk bestuur. — Mr. Montagu werd door ongesteldheid genoodzaakt de Kolonie met verlof te verlaten, en zijne plaats als Koloniaal Secretaris werd tijdelijk vervuld door Mr. Southey.

Mr. Montagu verwijderde zich slechts om een jaar later

in het moederland te sterven. Het gewicht en de inspanning van het hem opgedragen werk, om gedurende den Kaffer-oorlog het bewind te voeren – de bezorgdheid welke hij gevoelde met betrekking tot de voorgestelde constitutioneele veranderingen — zijne gevoeligheid, dat het getij der volksgunst zich tegen hem zou keeren, dewijl hij door eenigen ondersteund, en door anderen verkeerd begrepen werd, — alles droeg bij om zijne kracht te overspannen, en zijne gezondheid hopeloos te verwoesten. Toen het pijnlijk bericht van zijnen dood in de Kolonie aankwam, werd het als een openbare ramp gevoeld. De politieke oppositie, welke verwijdering veroorzaakte tusschen hem en anderen, die even vurig waren in de verdediging van hunne eigene inzichten in het algemeen welzijn, verdween terstond, en de groote diensten, welke hij aan het land bewezen had, werden door allen erkend. Hij had als de opper-uitvoerende ambtenaar der Kolonie van 1843 tot 1852 gearbeid, en gedurende deze negen jaren waren zijne talenten, ijver en administratief genie niet slechts in zijne ambtsbezigheden, maar ook in de ijverige bevordering van werken van algemeen nut ten toon gespreid. Door zijn richtig financiëel beheer loste hij eene opgehoopte schuld af, en bracht de verschillende onderdeelen van de civiele dienst in een vroeger ongekend krachtigen toestand. Hij voerde een uitmuntend systeem voor de tucht en behandeling der misdadigers in, waarbij voor hunne zedelijke verbetering gezorgd, en te gelijker tijd hun arbeid aan het algemeen nut dienstbaar gemaakt werd. Maar het maken van wegen en bruggen, en het aanleggen van wegen door het gebergte, welke in alle richtingen nieuwe bronnen van welvaart en voorspoed ontsloten, was het hoofdwerk, waarmede zijn naam op de eervolste wijze en onvergankelijk in Zuid-Afrika verbonden is. —

In het moederland hadden ook staatkundige veranderingen plaats. In 1852 was het Whig-Ministerie, onder Lord Russell, dat sedert eenigen tijd gaandeweg zijne

aanhangers verloren had, in de minderheid en trad af; en de Conservatieven, onder Graaf Derby, kwamen kortstondig aan het roer. Sir John Packington was Secretaris van Staat voor de Koloniën, toen het afschrift van de Verordeningen, welke aan de Kaap aangenomen waren, tegelijk met Mr. Darling's rapport daarop, in Engeland aankwam. Sir John gaf te verstaan, dat het het gevoelen van Harer Majesteit's raadslieden was, zooals het dat van hunne voorgangers was geweest, dat de nieuwe Constitutie in werking gebracht moest worden zoo spoedig mogelijk dat bestaanbaar was met de behoorlijke overweging der moeielijkheden, waarmede de loop der gebeurtenissen de zaak omgeven had. En, vóór dat men met betrekking tot den tijd tot een beslissing kwam, werd het oordeel van den Gouverneur, Sir George Cathcart, ingewonnen omtrent de quaesties van den census, de verdeeling der Kolonie, en de verplaatsing van den zetel der Regeering, zoo de kolonie niet verdeeld werd.

Middelerwijl moest het Derby-Kabinet plaats maken voor het Coalitie-Ministerie, dat zich gevormd had onder Lord Aberdeen, en de Hertog van Newcastle nam de zegels van het Koloniaal departement. In Maart 1853 maakte hij bekend, dat het Ministerie besloten had de Koningin in Rade te advizeeren, de Constitutie-Verordeningen, behoudens zekere herziening en amendementen, te bekrachtigen. Onder deze amendementen was de algemeene quaestie over het Parlementaire kiesrecht. Harer Majesteit's raadslieden oordeelden het billijk, weder te keeren tot de basis, welke oorspronkelijk in de Kolonie voorgesteld en goedgekeurd was, de census van £ 25. Te gelijkertijd keurden zij de bepaling goed, om het stemrecht te verleenen naar verhouding van salaris of loonen van een zeker bedrag. Deze beslissing, verklaarde men, was genomen ingevolge van hunne ernstige begeerte, dat al Harer Majesteit's onderdanen aan de Kaap, zonder onderscheid van rang of kleur, door één band van gehechtheid en algemeen

belang vereenigd zouden zijn, en van hunne overtuiging, dat de uitoefening van politieke rechten, door allen zonder onderscheid genoten, zouden blijken eene van de beste wijzen te zijn om dat doel te bereiken. Over de quaestie van het verleggen van den zetel der Regeering werd geen bijzondere aanwijzing gedaan, daar de Gouverneur het in zijne macht had het Parlement op zulk eene plaats te doen samenkomen, als het openbaar belang eischte. Wat betreft de scheiding, was men van oordeel, dat er geen middelen bestonden, om twee afzonderlijke en voldoend talrijke Wetgevende Lichamen te vormen; en op grond van zuinigheid en staatkunde achtte men het noodzakelijk bij den aanvang een vereenigd Parlement te hebben, om zóó de verschillende opinies en begeerten van de vertegenwoordigers der geheele Kolonie, in zaken welke met hare algemeene belangen in verband stonden, als in één brandpunt samen te trekken.

„Er blijft mij nu slechts over te verzekeren," schreef de Hertog van Newcastle, „dat Harer Majesteit's Regeering, bij het overzenden naar de Kolonie van de Kaap de Goede Hoop van Verordeningen, waarbij een van de liberaalste constituties verleend wordt, waarin eenige Britsche bezitting zich verheugen mag, gedreven wordt door de ernstige begeerte om den grondslag te leggen voor instellingen, welke de zegeningen en voorrechten, zoowel als de welvaart en macht van de Britsche natie in Zuid-Afrika kunnen brengen; en om, terwijl zij den naijver van somtijds met elkander in strijd zijnde rassen wegneemt, de veiligheid en den voorspoed te bevorderen, niet slechts van hen, die van Britschen oorsprong zijn, maar van al de onderdanen der Koningin, opdat zij zich kunnen vereenigen tot het groote, algemeene doel, — den vrede en de ontwikkeling der Kolonie." —

In het begin van 1854 ging Sir George Cathcart naar Engeland, om de hooge en eervolle betrekking van Adjudant-Generaal bij het leger te aanvaarden, waartoe het der

Koningin behaagd had hem te roepen; en vóór het einde van het jaar vond hij een ontijdigen, maar hoogst roemrijken dood op het slagveld van Inkerman in de Krim. Vóór zijn vertrek van de Kaap had hij den Kaffer-oorlog gelukkig geëindigd, en gewichtige maatregelen tot handhaving van den vrede aan de grenzen genomen. De onderscheidende kenmerken van de heerschende staatkunde waren — de militaire bezetting van Britsch Kaffraria onder eene regeering, die afgescheiden was van, maar ondergeschikt aan die van de Kaap; de vestiging van het hoofdkwartier der troepen op een punt in de onmiddellijke nabijheid van het rechtstreeksch grensgebied (Graham's Town werd bij den aanvang tot dat doel gekozen), onder een opperbevelhebber, wiens gezag zich ook over het leger in Britsch Kaffraria uitstrekte; het vestigen langs de distrikten Victoria Oost en Queen's Town van een aantal krachtige en moedige kolonisten, voor wie de hoofdvoorwaarde, om in het bezit van de hun vrij geschonken pachthoeven te blijven, was dat zij ten allen tijde gereed zouden zijn om, op de sommatie der Regeering, te wapen te komen; — de verdrijving van de oproerige Kaffer–opperhoofden en stammen over de grenzen en de vestiging van Fingoes en anderen, op wier getrouwheid men zich verlaten kon, in de onmiddellijke nabijheid er van; – de vorming van een korps bereden politie, welks moed en werkdadigheid wel beproefd was onder zijn kommandant, Walter Currie; – en eindelijk de herschepping van eenige der Oostelijke distrikten in een Luitenant-Gouvernementschap, terwijl de officier, die het bevel over de troepen voerde, Luitenant–Generaal Jackson, met de macht bekleed werd om in sommige civiele zaken rechtspraak te doen, in ondergeschiktheid aan het algemeene gezag van den Gouverneur van de Kolonie.

De taak van het algemeen bestuur der zaken rustte, tot een opvolger van Sir George Cathcart aankwam, op Luitenant–Gouverneur Darling; en Mr. Rawson W. Rawson, die den post van Thesaurier en Betaalmeester–

Generaal te Mauritius had vervuld, ontving de vaste benoeming tot Koloniaal Secretaris. Op den 13den October 1853 werd de oude Wetgevende Raad formeel ontbonden — terwijl de Luitenant-Gouverneur opmerkte, dat deze instelling, gebaseerd op het beginsel van vertegenwoordiging door verkiezing van de Kroon, verre van ongeschikt was voor den toestand van overgang, welke noodzakelijk geacht werd voor de verwisseling van den absoluten regeeringsvorm, welke eertijds heerschte, met het systeem van vertegenwoordiging door het volk, dat de Kolonie op het punt was in te voeren.

De verkiezingen voor het nieuwe Parlement volgden spoedig; en op den 1sten Juli 1854 had de openingsplechtigheid plaats in de zaal van het Gouvernements-Huis te Kaapstad, waarbij de Vertegenwoordiger der Koningin, Mr. Darling, aan de verzamelde leden verklaarde: „Ik verheug mij dat het oogenblik gekomen is, waarop ik, door de voltooiing van de wetsbepalingen der Constitutie, in den naam en ten bate van de Kroon, in staat gesteld word u, als de vertegenwoordigers van Harer Majesteit's trouwe onderdanen van de Kaap de Goede Hoop, in Parlement vergaderd, te begroeten".

X

Parlementaire Regeering.

1855—1861.

Sir George Grey's plannen tot zedelijke onderwerping van de Kaffer-stammen — Verdediging van de grenzen — Onverwachte gebeurtenissen: — De misleiding in zake het dooden van vee — Gebrek en hongersnood in Kafferland — Gevangenneming van het opperhoofd Macomo — Veldtocht tegen Kreli — De werkzaamheden van het eerste Parlement — Het voorstel van den Vrijstaat tot Bondgenootschap, en Sir George Grey's ontwerp van eene bondgenootschappelijke Unie — Zijne terugroeping en herbenoeming — Prins Alfred's bezoek — Sir George Grey's aanstelling voor Nieuw-Zeeland — De algemeene strekking van zijne Staatkunde in Zuid-Afrika.

Het was een geluk voor het eerste Kaapsche Parlement, den raad en de hulp van een uiterst bekwaam en ervaren bestuurder, als Gouverneur en Opper-Commissaris, te hebben. In 1854 verkoos de Hertog van Newcastle Zijne Excellentie Sir George Grey tot opvolger van Sir George Cathcart. Hij was vroeger, als Luitenant Grey, een van de opnemers van Westelijk Australië geweest. Hij was daarna achtereenvolgens Gouverneur van Zuid-Australië en van Nieuw-Zeeland geweest, en had groote bedrevenheid, tact en bekwaamheid in den omgang met de oorspronkelijke bewoners van deze landen aan den dag gelegd. In Nieuw-Zeeland inzonderheid was hij zeer gelukkig geweest met het winnen van de inboorlingen en met hen te bewegen, hunne oorlogzuchtige bedrijven te laten varen,

en vreedzame gewoonten aan te nemen. Deze ervaringen gaven den besten waarborg voor zijne geschiktheid voor gelijke taak, de beschaving van de wilde stammen van Zuid-Afrika.

Sir George Grey maakte, spoedig na zijne aankomst, een tocht door een groot gedeelte van de Kolonie, en Kaffraria, den Vrijstaat, en Natal, en maakte gedurende zijne reis van de gelegenheid gebruik, om persoonlijken omgang met de verschillende klassen der bevolking te hebben, zoowel als om zich te overtuigen van de eigenschappen van het land, en de staatkundige betrekkingen van de kolonisten met de naast hen liggende inboorlingen te leeren kennen. Hij deelde daarop aan de Regeering in het Moederland en aan het Koloniaal Parlement het staatsbeleid mede, hetwelk hij zich voorstelde te volgen. Hij verzocht Groot-Brittannië terstond, £ 40.000 per jaar bij te passen tot dekking der kosten van het uitvoeren van openbare werken, het in stand houden van opvoedings- en weldadigheids-instellingen, en het bevorderen van beschaving onder de Kaffer-stammen. De som mocht groot schijnen, zeide hij, maar zij was vrij onbeduidend, vergeleken met de oorlogskosten van eene maand. Na inlichting van het Commissariaat-Departement was het hem gebleken, dat de kosten van den laatsten Kaffer-oorlog geweest waren naar den maatstaf van £ 1.000.000 per jaar, behalve een aanzienlijke toelage uit de militaire middelen van het Rijk. Het werk, dat hij zich voorstelde tot stand te brengen, kon, meende hij, acht of tien jaar vereischen, maar hij koesterde de hoop, dat het de rust van het land bewaren, en Groot-Brittannië van den voortdurenden angst en onkosten verlossen zou, welke de grenzen van de Kaap gedurende een zeer lang tijdsbestek veroorzaakt hadden. Het plan, dat hij beoogde, was — invloed te verkrijgen over al de stammen, die de grenzen der Kolonie bewoonden, van Britsch Kaffraria oostwaarts tot Natal, door ze te gebruiken aan openbare werken, welke hun land toegankelijk zouden

maken door inrichtingen te vestigen voor de opvoeding van hunne kinderen en de verpleging van hunne zieken, door onder hen wetten en bepalingen intevoeren, welke voor hunnen toestand pasten, en hen door deze en dergelijke maatregelen van lieverlede te winnen voor beschaving en Christendom — op deze wijze onze oogenschijnlijk onverzoenlijke vijanden allengskens herscheppende in vrienden, die met ons dezelfde belangen hebben.

Bij de samenkomst van het Kaapsche Parlement, in 1855, legde hij dit de staatkundige gedragslijn voor, welke hij zich voorstelde in Britsch Kaffraria en de landen aan gene zijde van de grenzen te volgen. Hij zeide: „Het is u bekend, dat het Britsche grondgebied in Zuid-Afrika uit twee gedeelten bestaat. Een er van, Britsch-Kaffraria, ligt buiten uwe jurisdictie en controle; men kan op dit oogenblik zeggen, dat zijn bestuur en zijne aangelegenheden door mijzelven, als Harer Majesteit's Opper-Commissaris, geleid worden. Het andere gedeelte maakt de Kolonie van de Kaap de Goede Hoop uit. Dit distrikt kan ik, ten behoeve van Hare Majesteit, alleen met uwe medewerking en uw advies, en overeenkomstig uwe inzichten en wenschen regeeren. Buiten deze twee gedeelten grondgebied liggen andere staten, welke onafhankelijke mogendheden uitmaken, geregeerd door personen van Europeesche afkomst of door opperhoofden van de ingeborene stammen. Over al zulke landen kan Harer Majesteit's Opper-Commissaris, door advies of anderszins, een grooteren of minder grooten invloed uitoefenen, waarvoor hij aan dit Wetgevend Lichaam niet verantwoordelijk is". Hij gevoelde dat, bij eenig pogen tot het ten uitvoer leggen van plannen, welke de veiligheid en grootheid van het geheele grondgebied van Zuid-Afrika beoogden, het van het hoogste belang was, dat er geen verschil van inzicht bestond tusschen de verschillende autoriteiten, die zulk een begeerlijken staat van zaken konden teweegbrengen; dat daarentegen allen, die bij de toekomst van het land belang hadden en de macht

bezaten om er invloed op uit te oefenen, samen moesten werken. Hij noodigde daarom het Parlement, als de bewaarder van de inkomsten en middelen der Kolonie, uit hem stoffelijke hulp te verleenen, door het verschaffen van fondsen tot uitbreiding, regeling en uitrusting van de Bereden–Politiemacht, voor de veiligheid van de grenzen en hare bewoners, en dat het der Regeering geoorloofd zoude zijn die macht te gebruiken dáár en op die wijze, waardoor die doeleinden het best bereikt konden worden.

Het dus door den Gouverneur voorgesteld staatkundig systeem droeg de hartelijke goedkeuring van Harer Majesteit's raadslieden weg, die eene uitgave van £ 40.000 uit de Rijks–fondsen toestonden, en de medewerking van het Koloniaal Wetgevend–Lichaam was verzekerd, door dat het – stemmende voor de som van £ 49.457 – deed wat hij voorstelde, voor de uitrusting en instandhouding van eene Politie–macht van 500 man. [1])

Militaire controle, niet kolonisatie, was het beginsel, dat Sir George Cathcart op het oog had toen hij advizëerde, Britsch Kaffraria te behouden als een afzondelijk Gouvernement, onafhankelijk van de Kaap, in plaats van het als eene nieuwe koloniale afdeeling te annexeeren, of het geheel te laten varen. Sir George Grey besloot echter, — bij zijn pogen om het vraagstuk, hoe men de zwarte en blanke rassen er toe kon brengen zonder oorlog met elkander te leven, op te lossen — de burgerlijke bezetting van het land op zich te nemen, en de Europeesche bevolking te vermeerderen, welke, de militairen uitgezonderd, op dat tijdstip uit slechts 1200 zielen bestond, — waarvan er 626 in de hoofdstad King William's Town en de overigen op de verschillende militaire posten woonden.

[1]) Ter aanvulling hiervan nam het Kaapsche Parlement in 1855 eene wet op de organisatie van de Koloniale Burgermacht aan, met de beperking, dat de verschillende korpsen Burgers alleen zouden opgeroepen worden om hun eigen gedeelte van het land te verdedigen, en niet verplaatst zouden worden buiten hunne eigene afdeelingen.

De Inboorlingen van den anderen kant telden op zijn minst 90.000 — Gaikas, Slambies, Galekas en Fingoes. Iedere Kaffer-stam bewoonde eene afzonderlijke streek lands, eene nederzetting (location) genaamd. Hunne kraals of dorpen waren gelegen langs de grasrijke ruggen en hellingen van de heuvels, welke den loop der stroomen beperkten. Verscheidene kraals lagen bijna in 't gezicht van elkander, en wanneer de oorlogskreet in ééne er van werd aangeheven, kon deze met verwonderlijke snelheid van de eene op de andere naar iederen kant overgebracht worden, en bereikte zelfs het uiterste einde van Kafferland — zoodat voortdurend stroomen krijgers, door hunne eigene kleine opperhoofden aangevoerd, uit verschillende richtingen naar het eene of andere punt, dat in den opgeganen alarmkreet aangeduid was, konden snellen. Deze krijgers werden ook over het algemeen bereid gevonden aan de oproeping te beantwoorden. Het grootste gedeelte van het jaar slenterden zij lui gedurende den dag om hunne kraals rond, daar zij voornamelijk het herdersbedrijf uitoefenden, afgewisseld door toevallige jachtpartijen in hunne eigene onmiddellijke nabuurschap, of door dansen bij gelegenheden van huwelijken etc. De mannen melkten het vee, omheinden hunne bouwlanden en hunne vee-kraals, en bouwden de geraamten hunner huizen. — De vrouwen dekten de huizen met stroo, verzamelden het brandhout en verrichtten het voornaamste deel van het veldwerk. Van de maand September tot het begin van December werd de grond bebouwd, en in het laatst van Februari en het begin van Maart werd de oogst ingezameld. Zij trokken zeldzaam met hun vee van plaats tot plaats, daar het weiland om iedere kraal meer dan voldoende was voor hunne behoeften. Iedere groep kraals stond onder het bestuur van een erfelijk klein opperhoofd of hoofdman, en gewoonlijk was iedere dergelijke groep weder verdeeld in kleinere onder-afdeelingen, alle onder opperhoofden van nog meer ondergeschikten rang. Men ziet alzoo, dat het systeem van organisatie volkomen was;

iedere nederzetting van een opperhoofd bezat in werkelijkheid een staand leger, dat behoorlijk van officieren was voorzien, in een zekeren staat van tucht gehouden werd, en gereed was om in een ommezien te velde te trekken.

Het gezag van de voornaamste opperhoofden werd versterkt, niet alleen door erfelijke gewoonte en de vereering, welke hooge oudheid afdwingt, maar ook door de inheemsche wetten, welke zij handhaafden. De „belastingen", welke door hen in den vorm van vee, paarden, geiten en assegaaiën geheven werden, maakten een groot gedeelte van hunne inkomsten uit. Zij werden zóó in staat gesteld, een zekeren stoet van bedienden rondom zich te onderhouden, voor wien de maatregel van „beboeten" een aanmerkelijke bron van winst werd. — Onschuldige menschen leden, opdat zij verrijkt zouden worden. Het beweerde plegen van tooverij was eene publieke misdaad, welke ieder persoon, die er schuldig aan bevonden werd, aan pijniging en dood, benevens aan geheele confiscatie van zijne bezittingen blootstelde; en niet zoodra werd iemand rijk, of hij was bijna zeker van de misdaad beschuldigd en ten laatste van al zijne bezittingen beroofd te worden. Het was onmogelijk dat een volk, dat aan zulk een bestuur onderworpen was, ooit kon vooruitgaan in beschaving of lang volharden in het streven om langs eerlijken weg eigendommen te verkrijgen, waarvan zij bijna zeker waren ten slotte naar de willekeur van het opperhoofd en zijne raadslieden beroofd te worden.

Ten einde dit gevaarlijk systeem, hetwelk den opperhoofden zulk eene macht ten kwade schonk, te vernietigen, bediende Sir George Grey zich van hun bekend geldgebrek. Hij maakte eene ruwe berekening van de vermoedelijke jaarlijksche boeten, welke door hen ontvangen werden, en in de plaats daarvan stelde hij voor, dat hun eene maandelijksche bezoldiging, van gelijke waarde als de getaxeerde inkomsten, door de Regeering zou uitbetaald worden, op voorwaarde dat zij van hunne heerschappij afstand deden.

Het aanbod werd aangenomen, en daarmede het slechtste gedeelte van Kaffer-staatkunde vernietigd. Ingevolge de nieuwe schikking, werden geen wreedheden onder het voorwendsel van onderdrukking van tooverij meer gedoogd. Alle belastingen en boeten voor openbare misdrijven werden een deel van het inkomen van de Kroon, evenals in andere landen. De Opperhoofden hielden nog in naam zitting en onderzochten de gevallen, maar zij werden bij hunne beraadslagingen en uitspraken geleid en gecontroleerd door Europeesche overheidspersonen, die onder hen gevestigd waren, en van wie men daarenboven verwachtte, dat zij door de verschillende dristrikten zouden rondtrekken, om kennis van het land en zijne bewoners op te doen, belangstelling voor hun welzijn te koesteren en hun uiterste best te doen om nijverheid aan te moedigen en beschaving te bevorderen.

Eene verdere ontwikkeling van de staatkunde van den Gouverneur was, het verbeteren van het recht, waarmede de opperhoofden en het volk hunne landen bezaten, het hun geven van een vast aandeel in den grond, het verwijderen van alle vereischte beperkingen, en het vermeerderen van de faciliteiten voor den handel. Ter zelfder tijd werden de hulpbronnen van het land voor handelsondernemingen ontsloten door het aanleggen van goede wegen — bij welke werken de Kaffers gebruikt werden, en waardoor zij gewoonten van arbeidzaamheid verkregen, welke hun vroeger geheel onbekend waren. Op deze wijze werden zij zelven in zekere mate de veroveraars van hun land, door het aanleggen midden door hunne sterkten van bruikbare wegen, welke zoowel in vrede als in oorlog van nut konden zijn.

De moeielijkheid om deze veranderingen tot stand te brengen en ze blijvend te doen zijn, bestond in het voortdurend gevaar, dat de vrede zou verbroken worden, vóór dat de Kaffers, als natie, de weldaden, welke hun geschonken werden, leerden kennen en ten volle waardeeren. Sir George Grey hield zich vast overtuigd dat, indien er zulk

eene ongewenschte gebeurtenis plaats greep, de eenige hoop voor de toekomst bestond in een standvastig terugkeeren tot dezelfde beginselen van het oogenblik af, dat zulk eene rustverstoring krachtdadig onderdrukt was. Maar om de inrichting van de grenzen voor de verdediging te voltooien, beval hij aan, dat volgens een plan, dat in Nieuw-Zeeland aangenomen was, een duizend man van de in Engeland gepensioneerde militairen moest uitgenoodigd worden om als vrijwilligers nederzettingen te vormen in verdedigbare dorpen op met zorg gekozene punten. Het aanbevolen plan werd niet uitgevoerd, daar slechts een klein getal gepensioneerden bereid was de aangeboden voorwaarden aan te nemen. De autoriteiten in het moederland stelden echter, ter vervanging hiervan, de nederzetting voor van het Anglo-Germaansche legioen, dat na den Krim-oorlog op het punt stond ontbonden te worden, onder voorwaarde dat de Kolonie bijdroeg in de kosten van zijne overbrenging. Dit plan werd aangenomen, terwijl het Koloniaal Parlement zich verbond ieder bedrag, de £ 40,000 niet te boven gaande, voor het overbrengen er van te vergoeden; en in het begin van 1857 kwamen er 2300 onder-officieren en gemeen-soldaten, met een geëvenredigd groot getal officieren, onder generaal Baron von Stutterheim aan. Ongelukkiglijk werden zij door zeer weinig vrouwen en kinderen vergezeld, en waren velen hunner zonder de maatschappelijke beperkingen van het familieleven. Om dit gebrek te herstellen maakte Sir George Grey schikkingen tot het invoeren van emigranten, voornamelijk uit Duitschland, terwijl de voor dit doel vereischte fondsen voor het oogenblik door hem uit de plaatselijke middelen geheven werden, maar om later door de emigranten zelven terugbetaald te worden.

Middelerwijl greep er in Kafferland eene reeks van de vreemdste en onverwachtste gebeurtenissen plaats. Of zij voortsproten uit zekere onverhoedsche vlaag van bijgeloof, waaraan de Kaffers altijd onderhevig zijn, òf dat zij een

gevolg waren van de staatkunde van den Gouverneur, welke een zichtbaar verval van de macht hunner oppehoofden veroorzaakte, is moeielijk te zeggen.

Tegen het einde van het jaar 1856 liepen er geruchten, dat er een komplot was gesmeed geworden, om het land in oorlog te wikkelen. Eindelijk namen de geruchten een bepaalden vorm aan. Aan de overzijde van de Kei, onder onmiddellijke en openlijke bescherming van het opperhoofd Kreli, was eene „Profetes" opgestaan, die de oude voorzeggingen van den stam, welke vroeger door Lynx en Umlanjeni uitgesproken waren, waarbij het eindelijk succes en de zegepraal van het zwarte ras, de opstanding van hunne voorvaderen uit de dooden, en de volkomene verdelging van de blanken voorspeld werden, deed herleven. Om deze gebeurtenissen teweeg te brengen moest het volk al zijn groot vee en verdere levende have, alsook zijn voorhanden koorn vernielen, zich van zijne sieraden ontdoen, en zich onthouden van de bebouwing van den grond, zoodat zij op den gewonen oogsttijd van alle middelen van onderhoud ontbloot zouden zijn. De eenige voorwerpen, welke niet vernield of weggedaan moesten worden, maar welke door diefstal of andere middelen ijvrig vermeerderd werden, waren paarden, wapenen en ammunitie.

Zij, die in de profetes geloofden, voorspelden, dat de gevolgen van dergelijke handelingen zouden zijn, de verzoening van de schimmen hunner vaderen, en dien ten gevolge hunne weder–verschijning uit den dood om hunne afstammelingen te helpen, en de algeheele vernietiging van de blanken en ongeloovigen door bovennatuurlijke middelen. Anderen beweerden, dat onder deze vertooning van bijgeloof, waardoor de opperhoofden werkten op de vrees en vooroordeelen van de onwetendste en bijgeloovigste van hunne stammen, een diep staatkundig komplot verborgen lag; dat de wapenen, paarden ammunitie bewaard of verkregen werden voor oorlog; dat het vee en koorn vernield werden, om reden men ondervonden had, dat de zorg

daarvoor eene belemmering was in vroegere oorlogen, daar de gedachten der mannen dan verdeeld waren tusschen het bewaren van hunne eigene bezittingen en het aantasten van die hunner vijanden; en dat de middelen van onderhoud verwoest werden, omdat uitgehongerde en wanhopende mannen gereedelijk en woedend de aan de grenzen verspreide pachters zouden aanvallen, door wier plundering spoedig en overvloedig in hunne behoeften voorzien zou zijn.

De Regeering werd door hare agenten onderricht van hetgeen plaats greep, en waarschuwde Kreli voor de gevolgen van den weg, dien hij bewandelde. Ook werd alle mogelijke invloed aangewend om te voorkomen, dat de andere opperhoofden zich bij de beweging aansloten; en de Gaika-Commissaris (Brownlee) slaagde er in eene partij tegen haar bijeen te brengen onder den stam van Sandilli, toen de oorlogzuchtigste en machtigste der inboorlingen, zonder verbinding met wien er vermoedelijk geen aanval zou gedaan worden. De eenheid, welke voor het succes van Kreli en zijne aanhangers — onder welken Macomo, Umhala, Pato, Stock, Oba en Xoxo waren, — onmisbaar was, was alzoo verbroken. Er ontstonden onder het volk twee groote partijen, welke elkander met de grootste vijandigheid beschouwden, — de „geloovigen" en de „ongeloovigen"; de laatste bestond meest uit hen, die aan de zending-stations verbonden waren, of als dorpspolitie in de soldij der Regeering stonden, of die Europeesche gewoonten aangenomen hadden.

De „geloovigen" echter verdelgden langzamerhand al hun koorn en levende have, en wilden hun land niet bebouwen, — het eene deel van hen klaarblijkelijk van maand tot maand hopende, dat zij aangevallen zouden worden en dat de oorlog zou uitbreken; het andere deel van hen, wier bijgeloof er hen toe leidde geloovig en oprecht in de profetes te gelooven, dag aan dag vast vertrouwende, dat hare voorspellingen vervuld zouden worden.

Omstreeks de maand Februari 1857 gingen de zaken

eene crisis te gemoet. De middelen van bestaan van het Kaffer–ras waren zóó verminderd, dat het noodzakelijk was dat er door de opperhoofden eene beslissende stap gedaan werd. Hunne profetes steldde daarom Woensdag, den 18den, vast als den dag, waarop hare voorspellingen vervuld zouden worden. Wanneer de zon dien morgen opging, zou zij, na eenigen tijd aan den hemel gestegen te zijn, weder in het oosten ondergaan, en dan zou een orkaan allen, die niet in de openbaring geloofd hadden, zoowel Europeanen als Kaffers, van de aarde verdelgen. Dan zouden de voorvaderen der Kaffers uit de dooden opstaan, met ontelbare kudden vee van veredeld ras en met menigten bezittingen van allerlei soort, welke alle onder de volgelingen van de profetes uitgedeeld zouden worden, die te gelijker tijd weder jeugdig en met schoonheid begiftigd zouden worden.

Gedurende de weinige dagen, welke vooraf gingen, slachtten de „geloovigen" al het overig zijnde vee en levende have, en vernietigden alle middelen van onderhoud, welke zij over hadden. Zij hadden vroeger hunne hutten op de zorgvuldigste wijze op nieuw met stroo gedekt, opdat zij den verwachten orkaan konden doorstaan; en eindelijk sloten zij er zich des Woensdags in op, wachtende op de gebeurtenissen, welke men voorzegd had dat plaats zouden hebben.

De 19den Februari vond hen teleurgesteld, van alles ontbloot en in vele opzichten gereed om iedere gewelddadigheid te bedrijven. Zóó volkomen was de toestand van gebrek, waartoe de volgers der profetes zichzelven gebracht hadden, dat één van de opperhoofden, die vroeger onmetelijke kudden vee bezat, geen enkel stuk had overgehouden; geen van de grootste opperhoofden had er meer dan drie of vier behouden; één van hen was verplicht aan de wegen te werken, terwijl in verscheidene deelen het land den geheelen dag door overdekt was met menigten van vrouwen en kinderen, die naar wilde wortelen groeven, als het eenige middel van levensonderhoud, dat hun overgelaten was.

Sir George Grey had al dien tijd het spel der opper-

hoofden kalm gadegeslagen. Hij zette het beheer der zaken in het land oogenschijnlijk voort, alsof oorlog eene zaak was, welke onmogelijk gebeuren kon. Maar wat betreft de toebereidselen voor den oorlog, handelde hij in stilte, als of hij onvermijdelijk moest uitbreken. De Regeering in het Moederland had, onderricht van den hachelijken toestand, versterkingen uit Engeland en Mauritius gezonden, en de Rijks- en Koloniale strijdkrachten, die ter zijner beschikking waren, telden omstreeks 8.000 man. Hiermede versterkte hij zich dag aan dag en rustte zich toe op alle punten, om iedere kiem van opstand te onderdrukken, eer zij van belang kon worden. Toen de langvoorziene krisis ten laatste kwam en voorbijging, was hij evenzeer gereed met zijne maatregelen, om de zaak tot een goed einde te leiden. Hij maakte terstond gebruik van de macht, welke de verblinding hem in handen gaf, om zijne staatkunde te versterken, en bewaarde te gelijker tijd duizende inboorlingen voor het gebrek, hetwelk hongersnood over hen gebracht zou hebben. Hij voerde de hongerlijdende ellendigen weg uit hunne kraals, terwijl hij sommigen bezigheid verschafte aan de openbare werken, en anderen wijd en zijd in kleine troepen over het land verdeelde. Er werden uitgestrekte en statige hospitalen, in het bijzonder tot ondersteuning van de zieken en lijdenden, te King William's Town opgericht, en afdoende hulp werd verleend aan zendings- en nijverheidsscholen. De kolonisten kwamen insgelijks welwillend voor den dag en werkten met zijne Excellentie mede in menschlievende pogingen, om hulp aan de nooddruftigen te verleenen, en de jammerlijke gevolgen van het onheil, waarin zich de Kaffer-bevolking door hare eigene handelingen gestort had, af te wenden. [1])

[1]) De Hon. C. Brownlee verzekert dat de Kaffers — onder den invloed van de misleiding — hun vee slachtten tot een getal van 200,000 stuks, en hun geheelen oogst verwoestten. Dit bracht het volk in zulk een staat van gebrek, dat 25.000 personen jammerlijk omkwamen, en ten naas-

Op dit tijdstip vormden eenigen van die inboorlingen, die hunne bezittingen door te gehoorzamen aan het bevel: „te slachten" verloren hadden, in Kaffraria benden vrijbuiters, en verschillende gewelddadigheden werden er verhaald, als door hen bedreven te zijn; onder andere de barbaarsche en niet geprovoceerde moord van Kapitein Ohlsen, een van de dapperste officieren van het Duitsche Legioen, die aangevallen en met assegaaiën gedood werd, toen hij in de avondschemering uit King William's Town naar Fort Murray reed. Om aan dergelijke handelingen een einde te maken, vaardigde Sir George Grey, in Maart 1857, eene proclamatie uit, waarin hij op de ernstigste wijze de opperhoofden en anderen waarschuwde, dat alle personen, die overtuigd werden met wapens in de hand rooverij gepleegd of beproefd te hebben die te plegen, met den dood gestraft zouden worden. Men hield het er echter voor dat, — niettegenstaande de uitvaardiging van deze proclamatie — sommige opperhoofden voortgingen, direct of indirect, hnnne volgelingen aan te moedigen tot het plegen van rooverij en moord, terwijl zij zich den buit, die gemaakt werd, toeëigenden. Macomo werd verdacht op deze wijze den dood veroorzaakt te hebben van zekeren Fusani (een betaalden spion van de Regeering), wiens kraal bij nacht werd aangevallen en hij zelf vermoord, terwijl zijne bezittingen naar Macomo's hoofdplaats te Hangman's Bosch gebracht werden. Hij en zijne volgelingen werden gegrepen en te Fort Hare, door een speciaal hof, saamgesteld uit Kolonel Pinckney, Kapitein Reeve en Kapitein Squire, in het verhoor genomen. Macomo stemde toe, dat hij eene gewapende afdeeling naar Fusani's kraal gezonden had, om reden de laatste zijn invloed vernietigde, maar dat hij geen orders had gegeven om hem te dooden. Twee volgelingen van het opperhoofd

tenbij 100,000 voor een tijd uit het land verdwenen, daaruit gedreven door den hongersnood, dien zij zichzelven berokkenden.

hoofden kalm gadegeslagen. Hij zette het beheer der zaken in het land oogenschijnlijk voort, alsof oorlog eene zaak was, welke onmogelijk gebeuren kon. Maar wat betreft de toebereidselen voor den oorlog, handelde hij in stilte, als of hij onvermijdelijk moest uitbreken. De Regeering in het Moederland had, onderricht van den hachelijken toestand, versterkingen uit Engeland en Mauritius gezonden, en de Rijks- en Koloniale strijdkrachten, die ter zijner beschikking waren, telden omstreeks 8.000 man. Hiermede versterkte hij zich dag aan dag en rustte zich toe op alle punten, om iedere kiem van opstand te onderdrukken, eer zij van belang kon worden. Toen de langvoorziene krisis ten laatste kwam en voorbijging, was hij evenzeer gereed met zijne maatregelen, om de zaak tot een goed einde te leiden. Hij maakte terstond gebruik van de macht, welke de verblinding hem in handen gaf, om zijne staatkunde te versterken, en bewaarde te gelijker tijd duizende inboorlingen voor het gebrek, hetwelk hongersnood over hen gebracht zou hebben. Hij voerde de hongerlijdende ellendigen weg uit hunne kraals, terwijl hij sommigen bezigheid verschafte aan de openbare werken, en anderen wijd en zijd in kleine troepen over het land verdeelde. Er werden uitgestrekte en statige hospitalen, in het bijzonder tot ondersteuning van de zieken en lijdenden, te King William's Town opgericht, en afdoende hulp werd verleend aan zendings- en nijverheidsscholen. De kolonisten kwamen insgelijks welwillend voor den dag en werkten met zijne Excellentie mede in menschlievende pogingen, om hulp aan de nooddruftigen te verleenen, en de jammerlijke gevolgen van het onheil, waarin zich de Kaffer-bevolking door hare eigene handelingen gestort had, af te wenden. [1])

[1]) De Hon. C. Brownlee verzekert dat de Kaffers — onder den invloed van de misleiding — hun vee slachtten tot een getal van 200,000 stuks, en hun geheelen oogst verwoestten. Dit bracht het volk in zulk een staat van gebrek, dat 25.000 personen jammerlijk omkwamen, en ten naas-

Op dit tijdstip vormden eenigen van die inboorlingen, die hunne bezittingen door te gehoorzamen aan het bevel: „te slachten" verloren hadden, in Kaffraria benden vrijbuiters, en verschillende gewelddadigheden werden er verhaald, als door hen bedreven te zijn; onder andere de barbaarsche en niet geprovoceerde moord van Kapitein Ohlsen, een van de dapperste officieren van het Duitsche Legioen, die aangevallen en met assegaaiën gedood werd, toen hij in de avondschemering uit King William's Town naar Fort Murray reed. Om aan dergelijke handelingen een einde te maken, vaardigde Sir George Grey, in Maart 1857, eene proclamatie uit, waarin hij op de ernstigste wijze de opperhoofden en anderen waarschuwde, dat alle personen, die overtuigd werden met wapens in de hand rooverij gepleegd of beproefd te hebben die te plegen, met den dood gestraft zouden worden. Men hield het er echter voor dat, — niettegenstaande de uitvaardiging van deze proclamatie — sommige opperhoofden voortgingen, direct of indirect, hnnne volgelingen aan te moedigen tot het plegen van rooverij en moord, terwijl zij zich den buit, die gemaakt werd, toeëigenden. Macomo werd verdacht op deze wijze den dood veroorzaakt te hebben van zekeren Fusani (een betaalden spion van de Regeering), wiens kraal bij nacht werd aangevallen en hij zelf vermoord, terwijl zijne bezittingen naar Macomo's hoofdplaats te Hangman's Bosch gebracht werden. Hij en zijne volgelingen werden gegrepen en te Fort Hare, door een speciaal hof, saamgesteld uit Kolonel Pinckney, Kapitein Reeve en Kapitein Squire, in het verhoor genomen. Macomo stemde toe, dat hij eene gewapende afdeeling naar Fusani's kraal gezonden had, om reden de laatste zijn invloed vernietigde, maar dat hij geen orders had gegeven om hem te dooden. Twee volgelingen van het opperhoofd

---

tenbij 100,000 voor een tijd uit het land verdwenen, daaruit gedreven door den hongersnood, dien zij zichzelven berokkenden.

traden als getuigen tegen hem op en bewezen, dat de afdeeling, welke Fusani in Kaffer-taal „opat", handelde ingevolge Macomo's bevelen. Het hof sprak het doodvonnis over hem en de andere gevangenen uit, maar Sir George Grey veranderde het vonnis in gevangenschap voor 20 jaren, en Macomo werd met andere misdadigers ter veilige bewaking op Robben-eiland geplaatst. [1])

In den loop van 1857 bereikte het treurig bericht van de muiterij der Sepoy-troepen in Indië de Kolonie. Onmiddellijk werden er door den Gouverneur stappen gedaan om versterking te zenden. Van de troepen aan de Kaap werden vijf duizend man, benevens twee duizend paarden, en toevoer uit het Commissariaat en geld naar Indië gezonden. De toestand in de Kolonie zelve was nog hachelijk; maar men stelde vertrouwen op de weinige regimenten,

---

[1]) Macomo was de oudste zoon van Gaika, maar volgens de Kafferwet was hij ondergeschikt aan Sandilli, den zoon van de „groote" vrouw van het opperhoofd. Zijne natuurlijke begaafdheden en zijn gedrag bezorgden hem een zeer aanzienlijken invloed bij zijn stam; en ware hij geleid geworden door iets, dat op Christelijke drijfveeren of beginselen geleek, zooals hij somtijds de leeraren, die met hem in aanraking kwamen, hoopte te gelooven, kon hij de herschepper van zijn stam geweest zijn. Ongelukkiglijk werd hij geregeerd door de driftige opwellingen van zijne woeste natuur, welke dikwijls verergerd en geprikkeld werden door onmatigheid. Bij zekere gelegenheid berispte hem een geestelijke over zijne gewoonte om te drinken; ongelukkig voor den man, had Macomo hem gadegeslagen, toen hij aan tafel van het 7de Regiment Dragonders te Fort-Beaufort dineerde, en antwoordde hij: „Ja, 't is waar, ik drink, maar ik doe het wanneer de zon schijnt en het volk mij ziet, maar gij drinkt des nachts, in de duisternis, in de eetzaal, als een wolf." Macomo was goed geproportioneerd, omstreeks vijf voet zeven duim lang, met schitterend doordringend oog en een buitengewoon welgevormd hoofd. In zijne jeugd werd omtrent hem opgemerkt: „Gij zoudt veronderstellen dat hij van een draaibank gekomen was." Gouverneur Wodehouse kreeg in 1870 medelijden met het verbannen opperhoofd, veranderde zijn vonnis en stond hem toe naar Kafferland terug te keeren, maar hij was daar niet lang toen de vrees ontstond, dat hij op nieuw eenig kwaad zou brouwen, waarom hij voor de tweede maal naar Robben-eiland werd verplaatst, wáár hij drie of vier jaar geleden stierf.

welke achtergelaten waren, op de grens–politie, de burgers en de vrijwilligers, die moedig optraden om hunne diensten voor garnizoenswacht aan te bieden. Het gewest, van waar gevaar geducht werd, was dat gedeelte van Kafferland, dat onmiddellijk aan de koloniale grenzen paalde, wáár het opperhoofd Kreli resideerde. Hij had persoonlijk niet veel geleden van vroegere oorlogen — welker jammeren voornamelijk op de stammen binnen de grenzen neerkwamen — terwijl het grootste gedeelte van den buit, welke den kolonisten ontroofd werd, hem ten deel viel, daar die gewoonlijk veiligheidshalve naar de achterhoede gezonden werd. Ofschoon zijn stam zeer was ingekrompen, begon zijn volk weder woelig te worden. Er werden geruchten door hen verspreid, dat al de Engelsche troepen de Kolonie verlaten hadden, en in verschillende richtingen werden boodschappen gezonden om zich tot vereeniging voor nieuwen aanval op de Engelschen voor te bereiden. Sir George Grey besloot te toonen, dat de krachten der kolonisten niet ondermijnd waren door den oorlog in Indië. Daar het klaarblijkelijk was dat Kreli en zijn volk een brandpunt waren, waarom de kwalijk–gezinden zich konden vereenigen, besloot hij in 1858 dadelijke schikkingen te maken voor eene reeks van vereenigde operaties, welke moesten eindigen met de verdrijving van Kreli en zijn stam over de rivier Bashee, en hen zóó op zulk een afstand te plaatsen, dat zij niet langer in staat waren de Kolonie te kwellen. Deze bewegingen werden geleid door Majoor Gawler van het 73ste regiment, aan het hoofd van eene groote afdeeling Kaffers (waaronder er eenigen van de „ongeloovigen" waren, die Kreli's toorn ontvlucht waren), en Kommandant Currie met een gedeelte van de bereden Grens–politiemacht, en de Grens–burgers, vergezeld door den Hottentot Levy. Kreli en zijn volk, verzwakt door hongersnood, werden tot een zeer overhaasten terugtocht gedwongen; slechts bij ééne gelegenheid deden zij eene poging om stand te houden, maar zij werden spoedig

op de vlucht geslagen en staken de Bashee over, wáár men hen, den morgen van den 26sten Februari, in groote getalen de heuvels aan de overzijde van de rivier zag beklimmen. Deze beweging schijnt de strijdkracht der Gaika-kaffers geheel gebroken te hebben; zij hebben sedert nooit meer eene aanvallende houding tegen de Kolonie aangenomen.

De handelingen van den Gouverneur maakten echter het onderwerp van debat in het Koloniaal Wetgevend-Lichaam uit. Eén van de leden van de Assembly, Mr. Solomon opperde de vraag, of het wenschelijk of raadzaam was, het gebruik van de Grens-politie bij daden van aanval of verovering aan gene zijde van de grenzen goed te keuren, en ten laatste werd de rechtvaardigheid of onrechtvaardigheid van de expeditie tegen Kreli besproken. Terloops werd ook de onregelmatigheid, dat de betrekkingen van Gouverneur van de Kaap Kolonie en Opper-Commissaris van geheel Zuid-Afrika in één persoon vereenigd waren, ter sprake gebracht en voorgesteld als waarschijnlijk in de toekomst vruchtbaar te zullen zijn in moeielijkheden. In een Huis van drie en dertig leden ondersteunden slechts drie Mr. Solomon's motie, en een amendement, voorgesteld door Mr. Molteno, werd aangenomen, waarbij verklaard werd dat het Huis door de ophelderingen, welke de Gouverneur gegeven had, overtuigd was, dat zijne Excellentie ten volle gerechtigd was de politie te gebruiken, zooals hij gedaan had.

Eén gevolg van de rampen, welke op de Kaffer-stammen gevallen waren, was dat uitgestrekte streeken lands in Kaffraria van hare vroegere bewoners ontbloot werden. De Gouverneur bezette enkele gedeelten aan gene zijde van de Kei met bevriende inboorlingen, Kaffers en Fingoes, die onder Europeesche overheidspersonen stonden, en hij maakte schikkingen om andere gedeelten te bezetten, naar een systeem van militaire leenroerigheid, met eene Europeesche bevolking, die in de Kolonie was groot ge-

bracht, bekend met de oorspronkelijke bewoners, hunne gewoonten en hunne wijze van oorlogvoeren, en daardoor waarschijnlijk in staat om hen te beteugelen.

Terwijl deze aangelegenheden van het regeeringsbeleid aan de grenzen meer onmiddellijk Sir George Grey's aandacht bezig hielden, veronachtzaamde hij andere belangen, het welzijn en den voorspoed van de Kolonie in het algemeen betreffende, niet. In Australië was hij getuige geweest van de buitengewone ontwikkeling, welke uit eene stelselmatige invoering van emigranten voortvloeide, en op grond van hetgeen hij van Zuid-Afrika gezien had, was hij overtuigd, dat het op zijn minst dezelfde voordeelen aanbood, als een veld voor de winstgevende aanwending van nijverheid, zoowel als van kapitaal in de bezetting des lands.

In 1856 stelde hij aan het Parlement een plan voor tot het uitschrijven van eene leening van £ 200,000 voor immigratie-doeleinden, en om de aanneming er van aan te bevelen voerde hij aan, dat de verhoogde inkomst, welke de ingevoerde bevolking zou opleveren, en de hoogere waarde, welke hunne tegenwoordigheid aan de woeste landen der Kolonie zou geven, den interest der schuld zouden dekken en in een amortisatie-fonds zouden voorzien. — Er was eenig verzet tegen dezen maatregel door de vrees van de behoudslui, dat de leening de grondslag van eene „nationale schuld" zou worden, maar de argumenten van Zijne Excellentie — dat de grootheid van alle machtige natiën en staten was voortgesproten uit een wijs gebruik van het openbaar krediet — behield de overhand; en het plan werd goedgekeurd, nadat evenwel de uitgave door de Regeering beperkt was tot £ 50.000 per jaar.

Behalve de immigratie, werden plannen ontworpen tot ontwikkeling van den binnenlandschen handel van het land. In 1857 werd machtiging verleend tot het leggen van den eersten spoorweg van Kaapstad naar Wellington. Wegen en bruggen, in verschillende richtingen, werden goedge-

keurd, en maatregelen genomen tot het bevorderen van een vlucht-haven in Tafelbaai, en tot het maken van havens aan de monden van de Kowie- en Buffalo-rivieren. Ook aan andere onderwerpen werd bijzondere zorg en aandacht gewijd, zooals aan de middelen om de kroonlanden bruikbaarder voor de inwoners en winstgevender voor de inkomsten te maken; aan de verhoudingen tusschen meesters en dienstbaren, de hervorming van de divisie-inrichting der Kolonie, de uitgestrektheid van hare magistraturen, en de vorming van distriktsraden; zoowel als aan de uitbreiding van het onderwijs, met het doel om de jeugd in de hoogste takken van wetenschap op te leiden, en om een welopgevoeden en goed onderwezen fatsoenlijken stand in het land aan te kweeken.

Met het einde van de zitting van 1858 brak het wettig tijdstip voor de ontbinding van het eerste Kaapsche Parlement aan, en de Gouverneur complimenteerde in zijne sluitingsrede de beide huizen met de wijsheid en gematigdheid, welke hunne beraadslagingen gekenmerkt hadden, zoowel als met de groote bruikbaarheid van de wetgeving, welke zij uitgevaardigd hadden; terwijl de Koloniale Secretaris getuigde, dat dit Parlement in vier korte jaren meer voor de welvaart en het geluk van het land gedaan had, dan dit der oude regeering, hoe goed ook ingericht, mogelijk zou geweest zijn in een halve eeuw te volbrengen.

Gedurende den tijd tusschen de ontbinding van het eerste en het bijeenkomen van het tweede Parlement, hield Sir George Grey zich onledig met het vriendschappelijk werk van bemiddelen tusschen den Oranje-Vrijstraat en de Basutos. Hij was gelukkig in zijne onderhandelingen, daar hij het volle vertrouwen van de beide oorlogvoerende partijen won, en hun eene uitdrukking van hunnen wensch naar nauwere betrekkingen met de Koloniale Regeering ontlokte.

Gedurende zijne bezoeken aan deze Transgariepsche maatschappijen werd hij volkomen doordrongen van het ongeluk

voor Zuid-Afrika van de staatkunde van verbrokkeling, welke onder het bestuur van zijnen voorganger was gevolgd. Hij gevoelde, dat er voortdurende angst en vrees moest geboren worden uit de afgezonderdheid van de grens-republieken; dat hare nietigheid en zwakheid de omringende stammen zou aanmoedigen haar te weerstaan en te tarten, terwijl de verbonden, welke met deze staten gesloten waren, en het volkomen laten varen van de Inboorlingen door Groot-Brittannië, tegen hetwelk zij tot hiertoe opgezien hadden, de verschillende stammen er zelfs toe zou kunnen brengen, zich te vereenigen tot wederkeerige bescherming, en eene kracht en stoutheid te verkrijgen zooals zij te voren niet betoond hadden. Er zou gevolgelijk immer in eenige richting de kans op oorlog bestaan, waarvan de uitwerking noodlottig zou zijn, zoowel voor de Kolonie, als voor de ontwikkeling van nijverheid en van de bedrijven der beschaving in de noordelijke distrikten.

Het geschil met de Basutos in 1857—58 had het volk van den Oranje-Vrijstaat zelf overtuigd van de gevaren en moeielijkheden, welke hen omringden, en van de noodzakelijkheid om hulp te erlangen, ten einde het hunne te behouden. De burgers verschilden in meening. Sommigen pleitten voor een terugkeeren tot onderdanigheid aan de Britsche Kroon, hetwelk door anderen heftig bestreden werd. Enkelen drongen aan op eene vereeniging met de Transvaal, anderen keurden dit af. Velen begeerden een verbond met de Kaapsche Regeering op grond van den invloed, dien deze uitoefende, en den machtigen steun, dien zij kon geven, wanneer het noodzakelijk mocht wezen om hulp te vragen ter verdediging van het land. Dit denkbeeld vond den meesten bijval, en men vroeg Sir George Grey naar zijne meening over de kansen op het tot stand komen van zulk een verbond. Zijn antwoord luidde, dat hij, als Gouverneur van de Kaap Kolonie, den schijn niet op zich kon laden het voorstel op eenigerlei wijze te steunen, voordat de regeering van den staat zich daaromtrent tot

hem wendde. Memories over dit onderwerp werden daarop bij den Volksraad te Bloemfontein ingediend, en op den 7den December 1858 werd door dit lichaam een besluit genomen: „Dat de Raad, in vereeniging met een groot aantal burgers, die zich reeds bij memories tot den Raad gewend hebben, overtuigd is, dat eene vereeniging of een verbond met de Kaap-Kolonie, hetzij op den voet van federatie of op eene andere wijze, gewenscht is, en besluit dat ZijnWE. de Staats-President (Mr. Boshoff) zal verzocht worden met Zijne Excellentie den Gouverneur over dat onderwerp te correspondeeren, ten einde alzoo zich te vergewissen of het Kaapsche Parlement wil verklaren tot zulk eene vereeniging geneigd te zijn, en of de Koloniale Regeering eene commissie uit dezen Staat, zoo mogelijk in ééne van de steden der Oostelijke Provinciën, zou willen ontvangen, welke, te gelijk met die Regeering, of met eene Commissie, daartoe door haar benoemd, de voorloopige voorwaarden van zulk eene vereeniging zal ontwerpen, om daarna aan de goedkeuring van beide Regeeringen onderworpen te worden." —

Voorziende dat dit verzoek gedaan zou worden, schreef Sir George Grey in Juli 1858 aan den Secretaris van Staat om voorschriften omtrent de wijze, waarop hij daarmeê zou handelen. Sir Bulwer Lytton stond toen aan het hoofd van het Koloniaal Departement, en antwoordde spoedig daarna, dat, „indien er eenige stappen tot vereeniging bij hem gedaan werden, hij die te beantwoorden had met de verklaring, dat hij op instructies moest wachten". Omstreeks denzelfden tijd vroeg Sir Bulwer in eene vertrouwelijke dépêche het oordeel van Zijne Excellentie over het onderwerp in het algemeen van het vereenigen in eene federale unie van al Harer Majesteit's bezittingen in Zuid-Afrika — de Kaap, Kaffraria en Natal, en over de staatkunde, welke blijvend tegenover de Grens-Staten gevolgd moest worden, bestaanbaar met de handhaving van goede trouw, welke door de bestaande tractaten gewaarborgd is.

Sir George's eigen opinie was geheel ten gunste van Federatie. Hij antwoordde op het verzoek van den Secretaris van Staat in eene dépêche, waarin hij aantoonde, dat de inzichten, welke vroeger in Engeland betreffende Zuid-Afrika in zwang waren geweest, valsch waren. Dat dit, in plaats van eene kostbare en lastige bezitting te zijn, er op stuk van zaken eene was van groote en jaarlijks toenemende waarde voor den handel en het verkeer van Groot-Brittannië. Dat de kolonisten, in plaats van naar oorlog te verlangen en dien uit te lokken, zich ten volle bewust waren van de veel grootere voordeelen, welke zij uit den vrede trokken. Dat Hare Majesteit geen eerlijker en trouwer onderdanen in eenig deel van hare bezittingen had, en dat zij bereid waren tot hunne eigene verdediging bij te dragen, en dit zouden doen tot een hooger bedrag, indien het hun vergund werd een meer rechtstreeks aandeel in het bestuur van 's lands zaken te nemen. —

Bij de aanbeveling van een geneesmiddel voor den staat van zaken, welke voortgevloeid was uit de maatregelen, welke in 1852 in overijling genomen waren, alvorens eenige vrije vorm van regeering was ingevoerd geworden, of de wenschen der inwoners op eenigerlei wijze geraadpleegd waren, drong hij er op aan, dat een Besluit door het Rijks Parlement zou genomen worden, waarbij aan de Staten en Wetgevende Lichamen van dit land werd toegestaan, onder elkander eene federale unie te vormen, zoodanig als hunne verschillende belangen hun zouden toonen dat zij wezen moest voor het algemeen welzijn. In deze dépêche zeide hij:

„Deze unie van gefedereerde staten zou een algemeen Bestuur moeten hebben, dat geleid werd door een Gouverneur, die Hare Majesteit vertegenwoordigde en door deze was aangesteld, die ter zijde werd gestaan door een Wetgevend-Lichaam, verkozen door het volk van de verschillende staten, hetwelk macht tot wetgeving moest hebben op alle punten van algemeen belang, en naar evenredig-

heid van de verhoudingen, waarin de algemeene inkomsten tusschen de verschillende staten verdeeld zouden worden. Op het algemeen Wetgevend–Lichaam moest ook de plicht rusten van te zorgen voor de algemeene veiligheid.

„De Gouverneur zou, mijns inziens, bijgestaan moeten worden door wat men noemt een verantwoordelijk ministerie, dat het vertrouwen bezit van het algemeen Wetgevend–Lichaam, zonder welks advies hij niet tot handelen bevoegd zou zijn. Zulk een raad zou waarschijnlijk saamgesteld moeten worden uit de vertegenwoordigers van de verschillende Staten, zoodat kennis van de vereischten en de gezindheden van ieder deel van dit uitgestrekte land aangewend zou kunnen worden bij iedere quaestie, welke in discussie kwam; een voordeel, dat alleen zij naar waarde zouden kunnen waardeeren, die onder het tegenwoordige stelsel het bewind moeten voeren.

„Aan de verschillende Staten zou, mijns inziens, door hunne eigene plaatselijke Besturen en Wetgevend–Lichaam, volle en vrije ruimte van handelen gelaten moeten worden in alle zaken, welke met hunnen bijzonderen voorspoed of hun welzijn in verband staan. De hoofden der plaatselijke Besturen zouden moeten correspondeeren met de Algemeene Federale Regeering over alle noodzakelijke punten, zoodat zij in vereeniging met deze Regeering zouden kunnen handelen in betrekking tot alle onderwerpen, welke de algemeene veiligheid of het algemeen welzijn betreffen.

„Onder zulk een regeeringsvorm zou een groot aantal personen in iederen Staat leeren zich een algemeen inzicht in de voornaamste quaesties, het algemeen welzijn betreffende, eigen te maken. Er zou geen oorlog begonnen kunnen worden, dan met de algemeene toestemming van al de Staten. Indien er eenig geschil ontstond tusschen één van de Staten en een ingeboren opperhoofd, zouden de eischen, welke zulk een opperhoofd gesteld werden, waarschijnlijk billijk zijn, daar zij door een groot en onpartijdig lichaam overwogen zouden worden. Zij zouden,

om deze reden alleen, eerbied eischen; maar ik denk dat zij waarschijnlijk niet betwist zouden worden, dàar men weten zou, dat een eisch, welke in naam van zulk eene groote federatie gedaan werd, ten slotte zeker met geweld afgedwongen zou worden.

Ik acht het zeer onwaarschijnlijk dat er onder zulk een stelsel nogmaals een uitgebreide oorlog met de inboorlingen zou plaats hebben, maar indien het gebeurde, zou die met geestdrift door het volk, dat er toe gedrongen werd, ondernomen worden. Er zou door hunne eigene vertegenwoordigers toe besloten zijn, nadat iedere gepaste poging om hem te vermijden was aangewend, en zij zouden overvloedige middelen verschaffen om hem voort te zetten. Zij zouden dan niet kunnen zeggen, zooals zij nu allicht zouden doen, dat hij ontstaan was door het wanbestuur van den Opper-Commissaris of van de Regeering in het moederland, en dat zij met de zaak niets te maken hadden. Ik geloof niet dat zulk een stelsel, als ik aanbeveel, Groot-Brittannië terstond van alle militaire lasten voor dit land ontheffen zou, maar ik geloof dat het terstond zou strekken om deze lasten te verminderen, en om ze ten laatste geheel te doen ophouden.

„De Gouverneur zou, door ook overeenkomstig het advies van een verantwoordelijk ministerie te handelen, al de gevaren vermijden, welke nu door den Opper-Commissaris geloopen worden, om Hare Majesteit in moeielijkheden met de inwoners van dit land te wikkelen, indien hij alsdan maatregelen nam, welke hun tegenstonden. Zijne handelingen zouden eenvoudig leiden tot eene verandering in het bestuur, niet tot de zeer ernstige geschillen en oneenigheden met de autoriteiten in het moederland, welke nu plaats hebben.

„Ik acht het niet noodig te wijzen op de meerdere veiligheid voor leven en bezitting, welke onder het systeem dat ik heb voorgesteld, verkregen zou worden; op het vertrouwen, dat dan in de uitspraken van de gestelde gerechts-

hoven gewekt zou worden; op de aanmoediging, welke aan het talent gegeven zou worden door de aangebodene gelegenheid tot plaatsing bij de administratie, in den senaat, bij de rechtbank, bij de balie; op de aanmoediging en zekerheid, welke aan handel en nering gegeven zouden worden door eenvormigheid van de wetten op het faillissement, en van wetten op wisselbrieven, alsook door het heerschen van algemeenen vrede en veiligheid; op de welvaart en tevredenheid, welke zouden voortvloeien uit den prikkel aan handel en nijverheid door den vrede en den voorspoed gegeven, zoodat juist de Staten, welke een gedeelte van de geheele inkomsten, welke zij nu genieten, lieten varen, redelijkerwijze zouden mogen hopen, meer te winnen dan zij verloren; deze en dergelijke punten zullen ieder in het oog springen, die het plan in zijn geheel overweegt." —

Sir George Grey meende, dat deze dépêche de inzichten van den Secretaris van Staat ten gunste van Federatie zou versterken; hij veronderstelde dat, indien dit zoo was, de Regeering in het moederland niet ongeneigd zou zijn, de voorstellen, welke door den Vrijstaat gedaan waren, in overweging te nemen. In ieder geval zou de quaestie open gelaten worden, door de zaak op gewone wijze aan het Kaapsche Parlement te onderwerpen. Dientengevolge bracht hij, bij het openen van de zitting van 1859, het aanzoek van den Vrijstaat voor het plaatselijke Wetgevende-Lichaam, en voegde er in zijne aanspraak eene krachtige uiteenzetting van zijn eigen gevoelen ten gunste van eene federale unie aan toe, welke, zeide hij, een duurzaam voordeel aan Groot-Brittannië en aan de bewoners van dit land zou schenken. Maar nauwelijks waren er één of twee weken verloopen, of hij ontving eene officiëele mededeeling van den Secretaris van Staat, dat, na het overwegen van de argumenten, welke hij in zijne dépêche had aangevoerd, „de Regeering van Hare Majesteit niet geneigd was van de vastgestelde staatkunde van hare voorgangsters af te wijken door het weder aanvaarden van Britsche Sou-

vereiniteit onder eenigen vorm over den Oranje-Vrijstaat aan te raden." — Zijne Excellentie deelde deze beslissing onmiddellijk aan het Koloniale Departement mede, en men stapte van de quaestie van bondgenootschap met de Grens-Staten, of van federale unie onder eenigen vorm, af.

De toespraak van den Gouverneur tot het Kaapsche Parlement verraste, gelijk verwacht kon worden, Sir Bulwer Lytton. Zij toonde eene minachting van instructies in eene hoogst belangrijke staatkundige quaestie, meer bepaald omdat men het er voor hield, dat het tot den werkkring van de Kroon alleen behoorde te beslissen, of er stappen gedaan zouden worden tot annexeeren of op nieuw annexeeren aan het rijk van uitgestrekte landstreken onder onafhankelijke regeeringen. Daarenboven wezen de archieven van het Koloniaal Ministerie op eene neiging van Sir George Grey, om de gewone bevoegdheid van een Gouverneur te overschreiden. In plaats van zijn superieur op de hoogte te houden van zijne voornemens, was hij geneigd op eigene verantwoordelijkheid te handelen, den Secretaris van Staat de keus latende tusschen het alternatief van zijne maatregelen af te keuren of hem te helpen in dat, wat hij niet langer kon tegenhouden. Onder deze omstandigheden maakte Sir Bulwer Lytton hem zijne terugroeping bekend, er bijvoegende dat de eerste gelegenheid aangegrepen zou worden om zijn opvolger te benoemen.

Deze ongewenschte gebeurtenis verwekte groote verrassing en spijt in de Kolonie. Adressen van sympathie kwamen in bij den Gouverneur, en openbare meetings werden gehouden, waarin besloten werd de Koningin te verzoeken, de terugroeping in te trekken en hem te veroorlooven aan het Hoofd van het Koloniaal Bestuur te blijven, ten einde de milde en veel omvattende staatkunde, welke hij ingeleid had, te bevestigen. Sir George Grey zelf oordeelde, dat hij zeer onrechtvaardig bejegend was. In zijne verdediging merkte hij, met betrekking tot de noodzakelijkheid

van zijne verwijdering op grond dat hij niet dezelfde meeningen over belangrijke punten van staatsbeleid als Harer Majesteit's Regeering had, aan dat gedurende de vijf jaren, welke verloopen waren sedert hij was aangesteld, er minstens zeven Secretarissen van Staat voor het Koloniaal Departement geweest waren, ieder van welke verschillende denkbeelden over enkele gewichtige punten van staatsbeleid ten opzichte van het land hadden. Het was hem onmogelijk met ieder van hen van hetzelfde gevoelen te zijn, en moeielijk om handelingen, welke hij wist dat overeenstemden met de wenschen van één, zóó te wijzigen dat zij overeenkomstig de inzichten van ieder van zijne opvolgers waren, aangezien zij elkander zoo snel opvolgden. In de zaak der federatie-quaestie voerde hij ter zijner verontschuldiging aan dat, indien er eenige fout begaan was, dit een gevolg was van dat vertrouwen, hetwelk uit al te grooten ijver voortkomt, niet van opzettelijke ongehoorzaamheid. Hij was door den inhoud van de vertrouwelijke dépêche van Sir Bulwer Lytton er toe geleid te denken, dat de inzichten en gevoelens van den Secretaris van Staat zeer ten gunste van federatie waren, en hij had gemeend, dat hij door de zaken zoover te drijven, als hij gedaan had door den maatregel in het Parlement te brengen, medewerkte om de loopbaan van den Minister van Koloniën voorspoedig te maken. „Vergeef mij dat ik dit zeg," merkte Sir George Grey op, „maar er kunnen vergissingen plaats hebben in de dépêches van een verwijderd superieur, of zij kunnen niet altijd zoo gemakkelijk te verstaan zijn, al vloeien zij uit de pen van één onzer bekwaamste schrijvers." —

Gelukkig voor Sir George Grey had er, vóór zijn opvolger kon benoemd worden, nog eene verandering van Ministerie plaats, en zijn vriend de Hertog van Newcastle werd nogmaals Minister van Koloniën. Een der eerste zaken, waarnaar hij een onderzoek moest instellen, waren de aangelegenheden aan de Kaap. Hij schreef aan Sir George dat hij, na overweging van al de omstandigheden,

niet anders kon dan instemmen met de afkeuring van zijn gedrag, zooals die door Sir B. Lytton was uitgedrukt. „Maar," zeide hij, „ik houd in gedachte dat gij in het midden van een groot werk zijt, ondernomen tot welzijn van de ingeborene stammen en het tot stand brengen van vreedzame betrekkingen tusschen hen en de kolonisten. Uwe uitstekende openbare diensten, en de geschiktheid, welke gij getoond hebt voor werkzaamheden van zoo gewichtigen en moeielijken aard, erkennende, gelijk ik doe, ben ik niet geneigd dat werk af te breken, en de bevolking van het voorrecht van zijne voltooiing, en uzelven van de eer van zijn succes te berooven. Ik ben daarom bereid, het doen van stappen tot benoeming van een opvolger te staken — maar op ééne voorwaarde. Deze voorwaarde is, dat Gij uzelven voldoende vrij en onafhankelijk beide tegenover uw Wetgevend-Lichaam en de inwoners van den Oranje-Vrijstaat gevoelt, om in staat te zijn persoonlijk de staatkunde van Harer Majesteit's regeering ten uitvoer te leggen, welke geheel in strijd is met die maatregelen, welke tot de wederaanvaarding der Souvereiniteit over dien Staat leiden, en waarover gij in het openbaar uwe goedkeuring hebt uitgedrukt in uwe toespraak aan het Kaapsche Parlement, en in uw antwoord op het adres van den Staat in quaestie."

Hierna vertrok Sir George Grey naar Engeland — terwijl de plaatselijke Regeering intusschen geleid werd door den Luitenant-Gouverneur, Generaal Wynyard. Een onderhoud met den Secretaris van Staat, waarbij ophelderingen werden gegeven, volgde, en men kwam overeen dat Sir George naar de Kaap terugkeeren en zijne betrekking weder aanvaarden zou. Gedurende zijn kort verblijf in Engeland genoot hij echter de eer van een onderhoud met Hare Majesteit de Koningin, die belang stelde in de maatschappelijke, staatkundige en nationale ontwikkeling, welke gaandeweg in Zuid-Afrika verworven werd. Er was toen sprake van dat de Prins van Wales de Amerikaansche

Koloniëu met een bezoek zou vereeren, om de Victoria-brug over de St. Lawrence in te wijden, en Sir George Grey deed het verzoek, dat Prins Alfred gecommitteerd mocht worden om eene gelijke onderscheiding aan Zuid-Afrika te verleenen, en in naam der Koningin het eerste rotsblok in zee te werpen als het begin van de breekwater en de vluchthaven in Tafel-Baai. Hare Majesteit nam het voorstel goedgunstig aan, en er werden schikkingen gemaakt voor het bezoek van Prins Alfred in het volgende jaar. Terzelfder tijd behaagde het der Koningin drie kolonisten tot ridders te benoemen: — Sir Thomas Maclear, de koninklijke sterrekundige aan de Kaap, beroemd door de diensten, welke hij aan de wetenschap bewezen heeft, en door zijne vriendschap met den ontdekker Livingstone; Sir Walter Currie, die eene welverdiende vermaardheid verkreeg als de moedige en werkdadige kommandant van de bereden Grens-Politie, en Sir Christoffel Brand, de eerste voorzitter van de Assembly, wiens geleerdheid en talenten als rechtsgeleerde en staatsman gedurende bijna eene halve eeuw belangeloos aan de openbare belangen van het land waren gewijd geweest.

Het bezoek van Prins Alfred in 1860 was eene gebeurtenis van groot belang en beteekenis voor de kolonie. De jeugdige Prins, toen een knaap van vijftien jaren, die als adelborst op H. M. Fregat *Euryalus* diende, werd beschouwd als de ambassadeur en vertegenwoordiger van zijne koninklijke Moeder, en werd dus ontvangen zóó als de Koningin zelve zou ontvangen zijn geworden. Gedurende de twee maanden van zijn verblijf werden bezigheden en staatszaken zonder onderscheid tijdelijk geschorst; en alle klassen — Engelschen en Hollanders, Franschen en Duitschers, Maleiers en Ingeborene Afrikanen, — vereenigden zich in het openbaren van eene door en door vrolijke verkleefdheid. Overal op zijne uitgestrekte reis van het Kaapsche Voorgebergte tot Natal, vergezeld van Sir George Grey, toonde het volk op het

krachtigst zijn geestdrift, en jaren later was in de pachthoeven van de afgelegene Boeren, in de hutten der wilde Kaffers, zoowel als in de steden en dorpen van Zuid-Afrika, „Prins Alfred" een naam, die op aller lippen was." [1])

In Juli 1861 ontving Sir George Grey, eene dépêche van den Hertog van Newcastle, waarbij hem bericht werd, dat Hare Majesteit geraden was geworden hem voor de tweede maal tot Gouverneur van Nieuw-Zeeland te benoemen, daar de moeielijkheden met de inboorlingen in die kolonie een ernstig karakter hadden aangenomen, en er geen dienaar der Kroon was op wiens hulp en ervaring zooveel vertrouwen kon gesteld worden tot afwending van het gevaar, waarmede de kolonisten en de Maories gelijkelijk bedreigd werden.

Dit maakte een einde aan zijne leiding der zaken in Zuid-Afrika. Er werden luide en eenparige betuigingen van spijt geuit bij zijn vertrek. Gedurende zijn Gouverneurschap was het land buitengewoon voorspoedig geweest en had zich zeer ontwikkeld; en het publiek erkende van ganscher harte, dat men dit grootendeels verschuldigd was aan de pogingen, welke hij op verschillende wijzen aangewend had ter bevordering van de stoffelijke en maatschappelijke belangen des lands. Zij waardeerden ook de vereeniging van vastberadenheid en welwillendheid, welke zijn verkeer met de inboorlingen gekenmerkt had, en de scherpzinnigheid, waarmede hij oorlog vermeden en van

[1]) Als één gevolg van het bezoek van den Prins ontwaakte er nieuwe belangstelling in vele nuttige en veredelende instellingen door geheel de Kolonie. In Kaapstad werd, behalve de Breekwater en de Alfred-Dokken, het Prins Alfred's Zeemans-Huis begonnen en geopend. De openbare Bibliotheek en Museum-Gebouwen werden ingewijd, en de Prins bood, namens zijne koninklijke Moeder, aan het Wetgevend-Lichaam en de Kolonie van de Kaap de Goede Hoop een uitmuntend levensgroot portret van de Koningin door Winterhalter aan, dat thans in de Bibliotheek hangt.

de buitengewone bijkomende omstandigheden', welke in hunne geschiedenis plaats grepen, partij getrokken had om ze tot hun voordeel en de veiligheid der kolonie aan te wenden. Zij waardeerden evenzeer den verheffenden invloed van zijne ver strekkende inzichten in de plichten en voorrechten van de Kolonisten van de Kaap, — die hij beschouwde als door de Voorzienigheid in eene positie geplaatst, van waar uit zij beschaving en Christendom door de onbegrensde landen, welke aan gene zijde van de grenzen lagen, konden verspreiden.

In zijne dépêches en toespraken, waaruit wij reeds overvloedig hebben aangehaald, is Sir George Grey de beste geschiedschrijver van zichzelven. Zijn afscheidsadres aan het Kaapsche Parlement, in Augustus 1861, schetste de algemeene strekking van de staatkunde, welke hij gestreefd had te volgen, aldus:

„Het Europeesche ras en het gekleurde ras *zullen* zich uitbreiden, *zullen* verkeer met elkander houden, *zullen* elkanders grenzen overschreiden, en zij moeten dit doen, òf op zulk eene wijze, dat daardoor hun wederzijdsch belang bevorderd wordt, óf wederzijdsche vijandigheid opgewekt en onophoudelijke beleedigingen elkander aangedaan worden.

„De grenzen van het Britsche Rijk te beperken juist tot hetgeen zij op dit oogenblik omvatten — indien deze grenzen altijd moeten aangevallen worden door talrijke en barbaarsche vijanden, altijd verdedigd moeten worden door talrijke en kostbare troepen, en altijd bewoond moeten worden door een arm geslacht van kolonisten, dat door zijne vijanden voortdurend geplunderd wordt en bijgevolg niet in staat is kapitaal op te hoopen, en bevreesd dit in verbeteringen te beleggen — brengt geen voordeel aan noch voor de Britsche bezittingen zelve, noch voor de rassen, die daarmede in aanraking gebracht worden. Terwijl het in staat stellen van het Europeesche ras in Zuid-Afrika tot het bezetten van zulk een grondgebied als het werkelijk

behoeft, met volle toestemming van de inboorlingen, en op zulke voorwaarden als wederkeerig voordeelig zijn voor beide rassen, en deze gemengde bevolking met wet, orde en Christendom te achtervolgen, leidt tot het gronden en eindelijk vestigen van groote en voorspoedige maatschappijen, rijk en sterk genoeg om zichzelve staande te houden, en bereid om, geleerd door de ervaring en uit het besef van hetgeen voor hunne eigene veiligheid noodig is, zonder kosten van de Britsche Regeering de zegeningen van wet en orde, en van het Christelijk geloof, nog verder te brengen door deze te verbreiden onder de wilde rassen, die in hunne nabuurschap en verder op wonen, en die van het begin af, door hen dadelijk te belasten, een gedeelte van de kosten van zulk een stelsel zouden kunnen bestrijden.

„Te trachten om te voorkomen, dat zulke gelukkige uitkomsten plaats grijpen, voornamelijk wáár de Europeesche en ingeborene rassen er verlangend naar zijn, is aan onwillige bevolkingen, eene wijze van staatsbeleid op te dringen welke ras tegen ras zóó moet verbitteren, dat werkelijke wrok en wederzijdsche beleedigingen, in plaats van welwillendheid en vriendschapsdiensten de overhand moeten krijgen.

„Alles is daarom in het werk gesteld om een stelsel op te bouwen, waaronder de verschillende rassen in Zuid-Afrika, tot wederzijdsch voordeel, gedurig in bestendig en onafgebroken verkeer met elkander konden worden gebracht, naar mate de beschaafde gedeelten van de bevolking zich al verder en verder verspreidden van de moeder-kolonie waarin zij zelve, of hunne voorvaderen oorspronkelijk gevestigd waren.

„Een noodzakelijk deel van zulk een stelsel was, dat hier op de plaats, ten minste gedeeltelijk de staatslieden, de rechtsgeleerden, de godgeleerden, en de leiders, die den stroom van emigratie, welke jaar op jaar met steeds toenemende kracht uit deze kolonie of hare uitspruitsels moet vloeien, zouden regelen, leiden en controleeren, gevormd moesten worden.

„Het was ook noodzakelijk, dat deze kolonie, die groote grondslag waarvan zulke veelomvattende bewegingen uit zouden gaan, door de bouw van groote communicatie–wegen, door openbare werken en door het verschaffen van ruime faciliteiten voor het voorspoedig voortzetten van haar handel en verkeer, in zulk een toestand werd geplaatst, dat zij voorzien kon in de behoeften, en de opbrengst kon ontvangen en uitvoeren van de nieuwe bevolkingen, welke zeker aanhoudend zullen ontstaan.

„Zeker geloovende, dat deze dingen moeten plaats grijpen, heb ik niet geaarzeld, van af mijne eerste komst alhier, eene wijze van wetgeving aan te prijzen, welke tot zulke uitkomsten zou kunnen leiden. Eene verwijzing naar het statuten–boek en de uitgaven van de Kolonie zal toonen hoe ruim en edelmoedig het Koloniaal Parlement tot zulke doeleinden medegewerkt heeft. Het ligt in hunnen aard zelven, dat zij gedurende eeuwen in wording zijn en nooit geheel verwezenlijkt worden zullen. Van daar dat er in ettelijke jaren slechts weinig tot bereiking van zulk een groot doel gedaan schijnt te zijn. Nochtans is het reeds iets zulk een verschiet uit de verte gezien, en naar de bereiking er van, al zij het dan ook zwak, gestreefd te hebben.

„Nu dat mijn eigen rol in dit bedrijf is uitgespeeld, zie ik terug met spijt op sommige dingen, welke gedaan zijn, en op veel dat ongedaan is gelaten, en met genot op sommige dingen, welke eenmaal geplant zijnde, levensvatbaarheid schijnen te bezitten. Maar te midden van deze gemengde gewaarwordingen van leedwezen en van hoop, welke lang in mijn binnenste zullen blijven leven, zal er altijd overblijven eene dankbare herinnering aan de sympathieën en medewerking, welke bij zoovele en zoo verschillende gelegenheden door dit Parlement en de inwoners van Zuid–Afrika gegeven zijn aan de pogingen, welke ik gedaan heb om de Koningin met vrucht te dienen en gevolg te geven aan Harer Majesteit's voortdurende be-

geerte, om het geluk en het welzijn van hare onderdanen, en van alle rassen tot welke de invloed van haar ver uitgestrekt gebied reikt, te verhoogen.



XI.

Parlementaire Regeering.

1862—1873.

Sir P. E. Wodehouse — Intrekking van Rijks-subsidiën — Open Brieven, waarin bepaald wordt, dat Kaffraria een afzonderlijk bestuur zal hebben — Het plan, om Europeanen in de Transkei te vestigen, opgegeven — Concessies aan Kreli — Overplaatsing van Inboorlingen uit de Kolonie naar de Transkei — Verhouding tusschen den Gouverneur en het Parlement — Geldmiddelen — Verantwoordelijke Regeering — Scheiding — Maatregelen tot herstel — Afwisselende vergaderplaats van het Parlement — De zitting te Graham's Town — Rijkswet tot inlijving van Britsch Kaffraria — Botsingen tusschen den Gouverneur en de Wetgevende Macht — De laatste worsteling — Beroep op het Land — Voorstellen tot opheffing van het Parlement verworpen — Sir Henry Berkly tot Gouverneur benoemd — Gelijkheid van vertegenwoordiging — Verbond — Verantwoordelijke Regeering ingevoerd.

Sir Philip Edmund Wodehouse volgde op in de drievoudige betrekking van Gouverneur der Kaap–Kolonie, Gouverneur van Britsch Kaffraria, en Opper–Commissaris voor het beheer van de aangelegenheden der Inboorlingen in Zuid-Afrika. Evenals zijn voorganger had hij eene rijke ondervinding als Koloniaal bewindvoerder; maar hij was dit geweest in Koloniën van de Kroon, zooals Ceylon, Honduras en Britsch Guiana.

Zijne Excellentie werd, bij zijne aankomst in Januari

1862, in den zetel der Regeering hartelijk verwelkomd door de inwoners, die met vreugde zijne verklaring ontvingen, dat hij Sir George Grey's staatkunde ongeschonden wenschte te ontwikkelen, benevens zijne verzekering, dat hij onder hen kwam met den oprechten wensch om zijn plicht tegenover de Kolonie te vervullen, en geen moeite te ontzien tot bevordering harer innigste belangen. Het vermogen om deze plichten te vervullen was echter afhankelijk van de middelen door de Rijks-Regeering of door de Koloniale Wetgevende-Macht ter zijner beschikking gesteld; en het duurde niet lang of hij ontdekte, dat zijne verwachtingen van hetgeen hij voldoende stoffelijke hulp achtte door geen van beiden gereedelijk verwezenlijkt zouden worden.

Vóór dezen waren de subsidiën uit de Rijksmiddelen voor het bevestigen van de staatkunde omtrent de Kaapsche grenzen aanmerkelijk verminderd. In 1858 werd aan Sir George Grey bericht, dat £ 20,000 alles was, wat ten behoeve van Britsch Kaffraria kon gegeven worden, en dat in de toekomst de provincie voor zich zelve moest zorgen, of dat er schikkingen gemaakt moesten worden voor hare inlijving bij de Kaap-Kolonie. In 1859 werd het Koloniaal Parlement verzocht de quaestie van hare annexatie te overwegen, of tot de teruggave van de haven van Oost-Londen aan Britsch Kaffraria te besluiten, opdat de opbrengst der rechten aldáár tot instandhouding van haar afzonderlijk bestuur gebruikt mocht kunnen worden. Het Parlement kwam tot het besluit, dat het hoogst ongeraden zoude zijn, de reeds uitgestrekte grenzen der Kolonie nog uit te breiden door de inlijving van Kaffraria, maar het zag geen bezwaar in het afstaan van de haven van Oost-Londen, welke als eene zaak van tijdelijk gerief voor de gelijkmaking van de verschuldigde rechten, tot eene koloniale haven was verklaard. Hierop gaf Sir George Grey (in October 1860) opene brieven uit, waarbij het grondgebied tot een afzonderlijken staat werd verklaard. Deze opene brieven waren reeds vroeger, omstreeks De-

cember 1850, weinige dagen vóór dat er op de patrouilles van Kolonel Mackinnon door de Kaffers in de Boomah-Pass gevuurd was, verleend; maar het uitbreken van den oorlog in 1851—52, verhinderde dat zij uitgevaardigd werden, en het land was sedert dien tijd door den Opper-Commissaris bestuurd geworden. Bij de opene brieven was het Bestuur opgedragen aan den Gouverneur van de Kaap, hetwelk bij diens afwezigheid geleid werd door een plaatselijk Luitenant-Gouverneur, — Kolonel Maclean, — met eene burgerlijke en rechterlijke inrichting, welke omstreeks £ 40,000 per jaar kostte, terwijl de inkomsten in 1861 de £ 25,000 per jaar niet te boven gingen.

Toen Sir Philip Wodehouse zijne betrekking aanvaardde, werd hem schoorvoetend door den Secretaris van Staat, den Hertog van Newcastle, voor 1862—63 eene toelage uit 's Rijks kas tot een bedrag van £ 10,000 toegezegd. Maar, daar er destijds eene staatkunde van bezuiniging in al de uitgaven ten behoeve der koloniën door het Huis der Gemeenten gevolgd werd, gaf men hem te kennen, dat er geen verdere ondersteuning verwacht kon worden, en werd hem aangeschreven, dat alle wettige middelen moesten worden aangewend om te maken, dat Britsch Kaffraria, met zijn uitgestrekt grondgebied, zich zelf kon bedruipen, en voortdurend zijne eindelijke annexatie aan de Kaap-Kolonie in het oog te houden.

Deze laatste maatregel beval zich zelven van het begin af, aan Zijne Excellentie aan. Kaffraria, met ontoereikende inkomsten, zonder wetgeving, en zoo goed als zonder bestuur — daar zijne openbare inrichtingen samengesteld waren uit ambtenaren met wijds klinkende titels en de kleinste salarissen — was uiterst lastig, en beloofde eene bron van groote moeielijkheid te worden. Hij diende daarom bij het Kaapsche Parlement, zoodra de zitting van 1862 geopend was, een wets-ontwerp in tot inlijving van

Kaffraria bij de Kolonie. De maatregel was echter niet welkom; hij werd met eene meerderheid van 19 tegen 14 verworpen. Zijne Excellentie ontdekte, dat de belemmeringen, welke der vereeniging in den weg stonden, grooter waren, dan hij voorzien had. Van den eenen kant maakten Kaapsche kolonisten er bezwaar tegen uit vrees, dat zij, door tot zulk een maatregel mede te werken, zouden komen tot uitgaven en verplichtingen voor de algemeene militaire verdediging van de geheele grens, waarvan zij de juiste eindpalen niet konden zien, terwijl, zoolang Kaffraria eene Kroon-kolonie was, het in geen omstandigheden kon opgegeven worden, en, wat het ook kosten mocht, uit Rijksmiddelen onderhouden moest worden. Van den anderen kant verzette het volk van Britsch Kaffraria zich eenstemmig tegen annexatie, daar het deze beschouwde als eene opheffing van de voorrechten, welke hem als een afzonderlijke staat bij de opene brieven verleend waren, en zij schreeuwden om de voltooiing van hunne regeering, door de instelling van een Uitvoerenden of Verkozen Raad.

Gedurende dit geheele tijdperk bleef de kostbare landstreek aan de overzijde van de Kei onbezet. Hoewel meer dan drie jaren verloopen waren sinds zij aan Kreli was ontnomen, waren er geen stappen tot hare voortdurende en heilzame bezetting gedaan. Sir P. Wodehouse stelde in zijne betrekking van Opper-Commissaris voor, dat de landen in pachthoeven aan de Europeanen gegeven zouden worden, tegen vooruitbetaling van landmeting en overdracht, en tegen eene jaarlijksche erfpacht van £ 20 of £ 25, en op voorwaarde dat iedere pachthoeve gehouden zou zijn twee mannen te onderhouden, die in staat waren de wapenen te dragen en verplicht periodieke monsteringen bij te wonen, even als de door Cathcart begiftigden. Om dit plan uit te voeren achtte hij het echter noodig eene gewapende macht voor de verdediging van deze nieuwe grens op te richten, en meende hij dat men zich die het best

kon verschaffen door de Kaapsche Bereden-Scherpschutters (die op het punt waren afgedankt te worden) te veranderen in Ongeregelde Ruiterij. Hij vroeg derhalve om een Rijkswaarborg voor eene leening van £ 100.000, met de inkomsten van Kaffraria als onderpand, ten einde hieraan gevolg te kunnen geven, en om voorwaardelijk verlof om dit plan uit te werken.

Middelerwijl maakte Sir Percy Douglas, die Generaal Wynyard als Bevelhebber van de strijdkrachten in de Kolonie opvolgde, rapport over de zaak aan den Secretaris van Staat voor Oorlog, waarbij hij wees op de ontoereikendheid van de Rijks-troepen, die onder zijn kommando stonden, om het uitgestrekte grondgebied in bedwang te houden, en de aandacht vestigde op de vermoedelijke kosten, welke deze bezetting na zich zou slepen. „Ik omhels", zeide hij, „nog de meening, dat de uitbreiding van onze nederzetting aan de overzijde van de Kei-rivier, de zending van troepen naar die landstreek noodig zal maken. Uw Lordschap weet hoe onvoldoende onze tegenwoordige strijdmacht is, om aan de eischen van zulk eene uitgebreide militaire bezetting te voldoen. Ik dring geen opinie over de staatkunde van eene dergelijke uitbreiding op, maar tegenover de jongste gebeurtenissen, en overtuigd als ik ben, dat dit eene aanmerkelijke vermeerdering van militaire uitgaven na zich slepen moet, verstout ik mij den wenk te geven, dat het, alvorens tot de bezetting van het land tusschen de Kei en de Bashee over te gaan, voorzichtig zoude zijn van de zijde der Regeering in het Moederland, de vermoedelijke kosten van dien maatregel te berekenen."

Mr. Cardwell was Secretaris van Staat toen deze voorstellingen Harer Majesteit's Regeering bereikten. Bevreesd voor het ernstige gevaar van de militaire uitgaven aanzienlijk te verhoogen, wat uit de bezetting en kolonisatie van de Transkei zou kunnen voortvloeien, beval hij dat de Britsche heerschappij over haar ingetrokken, en de Kei-

Rivier op nieuw de uiterste grens van de Kolonie Britsch-Kaffraria zou worden.

Sir Philip Wodehouse ziende dat het nutteloos was, eenige hoop op eene herziening van deze beslissing te koesteren, beijverde zich andere middelen te ontdekken, om het ontvolkte grondgebied te bezetten. Het land aan gene zijde van de Bashee, waarin Kreli gedreven was, werd door allen, die er mede bekend waren, voorgesteld als volkomen ongeschikt om hem en zijn stam te onderhouden. Door Mr. Warner, een regeerings–ambtenaar, die hem bezocht, smeekte het opperhoofd Sir Philip, medelijden met hem te hebben en hem een gedeelte van zijn land terug te geven, „opdat hij en zijn volk mochten leven en niet sterven". Sir Philip bewilligde er in en berichtte Kreli, dat hem, uit aanmerking van de straf, welke hij reeds ondergaan had, en uit medelijden met hem, zou toegestaan worden het gedeelte van zijn land, dat aan de zee grensde, weder te bezetten. Het opperhoofd nam onmiddellijk het aanbod met betuigingen van groote dankbaarheid aan, en nam het land, dat hem werd afgestaan, weder in bezit, gelijk hij dit nog bezet.

Sir Philip besloot de overschietende gedeelten (waarin hij eerst van plan was geweest de Europeesche pachters te plaatsen) aan te bieden aan eenige Tambookies uit het Queen's Town distrikt, en aan de Gaikas, die klaagden over gebrek aan ruimte en over ongelegenheid in hunne nederzetting in Britsch–Kaffraria. De Tambookies namen het aanbod aan, maar de Gaikas sloegen het af, zeggende dat zij het beter achtten onder de schaduw van de Engelschen te zitten en hunne belastingen te betalen, dan een land in te trekken, dat zij niet kenden, wáár hun opperhoofd hen misschien in oorlog met de Regeering zou brengen. Een aantal Fingoes, die maakten dat de distrikten van Peddie en Victoria Eeast overbevolkt waren, werd toen uitgenoodigd naar het grondgebied te verhuizen, en zij namen het aanbod gereedelijk aan, en voerden hunne

kudden vee, schapen en geiten, en andere bezittingen met zich. Dit overbrengen van deze Inboorlingen [1]) uit het binnenste der Kolonie werd ten slotte in 1866 bewerkstelligd, en het grondgebied, dat nu bekend is als de Transkeische distrikten, werd bevolkt door verschillende stammen, die in geen betrekking stonden tot hunne andere Kaffer-naburen, en van wie men geloofde, dat zij welwillend en trouw jegens de Britsche Regeering gezind waren uit erkentelijkheid voor de weldaden, welke zij ontvangen hadden, en uit waardeering van den vrede en de rust, welke hun door haar invloed verzekerd werden.

Maar de bezwaren, welke Sir Philip ondervond, terwijl hij als Opper-Commissaris zonder middelen werd gelaten om een grensbeleid tot stand te brengen, hetwelk het welzijn en de veiligheid van het geheele land betrof, waren weinig minder geducht dan de moeielijkheden, welke hij als Gouverneur van de Kaap-Kolonie het hoofd moest bieden.

Gedurende de eerste vijf jaren van Parlementair Bestuur gingen de zaken geleidelijk en aangenaam op de baan van toenemende welvaart voort. De openbare inkomsten, welke in 1853 de £ 280.000 niet te boven gingen, klommen gaande weg ieder jaar, tot dat zij in 1858 £ 460.000 bedroegen. Deze vermeerdering vloeide ten deele voort uit eene verhooging van tolrechten, welke toegestaan was in het begin der zitting, om de nieuwe uitgaven, welke toen goedgekeurd waren, te dekken. Maar zij werd voornamelijk veroorzaakt door de opmerkelijke toename van handels- en landbouw-welvaart, welke natuurlijk ontsproot uit de onverwachte bevrijding van het land van den drukkenden in-

---

[1]) Bij het uitvoeren van deze belangrijke veranderingen, zeide Zijne Exellentie: „iedere stap werd gedaan in overleg met en onder hartelijke medewerking van Mr. Southey, den Kolonialen Secretaris, Mr. Graham, die aan het hoofd van het bestuur van Britsch Kaffraria stond, Mr. Warner, Resident aan gene zijde van de Kei, en Sir W. Currie, Kommandant van de Grens-Politie.

vloed van vroegere lang-gerekte en verwoestende oorlogen. De invoering van vertegenwoordigende instellingen gaf ook toenemenden werkijver en vertrouwen aan de arbeidende klassen. De ontwikkeling van de hulpbronnen van de Kolonie werd bevorderd door onbekrompene uitgaven voor openbare werken, en door de uitbreiding tot de meer verwijderde distrikten van gemakken en voorrechten, welke vroeger beperkt waren tot de omgeving van de hoofdstad.

De behoeften en verwachtingen der inwoners hielden echter volkomen gelijken tred met de verhoogde inkomsten, en in 1860 noodzaakten de buitengewoon gestegen openbare lasten de Regeering, het aan de overweging van het Wetgevend-Lichaam te onderwerpen, hoe zij zou voorzien in de „wegen en middelen", òf door verhoogde belasting, òf door leeningen aan te gaan voor de uitvoering van publieke werken.

De verhouding tusschen de Regeering en het Parlement met betrekking tot het voorzien in „wegen en middelen" was voortdurend bijzonder geweest. Bij de opening van de eerste zitting in 1854 deelde Luitenant-Gouverneur Darling mede, dat er een som van £ 85.000 aanwezig was, opgehoopt in de Thesaurie als eene balans of „overschot", beschikbaar voor loopende uitgaven; maar men ontdekte later dat deze balans bestemd was voor de kosten van de laatste maand van het voorgaande jaar. In 1855 moest het deficit, dat veroorzaakt was door eene uitgaaf, welke gedaan was op grond van de £ 85.000 „overschot", gedekt worden, en aanvaardde een uitgelezen Comité uit de Assembly de taak, om inkomsten en uitgaven tegen elkander te doen opwegen. De Regeering was geneigd deze taak aan het Huis over te laten, om reden geen der leden van den Uitvoerenden Raad vertegenwoordiger van het volk was, en het een constitutioneel beginsel was, dat zaken betreffende het verschaffen van middelen en het heffen van belastingen van de vertegenwoordigers van het volk moesten uitgaan.

Het Huis, van den anderen kant, toonde geneigdheid om de zaak aan de Regeering over te laten, daar de leden van den Uitvoerenden Raad gelegenheid hadden om inlichting in te winnen, en daarom in eene betere positie waren om veranderingen aan te geven, of nieuwe voorstellen te doen. De werkzaamheden van het Comité uit het Huis liepen uit op aanbevelingen tot het vereenigen van ambten en tot bekrimping, als de beste wijze om te maken dat de beide einden elkander raakten. Maar vóór het einde der zitting werden er door afzonderlijke leden andere voorstellen betreffende de uitgaven gedaan, welke de finançiën bijna in denzelfden toestand van vroeger lieten.

Het was vrij natuurlijk dat er in een land, dat zich pas begon te ontwikkelen, eene voortdurende vraag om nieuwe diensten was, aan welke de ambtenaren der Regeering niet konden weigeren te voldoen. Het gevolg hiervan was, dat de uitgaven van jaar tot jaar toenamen, en in 1860 kwam de Koloniale Secretaris, Mr. Rawson, in het Huis met eene verklaring van de actueele noodzakelijkheid van eene belasting, en een voorstel tot het heffen van een recht op het hoofd-uitvoerartikel van de Kolonie, op wol. Dit werd niet gunstig ontvangen. Het Huis verwierp het voorstel, en verklaarde met eene groote meerderheid, dat de bestaande inkomsten, zoo zij verstandig en zuinig beheerd werden, voldoende waren voor alle algemeene doeleinden; ter zelfder tijd werd geopperd dat er, ten einde onbeperkte aanvragen om plaatselijke werken en verbeteringen tegen te gaan, middelen beraamd moesten worden, uitgaande van het beginsel van plaatselijke belastingen met plaatselijk beheer en controle. Maar vóór het sluiten der zitting werden er op nieuw gelden toegestaan, welker bedrag de geschatte inkomsten te boven ging. In 1861 waren de zaken nog moeielijker. Mr. Southey, die als Koloniaal Secretaris fungeerde, deelde mede, dat er een ledige schatkist was, een tal van leeningen, aangegaan om buitensporige uitgaven, voor welker betaling geen middelen waren,

te dekken, en dat er in ronde cijfers £ 200.000 noodig waren, om de finançiën op een behoorlijken voet te brengen. Hij stelde zich niet aan het gevaar van eene afstemming bloot door eenige belasting voor te stellen, maar nam de stelling aan, dat het door hen, die de constitutie ontwierpen, nooit was bedoeld, dat eenig lid van den Uitvoerenden Raad het werk van een Kanselier van de Schatkist op zich zou nemen, en dat op de Assembly zelve de verantwoordelijkheid rustte om de noodige voorzieningen voor de uitgaven te maken. Het gevolg was, dat de verplichtingen van den Uitvoerenden Raad overgebracht werden op Parlementaire Comités, die eene reeks van finançiëele maatregelen indienden, welke tot een aanmerkelijk bedrag voorzagen in de betaling van de verplichtingen der Regeering en in de vermeerdering der inkomsten; maar vele er van werden in het Hooger Huis verworpen. De Uitvoerende Raad bevond zich alzoo in eene lastige positie. Hij was onmachtig om het inkomen te vermeerderen, en onmachtig krachtdadige controle over de uitgaven te houden. De meerderheid van het Huis, samengesteld uit mannen van allerlei politieke richtingen, — Oostelijken en Westelijken, Conservatieven en Liberalen, Scheidings–gezinden en Anti–Scheidings–gezinden — die zich vereenigden om eenige verandering in den Regeeringsvorm te beletten, maar zich verdeelden en tegen over elkander stonden zoodra dat doel bereikt was, weigerden om de aan het roer zijnde regeering als partij te steunen, door het aannemen van elkanders maatregelen, om de inkomsten en uitgaven tegen elkander te doen opwegen.

Deze onbevredigende staat van zaken, ontstaan uit het gebrek aan eenheid in handeling en staatkunde tusschen het Wetgevend–Lichaam en den Uitvoerenden Raad, was lang voorzien geworden. De voorstanders van vertegenwoordigende instellingen gevoelden, toen de Constitutie werd verleend, dat haar machinerie in dit opzicht onvolledig was, maar zij waren overtuigd dat, indien zij een-

maal in werking gebracht was, het gebrek spoedig gevoeld en er gebruik gemaakt zou worden van de macht tot hervorming, welke zij in zichzelve bezat, om de noodige veranderingen te maken. De Geheime Raad, die het plan ontworpen had, onthield aan de plaatselijke fungeerende ambtenaren het voorrecht van leden van een der beide Huizen te worden, ofschoon hij hun veroorloofde zetels daarin te hebben, en desgevraagd inlichtingen te geven. De reden, dat hij zóó handelde, was de vrees, dat zulk een stap onvermijdelijk „Partij–Regeering" tengevolge zou hebben, om welke te beheerschen de Kolonie naar zijn oordeel niet voldoende in welvaart en bevolking ontwikkeld was. Hij beweerde dat de Kaap–Kolonie, ofschoon ze te dier tijd hare eigene Wetgevers kon opleveren, en wel genoeg van dezen voor twee Huizen, hare eigene Ministers niet kon opleveren. Het Parlement gaf gevolgelijk de onregelmatigheid te aanschouwen, dat het (met uitzondering van den President van den Wetgevenden Raad) geheel was samengesteld uit vertegenwoordigers, die door het volk gekozen waren en zijn vertrouwen genoten, terwijl het bestuur toevertrouwd was aan ambtenaren, die door de Regeering in het moederland waren aangesteld, onverschillig of zij in overeenstemming met het Wetgevend-Lichaam werkten of niet, en de Rijks–Regeering in het moederland alleen naar den Gouverneur als den verantwoordelijken ambtenaar zag.

De ervaring van de eerste zitting overtuigde vele leden, dat eene wijziging volgens het Britsche stelsel van verantwoordelijke Regeering raadzaam en noodig was. De Assembly keurde, naar aanleiding van eene motie, ingediend in 1855 door één van de leden voor Port–Elizabeth, Mr. Paterson, dit beginsel goed. Een Comité werd toen benoemd, hetwelk rapport uitbracht omtrent de schikkingen, welke noodig zouden zijn om de wijziging in te voeren. Er werd tijd gevraagd en verleend, om den maatregel rijpelijk te overwegen. In het volgend jaar, 1856, ont-

moette hij tegenwerking, en door eene meerderheid van 24 tegen 16 stemmen werd hij verklaard ontijdig, tegen den zin en niet geschikt voor den toestand van het land te zijn. In het tweede Parlement, in 1860, werd de zaak op nieuw ter sprake gebracht door Mr. Molteno, in eene resolutie, waarin uitcengezet werd, dat, aangezien de voorwaarde, waarop leden van den Uitvoerenden Raad toen hun ambt bekleedden, niet overeen te brengen was met de bevredigende werking van vertegenwoordigende instellingen, die ambtenaren bevoegd verklaard moesten worden om als leden zitting te hebben in de beide Huizen van het Parlement, en zij hun ambt slechts zoolang moesten bekleeden, als zij het vertrouwen van het Wetgevend-Lichaam bezaten. Het debat bij deze gelegenheid was merkwaardig wegens den welsprekenden en krachtigen steun, welke aan het voorstel werd geschonken door den Procureur-Generaal, Mr. Porter. Zijn ambtgenoot, de Koloniale Secretaris, Mr. Rawson (thans Sir Rawson W. Rawson) volgde denzelfden weg, en drukte zijne innige overtuiging uit, dat het bestaande Regeerings-stelsel in theorie geheel ongeschikt, en in praktijk uiterst lastig was, en dat de voorgestelde wijziging in het algemeen voordeelig voor het land zoude zijn. De motie werd echter door eene meerderheid van 20 tegen 18 stemmen afgestemd. Hierna bleef, gedurende twee of drie jaren, de stroom der openbare meening tegen haar gekant; maar hare verdedigers gevoelden, dat haar eindelijke triomf louter eene zaak van tijd was; dat vroeger of later de wijziging tot stand moest komen. „Vertegenwoordigende instellingen zonder verantwoordelijkheid," zeide Mr. Gibbon Wakefield, „lijken veel op het hebben van een vuur in een kamer, waarvan de schoorsteen gesloten is. De vraag is, hoe lang het verdragen kan worden, en dat hangt natuurlijk af van de sterkte van het vuur."

Eene andere zaak, welke aan de harmonie der wetgevende bemoeiingen afbreuk deed, en de openbare meening in beweging bracht, was die van scheiding, of plaatselijke

zelf-regeering voor de oostelijke provinciën. [1]) Ten tijde van de invoering der Constitutie was een aanzienlijk aantal van de inwoners der oostelijke distrikten tegen haar gekant, om reden hun op geen van deze punten eenige concessie gedaan was. Sir George Cathcart meende toen, dat het in het leven roepen van een Luitenant-Gouverneurschap, en het aanstellen van een Rechter en een Procureur-Generaal, die in Grahams Town verblijf hielden, hunne eischen tegemoet zouden komen. Ingevolge dit plan werd de Bevelhebber der strijdkrachten tot Luitenant-Gouverneur benoemd, met Mr. Southey, die grondige kennis van grens-aangelegenheden had, als zijn secretaris; en de afdeelingen Albany, Fort Beaufort, Cradock Victoria, Somerset en Queen's Town, werden als de grenzen aangewezen, waarbinnen de Luitenant-Gouverneur, als gemachtigde van den Gouverneur, rechtsmacht zoude hebben in uitvoerende zaken, waarvan hij wekelijks rapport moest maken.

Maar toen deze maatregelen in 1855 aan het Parlement ter goedkeuring onderworpen werden, weigerde dit ze te bekrachtigen. In de volgende zitting, 1856, werd er eene motie tot scheiding van iedere politieke unie tusschen de provinciën door Mr. Pote ingediend, en hierop werd een amendement door Mr. Solomon voorgesteld, dat zoo ook de Oostelijke provincie hare begeerte te kennen gaf om een afzonderlijk en op zichzelf staand bestuur te bezitten, dit gegeven moest worden op voorwaarden, welke voor beide provinciën billijk en rechtvaardig waren. In 1857 werd de strijd overgebracht naar den Wetgevenden Raad, wáár de WelEd. Mr. Godlonton eene reeks van resolutiën indiende, waarbij verklaard werd, dat de verdeeling van de

---

[1]) Het werd gebruikelijk van de Oostelijke Provincie te spreken, ofschoon, behalve voor de Verkiezing van Leden voor den Wetgevenden Raad, overeenkomstig de Verordening der Constitutie, eene dergelijke aanduiding in geen enkel ander wettig aktestuk voorkwam.

Kolonie in federatieve provinciën tot plaatselijke en wetgevende doeleinden zeer in het belang van het algemeen zou zijn. De Raad was verdeeld, en de zes leden, die door de Oostelijke provincie gekozen waren, stemden vóór Mr. Godlonton's voorstellen, terwijl de zeven Westelijke leden er tegen stemden. De minderheid (die de Oostelijke provincie vertegenwoordigde) sloeg korten tijd daarna den weg in, dien de populaire leiders van 1850 in den ouden Raad bewandeld hadden, en dienden hun ontslag als leden in — als een protest tegen het denkbeeld, dat de bestaande Constitutie voldeed aan de behoeften van hunne constituenten.

In 1861 werden er door de voorstanders van scheiding op nieuw zeer besliste pogingen gedaan, om het Parlement eene inwilliging van hunnen lang gekoesterden wensch af te dwingen. Er werd een verbond, met eene uitgebreide organisatie in al de distrikten op twee of drie na in de Oostelijke provincie, gevormd. Er had te Somerset Oost eene samenkomst van afgevaardigden van de verschillende takken van het verbond plaats, waarop resoluties werden aangenomen, welke tot grondslag van een maatregel voor de verdeeling van de Kolonie in twee afzonderlijke en op zichzelf staande Gouvernementen moesten dienen. Het Wets-Ontwerp (Bill) werd in de Assembly door Mr. Harries, één van de leden voor Cradock, ingediend. Petities ten gunste er van, door 6000 personen onderteekend, werden aangeboden. Het debat over het onderwerp duurde vier dagen, en eindigde met de verwerping van het Wets-Ontwerp door eene meerderheid van 22 tegen 15. Het verbond, steeds strevende naar de bereiking van zijn doel, bracht zijne operaties naar Engeland over, door het indienen van memories en vertoogen bij den Secretaris van Staat, maar zijne pogingen bleven ook dáár evenzeer zonder vrucht.

Onder deze omstandigheden was het uitdenken van eene staatkundige gedragslijn, welke de verschillende afdeelingen, waarin de Kolonie verdeeld bleek te zijn, zou vereenigen,

geen gemakkelijke taak. Maar Sir Philip Wodehouse zette zich in eene ernstige en hoopvolle stemming tot het werk. Hij meende eerst de moeielijkheid op te lossen door het in het leven roepen van eene quasi-federale inrichting, bestaande uit twee plaatselijke gouvernementen, een Oostelijk en een Westelijk, met één centraal opper-bestuur. Door op deze wijze iedere provincie in staat te stellen hare eigene plaatselijke zaken te regelen, hoopte hij de wezenlijke of gewaande grieven, welke het verzoek om scheiding levendig hielden, weg te nemen, terwijl hij in het centraal Wetgevend-Lichaam de wezenlijke voordeelen van eenheid behield. Hij deelde deze inzichten aan den Secretaris van Staat, den Hertog van Newcastle, mede, die, in antwoord daarop, te verstaan gaf, dat het de begeerte van Harer Majesteit's Regeering was, de Oostelijke en Westelijke provinciën en Kaffraria in één eensgezind geheel vereenigd te zien; dat hij daarom niet voornemens was voorstellen goed te keuren, welke de geheele omverwerping van de Constitutie van 1853 inhielden, en scheiding noodeloos en ongeraden op den voorgrond stelden; en hij opperde, dat het federatieve plan van Nieuw-Zeeland, in enkele opzichten gewijzigd, wel toegepast kon worden op de omstandigheden van de Kaap. —

Het federatieve plan werd echter opgegeven. De Gouverneur stelde op zijne eigene verantwoordelijkheid andere maatregelen tot herstel voor. Om de betrekkingen van de administratie met het Wetgevend-Lichaam te verbeteren, deelde hij aan de leden van zijnen Uitvoerenden Raad mede, dat het zijn voornemen was hun advies in te winnen over alle zaken, welke aan het Parlement onderworpen moesten worden, en dat hij vertrouwde op deze wijze tot overeenstemming te komen omtrent de juiste gedragslijn, welke ten opzichte van ieder harer gevolgd moest worden, en zóó in beide Huizen aanspraak op hun vereenigde ondersteuning te hebben. Om de Oostelijke distrikten te ontheffen van de moeielijkheden en ongeriefelijkheden

waarover zij klaagden, besloot hij gebruik te maken van de macht, welke hem door de Constitutie–Verordening was verleend, en het Wetgevend–Lichaam beurtelings in de oostelijke en westelijke deelen van de Kolonie te doen samenkomen. En als een gevolg hiervan beoogde hij het aanstellen van rechters, en de vestiging van een hoog–gerechtshof in de oostelijke distrikten. In de zitting van 1862 werd het voorstel tot het samenkomen van het Parlement op afwisselende plaatsen, met andere maatregelen van de Regeering verworpen. Maar vóór het einde van de zitting van 1863 werd eene resolutie ten gunste er van door eene meerderheid van één in de Assembly aangenomen, en maakte Zijne Excellentie bekend, dat het volgende Parlement te Graham's Town geopend zou worden.

Deze stap werd, voornamelijk in Kaapstad en de Westelijke distrikten, beschouwd als eene opzettelijke krenking van de suprematie van de oude hoofdstad. In Graham's Town werd hij begroet als eene concessie aan de Oostelijke provincie, welke haar macht en invloed grootelijks zou doen toenemen. De Gouverneur verklaarde echter, dat hij het volstrekt niet gedaan had met de begeerte om oost tegen west op te zetten, noch met het doel om den zetel der regeering te verplaatsen, maar alleen om aan het Uitvoerend Bewind een overwicht in de leiding van het Wetgevend–Lichaam te verzekeren, waardoor het in staat gesteld zou worden, om de financiën weder in orde te brengen en het openbaar crediet der Kolonie staande te houden.

De zitting van 1864 rechtvaardigde schitterend zijne verwachtingen. Wat hare resultaten aangaat kon zij, voor zoo verre de voorziening in de publieke dienst betrof, vrijelijk eene vergelijking met iedere zitting, welke sedert de invoering van parlementaire instellingen gehouden werd, tarten. Eene verhoogde belasting tot een bedrag van nagenoeg £ 100,000 werd toegestaan. De tolrechten werden verhoogd. Zegels, banknoten en successie–rechten werden

ingevoerd; de regeering werd ontheven van de kosten van het onderhoud van wegen, welke aan plaatselijke corporaties werden overgedragen; er werd vergunning verleend om de kroon-landen in erfpacht uit te geven; er werd eene leening toegestaan om vlottende schuld te voldoen, en er werd een amortisatie-fonds voor de eindelijke aflossing der koloniale schuld in het leven geroepen. Ter zelfder tijd werd er bepaald, dat er eene volks-telling van de Kolonie zou plaats hebben, en werd aan de rechterlijke inrichting eene uitbreiding gegeven, welke aan de Oostelijke distrikten een Hoog-Gerechtshof bezorgde.

Eén maatregel echter verwekte veel verontwaardiging onder de handels-bevolking in de havens der Kolonie. Bij de opening der zitting gaf de Gouverneur zijn voornemen te kennen, om eene verhooging van de inkomende rechten voor te stellen. In de Assembly werd toen voorgeslagen, dat het Engelsche gebruik zou gevolgd worden om de inkomsten te beschermen, onmiddellijk nadat tot eene verhooging der tol-rechten besloten was, ten einde te voorkomen dat speculanten goederen tegen lagere rechten uit de entrepôts namen. Tot dit einde werd een besluit genomen, en ingevolge hiervan beval de Gouverneur den tolbeambten, van al de personen, die na dien datum belastingen van geimporteerde goederen betaalden, te eischen dat zij zich zouden verbinden die verhoogde tolrechten te betalen, welke gedurende de zitting door den Gouverneur voorgesteld en door het Parlement bekrachtigd mochten worden. Men was van oordeel, dat deze onbepaalde verplichting in den gewonen gang van zaken zeer lastig zou ingrijpen. Er werden stappen gedaan om de wettigheid van den maatregel te toetsen, daar een besluit van één der beide huizen geen kracht van wet had. Men beriep zich op het Opperste Gerechtshof, dat dit het bevel onwettig zou verklaren. Maar vóór dat het Hof tijd had om eene formeele beslissing te nemen, liet men Besluit N°. 1 van 1864, „Tot betere bescherming van de inkomsten der

belasting in zekere gevallen," haastig al zijne fasen in beide huizen doorloopen, erlangde dit de bekrachtiging van den Gouverneur, en werd het door de telegraaf overgeseind en in eene „extra-Courant" in Kaapstad afgekondigd. Het Besluit rechtvaardigde niet alleen den Gouverneur met betrekking tot hetgeen hij had gedaan, maar het bepaalde ook, dat iedere vervolging of proces bij eenig hof tegen de tolbeambten ingesteld, „òf vóór òf nà" het in werking treden van het Besluit, met de kosten van de rol geschrapt zou worden. Op den morgen dat het besluit werd gepubliceerd, vergaderde het Opperste-Gerechtshof om uitspraak te doen in de hem voorgelegde zaak. De Voorzittende Rechter (Sir Sydney Bell) aarzelde niet te verklaren, dat de verordening „tiranniek en onrechtvaardig" was. Maar de wet was aangenomen geworden, en het Hof kon niet anders doen, dan haar toepassen.

Gedurende al dien tijd (in 1864) werden er door den Gouverneur geen openlijke voorstellen ingediend betreffende de zaak, welke hem zoozeer ter harte ging — de annexatie van Britsch Kaffraria. Het bestaan van een afzonderlijk bestuur in dat land was hem lastig en belemmerend, maar hij gevoelde dat het buiten zijne macht lag, de vereeniging er van door de koloniale wetgevende-macht tot stand te brengen. Hij dacht er daarom over den Gordiaanschen knoop door te hakken, en alle oppositie te vernietigen, door zich van de medewerking van het Rijks-Parlement te verzekeren. In eene dépêche aan den Secretaris van Staat betoogde hij, dat, indien er eene Rijks-wet tot vereeniging van de twee koloniën aangenomen werd, de anti-annexatie beweging in Britsch Kaffraria zou eindigen, en dat het Kaapsche Wetgevend-Lichaam zich terstond zou bezig houden met het vaststellen der voorwaarden, waarop het nieuwe grondgebied tot de electorale vertegenwoordiging zou toegelaten worden. Eenige dagen na het schrijven van deze dépêche werd er eene resolutie ten gunste der annexatie door een particulier lid

voorgesteld en door den Wetgevenden–Raad aangenomen, nadat verscheidene Westelijke leden dien verlaten hadden; en dat eene dergelijke resolutie door de Assembly niet werd aangenomen, werd alleen tegengehouden door de volhardende oppositie en tegenkanting van eene kleine minderheid van Westelijken, die nog gebleven waren. De resolutie van den Raad gaf aan Zijne Excellentie eene aanleiding, om den Secretaris van Staat op nieuw medewerking van het Rijk aan te bevelen. „Indien Harer Majesteit's Regeering de twee Kolonies begeert te vereenigen," zeide hij, „ware het beter dat dit geschiedde. Indien zij het niet begeert, zou eene bepaalde verklaring dienaangaande voortaan onvruchtbare discussies voorkomen."

Mr. Cardwell bewilligde er in, overeenkomstig deze aanbevelingen te handelen, en terstond een wets–ontwerp bij het Rijks–Parlement in te dienen. Hij schreef aan Sir Philip: „Het komt Harer Majesteit's Regeering voor, dat de Kroon–Kolonie Britsch Kaffraria in werkelijkheid een deel van de Kaap–Kolonie uitmaakt, dat zij noodzakelijk onderworpen is aan dezelfde algemeene voorwaarden, dat de door het Wetgevend–Lichaam opgelegde belastingen en de door dat Lichaam uitgevaardigde wetten gewoon toegepast moesten worden op de inwoners van het kleine distrikt, dat nu als eene Kroon–Kolonie in hare onmiddellijke nabijheid bestaat. De Rijks–Regeering, die voor de verdediging van de Zuid–Afrikaansche bezittingen van de Kroon eene zoo groote krijgsmacht onderhoudt, heeft bovendien het volle recht er op aan te dringen, dat er een einde worde gemaakt aan eene schikking, welke de verdediging van de Kaap–Kolonie afhankelijk maakt van die van een klein grondgebied van de Kroon, dat tusschen de Kaap–Kolonie en de voornaamste Kaffer–stammen gelegen is. Het komt haar daarom wenschelijk voor, dat de scheiding tusschen de twee kolonies niet langer besta."

De kolonisten vermoedden het eerst iets van dit plan in 1865. Het Wets–Ontwerp tot Annexatie was

toen in het Lager Huis ingediend en aangenomen, en werd werkelijk wet — ofschoon het eene bepaling behelsde, dat het Kaapsche Parlement, indien het daartoe geneigd was, vóór dat de wet in werking trad, eene andere verordening mocht maken, waarbij de bijzonderheden geregeld werden. Deze handelwijze werd natuurlijk als eene schending van constitutioneele rechten beschouwd. De oppermacht van het Rijks-Parlement over dit, zoowel als over ieder deel van het Rijk werd niet betwist, maar men betwijfelde of rijks-wetgeving onder de gegevene omstandigheden te rechtvaardigen was — voornamelijk omdat de kolonisten er niet van onderricht waren geworden, dat er door den Gouverneur of den Secretaris van Staat aan zulk een gewichtigen stap werd gedacht, en zij daardoor niet in staat waren hunne inzichten in het Rijks-Parlement bekend te maken, vóór dat het Wets-Ontwerp aangenomen was; en verder om reden de maatregel op zich zelven de inkomsten van de Kolonie (ofschoon deze vertegenwoordigende instellingen bezat) zonder de sanctie van het Koloniaal Wetgevend-Lichaam belastte, niet alleen met de verantwoordelijkheid van het bestuur van Kaffraria, maar ook met zijne schulden en verplichtingen. De handelwijze van den Gouverneur zelven werd algemeen afgekeurd. Men gevoelde dat hij, in plaats van in overeenstemming met de kolonisten te handelen, en zijne plannen langs den langen weg van constitutioneele regeering uit te voeren, zijn plan in het geheim, en geheel zonder acht te slaan op het oordeel en de wenschen der inwoners, uitgewerkt had.

De staatkundige toestand was alles behalve aangenaam, toen de zitting van 1865 geopend werd. Het Parlement was in Kaapstad bijeengeroepen. De verwachtingen van het Oosten waren alzoo teleurgesteld, en zijn pers zong niet langer den lof van Sir Philip „den Rechtvaardige”, maar gaf zich over aan vijandige oordeelvellingen over Sir Philip „den Misleider”. Het Westen was intusschen verontwaardigd over de beleediging, welke den vertegenwoor-

digenden instellingen van de Kolonie aangedaan was. Mr. Solomon, lid voor Kaap–stad, diende eene reeks van resolutiën in, waarbij geprotesteerd werd tegen de handelwijze van Harer Majesteit's Regeering, en welke zelfs eene beoordeeling van den Gouverneur inhielden, ter zake van het aanraden van Rijks-wetgeving; deze resolutiën werden, met geringe amendementen, door de Assembly aangenomen. Sommigen pleitten voor eene verdaging van het Parlement gedurende een voldoenden tijd, om gelegenheid te geven tot het indienen van een krachtig vertoog bij den Secretaris van Staat, om de willekeurige Rijks–wet in te trekken en om het behandelen van de quaestie der inlijving van Britsch–Kaffraria aan de Kolonie over te laten. Maar het Wets–Ontwerp tot annexatie was reeds wet, en hing *in terrorem* over hen; en het Wetgevend–Lichaam had te kiezen tusschen het regelen van de details naar zijn eigen inzicht, of het toelaten dat de Wet, als uitgevaardigd van Downing–straat, in werking kwam. Door den Gouverneur werden twee wets–ontwerpen bij de Assembly ingezonden — een tot het geven van koloniale toestemming tot de annexatie, een tweede tot vermeerdering van het ledental van het Parlement — door vier leden aan Britsch–Kaffraria, en een gelijk aantal vertegenwoordigers meer aan de westelijke distrikten te geven. Door een bevel van het Huis werden deze wets–ontwerpen tot één vereenigd.

Daarop ontstond er een partij–strijd — de Oostelijke leden namelijk vroegen gelijkheid van vertegenwoordiging, de Westelijken weigerden deze, bevreesd dat latere maatregelen, zooals verlegging van den zetel der regeering, of scheiding mochten volgen. De Oostelijken bepleitten hun voorrang in toegenomen grondgebied en bevolking, in veestapel en in bezitting. De Westelijken van den anderen kant wezen op hunne talrijkere Europeesche bevolking, de meerdere beschaving van hunne bevolking in het algemeen, en hun uitgebreid vast eigendom en kapitaal. Het geschil duurde drie vervelende maanden. De Oostelijken,

de tactiek van belemmering volgende, trachtten door verdeelingen en uittellingen het Vereenigd Wets–Ontwerp te verwerpen, opdat het Rijks–Wetsontwerp, waarbij de balans van vertegenwoordiging zeer in hun voordeel zou zijn, van kracht zou worden. Maar de Westelijken bleven onverzettelijk in de verdediging van hunne privilegies, — wanneer door eenige omstandigheid het Wets–ontwerp van de „orde van den dag" raakte, brachten zij het weder aan de orde en handhaafden zóó hunne positie. De uitkomst was onvermijdelijk. De Oostelijken, ver van hunne woonplaatsen en zaken, waren niet in staat eene tot in het oneindige gerekte toewijding aan parlementaire plichten te geven; en, daar hun aantal verminderde, gaven zij den strijd op door te zamen het Huis te verlaten, toen het Wets–ontwerp zijne laatste stadiën doorliep. Nooit was in eene Wetgevende Vergadering de politiek van belemmering door eene minderheid zóó beslist doorgezet geworden als bij deze gelegenheid, maar het bleek ten slotte eene even onverstandige als onwaardige wijze van handelen te zijn.

De zitting van 1865, welke op den 27sten April begon, sloot eerst den 10den October, na over de zes maanden geduurd te hebben. De Gouverneur zwaaide zich zelven, in zijne verdagings–rede, in weerwil van de ontevredenheid van het land en het Wetgevend–Lichaam, lof toe over hetgeen hij had gedaan. „Ik ben," zeide hij; „getuige geweest van de volhardende vlijt, waarmede, bijna van den dag af, waarop de resoluties van de Assembly aangenomen werden, het Parlement mij gerechtvaardigd heeft. Ik heb den vruchteloozen strijd voor de invoering van de Rijks–wet, gevoerd door velen van hen, die haar zoo sterk veroordeeld hadden, gadegeslagen. Ik heb zwakke pogingen van de zijde van individueele leden, om de eensgezindheid te herstellen, slechts op vernieuwde verdeeldheid zien uitloopen; en ten slotte heb ik de Wets–Ontwerpen der Regeering onveranderd zien aannemen. Deze voorval-

len dragen zeer veel bij om te bewijzen, dat ik een juist inzicht in den staatkundigen toestand had; dat, indien ik mijn plicht verzuimd had, Britsch Kaffraria niet zou geannexeerd zijn, dat de distrikten, welke recht op vertegenwoordiging hebben, deze niet verkregen zouden hebben, en dat de Wetgevende Raad niet in het algemeen belang vergroot zou zijn, indien ik geschroomd had de macht, welke de constitutie onder mijn bereik stelde, te hulp te roepen."

Maar Sir Philip stemde later, vóór zijn vertrek uit de Kolonie, openhartig en zonder voorbehoud toe, dat hij de macht, waarmede de Constitutie hem bekleedde, tot het uiterste gedreven had, en dat hij de gevoelens van hen, die hunne parlementaire privilegies op hoogen prijs stelden, geweld aangedaan had. Zijne rechtvaardiging was, de moeielijkheid — bijna de onmogelijkheid, om het bestuur zooals het was te voeren, en de overtuiging dat, ofschoon over het algemeen werd toegestemd, dat de maatregel gezond en gewenscht was, partij–invloed in het Wetgevend–Lichaam de uitvoering er van onbepaald verschoven zou hebben.

Gedurende dit tijdperk van politieken strijd leed de Kolonie door eene aaneenschakeling van ongelukken. Ongunstige seizoenen en langdurige droogte hadden geleid tot ontzaglijke verliezen van schapen en vee. Het *oidium* verwoestte de wijngaarden, en vernietigde grootendeels de opbrengst van de wijn–pachthoeven; waarbij nog kwam dat Mr. Cobden's Fransch handelsverdrag, en Mr. Gladstone's maatstaf van inkomend recht op alcoholische vochten, de Engelsche markt voor den handel sloten. En de oorlog tusschen den Oranje–Vrijstaat en de Basutos werkte ook noodlottig op de koloniale zaken. Handels–bankroeten volgden, en er heerschte zeer algemeene nood. De toestand van de arbeidende klasse, die geen werk had, was zoodanig, dat er stappen ter harer ondersteuning gedaan moesten worden, en de Gouverneur gaf, op zijne eigene verant-

woordelijkheid, bevel, dat met een gedeelte van den ontworpen spoorweg, van Kaapstad tot Worcester, door Tulbagh–Kloof, zou begonnen worden, totdat de beslissing van het Parlement tot voortzetting van de spoorwegwerken in het algemeen zou verkregen zijn. Toen het Parlement op het punt van scheiden stond, werd er bevolen, dat de werken gestaakt en de bezigheden van den staf van den kolonialen ingenieur geëindigd moesten worden. Door deze en andere oorzaken was alzoo weder een tal van werklieden buiten werk gesteld, en geneigd de Kolonie te verlaten. Met het oogmerk om hen te weerhouden en hunne ellende te verlichten, werd de Gouverneur tegen het einde van 1865 aangespoord eenige maatregelen te nemen, welke er op berekend waren aan den dringenden nood te gemoet te komen; maar Zijne Excellentie weigerde eenige verdere verantwoordelijkheid in die richting, zonder de goedkeuring van het Wetgevend–Lichaam, op zich te nemen. Met eene deputatie, welke zich bij hem vervoegde, sprak hij vrij uit over zijne positie, en beleed dat hij van alle zijden gebrek aan vertrouwen in zijn bestuur ondervond; dat veroordeeling van de Regeering of van hem zelven de eenige band was, welke de partijen aan elkander verbond, en dat hij van oordeel was, dat het onder zulke omstandigheden ongepast en aanmatigend zou zijn, zoo hij op zich nam eene niet geauthoriseerde leening uit te schrijven, om die te besteden aan werken, waaromtrent de eene helft van het Parlement zou verschillen van het overige gedeelte.

De zaken waren in geen enkel opzicht verbeterd, toen de zitting van 1866 werd geopend. Het Parlement was toen versterkt door de toevoeging van vertegenwoordigers uit de nieuwe distrikten, ontstaan door de Kaffrarische Annexatie–Wet. De Assembly was uitgebreid van 46 tot 66 leden, en de Wetgevende–Raad van 15 tot 21. Het *personeel* van het Uitvoerend–Bewind was weinig veranderd. Mr. Porter had een jaar te voren de betrekking van Procureur–Generaal nedergelegd, bij welke gelegenheid hij

door de beide Huizen van het Wetgevend–Lichaam den eenstemmigen dank der Kolonie en een pensioen, gelijk aan het volle salaris van zijn ambt, voor het overige van zijn leven ontving, ter erkenning van de groote en gewichtige diensten door hem aan het land bewezen, gedurende zijn lange en nuttige loopbaan, welke zich over zes en twintig jaren uitstrekte. Mr. Griffiths werd tot zijn opvolger benoemd. Mr. Southey vervulde de betrekking van Koloniaal Secretaris, welke hij sinds 1864 had bekleed. Mr. Davidson was Thesaurier–Generaal, en Mr. Cole Auditeur–Generaal.

De Regeering moest, helaas! een treurig tafereel van den finançiëelen toestand aanbieden. De uitgaven voor de dienst van het verloopen jaar hadden de openbare inkomsten omstreeks £ 90,000 overschreden, en het vooruitzicht voor het loopende jaar was even ongunstig. Om hieraan te gemoet te komen deed het Uitvoerend–Bewind in het Parlement het voorstel, om de openbare schuld met £ 200,000 te verhoogen door de uitgifte van Schatkist–Biljetten, welke gedurende vijf jaren in omloop zouden blijven, en om van al de produkten, welke uit de Kolonie verscheept werden, gedurende een gelijk tijdperk een uitvoerrecht te heffen. Men had algemeen verwacht dat, in plaats hiervan, een veelomvattend plan van bekrimping zou zijn ingediend geworden. Administratieve hervorming en bezuiniging in de openbare uitgaven was de eisch van het publiek en de pers; de eisch weerklonk in de Assembly, en er werd een uitgelezen comité benoemd om de zaak te onderzoeken en er rapport over uit te brengen. De werkzaamheden van de leden van het comité waren zeer uitgebreid en afmattend, en zij brachten een rapport uit over de openbare rekeningen, waarin aangetoond werd, dat men geen voldoende zorg had gedragen om tegenover eene hoogst opmerkelijke vermeerdering van iedere post van uitgave, deze te regelen in verhouding tot de betrekkelijk kleinere openbare inkomsten; dat er eene noodelooze

ingewikkeldheid en gebrek aan eenvoudigheid in de behandeling van openbare zaken heerschte, en dat er groote bezuinigingen te verwachten waren van nieuwe regelingen en organieke veranderingen in de uitvoering van de dienst. De Gouverneur, bekend gemaakt met hunne inzichten, verzekerde het Huis, dat hij bereid was aan de bezuinigings-voorstellen van het comité de meest mogelijke aandacht te schenken. „Sommige voorstellen", zeide hij, „raken zeer belangrijke takken van het bestuur. In de behandeling van deze is de Regeering verplicht om, zoover in haar is, naar haar eigene overtuiging omtrent hetgeen rechtvaardig en wenschelijk is te werk te gaan. Indien, ongelukkiglijk, die overtuiging, en evenzeer de maatregelen tot herstel der finançiën (welke nog altijd noodig zullen zijn) niet mochten overeenstemmen met de inzichten van het Parlement, moet het geneesmiddel waarschijnlijk gevonden worden, niet in een blaam te werpen op de Regeering, voor het koesteren van dergelijke meeningen, maar in kalme overweging of de tijd gekomen is om een systeem van Regeering in te voeren, afhankelijk van den steun van eene meerderheid in het Parlement, door middel waarvan al de koloniale instellingen en inrichtingen in een toestand gebracht konden worden, welke voor de koloniale vertegenwoordigers aannemelijk is".

Met uitzondering van de autorisatie tot eene leening en de aanneming van een tal van besluiten tot bezuiniging, werden er gedurende de zitting weinig zaken afgedaan, en bij de sluiting er van verbloemde Sir Philip zijne teleurstelling en spijt niet, dat zij zoo weinig vruchtbaar in goede maatregelen was geweest. De spanning tusschen het Uitvoerend-Bewind en het Parlement was het volgende jaar nog grooter. De Regeering maakte toen bekend, in hoever zij genegen was te bezuinigen; maar gaf te verstaan, dat met alle begeerte tot bezuiniging, er nog een tekort zoude zijn, het welk zij voorstelde te dekken door de onaangename uitvoer-belasting. Ter zelfder tijd werd er

eene aanbeveling, uitsluitend op verantwoordelijkheid van den Gouverneur en zijn Uitvoerenden–Raad, voorgesteld, tot eene wijziging van de inrichting van het Wetgevend–Lichaam — namelijk, de vervanging van het bestaande Parlement door eene enkele Wetgevende Kamer van achttien Leden, die zes kies–distrikten vertegenwoordigden, en drie Gouvernements–ambtenaren. „Met zulk een lichaam", zeide Zijne Excellentie, „zou er geen moeielijkheid zijn om het aan ieder einde van de Kolonie samen te roepen, naar gelang de openbare belangen dit noodzakelijk mochten maken". Het plan werd echter niet aangedrongen; men achtte het onraadzaam zulk eene organieke verandering tot stand te brengen, zonder dat het land tijd had haar te overwegen.

Hierop dienden de voorstanders van eene verantwoordelijke regeering in de Assembly op nieuw eene motie in tot eene verandering, welke bedoelde de vertegenwoordigende instellingen tot hare wettige ontwikkeling te brengen. Sinds de zaak voorloopig besproken was geworden, was de Kolonie door Lord Carnarvon gewaarschuwd geworden, dat het het plan van de Rijks–Regeering was om de troepen geleidelijk terug te roepen, en dat het land schikkingen moest maken voor zijne eigene verdediging. Dit nam een sterk argument weg, dat vroeger tegen de Kolonie was aangevoerd, om de geheele verantwoordelijkheid der Regeering op zich te nemen; maar een deel van de Oostelijke leden oordeelden nog, dat hunne belangen door de verandering zouden lijden — en, door eene coalitie tusschen hen en de oud–conservatieven van het Westen, werd de invoering eener verantwoordelijke regeering afgestemd met 29 tegen 22 stemmen ten haren gunste.

De onbevredigende verhouding tusschen den Uitvoerenden–Raad en het Wetgevend–Lichaam duurde alzoo voort. Maar de beslissende strijd om het oppergezag kwam ten laatste. Bij de opening der eerste zitting van het vierde Parlement in 1869, vestigde de Gouverneur op nieuw de

aandacht op den toestand van de koloniale financiën, en toonde de wenschelijkheid aan van eene verhooging der inkomsten met £ 50,000 per jaar, terwijl hij aanraadde deze som te heffen door eene belasting van drie stuivers per pond op alle inkomsten en op de jaarlijksche waarde van alle onroerende goederen. Het voorstel werd verworpen. De Assembly sprak eenstemmig haar oordeel uit, dat gelijkheid van inkomsten en uitgaven tot stand gebracht moest worden door bezuiniging op uitgebreide schaal, en noodigde het Uitvoerend–Bewind uit zoo spoedig doenlijk zulk een plan te ontwerpen en voor te stellen.

De Gouverneur antwoordde met een „plan", dat verder strekte en meer omvatte, dan een der leden gedroomd had. Hij herhaalde het voorstel, vroeger door hem gedaan, tot opheffing van de twee bestaande Parlements–Huizen, en het in de plaats stellen van één enkel Huis, dat slechts uit 12 leden en 3 uitvoerende ambtenaren bestond; en als een verdere bezuinigings–maatregel, om de inzichten van het Huis te gemoet te komen, raadde hij de opheffing van veertien fiscale afdeelingen, de intrekking van toelagen aan verschillende openbare instellingen en andere reducties aan. In eene begeleidende boodschap deelde hij de gevoelens mede, welke eene dienst van zeven achtereenvolgende jaren in de Kolonie hem in staat gesteld had over het parlementaire systeem te vormen. „De Gouverneur," zeide hij, kan in de distrikten geen juiste waardeering opmerken van de Parlementaire functies, of van de wijze waarop hunne vertegenwoordigers zich van hunne plichten moeten kwijten. Behalve wanneer het dient tot bereiking van eenig zuiver plaatselijk doel, of om eenig deel van wetgeving, dat door eene afzonderlijke sectie begeerd wordt, door te drijven, schijnen zij van hen geen werkzame gedragslijn, geen wezenlijke poging te verwachten om de Regeering te dringen tot het aannemen van wel–doordachte maatregelen, waarmede zij gereed moesten zijn om haar verstandig en welmeenend te steunen." —

De leden van de Assembly verwerkelijkten de vergelijking der schrift. Zij hadden om een visch gevraagd en de Gouverneur had hun een slang gegeven. Sommigen oordeelden dat, daar zij de visch niet konden krijgen, zij de slang nemen, maar haar haar gif ontnemen moesten. Zij, die het plan van ééne Wetgevende Kamer in tegenoverstelling van het beginsel van twee kamers voorstonden, waren geneigd eene tweede lezing van het Wets-Ontwerp tot wijziging van de Constitutie toe te staan, met het doel het in comité te veranderen door het ledental te vergrooten, en er zóó een goeden maatregel van te maken. Maar de vrienden van vertegenwoordigende instellingen verklaarden zich onvoorwaardelijk tegen het voorstel. Mr. Gordon Sprigg, een vertegenwoordiger van de afdeeling Oost-Londen, noemde het Wets-Ontwerp eene beleediging voor de leden van het Huis en voor het volk van het land, en stelde voor de tweede lezing er van te verdagen tot over zes maanden. Het Huis vereenigde zich na een kort debat met zijne zienswijze, met eene meerderheid van 39 ja's tegen 22 neen's.

Het Huis nam daarop een reeks van resolutiën, als een antwoord op de boodschap van den Gouverneur, aan. Het drukte zijne teleurstelling over het ingediende plan van bezuiniging uit. Het betreurde te ontdekken, dat de Gouverneur zulke verkeerde gedachte, als hij geopenbaard had, voedde aangaande het volk van de Kolonie en zijne vertegenwoordigers, en beweerde dat het feit, dat dergelijke meeningen door de Regeering gekoesterd werden, er veel toe bijdroeg om den bestaanden onbevredigenden staat van zaken in het leven te roepen. Het zette zijne bezwaren tegen de afschaffing van de fiscale afdeelingen uiteen en wees verschillende richtingen aan, waarin bezuiniging kon toegepast worden zonder eenige opoffering van instellingen, welke voor de ontwikkeling en het welzijn van de Kolonie wezenlijk noodig waren. Het drong ook aan op eene tijdelijke reductie van 5 tot 15 percent van de salarissen der

burgerlijke ambtenaren, op grond dat iedere rijks-ambtenaar daardoor zou zien, dat er van de zijde van het Wetgevend-Lichaam een vast voornemen bestond de openbare uitgaven te verminderen, en dat het zijn plicht en belang was, alle mogelijke hulp in die richting te verleenen.

Deze resoluties werden voorgesteld door Mr. Molteno, lid voor Beaufort West, die door dezen strijd de erkende leider van het Huis werd. Hij hield staande, dat het land zuiniger kon bestuurd worden, dan dit thans geschiedde; dat het verschaffen van ruimere fondsen aan de Regeering alleenlijk zou leiden tot meerdere onverantwoordelijke en onnutte uitgaven; en dat het in deze krisis de dure plicht van het Uitvoerend-Bewind was, het bestuur te voeren overeenkomstig de wenschen van het volk, zooals die uitgedrukt werden door zijne vertegenwoordigers.

Na veel strijd verklaarde de Regeering, dat zij bereid was alle practische maatregelen tot vermindering van de uitgaven aan te nemen, maar dat zij sommige van die, welke door het Huis voorgesteld waren, in beginsel zoo berispelijk achtte, dat zij weigerde behulpzaam te zijn om ze uit te voeren; en dat, indien zij doorgedreven moesten worden, er wets-ontwerpen door de leden zelven ingediend en aangenomen moesten worden, om ze in werking te brengen.

De zaken dreigden tot een algeheelen stilstand te komen. Het Huis wilde niets doen van hetgeen de Regeering voorstelde, en de Regeering wilde niets doen van hetgeen het Huis voorstelde. De Gouverneur zond ten laatste een Wets-Ontwerp, tot het toestaan van eene toelage voor drie maanden op den grondslag van de vorige begrooting, in, terwijl hij mededeelde, dat het Parlement vroeg in het volgend jaar weder te zamen zou geroepen worden. Mr. Molteno en zij, die hem ondersteunden, drongen er op aan, dat het wets-ontwerp overeenkomstig de besluiten tot bezuiniging gewijzigd zou worden. Mr Porter,

die door de City van Kaapstad weder als lid van het Huis was afgevaardigd, poogde eene minnelijke schikking tot stand te brengen. Hij drong er op aan dat de aanvraag van den Gouverneur toegestaan zou worden, maar gewijzigd door eene resolutie, dat zij in haar geheel werd toegestaan met het doel, om de jammeren af te wenden, welke iedere poging van het Huis, om in deze vergevorderde periode der zitting eenige vermindering tot stand te brengen, tegenover de halstarrige oppositie der Regeering, zouden volgen. Terwijl de discussie over het Wets–Ontwerp tot verleening in vollen gang was, werd de zitting eensklaps geschorst. De Gouverneur besloot de Assembly te ontbinden, en een beroep op de kies–distrikten te doen, wegens de maatregelen, welke gedurende de zitting besproken, en over het beginsel volgens hetwelk het Bewind over de Kolonie in het vervolg gevoerd moest worden.

Het geschilpunt, hetwelk aan het land bij de verkiezingen voorgelegd werd, was of het Wetgevend–Lichaam zoodanig zou gewijzigd worden, dat daardoor aan het Uitvoerend–Bewind het uitzicht zou geopend worden van meer invloed te verkrijgen, dan òf de Kolonie zou gebracht worden onder een „verantwoordelijk Gouvernement." Sir Philip's eigen overtuiging was sterk tegen het laatste stelsel gekant, hetwelk hij oordeelde dat niet voor eenige onderhoorigheid geschikt was, en vermoedelijk groot nadeel aan de Kolonie zou berokkenen. Zijn Uitvoerende–Raad stemde met hem overeen. Eenigen tijd vóór dat de verkiezingen plaats hadden, werd het Rijks–Wetsontwerp „tot wijziging van de Constitutie" openbaar gemaakt, hetwelk eenen Wetgevenden–Raad van 36 leden voorstelde, waarvan er vier officiëele en de overige 32 verkozene leden moesten zijn. Het beroep op de kies–distrikten verwekte ongewoon veel politiek leven en opgewondenheid. Maar de reactionaire staatkunde der Regeering vond geen gunstig onthaal; en toen de nieuwe Assembly in 1870 bijeen kwam, bleek

in de volgende jaren tot groot voordeel mogen zijn van al diegenen, tot het regelen en controleeren van wier aangelegenheden gij geroepen zult worden."

Er greep in dit tijdperk eene belangrijke verandering in den toestand der Kolonie plaats. Een deel van den mineralen rijkdom van Zuid-Afrika kwam onverwachts aan het licht. In 1867 had Mr. Southey, de Koloniale Secretaris, in de Assembly een diamant ter tafel gebracht, welke gezegd werd in de nabijheid van de Oranjerivier gevonden te zijn. De steen was door veler handen gegaan alvorens men zijne waarde vermoedde. Hij was oorspronkelijk het speelgoed van de kinderen van een armen pachter geweest, die in de nabijheid van de Oranjerivier, in het distrikt Hope Town, woonde, en dien met andere steenen — kwarts-kristallen, agaten, jaspis en chalcedon, welke in die streek vrij algemeen waren — had opgeraapt. Een buurman zag bij toeval den steen, en de glans er van trok zijn aandacht. Hij gaf hem aan een koopman, Mr. O'Reilly, die hem naar Graham's Town opzond, ten einde uit te maken wat het was. Dr. W. G. Atherstone verklaarde, dat het een diamant van het zuiverste water was, en zijn oordeel werd bevestigd door dat van de H.H. Garrard, de juweliers der Koningin, in Londen. Zelfs toen het op deze wijze was uitgemaakt, dat het een diamant was, werd er twijfel gekoesterd omtrent zijn oorsprong; en het bestaan van ruwe diamanten in het land werd zoo algemeen gewantrouwd, dat er volstrekt op geen geregelde of stelselmatige wijze naar gezocht werd, voor eenige jaren later. In 1870 begon een gezelschap van onderzoekers, dat voornamelijk was samengesteld uit officieren van Harer Majesteit's 20ste Regiment, dat toen te Natal was gestationeerd, en een ander dat uit Kaapsche kolonisten van King William's Town bestond, den alluvialen grond langs de oevers van de Vaal-rivier uit te graven en te wasschen. Zij vonden weldra tal van diamanten, en hun succes bracht eene

gels van het bewind neder te leggen, zoodra de zitting geëindigd was. Het Parlement toesprekende, zeide hij: „ik sta op het punt deze Kolonie, waarin ik zoovele jaren heb gewoond, te verlaten op een zeer hachelijk tijdstip in hare geschiedenis, en terwijl zij waarschijnlijk aan den vóóravond van zeer gewichtige veranderingen in haar politieken toestand staat. Ik ben nooit een kolonist geweest in den gewonen zin van het woord, maar ik ben mijn gansche leven een koloniaal dienaar van de Britsche Kroon geweest. Al mijne sympathieën zijn voor de nauwe vereeniging van de Koloniën met Engeland, en de bewegingen, welke nu plaats hebben tot losmaking van deze banden, zijn mij zeer onwelkom." Uitspraken als deze verklaren het gemis aan eensgezindheid en hartelijke samenwerking tusschen den Gouverneur en hen, die hij bestuurde, zooals dit de regeering van Zijne Excellentie kenmerkte. De nieuwe staatkundige orde in de koloniën scheen hem toe, eene scheiding van den moederstaat in zich te sluiten. Hij kon niet zoo duidelijk als de liberale regeering van den dag zien, dat juist naarmate de concessie tot zelfregeering in de verschillende bezittingen van het rijk vollediger werd, hare gehechtheid en toewijding aan het moederland versterkt en ontwikkeld waren geworden. In de vervulling van zijne officiëele plichten, had sir Philip zeer conscientieus en met ernst overeenkomstig zijne inzichten gearbeid; maar niemand wist beter dan hij zelf, dat hij zijn werk niet naar den volkssmaak geregeld had; en hij besloot zijne toespraak tot de leden van het Wetgevend-Lichaam met deze woorden: „Ik ben mij bewust, dat gedurende den tijd dat wij gezamenlijk werkzaam waren in het besturen van de zaken des lands, er bij enkele gelegenheden ernstig verschil tusschen ons bestaan heeft. Voor het een of ander, dat ik onbedachzaam of zonder noodzaak mocht gedaan hebben, hoop ik dat gij de betuiging van mijn spijt zult willen aannemen. En ik moet ten ernstigste bidden, dat uwe deliberatiën

in de volgende jaren tot groot voordeel mogen zijn van al diegenen, tot het regelen en controleeren van wier aangelegenheden gij geroepen zult worden."

Er greep in dit tijdperk eene belangrijke verandering in den toestand der Kolonie plaats. Een deel van den mineralen rijkdom van Zuid-Afrika kwam onverwachts aan het licht. In 1867 had Mr. Southey, de Koloniale Secretaris, in de Assembly een diamant ter tafel gebracht, welke gezegd werd in de nabijheid van de Oranjerivier gevonden te zijn. De steen was door veler handen gegaan alvorens men zijne waarde vermoedde. Hij was oorspronkelijk het speelgoed van de kinderen van een armen pachter geweest, die in de nabijheid van de Oranjerivier, in het distrikt Hope Town, woonde, en dien met andere steenen — kwarts-kristallen, agaten, jaspis en chalcedon, welke in die streek vrij algemeen waren — had opgeraapt. Een buurman zag bij toeval den steen, en de glans er van trok zijn aandacht. Hij gaf hem aan een koopman, Mr. O'Reilly, die hem naar Graham's Town opzond, ten einde uit te maken wat het was. Dr. W. G. Atherstone verklaarde, dat het een diamant van het zuiverste water was, en zijn oordeel werd bevestigd door dat van de H.H. Garrard, de juweliers der Koningin, in Londen. Zelfs toen het op deze wijze was uitgemaakt, dat het een diamant was, werd er twijfel gekoesterd omtrent zijn oorsprong; en het bestaan van ruwe diamanten in het land werd zoo algemeen gewantrouwd, dat er volstrekt op geen geregelde of stelselmatige wijze naar gezocht werd, voor eenige jaren later. In 1870 begon een gezelschap van onderzoekers, dat voornamelijk was samengesteld uit officieren van Harer Majesteit's 20ste Regiment, dat toen te Natal was gestationeerd, en een ander dat uit Kaapsche kolonisten van King William's Town bestond, den alluvialen grond langs de oevers van de Vaal-rivier uit te graven en te wasschen. Zij vonden weldra tal van diamanten, en hun succes bracht eene

menigte andere gezelschappen, uit de Koloniën en de Republieken, zoowel als uit het buitenland aan. Luitenant-Generaal Hay, die gedurende zes maanden na het vertrek van Sir P. E. Wodehouse als Waarnemend-Gouverneur en Opper-Commissaris fungeerde, deed toen, in overleg met zijn Uitvoerenden-Raad stappen tot het aanstellen van een magistraat op die Diamant-velden, tot handhaving van rust en orde, totdat hangende geschillen over de rechten van de Griquas, of van de Grens-Republieken (den Oranje-Vrijstaat en de Transvaal) op het grondgebied uitgemaakt zouden zijn.

Het succes van de diamant-zoekers, gepaard met gunstige seizoenen in de Kolonie, gaven een stoot aan iederen tak van nijverheid, en deden den voorspoed van de landbouwende en herdersklassen verbazend herleven; terwijl een en ander zulk eene weldadige uitwerking had, dat vóór het einde van het jaar de openbare inkomsten, welke vroeger altijd een tekort te zien gegeven hadden, een aanmerkelijk surplus aanwezen.

De nieuwe Gouverneur aanvaardde dientengevolge zijn bestuur onder gunstige omstandigheden. De keus van den Secretaris van Staat, Graaf Kimberley, was gevallen op Sir Henry Barkly, die gedurende een lang koloniaal bestuur den naam had verworven van „een buitengewoon verstandig Gouverneur" te zijn. Alvorens Engeland te verlaten was hij ingelicht geworden omtrent de voornaamste quaesties van koloniale staatkunde, waarmede hij te doen zoude hebben. Het werd hem te verstaan gegeven, dat Harer Majesteit's Regeering het niet sterk betreurde, dat de staatkunde van Sir P. Wodehouse niet aangenomen was, en dat zij van oordeel was dat de kolonisten wijs zouden handelen, met de beginselen van zelf-regeering, welke in Australië en Britsch-Noord-Amerika heerschende waren, in hun geheel te volgen. Sir Henry Barkly's eigene indrukken betreffende de werking van verantwoordelijke regeering, ontleend aan zijne ervaring in Victoria, waren

beslist gunstig, en hij was voornemens om, indien de hinderpalen voor haar succes onder de Zuid-Afrikaansche kolonisten níet onoverkomenlijk waren, zijne uiterste pogingen aan te wenden om hare aanneming te verzekeren.

Bij gelegenheid van zijn eerste samenzijn met het koloniaal Parlement, droeg Zijne Excellentie zorg geene zeer besliste eigen meening uit te spreken omtrent de richting, welke de noodzakelijke hervorming van de Constitutie nemen moest. Hij vergenoegde zich met van ter zijde te wijzen op de onregelmatige verhouding tusschen den Uitvoerenden-Raad en het Wetgevend-Lichaam, en wachtte den uitslag van hunne beraadslagingen af. Spoedig werd in de Assembly door Mr. Molteno eene motie ingediend, waarbij verklaard werd, dat de tijd voor de invoering van eene verantwoordelijke regeering gekomen was, en dat, daar eene federale unie raadzaam geoordeeld werd, er eene Regeerings-Commissie moest benoemd worden, om een onderzoek in te stellen naar de schikkingen, welke voor hare invoering noodig waren. Na een debat, dat zeven dagelijksche zittingen innam, werd deze resolutie aangenomen met 31 tegen 26 stemmen. De Gouverneur werd daarop verzocht een Wets-Ontwerp overeenkomstig de inzichten van de meerderheid in te dienen, en eene commissie voor Federatie, zooals zij begeerden, te benoemen. Wat betreft het opstellen van het Wets-Ontwerp, zag hij zich eenigszins in moeielijkheid gebracht. De Procureur-Generaal, Mr. Griffith, verklaarde zich bereid alle instructies op te volgen, welke Zijne Exellentie hem mocht geven, maar hij smeekte, niet geroepen te worden tot het ontwerpen van een maatregel, welks staatkunde hij in gemoede afkeurde, en welks bepalingen met wantrouwen beschouwd konden worden, wanneer het bekend werd, dat zij van hem uitgegaan waren. Daarop werd de hulp van Mr. Porter ingeroepen, en een door hem ontworpen concept werd door den Gouverneur overgenomen, en met eene boodschap naar de Assembly verzonden. De tweede lezing

er van werd met eene volstrekte meerderheid van 34 tegen 27 stemmen aangenomen. Maar toen het den Wetgevenden-Raad bereikte, verwierp dit lichaam, zijne classieke functies als een conservatief rem-toestel uitoefenende, het in eene volle vergadering met 12 tegen 9 stemmen.

Bij de opening van de volgende zitting van 1872 deelde Sir Henry Barkly mede, dat hij door Harer Majesteit's Regeering was gemachtigd en bevolen, het Wets-Ontwerp op nieuw in te dienen. Hij zag geen kans om met andere maatregelen voort te gaan, vóór dat deze quaestie van hervorming der Constitutie uitgemaakt was. Hij beval daarom de aanneming van het ontwerp aan, en drukte zijne overtuiging uit, dat de kolonisten volkomen bevoegd waren, om met de geheele leiding van hunne eigene zaken belast te worden. De tweede lezing werd in de Assembly voorgesteld door Mr. Jacobs, Procureur-Generaal, die, gedurende de afwezigheid van Mr. Griffith, tot fungeerend Procureur-Generaal was benoemd. Geen ander lid van den Uitvoerenden-Raad ondersteunde den maatregel: zij hadden vooraf, persoonlijk en te zamen, in eene uitvoerige minute, hunne conscientieuse bezwaren er tegen aan de Regeering in het Moederland medegedeeld. De oppositie tegen het Wets-Ontwerp werd geleid door Mr. Eustace, en krachtig gedurende een debat van vijf dagen volgehouden, maar desniettegenstaande werd met 35 tegen 25 stemmen tot de tweede lezing besloten.

Het lot van het Wets-Ontwerp in het Hooger Huis was nog eenigszins twijfelachtig. De Raad was niet ontbonden geworden toen Sir P. Wodehouse de Assembly naar de kies-distrikten terugzond, en eenigen van de leden gevoelden zich gebonden door de belofte, welke zij in 1868 aan de kiezers gedaan hadden. Één van hen (Mr. Fleming), die de oostelijke distrikten vertegenwoordigde, wiens opinie zich in 1871 ten gunste van de verandering gewijzigd had, deed afstand van zijn zetel, en stelde zich weder verkiesbaar, maar een man van Anti-verantwoordelijke inzichten

werd gezonden om zijne plaats in te nemen. Doch middelerwijl gaven twee van de westelijke leden (Dr. Hiddingh en Mr. de Roubaix), geinfluenceerd door den drang van het rechtstreeksch beroep, dat een aantal van hunne lastgevers op hen gedaan had, hun voornemen te kennen om zich niet verder tegen de regeling van de lang hangende quaestie te verzetten. De overgang van deze twee stemmen ten gunste van het Wets–Ontwerp stelde de Regeering in staat de tweede lezing door eene meerderheid van 11 tegen 10 te doen aannemen. Dit geringe verschil leidde tot vernieuwde inspanning van de zijde van de minderheid, om het aannemen van het Wets-Ontwerp in zijn verderen loop door de Comités tegen te houden; maar ten laatste bereikte het, na een twintigtal afdeelingen doorloopen te hebben, zijn laatste tijdperk en werd voor de derde maal gelezen.

De wijze waarop de maatregel door den Wetgevenden–Raad met zulk eene geringe minderheid werd aangenomen, gaf aanleiding tot vertoogen en protesten van de zijde der tegenstanders, die de Koningin verzochten, er de Koninklijke goedkeuring aan te onthouden totdat de kies–distrikten van de Kolonie op nieuw gelegenheid hadden om hun gevoelen kenbaar te maken. De Gouverneur echter wenschte zich zelven geluk, dat hij verschoond bleef van de noodzakelijkheid van zulk een tweede beroep op het land. Aan den Secretaris van Staat schrijvende, zeide hij: „het zou zeker eene zonderlinge, om niet te zeggen dwaze onregelmatigheid geweest zijn, indien ik door de weigering van den Raad om mede te werken, gedwongen ware geworden om de leden van de Assembly, die uit eene onveranderlijke, driemaal gebleken meerderheid bestond, tot hunne committenten terug te zenden, toen zij werkelijk gestemd hadden overeenkomstig de inzichten, welke Harer Majesteit's Regeering hoogst weldadig acht, beide voor de Rijks– en koloniale belangen, en voor een maatregel, welke naar mijne eigene onwankelbare overtuiging de eenige kans aanbiedt tot het bijleggen van de geschillen, welke gedurende bijna eene

halve eeuw tusschen het Oosten en het Westen bestaan hebben, daar hij den weg baant voor eene nieuwe verdeeling van vertegenwoordiging onder de verschillende distrikten, terwijl hij tot hen de grootere macht van zelf-regeering, welke zoo dringend noodig is, uitstrekt, en om eventueel een stelsel van Federale Unie, waarin al de provinciën van Zuid-Afrika vroeger of later opgenomen zullen worden, tot stand te brengen."

De raadslieden der Koningin ontvingen het bericht van de aanneming van den maatregel met genoegen, en terstond werd er een Raadsbesluit uitgevaardigd, dat aan het „Besluit N° 1 van 1872", waarbij eene verantwoordelijke regeering in de Kolonie ingevoerd werd, de bekrachtiging van Hare Majesteit verleende.

De nieuwe Constitutie werd den 29sten November 1872 afgekondigd. De Gouverneur had eenige weken te voren stappen voor hare invoering gedaan. Hij noodigde aanvankelijk het hoofd van den ouden Uitvoerenden-Raad uit een Ministerie samen te stellen, maar Mr. Southey weigerde, verklarende dat hij op dat oogenblik geen kans zag eene meerderheid in de Assembly te verkrijgen tot steuning van zulk eene staatkunde als hij zich, als eerste Minister verplicht zou gevoelen, bestendig en nauwgezet te volgen. Hierop werd Mr. Porter, als de ontwerper der Wet van de Verantwoordelijke Regeering, gevraagd een bestuur te vormen. Hij weigerde ook op grond van zijnen leeftijd en zwakke gezondheid; maar hij raadde aan dat de HH. Solomon en Molteno, die met hem gearbeid hadden om den maatregel te doen aannemen, uitgenoodigd zouden worden te zamen de taak te ondernemen. Mr. Solomon verklaarde zich echter ongenegen om op dat oogenblik eene betrekking te aanvaarden, vooral zonder Mr. Porter. De taak werd daarom opgedrongen aan en ondernomen door Mr. Molteno alleen; en de samenstelling en het *personeel* van zijn eerste Kabinet werden door Sir H. Barkly aan den Secretaris van Staat aldus beschreven: —

„Terwijl Mr. Molteno de betrekking van Koloniaal Secretaris voor zich zelven behield, stelde hij voor dat die van Thesaurier over zou gaan op den Honr. Dr. White, M. L. C.; die van Procureur-Generaal op Mr. J. H. de Villiers, M. L. A.; die van Commissaris van de Kroon-Landen en Openbare Werken op Mr. C. A. Smith, M. L. A.; en die van Secretaris voor de Zaken der Inboorlingen op Mr. Charles Brownlee, die er in toestemde als Civiel Commissaris van King Williams Town af te treden om dezen post te aanvaarden. Mr. de Villiers en Dr. White hebben, evenals Mr. Molteno zelf, langen tijd verantwoordelijk bestuur verdedigd; Mr. Smith, één van de leidende tegenstrevers er van, op grond dat de verandering ontijdig was, tracht, nu het een voldongen feit is, er het beste gebruik van te maken, terwijl Mr. Brownlee, die zich tot hiertoe met politiek volstrekt niet heeft ingelaten, bekend staat als een bekwaam man, en beter bekend met de taal en de gewoonten van de inboorlingen aan de oostelijke grenzen, dan iemand anders in de Kolonie.”

De overgang van het eene stelsel van bestuur tot het andere had zoo geleidelijk plaats, dat hij bijna niet werd opgemerkt. De verandering, — nu dat de agitatie en opgewondenheid van den lang-gerekten strijd voorbij waren,— werd terstond door alle partijen en afdeelingen in het land met welwillendheid ontvangen. De gebreken van de vorige constitutie werden algemeen erkend, en weldadige vruchten werden verwacht van de werking van de nieuwe politieke orde van zaken, welke aan de Kaapsche kolonisten de volle toestemming tot „zelf-regeering” gaf, — terwijl zij de meërderheid van het volk door zijne vertegenwoordigers in het Wetgevend-Lichaam in staat stelde, om, zoo zij ontevreden waren over de leiding der publieke zaken, terstond eene verandering van menschen en maatregelen te verkrijgen.

De Ministers, die het Kabinet uitmaken, behouden, wanneer zij geinstalleerd zijn, hunne zetels totdat zij ondervinden, dat zij niet bij machte zijn in het Parlement den-

vereischten steun voor hunne staatkunde te verkrijgen, — of totdat de Gouverneur het van zijn plicht acht, in belangrijke quaesties in strijd met hun staatsbeleid en advies te handelen, — dan maken zij plaats voor anderen, overeenkomstig de praktijk, welke in het Vereenigde Koninkrijk geldende is.

„Door de aanneming van dit beginsel," — zegt Sir Thomas Erskine May, in zijne voortreffelijke Geschiedenis van Constitutioneele Regeering, — is eene koloniale staatsregeling het zuivere beeld en de afspiegeling van Parlementaire Regeering in Engeland geworden. De Gouverneur houdt zich zelf, evenals de Souverein, dien hij vertegenwoordigt, op een afstand van en boven de partijen, en regeert door constitutioneele raadslieden, die eene meerderheid in het Wetgevend-Lichaam verkregen hebben. Hij laat twistende partijen hunnen eigenen strijd uitstrijden, en door de sterkere partij tot zijne beraadslagingen toe te laten, brengt hij het Uitvoerend gezag in harmonie met de gevoelens van het volk. En gelijk de erkenning van deze leer in Engeland werkelijk het opperste gezag in de Staat van de Kroon op het Parlement en het volk heeft overgedragen, zoo heeft zij in de kolonies de leiding der koloniale zaken aan den Gouverneur en den moeder-staat ontnomen. En, eveneens, gelijk de Kroon aan rust en populariteit gewonnen heeft, wat zij aan macht heeft verloren — zoo heeft het moeder-land door ten volle de beginselen van plaatselijke zelfregeering aan te nemen, de nauwste betrekkingen van vriendschap en vertrouwen tusschen zich zelf en de koloniën te weeg gebracht."

Terwijl de gift van vertegenwoordigende en verantwoordelijke regeering alzoo aan de Kolonie is verleend geworden, heeft de Kroon nog het prerogatief zijne eigene Gouverneurs aan te stellen, en toepassing van het veto op alle wetgeving; zij blijft ook de eerste bron van recht, waarbij de laatste appellen van de gerechtshoven van de Kolonie ingediend worden; en het Rijks-Parlement behoudt zijne

onbetwistbare oppermacht over alle deelen van het Rijk. De Kroon echter oefent geen toezicht over eenig openbaar ambtenaar uit, behalve over den Gouverneur, den Luitenant-Gouverneur, en de officieren, die over de land- en zeemacht het bevel voeren. De regeling van binnenlandsche aangelegenheden, het bestier der departementen, en het benoemen van alle openbare ambtenaren is aan de Ministers verbleven, die den Uitvoerenden–Raad uitmaken.

Door ons verhaal verder voort te zetten, of door op eene of andere wijze de geschiedenis van de Kaap–Kolonie onder het eerste Verantwoordelijke Ministerie, hetwelk nog het bestier der openbare zaken leidt, te beoordeelen, zouden wij het gebied van de staatkunde van den tijdgenoot betreden. Maar het zij ons geoorloofd kort enkele bijzonderheden aan te stippen, welke de eerste jaren van de nieuwe periode, welke het land nu ingetreden is, gekenmerkt hebben.

De bekrachtiging van de Hervorming der Constitutie door Wet N°. 1 van 1872, bracht andere quaesties, welke lang te voren behandeld en bediscussiëerd waren, tot den eindpaal van wetgevende beslissing. De gelijkstelling van vertegenwoordiging van de zoogenaamde oostelijke en westelijke distrikten werd eenstemmig toegestaan bij de Wodehouse–Vertegenwoordigings–Wet van 1872. De vrijheid van testamentaire beschikking werd verzekerd bij het Ontwerp van Wet op de Erfenis van 1874, welke zonder in botsing te komen met de Romeinsch–Hollandsche Wet op gemeenschap, of met de wetten op de erfenis,

ab intestato, alle personen, die competent zijn een testament te maken, in staat stelt hunne bezittingen te verdeelen zooals hun dat het beste dunkt. En de afschaffing van Staatshulp aan godsdienstige corporatiën — gedurende ongeveer twintig jaren met volharding door Mr. Solomon, als de kampioen van „Vrijwilligheid", verdedigd, — werd ten slotte eindelijk, in 1875, geregeld bij de Wet op de Jaarwedden der Geestelijken, welke het behoud van bestaande bezoldigingen gedurende den leeftijd van de tegenwoordige bezitters, en aan hunne opvolgers gedurende een tijdvak van vijf jaren verzekerde, zoodat op deze wijze de geheele scheiding van Kerk en Staat geleidelijk werd tot stand gebracht.

Één van de eerste zaken, welke zich aan de nieuwe regeering, nadat deze zitting had genomen, opdrong, was de verhouding van de Kolonie tot de aangrenzende staten. Er waren verwikkelingen ontstaan tusschen den Gouverneur, in zijne betrekking van Opper-Commissaris, en de Republieken van den Oranje-Vrijstaat en de Transvaal, voornamelijk over territoriale quaesties, welke in verband stonden met de proclameering van Britsche Souvereiniteit over Griqualand West; en men oordeelde het raadzaam, dat al de daartoe behoorende zaken op zich zelve en van de koloniale administratie gescheiden gehouden werden. De staat van zaken aan de Kaffrarische grenzen werd verschillend beschouwd. Er hadden dáár onlusten tusschen de Kaffers en Tembus plaats gehad, welke vrees voor de veiligheid van de oostelijke grens deden ontstaan, en men hield het er voor dat, met het oog op de voortdurende veiligheid van leven en goed, en op de trapsgewijze verspreiding van beschaving, de invloed en de macht van de koloniale regeering langzamerhand over de stammen tusschen de Kolonie en Natal uitgestrekt moesten worden. Ingevolge deze staatkunde werden er magistraten, staande onder het Departement voor de Zaken der Inboorlingen, benoemd, die op het Grondgebied van de St. John's Rivier moesten wonen. Hunne tegenwoordigheid in het hart van

Onafhankelijk–Kafferland had eene gunstige uitwerking, en leidde er weldra toe om aan de kleine oorlogen een einde te maken, en vele van de stuitende heidensche gebruiken, welke er pleegden te heerschen, tegen te gaan.

Sommige stammen, de voordeelen ziende van het gezag, dat door de magistraten werd uitgeoefend, verzochten, dat de Britsche Souvereiniteit over hen mocht uitgestrekt worden. Om aan deze begeerte, om in de voordeeelen van koloniaal bestuur te deelen, gevolg te geven, diende de Regeering resolutiën in, welke door het Parlement aangenomen werden, tot formeele inlijving van het gebied van Griqualand Oost (Adam Kok's nederzetting), Fingoland, de Idutywa Reserve en Tembuland; maar de wettige maatregelen tot voltooiing van deze Annexatie–Wet wacht op de vereischte uitvaardiging van Harer Majesteit's Raadsbesluit.

Eene verandering in de wijze van verkiezing van leden van den Wetgevenden–Raad was eene tweede zaak, waarover het Ministerie terstond zijne staatkunde openbaarde. De zaak was in 1872 besproken geworden, toen de Assembly eene resolutie ten gunste van de verandering aannam. Men achtte het wenschelijk het onderscheid tusschen Oostelijke en Westelijke Provinciën te doen ophouden, en ter zelfder tijd den Raad meer volkomen tot den vertegenwoordiger van alle deelen der Kolonie te maken. Dienovereenkomstig werd er een Wets–Ontwerp ingediend tot wijziging van de Constitutie–Verordening, en verdeeling van de Kolonie in zeven kies–provinciën, welke ieder drie leden naar den Raad zouden zenden. Dit werd door de Assembly aangenomen, maar in den Wetgevenden Raad, op grond van schending van privilegie, verworpen. De Ministers advizeerden toen tot ontbinding van de beide Huizen; en bij de samenkomst van het Nieuwe Parlement, in 1874, werd het Zeven-Distrikten-Ontwerp aangenomen. Volgens de bepalingen er van zijn het de volgende distrikten, welke ieder in het bijzonder leden naar de Eerste Kamer zenden:

1. Het westelijke kies-distrikt, bestaande uit de kies-afdeelingen Kaapstad, Kaap-Divisie, Stellenbosch en Paarl.

2. Het noord-westelijke kies-distrikt, bestaande uit de kies-afdeelingen Worcester, Malmesbury, Piquetberg, Namaqualand en Clanwilliam.

3. Het zuid-westelijke kies-distrikt, bestaande uit de kies-afdeelingen Swellendam, Caledon, Riversdale, Oudtshoorn en George.

4. Het binnen-kies-distrikt, bestaande uit de kies-afdeelingen Graaff-Reinet, Richmond, Beaufort West en Victoria West.

5. Het zuid-oostelijke kies-distrikt zal bestaan uit de kies-afdeelingen Port–Elizabeth, Uitenhage, Graham's–Town, Albany en Victoria Oost.

6. Het noord–oostelijke kies-distrikt, bestaande uit de kies-afdeelingen Somerset Oost, Fort Beaufort, Cradock, Colesberg en Albert.

7. Het oostelijke kies-distrikt, bestaande uit de kies-afdeelingen King William's Town, Oost-London, Queen's Town, Aliwal Noord en Wodehouse.

Er werd geen andere dadelijke verandering van de constitutie voorgesteld. Het rapport van de Federatie–Commissie, dat een concept–wet tot invoering van drie provinciale gouvernementen in de kolonie bevatte, was aan het Parlement in 1872 voorgelegd, maar het werd niet in behandeling genomen, daar het kabinet van oordeel was, „dat er voldoende tijd moest gelaten worden om met de werking van den nieuwen regeeringsvorm een proef te nemen, en ook om de verschillende kies-distrikten in de gelegenheid te stellen, de nog grootere en belangrijkere quaesties van Provinciaal Bestuur en Federatie volledig te overwegen."

Het voorname werk, waaraan het nieuwe bestuur zijne volle krachten wijdde, was de zorgvuldige bewerking van

maatregelen, welke de ontwikkeling van de inwendige bronnen van het land in zijn geheel beoogden. Mr. Molteno en zijne collega's waren buitengewoon gelukkig, dat zij in het bezit waren van de middelen en de gelegenheid om deze politiek van vooruitgang in te leiden, welke de Kolonie, bij haren plotselingen overgang van langdurige onderdrukking en stilstand tot ongekende werkzaamheid en voorspoed, vurig begeerde. Ieder volgend jaar wees eene ruime verhooging van openbare inkomsten aan; en een batig slot van nagenoeg een millioen Sterling was beschikbaar, om gebruikt te worden voor productieve ondernemingen.

Wetten, welke in 1872 aangenomen werden, tot aankoop van den Kaapstad- en Wellington-Spoorweg, en de Telegrafen van de Engelsche Compagnieën, die ze oorspronkelijk aangelegd hadden met eene koloniale garantie, baanden den weg voor den overgang van het bestuur over deze werken in handen van de regeering, door welke zij oneindig uitgebreid en vermeerderd konden worden. In 1873 werd er, zoodra er ingenieurs geëngageerd konden worden, met de opmetingen voor nieuwe lijnen voortgegaan. En in 1874 werden wets-ontwerpen ingediend bij en aangenomen, door het Parlement voor den aanleg van spoorwegen in verschillende richtingen, te zamen over eene uitgestrektheid van 800 mijlen, getaxeerd op eene totale uitgaaf van £ 5,000,000. Eéne van deze lijnen zal Kaapstad en Beaufort West en de veeteelt-distrikten met het noord-westen verbinden; eene andere zal van Port Elizabeth aan den eenen kant naar Graaff-Reinet, en aan den anderen kant naar Cradock en Graham's Town loopen; terwijl eene derde van de haven van Oost-London zal gaan door de rijke en dicht-bevolkte gedeelten van Kaffraria naar Queen's Town, het middelpunt der noord-oostelijke grens-distrikten. Ter zelfder tijd werd er machtiging gegeven tot het leggen van de electrische telegraaf naar bijna iedere stad in het binnenland, naar de diamant-

velden, den Vrijstaat en Natal. Er werd bevolen bruggen over de Oranje–rivier en andere stroomen aan te leggen. Verbeteringen van havens werden insgelijks goedgekeurd. En om te voorzien in geschikte werkkracht voor de uitvoering van deze verschillende uitgebreide ondernemingen, werd er een hulp–stelsel van emigratie uit Engeland ingevoerd, terwijl er schikkingen werden gemaakt tot het verkrijgen van minder bekwame werklui uit de bevolkte kraals van de ingeborene stammen langs de grenzen.

De financiëele welvaart van het land gedurende dezen tijd overtrof die van ieder voorafgaand tijdperk. Sedert 1870 wezen de openbare inkomsten, zonder eenige verhooging van belasting en in weerwil van enkele afschaffingen, eene onafgebrokene jaarlijksche vermeerdering aan. In 1871 bedroegen die £ 734,662, en overtroffen die van het vorige jaar met £ 73,720. In 1872 bedroegen zij £ 1,039,886. In 1873 klommen zij tot £ 1,213,755. In 1874 maakten zij op nieuw eene avance, en bedroegen meer dan £ 1,500,000. In 1875 had men een nog grooter totaal, namelijk £ 1,602,918, dat, na aftrek van de uitgaven van dat jaar een batig slot van £ 588,000 overliet.

„Het volkomen herstel van de Kolonie tot welvaart," heeft Sir Henry Barkly openhartig opgemerkt, „had plaats door een soort van dichterlijke rechtvaardigheid, onder het oude *régime*, hetwelk zoo zwaar gestreden had om haar behouden door die lange periode van tegenspoed te voeren; maar de verandering is niettemin geen uur te vroeg gekomen, om ten volle partij te kunnen trekken van de gelukkigere omstandigheden van haren tegenwoordigen toestand. De ervaring van het aldus onder de gunstigste voorteekenen ingevoerde nieuwe systeem is nog kort geweest; maar zelfs zij, die zich tegen de invoering er van op het sterkst verzetten, zouden aarzelen te ontkennen, dat het goed werkt, en dat het reeds verbetering in de afdoening der parlementaire werkzaamheden

en in het algemeen bestuur van het land heeft teweeggebracht, welke iets goeds voor de toekomst belooft. Eene enkele krachtige regeeringsmacht is inderdaad in de plaats gesteld geworden van de tweeledige macht van den Uitvoerenden-Raad en van het Wetgevend-Lichaam, welke te voren even dikwijls als niet in verschillende richtingen aangewend werd, en de gelukkigste uitkomsten met betrekking tot de algemeene ontwikkeling van de Kolonie mogen vol vertrouwen te gemoet gezien worden. Die ontwikkeling moge niet bevrijd blijven van storingen, welke het gevolg zijn van slechte seizoenen, lage prijzen, en dergelijke; zij zal ongetwijfeld nu en dan vertraagd worden door politieke geschillen; maar, voor het eerst in de geschiedenis van Zuid-Afrika, zijn hare inwoners begonnen te gevoelen, dat haar toekomstig lot in hunne eigene handen ligt, en geen tijdelijke ontmoedigingen zullen de snelle en gelukkige ontwikkeling van de talrijke, natuurlijke hulpbronnen van het land verhinderen."

XII.

Natal. — Griqualand West. — Confederatie.

1848—1876.

NATAL: Na zijne inbezitneming door Groot-Brittannië — Het Byrne-emigratieplan — Sir George Grey's bezoek — Vertegenwoordigende Regeering — Het Charter en het Kiesrecht — Handelscrisis — Het aanvullend Charter — Langalibalele's rustverstoringen — Sir Garnet Wolseley's zending — Wijziging van de Constitutie. WEST GRIQUALAND: De Souvereiniteit geproclameerd — De Diamant-mijnen — Oproeren en Lynch-wet — Constitutie toegestaan — Mr. Southey Luitenant-Gouverneur — Oorzaken van misnoegen — Gewapende benden — Aankomst van troepen — Aankoop van de mijn — Bezuiniging — De land-quaestie — Vereffening van geschillen met den Oranje-Vrijstaat — CONFEDERATIE: Graaf Carnarvon's voorstellen tot vereeniging.

Na in de voorafgaande hoofdstukken de ontwikkeling van de Kaap de Goede Hoop — de Europeesche moeder-nederzetting van Zuid-Afrika — geschetst te hebben, wenden wij ons nu tot de aangrenzende kolonies en staten, en vatten wij de losgelaten draden van hunne geschiedenis op.

Natal was, gedurende twee of drie jaren na hare eerste bezetting door Groot-Brittannië, onder het algemeen oppertoezicht van de Kaapsche Regeering geplaatst. Men

bevond, dat deze schikking niet aan haar doel beantwoordde. De leden van den Kaapschen Raad waren onbekend met de plaatselijke behoeften van het land, en konden geen bevredigende wetten voor hetzelve maken. In 1848 werden er nieuwe opene brieven uitgevaardigd, waarbij de macht, welke aan de Kaapsche Regeering verleend was om wetten en verordeningen voor het Natalsche Distrikt te maken, werd ingetrokken, en de plaatselijke Gouverneur, met zijne uitvoerende ambtenaren, den Kolonialen Secretaris, den Openbaren Vervolger, en den Inspecteur-Generaal, bij wijze van Wetgevenden-Raad, werden aangesteld om deze macht uit te oefenen. De Luitenant-Gouverneur en het Uitvoerend-Bewind bleven echter nog ondergeschikt aan den Gouverneur van de Kaap.

De opene brieven van 1848 bepaalden ook, dat de onder de Inboorlingen bestaande organisatie niet verstoord zou worden, — dat men zich noch met eenige wet, gewoonte of gebruik, welke onder hen van kracht geweest waren vóór dat men gezag over het distrikt had uitgeoefend, moest inlaten, noch die afschaffen, dan alleen voor zooverre een of ander in strijd mocht zijn met de algemeene beginselen van humaniteit, zooals die door de geheele wereld erkend worden. Ingevolge deze instructie werd er in 1849 eene verordening aangenomen, waarbij al het gezag van een Hoogste Opperhoofd over de Inboorlingen werd overgedragen op den Luitenant-Gouverneur, en deze gemachtigd werd, oorspronkelijke wetten onder hen toe te passen, door ambtenaren, die hij geschikt oordeelde om aan te stellen, zooals den Secretaris voor de zaken der Inboorlingen, de magistraten en kleine opperhoofden. De oude stammen-regeeringsvorm der Zulus werd dus binnen de kolonie gehandhaafd. De erfelijke opperhoofden moesten achtgeven op en werden verantwoordelijk gesteld voor de goede orde en het bestuur van het volk, De streken, welke zij bezetten, werden als het eigendom van den stam beschouwd. Er werd niet op persoonlijke vestiging op den grond, —

noch op algemeene vermenging als gebruikers en gebruikten met de blanke bevolking, — noch op erkenning van de algemeene wetten en instellingen der kolonie aangedrongen. Men liet hen, voor zooverre de Regeering betreft, als eene heidensche bevolking opgroeien.

Men kwam tot de overtuiging, dat de Europeesche bevolking versterkt moest worden. Het geringe aantal verstrooide blanken, en de groote menigten daartusschen gemengde inboorlingen, maakten de zwakheid van en het gevaar voor de Kolonie uit. Het was aan Sir Harry Smith's zending als Opper-Commissaris, in 1848, en aan zijn edelmoedig voorstel om recht te laten wedervaren aan de oorspronkelijke veroveraars van den grond, niet gelukt eenig aanzienlijk aantal emigreerende Boeren terug te houden. Er werden daarop pogingen aangewend, om de aandacht te vestigen op de geschiktheid van het land, als terrein voor Britsche emigratie. Een gentleman, Byrne genaamd, die het in 1843–44 had bezocht, maakte een plan voor de invoering van kolonisten, waarbij hij zich verbond tusschendeks-passage, en na aankomst twintig morgen lands voor de som van £ 10 aan ieder volgens de wet meerderjarige te zullen verschaffen. Hij reisde Engeland rond, lezingen houdende over emigratie en vooral over de voordeelen, welke Natal aan menschen met een beperkt kapitaal aanbood. De uitslag was, dat in 1849–50 meer dan 2.400 zielen in de Kolonie aankwamen. De verwachtingen van velen hunner werden jammerlijk teleurgesteld. De aangewezen twintig morgen waren over het algemeen niet geschikt of voldoende voor bebouwing. Er werd voor de emigranten bij hunne aankomst niet gezorgd, en verscheidene families, niet in staat om de landerijen te bereiken waar zij voor betaald hadden, waren verplicht in tenten of ellendige hutten te leven. Dezulken, die op andere wijze dan door landbouw hun levensonderhoud konden verdienen, gaven er hunne gronden aan en legden zich toe op handel of andere bedrijven. Nadat echter de eerste

wederwaardigheden van hun pionier's–leven voorbij gegaan waren, vestigden velen zich met goed gevolg in hun aangenomen land, en werden in den loop des tijds welvarende kolonisten, bezitters van gemakkelijke huizen en kostbare eigendommen. Onbekookt en slecht aangelegd als het Byrne–emigratieplan onbetwistbaar was, droeg het er toe bij, dat een deel van den stroom van Europeesch leven, welke naar andere landen liep, naar Zuid–Afrika gericht werd. De capaciteiten van Natal werden op deze wijze ontwikkeld, en het bleek dat suiker, koffie, arrowroot, en andere inter–tropische producten met voordeel over eene uitgestrektheid van zijne kustlanden bebouwd konden worden.

Bij den dood van den eersten Luitenant–Gouverneur, Mr. West, in 1849, ging het bestier voor een korten tijd over op Luitenant–Kolonel Boys, maar in 1850 werd Mr. Pine (thans Sir B. C. C. Pine) voor die betrekking benoemd. De Kolonie was toen verdeeld in zes provinciën, welke ieder plaatselijke raden voor het bestier van distrikszaken hadden; en in de twee hoofdsteden, Pietermaritzburg en Durban, waren municipale corporaties gevestigd.

In 1855 bezocht Sir G. Grey, als Opper–Commissaris, de volkplanting. Hem was door den Secretaris van Staat bevolen een onderzoek in te stellen naar en rapport uit te brengen over twee zaken, — de eene was de verwijdering van een gedeelte van de ingeborene bevolking; de andere, de invoering van vertegenwoordigende regeering.

Mr. Shepstone, de Secretaris voor de Zaken der Inboorlingen, had een plan ontworpen om Natal te verlossen uit de moeielijkheid met de inboorlingen, door de helft van zijne aangroeiende Zulu–bevolking naar het onbezette grondgebied ten zuid-westen van de kolonie, in de nabijheid van de St. John's Rivier, te verplaatsen. Dáár stelde hij zich voor hen onder orde en tucht te brengen, en hen als hun Opperhoofd te besturen overeenkomstig de beginselen van hunne eigene wetten en gewoonten,

welke van tijd tot tijd zóó gewijzigd zouden worden, als dienstig was om hunnen toestand van lieverlede te verbeteren. Hij verzocht het Britsche Gouvernement, dat het zich zou verbinden het land, dat hij van plan was te bezetten, te beschermen tegen vreemden aanval en tegen zijne eigene onderdanen, en hem het recht te verleenen om zulke inkomsten te heffen en te gebruiken, als hij voor zijn eigen onderhoud en voor het voeren van het bewind over het land voldoende oordeelde. Het plan vond geen gunstig onthaal bij Sir George Grey. Zijne Excellentie oordeelde, dat het alles behalve wenschelijk was, onder welke omstandigheden ook, zoo groote massa's gewone barbaren bijeen te brengen. Hen als een geïsoleerd ras, zonder eenigen beschavenden invloed, in de nabijheid van de Kafferstammen, met welke de Kaap–Kolonie zoo gedurig in oorlogen was gewikkeld geweest, te plaatsen, zou de veiligheid van de oostelijke grenzen, zoowel als van den aangrenzenden Oranje–Vrijstaat in gevaar brengen. Hij vaardigde daarom bevelen uit, dat de maatregel, noch direct, noch indirect, eenigszins aangemoedigd moest worden; en dit doende werd zijn beleid door den Secretaris van Staat goedgekeurd.

Het voorstel om aan Natal vertegenwoordigende instellingen te verleenen, ging uit van Mr. Pine, die aanvoerde, dat het met eene bijzonder populaire constitutie aan de Kaap, en met vrije republieken aan zijne grenzen, onmogelijk was eene verandering in het Wetgevend–Lichaam tegen te houden, en dat, hoe spoediger zij werd toegestaan, zij des te gematigder en veiliger van aard gemaakt kon worden. Nadat Sir George Grey zich op de hoogte gesteld had van de wenschen der inwoners, die hij vond dat zich buitengewoon onderscheidden door „verstand en beleid", raadde hij aan dat hun een vertegenwoordigende Wetgevende–Raad zou gegeven worden. De Europeesche bevolking werd op dat tijdstip op 8500 zielen geschat. Bij de beschrijving hoe zij was samengesteld, zeide zijne Excel-

lentie: „Onder hen, die uit Groot-Brittannië aangekomen zijn, bevindt zich een belangrijk aantal Engelsche gentlemen, van goede opvoeding, van groot verstand, en die nu veel ervaring in Natal hebben opgedaan. Met eene aanmerkelijke kennis van Britsche koloniën, moet ik zeggen dat Natal, wat het karakter van hare Europeesche bevolking inverhouding tot haar geheele aantal betreft, zonder schade voor zich zelve met iedere andere kolonie vergeleken zou kunnen worden. Onder de immigranten van de Kaap vindt men vele zeer intelligente mannen, sedert jaren bekend met Zuid-Afrika, zijne bonte bevolking, zijne verschillende belangen. Zuid-Afrika is hun vaderland, is het vaderland van hunne voorvaderen geweest; zijn voorspoed en welvaart maken de hunne uit, en zullen die van hunne kinderen en kindskinderen uitmaken. Eene aldus samengestelde Europeesche bevolking moet, dunkt mij, eene stem in het bestuur van haar land hebben. Een Gouverneur zou het niet anders dan aangenaam kunnen vinden, bij het maken van wetten voor de kolonie in staat te zijn van zulk eene ervaring partij te trekken."

Eene andere vraag van belang, welke door Sir George Grey behandeld werd, was de bezetting van en de beschikking over landen. Om de nederzetting van eene talrijke blanke bevolking aan te moedigen, beval hij de aanneming aan van een maatregel tot het afstaan van landen aan voorkeur verdienende verzoekers, op voorwaarde van eene jaarlijksche erfpacht, en onder verplichting ze te bezetten en militaire dienst te verleenen, even zooals die oorspronkelijk gesteld waren door Sir George Cathcart bij de oprichting van de Queen's Town afdeeling in de Kaap-Kolonie. De erfpacht moest, gelijk hij voorstelde, een fonds vormen voor de invoering van immigranten volgens het hulpverleenings-systeem. Het plan werd gedurende eenige jaren in werking gebracht, maar later gestaakt, om reden het tot makelaardij in land en tot speculatie, in plaats van tot nijvere kolonisatie leidde.

In 1856 werd Mr. John. Scott tot Luitenant-Gouverneur, als opvolger van Mr. Pine, benoemd, en hem werd de taak opgedragen, de nieuwe Constitutie, welke Hare Majesteit verleend had, in te voeren, — waarbij Natal tot eene op zich zelf staande kolonie werd verheven, met een Luitenant-Gouverneur en een Uitvoerenden-Raad, en, daarenboven, een Wetgevenden-Raad, die uit twaalf verkozene leden en uit vier niet-verkozene Uitvoerende ambtenaren bestond. De kiesbevoegdheid voor een verkozen lid was, dat hij een regelmatig ingeschreven kiezer was, — terwijl het bedrag van den census om iemand kiesbevoegd te maken was het bezit van onroerend goed ter waarde van £ 50, of de betaling van eene jaarlijksche pacht van £ 10. Later, in 1865, werden inboorlingen, die onder de inlandsche wetten stonden, onbevoegd verklaard om het stemrecht uit te oefenen; maar er werd eene bijzondere bepaling gemaakt, dat iedere mannelijke ingeborene, die gedurende zeven jaren vrij is geweest van inlandsche wetten, zeden en gebruiken, en die dienovereenkomstig een getuigschrift van den Luitenant-Gouverneur ontvangen heeft, en het bovenbepaalde onroerend goed bezit, gerechtigd zal zijn om als kiezer ingeschreven te worden en te stemmen. Deze vereischten maken nog de kieswet van Natal uit.

Gouverneur Scott's diensttijd duurde van het einde van 1856 tot 1864. Hij werd gekenmerkt door een staatkundigen strijd tusschen de kolonisten en de Regeering over het verleenen van stam-rechten op de gepachte landen; welke strijd beslecht werd door het ten deel vallen van het beheer aan de Kroon alleen, in plaats van aan een gemengd bestuur, samengesteld uit ingeborene opperhoofden en benoemde beambten, zooals eerst door Mr. Scott was aangeraden. Gedurende deze jaren genoot de kolonie echter eene groote mate van voorspoed, en ging merkbaar vooruit. Immigratie werd aangemoedigd. Particuliere onderneming legde zich toe op de nieuwe takken van nijverheid, het verbouwen van suiker, koffie en katoen; en daar men

voor het goed gelukken van deze ondernemingen zich niet kon verlaten op den ongeregelden en ongeoefenden arbeid der inboorlingen, werden er koelies uit Indië ingevoerd. De vooruitzichten van Natal lieten zich goed aanzien; en door het vormen van associaties tot het bijeenbrengen van fondsen, werd er buitenlandsch kapitaal en credit ingevoerd en hiervan ruimschoots gebruik gemaakt. In 1865 veranderde de staat van zaken. Vele van deze ondernemingen beantwoordden niet aan de verwachtingen, waarmede zij op touw gezet waren, en werden gestaakt of met schade voortgezet. Eene handels-crisis stond voor de deur, de openbare inkomsten verminderden, en de bevolking in het algemeen geraakte gedurende eenigen tijd in een ellendigen toestand.

Kolonel Maclean volgde Mr. Scott in de regeering op, maar hij werd weldra krank, en zijne plaats werd tijdelijk ingenomen door Kolonel Bisset, als administrateur, totdat in 1867 Mr. Keate tot Luitenant-Gouverneur benoemd werd. Spoedig daarna kwamen het Uitvoerend-Bewind en de Wetgevende-Raad met elkander in botsing. De vertegenwoordigers van Natal, zoowel als van de Kaap-Kolonie, ontdekten dat zij geene de minste controle over het bestuur hadden. In 1869 kwam het tot eene crisis. De Wetgevende-Raad verwierp de begrootingen van den Gouverneur, en stelde er eene van zich zelven voor in de plaats, terwijl hij te gelijker tijd twee beginselen voorop stelde, welke hij sterk aandrong, — dat de uitgaven voor de instellingen moesten verminderd, en dat de belasting der inboorlingen moest verhoogd worden. De inboorlingen waren alleen onderworpen aan eene belasting op hunne hutten van 7/, welke gelijk stond met 2 s. $3^3/_4$ d. per hoofd, terwijl de Raad voorstelde, dat hun opgelegd zou worden op zijn minst 4 s. per hoofd te betalen. Graaf Granville was Secretaris van Staat toen zich dit incident opdeed. Hij deelde zijn gevoelen mede: „Overwegende dat de inboorlingen hunne veiligheid en hun wel-

zijn aan de Britsche Regeering verschuldigd zijn, meen ik dat zij billijker wijze verplicht kunnen worden tot betaling niet alleen van de uitgaven, welke hunne tegenwoordigheid op Britsch grondgebied medebrengt, maar ook van eenige vergoeding voor de voordeelen, welke zij ontvangen. Maar het zou kortzichtig zijn hun zulke lasten op te leggen, dat daardoor hunne ontwikkeling in natuurlijke welvaart wezenlijk belet werd; en het is van belang op te merken, dat de uitgave, door hunne tegenwoordigheid veroorzaakt, op het oogenblik voor het grootste deel gedekt wordt uit de Rijks–Schatkist." Zijn Lordschap opperde vervolgens, dat de beste wijze om wezenlijke zamenwerking tusschen het Wetgend–Lichaam en het Uitvoerend–Bewind te herstellen zou zijn, twee leden van het Wetgevend–Lichaam aan den Uitvoerenden–Raad toe te voegen, — waartoe hij autorisatie gaf bij dépêche van 6 December 1869, — en eene commissie te benoemen, om onderzoek te doen naar en rapport uit te brengen over de bestaande instellingen der kolonie.

Nadat deze Commissie rapport had uitgebracht, werd het geschil, dat zoolang gekweld had, ten laatste uitgemaakt door Graaf Granville's opvolger, Graaf Kimberley, die Harer Majesteit adviseerde, een aanvullend charter uit te vaardigen, waarbij de jaarlijks gereserveerde civiele lijst ter beschikking van de Kroon, van £ 8.750 op £ 40.000 gebracht werd. — Bij de mededeeling van dit amendement van het charter, merkte de Secretaris van Staat aan, dat het een zeer moeielijk probleem was, hoe eene koloniale constitutie in dier voege te ontwerpen, dat zij aan het volk door zijne gekozene vertegenwoordigers een merkbaar aandeel in het bestuur der zaken toekent, zonder de volledige macht, welke aan verantwoordelijke regeering verbonden is, tot hen uit te strekken. „Harer Majesteit's Regeering", zeide hij, „is over het algemeen voor het stelsel van verantwoordelijke regeering gunstig gestemd, wanneer de kolonisten in staat zijn den geheelen last van

zelf-regeering op zich te nemen, en wanneer er een voldoend aantal Europeanen aanwezig is, om hare invoering te rechtvaardigen. Zij heeft dit getoond in het geval van de kolonie de Kaap de Goede Hoop, wáár zij gelooft, dat verantwoordelijke regeering verkieslijk zoude zijn boven de instandhouding van de bestaande instellingen. Maar, in het geval van Natal, wáár eene handvol blanke kolonisten omringd is door eene oorlogzuchtige bevolking, is het duidelijk, dat de bedenkingen tegen verantwoordelijke regeering van den ernstigsten aard zijn. Of, wanneer er te eeniger tijd uit de verschillende Europeesche bevolkingen in Zuid-Afrika eene confederatie gevormd werd, het uitvoerbaar zoude zijn Natal onder eene verantwoordelijke algemeene regeering van eene dergelijke confederatie te plaatsen, is eene quaestie welke ik hier niet behoef te overwegen. Maar zoo lang als Natal een afzonderlijke staat blijft, en Harer Majesteit's regeering verantwoordelijk is voor de bescherming der Kolonie tegen inwendige wanorde, en voor het bestuur van de talrijke en aangroeiende ingeborene bevolking, moeten aan de Kroon de sommen gewaarborgd zijn, welke vereischt worden om de belangrijkste zaken van het bewind voort te zetten".

Mr. Musgrave werd in 1872 tot Luitenant-Gouverneur benoemd; maar korten tijd daarna werd hij naar Zuid-Australië bevorderd, en de betrekking op nieuw door Sir Benjamin Pine vervuld, die de zaken der kolonie achttien jaren te voren bestuurd had, en die door de oude kolonisten hartelijk verwelkomd werd. Hij was gemachtigd om eene verdere wijziging van de constitutie ten uitvoer te leggen, door drie nieuwe verkozene-leden aan den Wetgevenden-Raad, en één nieuw officieël lid aan den Uitvoerenden-Raad toe te voegen. De begeerten van het volk strekten zich echter naar de volle invoering van verantwoordelijke regeering uit; en een wets-ontwerp ten gunste van hare aanneming werd door het Wetgevend-Lichaam in 1874 doorgedreven; maar de Luitenant-Gouverneur

weigerde er zijne bekrachtiging aan te schenken, daar de maatregel alleen aangenomen was tengevolge van de ongepaste bepaling van den Voorzitter, dat de officieële leden niet gerechtigd waren over de quaestie te stemmen, op grond van het persoonlijk belang, dat zij er bij hadden.

Omstreeks dien tijd greep er een voorval plaats, hetwelk den geheelen politieken toestand van Natal, en het stelsel van bestuur over de inboorlingen in het oog loopend op den voorgrond bracht van de Rijks- zoowel als van de Zuid-Afrikaansche staatkunde.

Langalebaleli, opperhoofd van één van de Zulustammen, die, in het jaar 1848, eene toevlucht had gezocht in de kolonie onder Panda, werd beschuldigd, dat hij weigerde zich te gedragen overeenkomstig de wet, welke de registratie eischte van al de geweren, welke in het bezit van zijn volk waren. Hij was bij herhaling gesommeerd zich over zijn gedrag bij den magistraat of den Secretaris voor de zaken der Inboorlingen zelven te verantwoorden; maar, vermoedelijk beducht voor de gevolgen, maakte hij allerlei verontschuldigingen en weigerde aan de dagvaardingen te gehoorzamen. Dit werd beschouwd als eene daad van weerspannigheid, welke door de Regeering niet over het hoofd gezien kon worden. Men had het vroeger, bij één of twee gelegenheden in de geschiedenis der Kolonie, noodig geoordeeld, machtige opperhoofden voor dergelijke overtredingen te tuchtigen; terwijl in ieder geval de stammen verstrooid, de opperhoofden verbannen, en hunne bezittingen verbeurd verklaard waren. Daar Langalebaleli, door zijne weigering om aan de hem gedane sommaties te voldoen, zich als een rebel had aangesteld, besloot de Luitenant-Gouverneur in Rade, eene krijgsmacht, uit vrijwilligers bestaande, te zenden om zijne onderwerping te eischen, en het land aan den voet van den Drakensberg, dat zijn stam bewoonde, te bezetten. Een gedeelte van deze krijgsmacht, onder kommando van Majoor Durnford, R. E., vond bij aankomst

aan de Boschjesmanrivier–Pass, een deel van den stam, onder een van Langalebaleli's hoofdlieden, bezig hun vee over de grenzen naar de Oranje–rivier te drijven. Aan de krijgsmacht was gelast slechts in den uitersten nood te vuren. Terwijl er een mondgesprek werd gehouden, groeide het getal der inboorlingen aan; er werden daarop orders aan de vrijwilligers gegeven om terug te trekken, toen er eensklaps op hen gevuurd en vijf gedood werden — drie Europeanen, de HH. Bond, Potterill en Erskine (de laatste was een zoon van Majoor Erskine, den Kolonialen Secretaris), een tolk uit de inboorlingen, Elijah Kambule geheeten, en een Basuto–gids. Langalebaleli, die met een ander gedeelte van den stam vooruit was, vluchtte met zijne volgelingen naar Basutoland, terwijl hij op de hulp en deelneming van eenige inboorlingen aldaar rekende; maar daar de Kaapsche Regeering van hun aftocht in die richting ingelicht was geworden, maakten de bereden grens–politie, en de Britsche agenten in Onafhankelijk–Kafferland en Basutoland, met verscheidene getrouwe ingeborene bondgenooten eene gecombineerde beweging, welke uitliep op de inhechtenisneming van het opperhoofd, zijne zonen, zijne raadslieden, en zijn volk, met 5000 stuks vee, door Mr. Griffiths, den agent van den Gouverneur in de Basutoland–nederzetting. Dit vereenigd handelen van de strijdkrachten van de Kaap–Kolonie, Kaffraria, Basutoland en Natal verwekte een goeden indruk, en een heilzaam ontzag voor de Britsche macht onder de ingeborene stammen in het algemeen.

Langalebaleli werd naar Natal teruggebracht en verhoord door eene Rechtbank, samengesteld uit den Luitenant–Gouverneur, die als hoogste opperhoofd zitting had, den Secretaris voor de Zaken der Inboorlingen, zekere magistraten, ingeborene opperhoofden en hunne „Indunas" of hoofdlui. De inrichting en de rechtshandel van de Rechtbank waren bijzonder, daar zij een mengelmoes van beschaafde en onbeschaafde wetten en wijze van handelen

was. De gevangene, wien geen verdediger ter zijde stond, werd schuldig bevonden aan de aanklacht, welke tegen hem ingebracht was, en veroordeeld tot verbanning of levenslange deportatie. Dit vonnis werd bekrachtigd bij appèl op den Luitenant-Gouverneur in Rade, en er werd uitvoering aan gegeven door het overbrengen van den gevangene naar Robben-Eiland in Tafel-Baai, nadat de Kaapsche Regeering, op het verzoek van Natal, een besluit had genomen, waarbij tot de gevangenzetting aldaar machtiging werd gegeven. Inmiddels werd Langalebaleli's stam, de Amahlubi, en een naburige stam, de Putile, die zich bij genen aangesloten had, „verstrooid", en hunne landen hun ontnomen.

De Graaf van Carnarvon was Secretaris van Staat, toen de dépêches, waarin deze gebeurtenissen medegedeeld werden, Engeland bereikten. Hij beschouwde de zoogenoemde rebellie als eene rustverstoring, welke eenige politiedienaren bestreden konden hebben, en de daarop gevolgde rechterlijke behandeling als zeer onregelmatig. Hij adviseerde daarom der Koningin, dat het vonnis, dat over Langelabaleli was uitgesproken, verzacht zou worden; en Hare Majesteit beval, dat beiden, het Opperhoofd en zijn zoon, van Robben-eiland verplaatst moesten worden naar een oord, hetwelk voor hen op het vasteland in de Kaap-Kolonie was afgezonderd, maar onder strenge bepalingen tegen zijn terugkeeren naar Natal, en dat aan het overschot van de verstrooide stammen, voornamelijk aan de Putile, hunne vroegere privilegiën teruggegeven, en zij door alle mogelijke middelen in staat gesteld moesten worden, zich op nieuw in vaste bedrijven te vestigen. Dit was nog niet alles. Er volgde eene algeheele verandering van de Natalsche Regeering; Sir Benjamin Pine werd teruggeroepen, en Majoor-Generaal, Sir Garnet Wolseley, werd als administrateur uitgezonden, om een onderzoek in te stellen naar en in het algemeen rapport uit te brengen over hetgeen strekken kon tot eene goede

regeering, tot toekomstige veiligheid van leven en eigendom onder de Europeesche kolonisten, en tot de handhaving van wet, orde en gerechtigheid onder de Kafferbevolking.

Sir Garnet Wolseley had eene speciale zending, en zij werd vlug volbracht. Bijgestaan door een staf van bekwame officieren, die met hem den Ashanteeschen oorlog gevoerd hadden: Kolonel Colley, Majoor Brackenbury, Majoor Butler en Kapitein Lord Gifford, [1]) onderzocht hij iedere zaak, welke met de belangen der Kolonie in betrekking stond, en bezocht persoonlijk hare steden en distrikten, en hare onbeschaafde nederzettingen van inboorlingen, zoodat hij zich door en door bekend maakte met de verschillende quaesties, welke behandeld moesten worden. Als eene vrucht van zijne waarnemingen, keurde hij, in de sterkste bewoordingen, den voorgestelden terugkeer van Langalebaleli naar de Kolonie af, en evenzoo de op het gevoel werkende verhalen, welke in het moederland in omloop waren omtrent de behandeling van inboorlingen door Europeanen. In eene dépêche aan Graaf Carnarvon zeide hij: „Deze op het gevoel werkende verhalen, dikwijls gegrond op een niet voldoend gestaafd vermoeden, vinden al te licht geloof bij het Engelsche volk, wanneer, in onze vurige begeerte om het zwakkere ras te beschermen, onze gemoederen geneigd zijn om te gelooven, dat de sterkste altijd in het ongelijk moet zijn..... In eene nieuwe kolonie als deze, zullen er altijd eenige ruwe, wreede menschen gevonden worden, die, vóór dat zij emigreerden, nooit zelve dienstbaren of het bestuur over arbeiders gehad hebben, en geneigd zijn om de inboorlingen te onderdrukken en onbillijk te behandelen;

---

[1]) In toevoeging aan zijn staf werd Sir Garnet vergezeld door Mr. Napier Broome, die benoemd was om de betrekking van permanenten Kolonialen Secretaris te bekleeden, als opvolger van Majoor Erskine, die afgetreden was.

maar dat deze menschen uitzonderingen zijn, wordt duidelijk bewezen door den voortdurenden toevloed van inboorlingen uit de naburige onafhankelijke provinciën naar Natal, en door den rijkdom en voorspoed van dezulken, die sedert lang in de Kolonie zijn gevestigd. De inboorlingen van Natal zijn in ieder geval goed af, en hoewel vele omstandigheden samenloopen om de verbreiding van Christendom of beschaving onder hen tegen te houden, zoo kan er geen twijfel bestaan dat zij, als volk, op heden hen verre vooruit zijn, die niet onder Britsche heerschappij leven. Ik heb het raadzaam geoordeeld over deze zaak in het breede uit te wijden, om reden ik het van belang acht opinies, welke men zich in Engeland gevormd heeft naar aanleiding van de eenzijdige, sterk gekleurde en, in sommige opzichten, onjuiste berichten, welke op eene op het gevoel werkende wijze openbaar gemaakt zijn, op krachtige manier terecht te wijzen en te doen zien —

„(1.) Dat de heerschappij over de Kaffers alhier rijk aan goede gevolgen is geweest, en dat onder haar, — terwijl al hunne gewoonten, welke het meest met de humaniteit in strijd zijn, afgeschaft zijn, en terwijl zij in zekere mate de eerste beginselen van beschaving zich eigen gemaakt hebben — zij eene gelukkige, welvarende en voorspoedige bevolking geworden zijn.

„(2.) Dat in werkelijkheid de Kaffers in aantal niet alleen de blanke kolonisten verre overtreffen, maar dat zij ook in staat zijn een zeer gevaarlijk element in de kolonie te worden.

„(3.) Dat, om Natal als eene Europeesche kolonie te behouden, het van belang is de Kaffers, niet alleen met rechtvaardigheid, maar met de meest mogelijke vastheid te regeeren, en hen te doen gelooven aan onze kracht."

Eene verandering in de Constitutie der kolonie was de voornaamste politieke taak, welke Sir Garnet aanvaardde. De voorstellen voor eene verantwoordelijke regeering, welke de kolonisten het vorige jaar ondersteund hadden, werden

geacht niet in aanmerking te kunnen komen. De Secretaris van Staat gaf te verstaan, dat men er niet bij kon volharden tegenover de moeielijkheid, welke zich met de inboorlingen had opgedaan. De Administrateur drong er daarom op aan, dat de invloed van het Uitvoerend–Bewind in het Wetgevend–Lichaam zou versterkt worden door de benoeming van tien officiëele leden. Alleen door deze middelen zou de binnenlandsche veiligheid krachtig bevestigd worden; en niet voordat de buitenwereld overtuigd was, dat het leven zeker en het eigendom veilig was voor de gedurig wederkeerende paniek, zouden de blanke kolonisten binnen de kolonie een thuis zoeken, of de Engelsche kapitalisten hun geld geven om zulke ondernemingen te bevorderen, zonder welke al de natuurlijke rijkdom van den grond braak en nutteloos moet blijven liggen. „Harer Majesteit's Ministers", zeide hij, „verlangen vurig, dat de vrije instellingen zich door alle deelen van het Britsche Rijk uitbreiden, begeeren ten zeerste den tijd te verhaasten, waarop deze kolonie, terwijl zij op een grondslag van voortdurende veiligheid rust, in een toestand zal zijn om de verantwoordelijkheid, welke met zelf–regeering gepaard gaat, op zich te nemen; maar zij zijn ook overtuigd, dat het moederland zich noch los kan maken van de verplichting, om bescherming te verleenen aan zijne eigene kinderen, die te midden van eene talrijke ingeborene bevolking gevestigd zijn, noch vergeten dat de aanwezigheid van die ingeborene bevolking de ernstige verantwoordelijkheid met zich brengt, welke van het bestuur van eene gemengde bevolking onafscheidelijk is."

Het Wets–Ontwerp tot versterking van de Regeering, dat door zijne Excellentie bij den Raad, in zijne vergadering van Mei 1875, ingediend werd, lokte eene krachtige openbaring van de publieke opinie uit. Men gevoelde, dat de gekozene leden van den Raad niets gedaan hadden om zulk eene uitdrukking van gebrek aan vertrouwen te verdienen, en dat de rustverstoringen der inboorlingen, welke

hadden plaats gehad, geheel te wijten waren aan de handelingen van den Uitvoerenden-Raad. Maar de staatkundige oneenigheid werd gesust door den zachten en kalmeerenden invloed van de kwistige gastvrijheid, welke door Sir Garnet en zijn uitstekenden staf verleend werd. Na een debat in den Raad, dat drie gerekte zittingen duurde, werd tot de tweede lezing van het Wets-Ontwerp met eene meerderheid van twee besloten; voor stemden er *tien*, — de vijf officiëelen en vijf van de kustleden, de HH. Polkinghorne, Aiken, Saunders, Hunt en Field; tegen *acht*, — de HH. Robinson (Durban Borough), J. N. en J. C. Boshoff, Ridley, Winter, Akerman, Allen en King. In comité werden er eenige belangrijke veranderingen gemaakt, welke de Raad aannam. Het getal van benoemden werd van tien op acht verminderd, terwijl al de ambtenaren uitgesloten werden en de keus van benoemden beperkt werd tot namen, welke sedert twee jaren op de kiezerslijst, als bezitters van een eigendom van £ 1000 vrij van alle hypotheek, voorkwamen. Er werd ook bedongen, dat voor iedere belasting van de blanke bevolking twee-derde der stemmen vereischt werden, en de werking van het Wets-Ontwerp werd bepaald op vijf jaren. Onder deze wet, welke in werking trad in 1875, bestaat het Wetgevend-Lichaam nu uit vijf uitvoerende beambten, acht benoemde leden en vijftien verkozen leden.

Sir Garnet Wolseley's zending werd binnen het korte tijdvak van vijf maanden ten einde gebracht; en in Augustus, 1875, werd hij opgevolgd door den tegenwoordigen Luitenant-Gouverneur, Sir Henry Ernest Bulwer. De vergroote Wetgevende-Raad werd spoedig daarna ter vergadering opgeroepen, om twee belangrijke maatregelen, welke aan zijn oordeel onderworpen waren, te overwegen — de een eene geamendeerde wet op het beheer van de zaken der inboorlingen; de ander betrekking hebbende op het aanleggen van spoorwegen van de haven naar de bovenlandsche distrikten.

Het Wets–Ontwerp op het Bestuur der Inboorlingen was de vrucht van Graaf Carnarvon's overweging van den toestand der Kolonie, na beraadslaging met Sir T. Shepstone. Dit wijzigt de Verordening, welke in 1849 aangenomen was, aanmerkelijk. Het zorgt voor de aanstelling van gesalariëerde beambten van Europeeschen oorsprong, om de verschillende nederzettingen van inboorlingen te besturen en te controleeren, en het volk door hunne tegenwoordigheid en persoonlijk voorbeeld los te maken van zijne afhankelijkheid van erfelijke opperhoofden. Onder hetzelve moeten alle misdaden van inboorlingen, behalve die welke van staatkundigen aard zijn, voor de gewone rechtbanken behandeld worden; en civiele zaken, echtscheiding en andere speciale gevallen, moeten onder de jurisdictie van een Inlandsch Hoog–Gerechtshof komen, van hetwelk Mr. John Ayliff, vroeger lid van den Uitvoerenden–Raad, tot Raadsheer is aangesteld geworden. Door deze veranderingen zal de talrijke ingeborene bevolking meer onder de beschavende invloeden van geciviliseerde wetten en levenswijze gebracht worden; en door zulke middelen, en de bevordering van opvoeding en de aanmoediging van nuttige en nijvere bedrijven onder hen, zullen zij langzamerhand ontwikkeld en opgevoerd worden tot het volle genot van de voorrechten van ervarene burgers.

De behoefte aan spoorweg–verbinding was sedert vele jaren reeds in de Kolonie erkend geworden. Men had gevoeld, dat het gebrek aan goedkoope middelen van vervoer de ontwikkeling van hare hulpbronnen en de uitbreiding van haren handel over de grenzen ten zeerste vertraagde. Het Wetgevend–Lichaam had in verscheidene zittingen verschillende plannen voorgesteld, welke echter, om de eene of andere reden, schipbreuk leden. Het laatste van deze plannen was in 1874 aangenomen; maar het werd afgekeurd door Harer Majesteit's Regeering, op grond dat het een gedeelte van de woeste gronden van de kolonie overdroeg aan eene groote actiën–compagnie, en haar daar-

door de macht in handen gaf om van de ingeborene bevolking te eischen, dat zij die gronden ontruimde. Graaf Carnarvon toonde echter, dat hij het gewicht van en de dringende behoefte aan spoorweg-werken erkende, en begeerde de belangen van Natal te bevorderen, door terstond de agenten van de Kroon te machtigen, om met goed bekende Engelsche aannemers een contract te sluiten tot het aanleggen van 104 mijlen, — namelijk van Durban naar Pietermaritzburg, van Durban naar Verulam, en van Durban naar de Izipingo. Het contract werd spoedig daarna door den Wetgevenden-Raad van de Kolonie aangenomen en bekrachtigd, en eene leening van £ 1.200.000 toegestaan voor de uitvoering van deze ondernemingen.

Sir Henry Bulwer heeft, toen hij de eerste spade stak voor de spoorwegen, welke nu in aanleg zijn, — door de inleiding van eene verbeterde staatkunde ten opzichte van de inboorlingen, en door, in vereeniging met de grondbezitters, maatregelen te bedenken, om de woeste vlakten, welke hier en daar nog eene wildernis in het hart van de kolonie vormen, te kolonizeeren en te bebouwen, — een nieuw tijdperk in de geschiedenis van Natal geopend. —

~~~~~~~~~~~~~~~~

GRIQUALAND WEST (waartoe de Diamant-Velden behooren) is de jongste van Harer Majesteit's bezittingen in Zuid-Afrika. Het werd tot Britsch grondgebied gemaakt bij eene proclamatie, welke door Sir Henry Barkly den 27 October 1871 uitgevaardigd werd. De proclamatie maakte bekend, dat het Griqua-opperhoofd Waterboer uit naam van zich zelven en zijn volk verzocht had, dat zij als Britsche
~~~~~~~~~~~~~~~~

onderdanen aangenomen zouden worden, en dat hun grondgebied Britsch grondgebied worden mocht. Zij verklaarde, dat het Harer Majesteit behaagd had aan dit verzoek te voldoen, en den Opper-Commissaris te machtigen om de Griquas als onderdanen te erkennen onder voorwaarde, dat de Kaap-Kolonie er in toestemde, dat het grondgebied een deel van de Kolonie werd, en op zich nam voor het bestuur en de verdediging er van te zorgen. Zij somde verder eenige resoluties op, welke door de beide Huizen van het Parlement der Kolonie in Augustus 1871 genomen waren en het gevoelen uitdrukten dat, hangende de vereffening van geschillen over de grenzen en het aannemen van eene wet tot opneming van het grondgebied, de Gouverneur verzocht zou worden maatregelen te nemen tot handhaving van orde, de inzameling van de inkomsten, en de uitoefening van het recht; en zij betoogde de noodzakelijkheid om souvereine jurisdictie te aanvaarden, voordat deze verzoeken ingewilligd konden worden. Vervolgens zinspeelde zij op de bestaande geschillen over de grenzen, bepalende dat, ten gevolge van de weigering van den President van den Oranje-Vrijstaat om ze aan eene scheidsrechterlijke beslissing te onderwerpen, de Opper-Commissaris verplicht was de grenslijn, in naam van Hare Majesteit, zoo billijk mogelijk vast te stellen.

De Regeering van het land bestond uit drie Commissarissen, — Mr. John Campbell, Speciaal Magistraat, Kommandant Bowker van de bereden grens-politie, en Advocaat Thompson, Openbaar Vervolger; terwijl er een Hoog-Gerechtshof werd opgericht, onder het voorzitterschap van Advocaat J. D. Barry, als Recorder.

Omstreeks dezen tijd had er eene groote verandering in den staat van zaken op de diamant-velden plaats gegrepen. De gemengde bevolking, die zich aanvankelijk aan de oevers van de Vaal-Rivier in 1870 verdrong, bevond bij het zoeken naar diamanten, dat de edelgesteenten aanwezig waren niet alleen in den alluvialen grond van het

rivier–bed, maar ook in het golvende grasrijke land tusschen de Vaal– en de Modder–Rivieren, op pachthoeven, welke de namen droegen van Du Toits Pau, Bultfontein en De Beer's. De rivier–oevers werden spoedig voor deze plaatsen verlaten. Eéne er van, thans bekend als de Kimberley–Mijn, bleek onmetelijk rijk te zijn. De eerste diamant werd dáár gevonden, in Juni 1871, onder de wortels van een ouden doornboom, welke toen een grasrijken heuvel, van een groote tien morgen in omvang, kroonde. De grond werd onmiddellijk in *claims* verdeeld, en door voortdurende uitgravingen heeft de plaats sedert haren oorspronkelijken natuurlijken vorm van een cirkelvormigen krater of trechter aangenomen, welke in zijn grootste diepte 200 en 300 voet bereikt, in ieder deel celvormig met groeven, gevormd door de delvers, die den grond uit iederen *claim* wegdragen om gewasschen en uitgezocht te worden. De diamanten, welke uit deze mijn zijn opgedolven, zijn geschat geworden op eene waarde van tien millioen ponden sterling. Geen ander zoo klein plekje in de geheele wereld heeft zooveel rijkdom opgeleverd. [1])

De eigenaars van de pachthoeven, waarop de mijnen van De Beer's en Du Toit's Pau gelegen waren, ontleenden hunne rechten op het bezit aan de Regeering van

---

[1]) Verdere veranderingen hebben gedurende de laatste twee jaren in het bewerken van de Kimberley–mijn plaats gehad. In 1872 beschreef Sir Henry Barkly naar waarheid het tooneel als een „groot menschelijk mierennest, dat aan zijn voet omhoog golfde" met een er overheen gespannen spinnenweb van touwen en ijzerdraden, waarlangs de emmers, beladen met grond uit de *claims*, vervoerd werden. „Thans", (zegt de *Diamond News*) wordt het gesnor–r–r van de emmers gemist, het eentonig gezang van de Kaffers op den top van de stellage is ook eene zaak van het verleden, en in plaats daarvan hebben wij paarden– en stoomkracht. Overal verdrijven reusachtige ondernemingen, geld en stoomkracht op zich zelf staande delvers, kaapstanders, windassen, houten kuipen en lederen emmers uit den grooten wedstrijd om rijkdom, terwijl zij hen naar de andere mijnen, of werwaarts zij willen, verbannen."

den Oranje-Vrijstaat. Dientengevolge oefenden de ambtenaren der Republiek er in 1871 gezag uit. Haar volksraad nam bijzondere wetten aan, om aan de wenschen en de omstandigheden der bevolking te gemoet te komen, en hare magistraten handhaafden het recht op eene ruwe en vlugge wijze, welke voor vele delvers geschikt was. Maar de bevolking groeide dagelijks aan, en daar de meerderheid er van uit Britsche onderdanen bestond, die belang hadden bij de bescherming van bezittingen, welke zij verkregen hadden, drongen zij Sir Henry Barkly tot den maatregel, dien hij nam, van namelijk de Britsche Souvereiniteit over het land te proclameeren. De Regeering van den Oranje-Vrijstaat riep, om alle botsing te voorkomen, terstond zijne ambtenaren terug; maar protesteerde tegen de handelwijze van den Opper-Commissaris als inbreukmaking op een deel van haar grondgebied, en eene schending van de artikelen van de Conventie van 1854, waarbij de onafhankelijkheid van de Republiek erkend was.

Het uitvoerend bewind, dat door de drie door Sir Henry Barkly aangestelde Commissarissen gevoerd werd, was niet zeer gelukkig. De delvers beklaagden zich weldra, dat er geen orde en tucht gehandhaafd werden onder de troepen inboorlingen, die van alle kanten uit het Binnenland toestroomden, om als arbeiders werk te zoeken. Zij beklaagden er zich ook over, dat aan kleurlingen verlof werd gegeven om naar diamanten te delven, waardoor de deur werd opengesteld voor diefstal en ongeoorloofden handel — daar de inboorlingen, die in de *claims* werkzaam waren, aan buitengewone verzoekingen blootstonden, en in sommige gevallen door gewetenlooze handelaars aangezet werden tot in het geheim en bedriegelijk verkoopen van kostbare steenen, welke in de *claims* van hunne meesters gevonden werden. Door dergelijke gevoelens opgewonden, werd een „aanval” gedaan op één of twee Europeanen van minderen rang, houders van cantines, die onder verdenking lagen van in den schandelijken handel, van

diamanten te ontvangen in ruiling voor geestrijk vocht of voor sommen verre beneden hunne waarde, betrokken te zijn. Het gepeupel verbrandde vervolgens hunne zeildoeken keten, en vernielde hun huisraad. Deze neiging om de lynch-wet toe te passen werd slechts beteugeld door dat de Uitvoerende-Commissarissen er in bewilligden zekere concessies te doen — ééne er van was de uitvaardiging van eene proclamatie, waarbij de vergunningen, welke kleurlingen bezaten, ingetrokken werden. De Openbare Vervolger, Mr. Thompson, teekende evenwel tegen dezen loop van zaken protest aan. Sir Henry Barkly, als de Vertegenwoordiger der Koningin, weigerde ook de proclamatie goed te keuren of te bekrachtigen, welke onmiddellijk werd ingetrokken.

Zijne Excellentie, die zich te Kaapstad bevond, begaf zich onmiddellijk naar de Velden, en stelde zich dáár in betrekking met deputaties, welke de delvers-bevolking vertegenwoordigden. Zij deelden hunne grieven over het geheel in een redelijken en gematigden geest mede — onder anderen droegen zij hun bezwaar tegen het bestaande stelsel van regeering door de Commissarissen voor, en drukten zij hunne begeerte naar een onafhankelijken regeeringsvorm uit. Vóór Sir H. Barkly Griqualand West verliet, verklaarde hij zich bereid aan Graaf Kimberley aan te raden, de provincie te stellen onder een Luitenant-Gouverneur, bijgestaan door een Wetgevenden-Raad, gelijk aan dien van Natal, bestaande ten deele uit officiëele, ten deele uit verkozene leden.

De redenen, welke Sir H. Barkly bewogen deze verandering aan te raden, waren verschillend. Het vooruitzicht om met de Regeering van den Oranje-Vrijstaat tot eene schikking omtrent eene scheidsrechterlijke uitspraak in de grens-quaestie te geraken, scheen even ver verwijderd als altijd. De annexatie van het grondgebied door het Kaapsche Parlement, terwijl deze grens-geschillen onbeslist waren, was insgelijks veraf. De ongunstige werking van

de Uitvoerende-Commissie, en de onuitvoerbaarheid om van uit het hoofdkwartier te Kaapstad toezicht op de zaken te houden, maakten het raadzaam dat een bevoegd administrateur op de plaats zelve was, om met promptheid en beslistheid te handelen in alle onvoorziene of buitengewone gevallen, welke zich onder de menschenmassa, die dáár uit alle oorden der wereld was samengestroomd, mochten voordoen.

Mr. Southey werd verzocht de betrekking van Luitenant-Gouverneur over de Provincie te aanvaarden, waartoe hij zich bereid verklaarde. Ten gevolge van de verandering in den regeeringsvorm in de Kaap-Kolonie tegen het einde van 1872, was hij als Koloniaal-Secretaris afgetreden met een jaarlijksch pensioen van £ 1200, en een bijzonder onderscheidings-teeken van de Kroon voor zijne verschillende en gewichtige diensten sedert het uitbreken van den Kaffer-oorlog in 1834 tot op dezen tijd. Zijne benoeming werd door alle partijen in de Kolonie goedgekeurd en met tevredenheid in Griqualand West begroet. Spoedig daarna werden, overeenkomstig Sir Henry Barkly's raad aan Graaf Kimberley, door Hare Majesteit opene-brieven, gedateerd 7 Februari 1873, uitgevaardigd, waarbij het land tot eene afzonderlijke provincie werd verklaard, met een Luitenant-Gouverneur (ondergeschikt aan den Gouverneur van de Kaap-Kolonie), een Uitvoerenden-Raad, en een Wetgevenden-Raad, saamgesteld uit vier niet-gekozene en uit vier verkozene leden, om wetten te maken voor den vrede, de orde en het goede bestuur der provincie. De Raad kwam voor het eerst zamen in December 1873. De samenstelling er van was ongelukkigerwijze niet populair. De bestendige meerderheid, welke het Uitvoerend-Bewind door de beslissende stem van den Luitenant-Gouverneur verkreeg, voldeed niet aan de verwachtingen van hen, die vertrouwd hadden op de belofte van dèn Opper-Commissaris van een vertegenwoordigend Wetgevend-Lichaam naar het model van hetgeen toen in Natal bestond.

Andere omstandigheden droegen tot dit beginsel van misnoegen bij. De Regeeringskosten werden voornamelijk door de blanke bevolking, die toen omstreeks 15.000 zielen telde, gedragen. De inkomsten kwamen bijna uitsluitend voort uit handelsbronnen, vergunningen aan delvers, kosten voor de registratie van inboorlingen, zware handels-patenten, zegelrechten, en dergelijke. Zoolang als er in overvloed diamanten gevonden werden en de prijzen hoog waren, liepen de zaken geleidelijk genoeg; maar wanneer de landstreek, waarin de mijn gelegen was, door aardverschuivingen of overstroomingen onbruikbaar werd gemaakt, of de handel overvoerd en de algemeene welvaart op eenigerlei wijze gestuit werd, drukte men luide zijne ontevredenheid uit, en verklaarde dat de Regeering te kostbaar en niet geschikt voor den toestand van het volk was. Er werden monstervergaderingen door de delvers gehouden, en er werd een memorie opgesteld, waarin verzocht werd, dat er eene Koninklijke-Commissie van onderzoek zou benoemd worden. Onder de grieven, welke door de adressanten werden opgesomd, was het uitstel van de regeling der land-quaestie. Dit uitstel werd ten deele veroorzaakt door de hangende geschillen over de grenzen, en ook door de noodzakelijkheid om de landen te doen opmeten; maar ook nadat dit geschied was, moest er nog gerechterlijke uitspraak gedaan worden over een aantal eischen zoowel van de Griqua's en andere inboorlingen of hunne agenten, als van squatters en land-speculanten. Eene andere reden van misnoegen was de onzekerheid betreffende het bezit van de *claims*, en de erfpachten voor zaken, welke stonden op den grond in de nabijheid der mijnen. Het erf, waarop zich de voornaamste mijn en de burgerij van Kimberley bevonden, was in 1871 van zijn Boeren-bezitter voor £ 6000 gekocht geworden. Dit ging toen over in handen van eene compagnie, welke zooveel mogelijk van haar eigendom trachtte te maken, door huur te vorderen van de stukken gronds, welke door

de delvers bezet waren, en van het grazen, het water, het hout en andere voorrechten. Eene poging om tot betaling van huur te dwingen of personen uit hunne bezitting te verdrijven, leidde tot bedreigingen van opstand. Gewapende benden werden georganiseerd, onder protectie van eene Associatie tot Bescherming van Delvers; en in waanzinnige opgewondenheid trotseerden zij de wet en het uitvoerend bewind. In deze crisis was de politiemacht, welke ter beschikking van het plaatselijk bestuur stond, niet in staat eenige ernstige uitbarsting te bestrijden, en verzocht Mr. Southey Sir Henry Barkly om eene militaire macht, om zijn gezag te handhaven en den misnoegden ontzag in te boezemen. Tengevolge van dezen beklagenswaardigen staat van zaken werd een corps troepen, bestaande uit 250 man van het 24ste regiment, 40 bereden infanteristen, en twee 6-ponder Armstrong-kanonnen, uit Kaapstad, onder het persoonlijk opper-toezicht van den bevelhebber der strijdkrachten, Luitenant-Generaal Sir A. Cunynghame, afgezonden. Het bloote bericht van deze militaire beweging herstelde terstond de goede orde op de Velden. De troepen werden bij hunne aankomst te Kimberley zeer loyaal en hartelijk door de inwoners ontvangen, die hunne gastvrijheid tot officieren en manschappen beiden uitstrekten. Hierop vaardigde Mr. Southey eene proclamatie uit, waarbij hij, met uitzondering van zes, amnestie verleende aan alle personen, van wien beweerd werd dat zij gewapend verzameld waren geweest, om de uitvoering van de wet te beletten. De zes, die als aanvoerders uitgesloten waren, werden beschuldigd van verraad, samenzwering en rustverstoring. Drie van hen erkenden schuldig te zijn aan het te wapen loopen, en werden door den Recorder ontslagen, nadat zij zich verbonden hadden te zullen opkomen om gevonnisd te worden, indien zij binnen zes maanden opgeroepen werden. De drie anderen stonden hun verhoor door en werden door eene jury vrijgesproken. Tengevolge hiervan ontstond

er eene reactie ten gunste van de regeering onder de mijnwerkers-bevolking, die, als een geheel, het doorzetten van den maatregel tot het gewelddadig uiterste, zooals dat door de aanvoerders van de gewapende bende geschied was, afkeurde.

Om aan de bestaande moeielijkheden met betrekking tot de eigendoms-rechten een einde te maken, drong Mr. Southey er op aan, dat het erf, waarop de Kimberley-mijn gelegen was, door de Kroon zou gekocht worden. Dit werd eindelijk, onder goedkeuring van Harer Majesteit's raadslieden, in 1875 door Sir H. Barkly bewerkstelligd, — ontvangende de eigenaars als koopprijs £ 100.000 in schuldbrieven, welke eene rente van 6 percent per jaar gaven.

De gebeurtenissen te Kimberley leidden tot eene vernieuwde overweging, door den Secretaris van Staat, van den geheelen toestand der provincie. Haar finançiëele toestand was niet bevredigend. De uitgaven waren grooter dan de inkomsten, en de kosten der troepen-beweging hadden de algemeene schuld met £ 19.000 verhoogd. Graaf Carnarvon oordeelde, dat de bestaande burgerlijke inrichtingen kostbaarder waren dan noodig was voor de eenvoudige behoefte van zulk eene kleine bevolking. Hij besloot daarom iedere mogelijke uitgave terstond onmeedoogend te doen ophouden, liever dan het volk eene onnoodig zware belasting op te leggen. De eerste stap op deze baan van bekrimping was de terugroeping van Mr. Southey, den Luitenant-Gouverneur, en van Mr. Currey, den Secretaris der Regeering, en de aanstelling in hun plaats van Majoor Lanyon tot Administrateur. Te zelfder tijd werd Kol. Crossman, R. E. als Speciaal-Commissaris uitgezonden, om rapport uit te brengen over de finançiën, de kroonlanden-quaestie, en het geheele stelsel van bestuur.

Sinds dien tijd is er een rechtbank opgericht geworden, om gerechtelijke uitspraak te doen over al de aanspraken op land binnen de provincie. Advocaat Andries Stockenstrom, van de Kaapsche Balie, werd tot Speciaal-Rechter

van deze rechtbank benoemd. Hare beslissing op de verschillende ingediende aanspraken werd in Maart en Mei 1876 gegeven. Van 1.678 aanzoeken om land, welke voor haar werden gebracht, werden er 297 voorloopig ingewilligd; 706 afgewezen; 14 ingetrokken; 15 van de instantie ontslagen; 211 werden onvoorwaardelijk toegestaan; in 163 gevallen werd appel aangeteekend; met de overige aanzoeken, welke op grond van bewezene diensten waren gedaan, kon de rechtbank zich niet inlaten. Bij het uitspraak doen over de aanspraken der Inboorlingen, welke voor hem gebracht werden, verklaarde Mr. Stockenstrom, als de uitkomst van zijne historische onderzoekingen, waarop hij zijne uitspraken grondde, dat de rechten van de nomadische en half-nomadische stammen op den grond slechts zoover strekten, als hunne macht om den grond te bezetten en zich in het bezit er van te handhaven; dat de opperhoofden opperhoofden over stammen en niet over landen waren, en als zoodanig louter persoonlijke jurisdictie over hunne volgelingen uitoefenden, — terwijl territoriale jurisdictie eene hun onbekende zaak was.

Het langdurige en ernstige geschil tusschen den Opper-Commissaris en den Oranje-Vrijstaat over de oostelijke grens van de provincie is ook vriendschappelijk bijgelegd geworden. Door eene onmiddellijke onderhandeling tusschen Graaf Carnarvon, als Harer Majesteit's vertegenwoordiger, en Zijne Edelheid President Brand, welke te Londen in Juli 1876 plaats had, werd de zaak voor goed geregeld door de betaling aan den Oranje-Vrijstaat van £ 90.000, en eene verdere uitkeering van £ 15.000 werd toegezegd, ingeval de staat een spoorweg aanlegde in verbinding met één van de koloniale spoorwegen, wat op staatkundig en stoffelijk gebied een voordeel voor Griqualand West zal zijn.

Toen deze bevredigende oplossing van de quaestie over de grenzen tot stand gekomen was, heeft de Kaapsche Regeering gepoogd aan hare verplichting te voldoen,

door aan het Parlement de inlijving van Griqualand West als een intregreerend deel van de Kaap–Kolonie aan te raden.



De Zuid–Afrikaansche aangelegenheden waren het groote struikelblok voor het Britsch Koloniaal–Departement toen Graaf Carnarvon in 1874 als Secretaris van Staat optrad. De moeiten, welke verbonden waren aan de inbezitneming van het grondgebied van Griqualand West, de verwerping van de Keate–beslissing door de Zuid–Afrikaansche Republiek, en de Langalibaleli–onlusten in Natal, alles eischte een onderzoek van verloopene zaken. Het resultaat van dat onderzoek bracht aan het licht, dat de flaters van het bestuur in Downing–Straat in vorige jaren begaan, geleid hadden tot de verwikkelingen, welke bestonden en nog vruchtbaar waren in oneenigheden en geschillen tusschen de verschillende Europeesche volkplantingen. Ten einde de hoofdoorzaken van verwijdering weg te nemen, en meer eensgezind handelen tusschen deze bevolkingen tot stand te brengen, besloot Graaf Carnarvon tot eene verandering van staatsbeleid en plan.

Staande een debat in het Huis der Lords in 1875 over de Zuid–Afrikaansche aangelegenheden, verklaarde hij: „Tot hiertoe zijn de belangen en stelsels van al de Staten in Zuid–Afrika met elkander in strijd geweest. Het is mijn wensch, deze belangen en stelsels tot grooter eenheid gebracht te zien. Ik verlang, in de eerste plaats, eene grootere ontwikkeling te zien van die rijke hulpbronnen, welke Zuid–Afrika bezit. Ten tweede verlang ik in die

staten een uniform stelsel aangenomen te zien, om reden dat, zoolang er verschillende stelsels bij hen bestaan, er eene voortdurende bron van gevaar aanwezig zal zijn. En ten laatste zie ik ten ernstigste uit naar het in het leven roepen van eene betere verstandhouding tusschen de beide Hollandsche Republieken en ons zelven. Ik meen dat het in het belang van al de partijen zou zijn, in te stemmen met den eisch van eene betere verstandhouding en eene meer verzoenende wijze van handelen tusschen deze Republieken en ons zelven".

De bijlegging van het verbitterend geschil over de grenzen met den Oranje-Vrijstaat, hetwelk wij reeds vermeldden, was ééne van de vruchten van deze verandering van staatsbeleid.

Een andere gewichtige stap, welke daaruit voortvloeide, was het voorstel tot eene bijeenkomst van de regeeringen van Zuid-Afrika, met het oog op Confederatie, welk voorstel, op den 4den Mei 1875, in eene aan Sir Henry Barkly gerichte dépêche ter kennis van de kolonies gebracht werd. Maar het Kaapsche Gouvernement weigerde het voorstel te ondersteunen, bedenkingen opperende tegen de onvoorziene wijze waarop de quaestie van Confederatie ter sprake werd gebracht, en staande houdende dat eenige beweging ten gunste er van uit de uitgedrukte begeerte van het volk zelf moest voortkomen. Dit gaf aanleiding tot eene politieke agitatie door het gansche land, welke thans eerst afnemende is; maar de daaraan verbonden discussies en twistgedingen schijnen den weg gebaand te hebben tot een helderder begrip en een juister waardeering van de wenschen en bedoelingen van de Rijks-Regeering.

Het plan van Confederatie, hetwelk door Harer Majesteit's raadslieden is goedgekeurd, is wat zijne voornaamste trekken betreft, in den vorm van een nauw bondgenootschap, zooals Sir George Grey dit in 1859 aanraadde, en hetwelk vele ver-ziende koloniale staatslieden lang beschouwd hebben als de natuurlijke staatkundige toekomst van Zuid-Afrika.

Het bedoelt eene vereeniging van al de kolonies en van de Grens–Staten, naar het model van het gebied van Canada. Zijne uitwerking zal zijn, het verleenen van uitgebreidere macht tot zelfregeering aan de aangrenzende en verwante Europeesche bevolkingen, — daar het de controle, het bestier, en de inriching van al de inlandsche aangelegenheden van Zuid–Afrika in de handen van zijn eigen volk stelt, — in onderdanigheid aan en onder voogdij van de Kroon van Groot–Brittanië.

BESLUIT.

Tegenwoordige toestand van de Kolonies en Staten van Zuid-Afrika.

Verleden en Heden — Bevolking, inkomsten, handel en voortbrengselen van de Europeesche volkplantingen — De Kaap-Kolonie en hare geannexeerde Provinciën; hare instellingen en financiëele toestand — Griqualand West — Natal — De Oranje-Vrijstaat en zijn Bestuur — De Transvaal en hare hulpbronnen; Goudvelden; Staatkundige toestand; Bestuur van President Burgers; Oorlog financiëele moeielijkheden; Annexatie — Inlandsche rassen.

Aan het slot van deze korte Geschiedenis van de Europeesche volkplantingen in Zuid-Afrika, voelen wij ons gedrongen een overzicht te geven van den stoffelijken en maatschappelijken vooruitgang van het land, zooals die blijkt uit de uitbreiding en vermeerdering van steden en dorpen, het toenemen van handel en welvaart, de verbetering van den volkstoestand, en den vooruitgang in verstandelijke, geestelijke en godsdienstige beschaving. Maar de taak zou de voorgeschreven grenzen van dit boek overschreiden. Eenige in het oog springende feiten, welke de door de verschillende kolonies en staten gemaakte vorderingen en thans verkregen positie aanwijzen, mogen de in deze dagen van korte telegrafische uittreksels en snel

afwisselende toestanden meest gewenschte inlichting schenken. Om tegenover het verleden het heden te stellen is het onnoodig te verwijzen naar het tijdperk, dat zich uitstrekt over één en een kwart eeuw, gedurende hetwelk Zuid-Afrika door de Hollandsche Oost-Indische Compagnie werd bestuurd. Reizigers, die de Kaap de Goede Hoop te dier tijd bezochten, stelden haar voor als weinig beter dan een „dor voorgebergte, en eene onvruchtbare woestijn met eene wilde bevolking, slechts hier en daar vermengd met een zwak en dwergachtig volk." Er was geen de minste koophandel, daar het toen heerschend handelsmonopolie de nijverheid en den ondernemingsgeest van de eerste volkplanters binnen zeer enge grenzen beperkte.

Op het tijdstip van de inbezitneming van de Kaap in 1806, telde de geheele bevolking niet meer dan 75,145 zielen, en van dit getal waren de helft ingeborene Hottentotten en ingevoerde slaven. De toevloed van Britsche landverhuizers in 1820 voerde eene nieuwe klasse van bewoners in, die begeerig waren om hun toestand te verbeteren, en die de geestkracht en ontwikkeling van het moederland met zich brachten. Sedert dien tijd nam de handel toe en breidde zich de kolonisatie bestendig uit.

In 1821 telde de bevolking van gekolonizeerd Zuid-Afrika 116.370 zielen; en de koloniale opbrengst, welke werd uitgevoerd, werd op £ 130.577 geschat.

Gedurende de vijf en vijftig jaren, welke sedert verloopen zijn, hebben de Europeesche volkplantingen zich zoo uitgebreid, dat zij, binnen haar vereenigden omtrek, op het einde van 1875, eene bevolking van 1.759.515 zielen bevatten, waarvan er 1.339.515 op Britsch grondgebied en de overigen onder onafhankelijke republieken waren. Het geheele getal der blanke bevolking bedraagt 350.000, staande in eene verhouding tot de gekleurde en ingeborene bevolking als van 1 tot 5. Het gezamenlijk bedrag der inkomsten, zoowel die door de verschillende regeeringen geheven worden, is meer dan £ 2.000.000 per jaar, en

de uitgaven bereiken een gelijk cijfer. De jaarlijksche waarde van de uitvoer– en invoer–artikelen, welke den buitenlandschen handel van deze volkplantingen uitmaken, is niet minder dan £ 15.000.000, terwijl de voortbrengselen, welke voor eigen consumtie gebruikt worden, zeer aanmerkelijk zijn. De handels–produkten zijn talrijk en verschillend beide. Granen, wijn en wol; vee, schapen en paarden; ivoor, hoorns en huiden; struisvederen en diamanten; goud, koper, ijzer, lood, bruinsteen en andere ertsen; steenkool en timmerhout; suiker en koffie; vruchten, tabak en katoen. De lijst kan uitgebreid worden door de opsomming van andere geringere artikelen, maar ook zooals zij is, behelst zij een aanmerkelijk deel van hetgeen onmisbaar is voor de voortdurende welvaart van een land.

De Kaap–kolonie — zooals de Kaap de Goede Hoop gemeenlijk wordt genoemd — maakt het grootste deel van de Britsche Bezittingen in Zuid–Afrika uit. Hare vastgestelde grenzen zijn — ten noorden de Oranje–Rivier, welke van het oosten naar het westen dwars door twee derde van het vasteland stroomt; en ten noord–oosten de loop van de Indwe– en Groote Kei–Rivieren; terwijl zij aan twee zijden, ten zuiden en westen, een uitgestrekt zeeboord heeft, hetwelk de Indische en Atlantische Oceanen overziet. Binnen deze grenzen bedraagt hare oppervlakte ten naasten bij 199.950 vierkante mijlen. De laatste volkstelling, welke den 7den Maart 1875 gehouden werd, bewees dat de Kolonie 720.984 inwoners bevatte,

waarvan er 369.628 mannen en 351.356 vrouwen waren. De Europeesche of blanke bevolking telde 336.783 zielen. Van dezen wordt het aantal van Hollandschen of Franschen oorsprong op 150.000 geschat, hetwelk ten naasten bij het cijfer is van hen, die het Nederlandsch-Hervormde en Luthersche geloof belijden. De overige Europeanen zijn hoofdzakelijk de afstammelingen van Engelsche, Schotsche, Iersche, Duitsche en Zweedsche landverhuizers, die sedert 1820 in de Kolonie gekomen zijn. De gekleurde inwoners tellen 484,201 zielen, bestaande uit 98,561 Hottentotten, 214.133 Kaffers en Bechuanas, 73.506 Fingoes, 10.817 Maleiers en de overigen van gemengd ras. Het aantal als Hottentotten genoemd is ook van gemengden oorsprong, en bevat Namaquas, Hill Damaras en Korannas, en een gering overblijfsel van Boschjesmannen, omstreeks 400 zielen.

Aan gene zijde van de vastgestelde grenzen van de Kaap de Goede Hoop ligt het Basutoland- en het Transkei-grondgebied; de oppervlakte van het eerste wordt geschat op 10.000, en van het laatste op 9.070 vierkante mijlen. Basutoland werd aan de Kaap-Kolonie, bij Besluit N°. 12 van 1871, geannexeerd, en wordt bestuurd naar een code van verordeningen, welke bij dat Besluit zijn bekrachtigd. Zijne bevolking telt 378 Europeanen, en 127.323 inboorlingen. De Transkei-, Tambookieland-, Idutywa- en Griqualand Oost-distrikten worden ook door koloniale magistraten geregeerd, en het volk beschouwt zich zelven als Britsche onderdanen. Het getal inboorlingen in het gebied wordt geschat op 154,531. Wanneer men deze er bij telt, is de geheele bevolking onder de Kaapsche Regeering 1.002.838. Het is waarschijnlijk dat, vóór een volgend jaar is verstreken, Griqualand West zal ingelijfd zijn; en eerlang zal de uitgestrekte landstreek ten noorden van de Oranje-rivier tot aan de Cunene-rivier, met inbegrip van Walwich-Baai

en Damaraland, ook geannexeerd, en daardoor de reeds uitgestrekte oppervlakte van de kolonie verdubbeld zijn.

Kaapstad, de hoofdstad en zetel der regeering, bevat met hare lachende voorsteden, Rondebosch en Wijnberg, over de 50.000 inwoners. Port Elizabeth, de voornaamste handelsplaats heeft eene bevolking van even over de 13.000 zielen. Daarna komen in aanmerking Graham's Town, King William's Town, en Graaff Reinet. Volgens den aanslag in de belastingen is het getal bewoonde woningen in de kolonie 55.212, behalve 76.022 bewoonde hutten en tenten. De uitgestrektheid land in bezit van koloniale eigenaars wordt bij benadering opgegeven als 39.947.734 morgen (een „morgen" is iets meer dan 2 Engelsche acres). De woeste landen, welke nog onvervreemd zijn en aan de regeering behooren, maken een domein uit van ten naasten bij 50.000.000 acres. De oppervlakte van het land dat als bebouwd wordt opgegeven, bedraagt 274.412 morgen. De opbrengst van tarwe 1,687.935 schepels, en van maïs en gierst 1.113.007 schepels. De verbouwde tabak 3.060.241 lbs. De gekweekte wijnstokken leverden 4.485.665 gallons wijn en 1.067.832 gallons brandewijn en spiritualiën op. Onder de nijverheids–inrichtingen en hulpmiddelen met den landbouw in verband staande, telt men 1695 koornmolens, 57 wolwasscherijen, 306 looierijen, 46 brouwerijen, en 1.444 disteleerderijen. Er zijn 28.416 ploegen, 10.580 eggen, 219 maai–machines, en 332 dorsch–machines in gebruik. De dierlijke voortbrengselen der Kolonie bedragen 28.316.181 lbs wol, 128.128 lbs kemelshair, en 7.143 lbs struisvederen. De kolonisten bezitten 9.986.240 wolgevende schapen en 990.423 harige kaapsche schapen; 877.988 Angora–geiten en 2.187.214 gewone geiten; 116.738 varkens; 21.751 struisvogels; 205.985 paarden; 29.318 muilezels en ezels; 421.762 trekossen en 689.951 stuks ander vee.

Vertegenwoordigende instellingen zijn door het geheele land in zijne lengte en breedte in werking. De wetgevende

macht berust bij den Gouverneur en twee kamers, de Assembly en den Raad, terwijl de administratie onder de leiding van een verantwoordelijk Ministerie staat. In de verschillende afdeelingen en distrikten — thans in het geheel ten getale van negen en zestig — wordt de regeering vertegenwoordigd door een burger-commissaris of magistraat: gewoonlijk zijn de twee ambten in één persoon vereenigd; in dergelijke gevallen is hun taak de inzameling der inkomsten, de handhaving van orde, de rechtsbedeeling en andere zaken.

In al de afdeelingen zijn er plaatselijke verkozene lichamen, Afdeelings-Raden genaamd, die belast zijn met het onderhoud der straatwegen, de vereffening van geschillen over grenzen van landerijen, en die de woeste gronden der Kroon, welke bestemd zijn om te koop aangeboden te worden, moeten inspecteeren en daaromtrent rapport uitbrengen. In de meeste steden zijn er Gemeente-Raden, gekozen door de inwoners, voor de behandeling der plaatselijke belangen. Deze Afdeelings-Raden en Gemeente-Raden zijn gerechtigd de inkomsten voor hunne respectieve doeleinden te heffen, door belastingen op landbezit, door tollen en door patenten. De fondsen, welke door de Afdeelings-Raden geadministreerd worden, bedragen £ 130.000; en die welke door de Gemeente-Raden beheerd worden, ten naasten bij £ 84.000 per jaar. De waarde van de onroerende bezittingen in al de distrikten der Kolonie bedraagt, volgens de schatting ten behoeve van de belasting, £ 22.000.000.

De hoogste rechtbank is het Opperste-Gerechtshof (Supreme Court), dat in Kaapstad zitting houdt. Behalve dit Hof bestaat er een Hof van gelijke jurisdictie voor de oostelijke distrikten, dat te Graham's Town zitting houdt; en omgaande rechtbanken houden tweemaal 's jaars zitting, op zulke tijden en plaatsen als de Gouverneur beveelt.

Onder andere civiele instellingen is er ééne, welke door de Hollandsche Regeering in den vroegsten tijd is ingevoerd en eene bijzondere vermelding verdient. Het is het

departement bekend onder den naam van het „Kantoor van Registratie der Acten (Deeds Registry Office)", hetwelk op eene zeer eenvoudige maar volmaakte manier zorgt voor de registratie van alle bewijzen van land–bezit en hypotheeken. De registratie dagteekent van het jaar 1685, korten tijd nadat de Kaap voor de eerste maal door Europeanen in bezit genomen werd; en ieder oogenblik kan de kooper van land zich op de hoogte stellen van vroegere bijzonderheden, servituten, kustingen en andere zaken, welke aan eene of andere oude bezitting verbonden zijn, zonder den lastigen omslag of ontzaglijke kosten, welke met denzelfden maatregel in Engeland gepaard gaan.

Bewijzen van eigendom van land worden voor den eersten keer afgegeven door de Regeering, die de Kroon vertegenwoordigt, en de registratie van zulk eene afgifte wordt bewaard ten kantore van den Landmeter–Generaal (Surveyor–General). Iedere volgende overgang, overdracht of ruiling van eenige bezitting moet aan het Acten–Kantoor aangegeven worden, wáár eene behoorlijke beschrijving van de bezitting, haar uitgestrektheid, de naam van den verkooper, van den kooper, en het bedrag waarvoor zij verkocht is, geboekt wordt. Een recht van vier percent van de koopsom moet in de koloniale schatkist bij den verkoop van iedere bezitting, en ook een successie–recht van bij testament vermaakte goederen betaald worden; terwijl de bewijzen, dat deze rechten voldaan zijn, getoond moeten worden voordat er overdracht verleend wordt.

Het Acten–Kantoor zorgt ook voor de registratie van verhypothekeeringen en kustingen, om eenig wettig recht of bewijs te hebben, of krachtig te zijn tegenover schuldeischers. Al dergelijke schuldbewijzen worden ingeschreven in wat men noemt het „schuld–register (debt registry)", hetwelk van een index voorzien is, en dagelijks, tegen betaling van eene kleine fooi, door het publiek kan nageslagen worden. Er kan geen overdracht van land plaats hebben voor dat deze schuldbewijzen zijn geregeld, hetzij

door de toestemming van den hypotheekhouder, tot het voortduren zijner leenverstrekking op het pand van den nieuwen kooper, òf door aflossing.

Onder dit stelsel wordt aan den kapitalist de volkomenste zekerheid gegeven, en wordt de overgang van landbezit zeker, eenvoudig en goedkoop gemaakt. Alvorens eenige acten te passeeren, overtuigen de ontvanger van de registratie en zijne helpers zich, dat de bezitting werkelijk aan den overdrager toebehoort, en hij er maar niet alleen het vrucht gebruik van heeft; dat er geen servituten of belemmerende voorwaarden aan de overdracht in den weg staan; dat er in het „schuld–register" geen verbanden op rusten; dat de plannen er van juist zijn; en dat de verschuldigde overdrachts– of successie–rechten betaald zijn geworden. Op deze wijze kan, zonder dat er eenige mogelijkheid van bedrog of van het aanwezig zijn van geheime verbanden bestaat, de grootste, beste en meest ingewikkelde grondbezitting verkocht en van den eenen op den anderen eigenaar op een paar vellen papier of minder overgedragen worden; en de faciliteiten zijn zoo groot, dat er voor het passeeren van eenige acten niet meer, dan omstreeks zeven dagen vereischt worden.

Het „Curators–Kantoor (Master's Office)" is een tweede zeer belangrijk departement, hetwelk belast is met de vervulling van plichten, welke gelijk staan met die van een Kanselarij–Directeur en een Commissaris voor Insolvente Boedels te zamen. Het is de taak van den Curator testamenten te registreeren, de handelingen van beheerders of executeurs in het beheer van nalatenschappen en bezittingen van minderjarigen, krankzinnigen en afwezige personen te controleeren. Hij regelt ook alle zaken in bankroeten en helpt het Opperste–Gerechtshof in zaken, welke het naar hem om advies verwijst. De verplichtingen, aan het beheer van het vermogen van minderjarige of afwezige personen verbonden, zijn van een bijzonder verantwoordelijken aard.

De erfenis van minderjarigen, die geene door hunne ouders benoemde voogden hebben, en de gelden in handen van door den rechter benoemde voogden en curators, moeten na betaling der schulden van den boedel en het bedrag benoodigd voor het dadelijk onderhoud van den persoon, die onder hunne voogdij staat, gestort worden in handen van den Curator, — door hem op renten gezet worden, tegen één percent lager dan de gewone rente–standaard, en de intrest, zoo noodig, uitbetaald worden voor hun onderhoud en opvoeding. De aldus ten zijnen kantore gestorte gelden ten bate van minderjarige, krankzinnige, onbekende, en buitenlandsche erfgenamen, die geen wettige vertegenwoordigers in de Kolonie hebben, vormen wat genoemd wordt het „Voogden–Fonds (Guardians' Fund)." Het kapitaal van dit fonds bedraagt op dit oogenblik meer dan een half millioen sterling, en is belegd deels in hypothekaire obligatiën op landerijen, en deels in Rijks–effecten en schuldbrieven. De intrest, welke tegenwoordig op erfenissen van minderjarigen wordt gegeven, is naar den maatstaf van vier ten honderd. Dit houdt op wanneer zij meerderjarig geworden zijn. Aan buitenlandsche erfgenamen, die geen wettige vertegenwoordigers in de Kolonie hebben, wordt de helft van den wettigen maatstaf, die in de Kolonie geldende is, toegestaan, en niet langer dan voor vijf jaren. Hunne namen en verblijfplaatsen, voor zooverre deze bekend zijn, en de hun verschuldigde sommen worden tweemaal in het jaar, in Juli en in October, in de Staats–Courant, en ook in de London Gazette en andere bladen bekend gemaakt.

Voor de grens–verdediging wordt gezorgd door eene half–militaire macht — de gewapende en bereden politie, 1000 man sterk. De totale uitgaaf van de Kolonie voor het leger bedroeg in 1876 £ 104.859.

De spoorwegen, welke in verschillende deelen van het land door openbare en bijzondere ondernemingen zijn aangelegd, hebben eene uitgestrektheid van 300 mijlen, en

aan verscheidene honderden mijlen daarenboven wordt op dit oogenblik gewerkt.

Het postale-stelsel is zeer volledig, terwijl een uniform-port met de aangrenzende kolonies en staten is ingevoerd. Men heeft eene wekelijksche communicatie door stoomschepen met Engeland, Natal, en de Oostkust. Er bestaan 400 binnenlandsche postkantoren, en de lengte der wegen, welke voor de post openstaan, bedraagt meer dan 4.500 mijlen, waarvan er 4.000 per wagen, en de overige te paard afgelegd worden. Er zijn 2,600 mijlen telegraaf-lijn, en 63 kantoren. De hoofdstad heeft hare dagelijksche pers, en in al de andere distrikten te zamen worden veertig nieuwsbladen uitgegeven. Bibliotheken en muzeums, kamers van koophandel, clubs, hospitalen, zeemans-huizen, en andere instellingen zijn opgericht en worden in stand gehouden. Het aantal kerken en kapellen van de verschillende Christelijke benamingen is omstreeks 400. Het onderwijs wordt, volgens het stelsel van hulpverleenen, door eene Rijks-subsidie van £ 37.344 bevorderd; terwijl de plaatselijke bijdragen nog een £ 43.222 bedragen. De scholen, welke subsidie van het Rijk ontvangen, zijn 624 in getal; en op de lijsten worden de namen van 52.700 kinderen gevonden. Buitendien bestaan er verscheidene collegiale instellingen en eene koloniale universiteit, welke bij Parlements-Besluit opgericht is.

Langs de kust zijn, ter vergemakkelijking van de scheepvaart, havenwerken aangelegd geworden: de kust is, even goed als de stranden van Engeland, van lichten voorzien, en in Tafelbaai wordt de beschutting van door land ingesloten dokken aangeboden aan de scheepvaart van de geheele wereld. Het totaal der schepen, welke in 1875 in de verschillende havens zijn binnengevallen, bedroeg 1639, met een gezamelijken inhoud van 909.826 ton. De invoer-artikelen werden geschat op £ 5.558.215, en de uitvoer-artikelen op £ 4.233.561.

De inkomsten der Openbare Schatkist van de Kolonie

vloeien hoofdzakelijk voort uit de tolrechten (welke meer dan £ 730.000 per jaar bedragen), uit land–verkoopingen, land–pachten, en belasting op de hutten der inboorlingen, uit transport–rechten, zegels en patenten, uit verkoopings–rechten, banknoot– en successie–rechten, leges, en de opbrengst van de posterijen, de telegraaf en de spoorwegen. De ontvangsten gedurende 1875 bedroegen £ 1.602.918, en de uitgaven £ 1.114.485. De openbare schuld van het Rijk, daaronder begrepen de schuldbrieven uitgegeven ten behoeve van den aankoop en aanleg van spoorwegen, bedraagt thans omstreeks £ 5.000.000.

Griqualand West strekt zich, volgens de door den Opper–Commissaris in 1871 vastgestelde grenzen, omstreeks 180 mijlen van het oosten naar het westen, en 140 van het noorden naar het zuiden uit, en omvat eene oppervlakte van 17.000 vierkante mijlen. Het grootste gedeelte hiervan is goed weiland, en ofshoon het in den regel slecht van bronnen voorzien is, kunnen er dammen gemaakt worden om het regenwater op te garen, terwijl de jongste ervaring op de „velden" bewezen heeft, dat er op geen groote diepte door zinkputten water is te bekomen. De valleien van de Vaal–en Hart–Rivieren, waardoor het land doorsneden wordt, bevatten bovendien veel vruchtbaren grond, die voor den landbouw geschikt is. De groote rijkdom van Griqualand bestaat echter in zijne diamant–mijnen. Ettelijke jaren vroeger was het vergelijkenderwijs eene ongebaande wildernis. Sedert heeft het een rijkdom onthuld, welke de droomen der stoutste verbeelding over-

treft en een buitengewonen stoot aan de ontwikkeling van Zuid-Afrika gegeven heeft.

De Provincie is verdeeld in drie kies-afdeelingen: Kimberley, Barkly, en Hay. De zetel der regeering is te Kimberley, het hoofd-middelpunt der bevolking, wáár de industrie van diamant-delven nog met afwisselend, maar over het algemeen met goed geluk voortgezet wordt. Tot op welke diepte en hoelang de bodem zal blijken diamanten te bevatten, zijn quaesties, welke de tijd alleen kan oplossen; maar dat kapitalisten een hoopvollen blik op de toekomst slaan, wordt bewezen door de hooge prijzen, welke nog voor *„claims”* besteed worden. De gemeenten, welke rondom de mijnen te Kimberley en Du Toit's Pau ontstaan zijn, bewijzen ook dat de dáár gevestigde nederzettingen en handel blijvend zullen zijn. De afgezonderde kampen van tenten der delvers hebben plaats gemaakt voor vaste woonplaatsen, goed aangelegde straten, marktpleinen, winkels, banken, kerken, en andere stichtingen; en ofschoon de gebouwen in den regel niet van gebakken en gehouwen steen zijn, maar van gegolfd ijzer en hout, winnen deze steden het toch, met het oog op de grootte, de bevolking en bezigheden, van vele vroeger gestichte plaatsen in de Kolonie.

Er is geen volkstelling in Griqualand West gehouden, en zijne bevolking is van tijd tot tijd afwisselend geweest. In 1874 schatte men, dat zij, dooreen genomen, 40.000 zielen telde; thans wordt zij op omstreeks 30.000 gerekend — namelijk 7000 à 10.000 blanken, 10.000 inlandsche arbeiders uit de omliggende landen en het binnenland, en 10.000 van gemengd ras, die op het land wonen. De Griquas tellen niet meer dan 500 of 600 zielen, en wonen bijna allen in het Griqua Town- of Hay-distrikt. De andere ingeborene bewoners zijn de Koranas en Batlapins, die voornamelijk tusschen de Vaal- en de Hart-Rivier gevestigd zijn. Mr. Ford, de Rijks-Landmeter, verklaart in zijne beschrijving van dat deel van het

land: „De landbouw is geheel afhankelijk van de zomer-regen- donderbuien. Mij is medegedeeld, dat in voordeelige jaren al de rijke hellingen bebouwd worden, en een overvloedigen oogst opleveren; men wendt geen poging tot besproeiing aan, alhoewel het land buitengewoon goede gelegenheden tot het maken van water-vergaarplaatsen of dammen aanbiedt. Indien er in het vroegst van den zomer voldoende regen valt, zijn de ploeg en de Kaffer-spa aan het werk — in alle richtingen is de bodem rijk en de vegetatie snel. Somtijds komt de oogst tot rijpheid, en de inboorlingen zwelgen overdadig, totdat, vóór het einde van den volgenden winter, alles verteerd is en zij nauwelijks het leven onderhouden met melk en sprinkhanen. Meestal, gelijk het vorige jaar, is de regen onvoldoende voor uitgebreide bebouwing, en verdorren de jonge gewassen door de hitte van den zomer en gebrek aan vocht. Dan hebben de inboorlingen alleen melk, sprinkhanen en de boon van een dwerg-acacia, welke op de alluviale vlakten in het wild groeit, om het leven mede te onderhouden, en slepen zij een kommervol bestaan voort, met slechts nu en dan een feestmaal van een van hunne schapen of runderen, dat door een ongeval of van gebrek omgekomen is.

De inkomsten van Griqualand West vloeien bijna uitsluitend uit directe belastingen voort, — daar de inkomende rechten op de ingevoerde koopwaren, welke in de provincie verbruikt worden, de schatkist van de Kaap en van Natal stijven. In 1872 bedroegen de ontvangsten £ 58,437, en de uitgaven £ 48,604. In 1874 werd £ 59.753 ontvangen, terwijl er £ 75,786, behalve aan landmetingen en openbare werken, werd uitgegeven. Volgens de jongste opgaven in 1875 openbaar gemaakt, stegen de inkomsten tot £ 90,164, terwijl de uitgaven £ 101,328 beliepen. De openbare schuld bedraagt omstreeks £ 250,000, daaronder begrepen het bedrag, opgenomen voor den aankoop van de Kimberley-mijn, en de onkosten van de militaire expeditie in 1875, en de som door de Rijks-Regeering

aan den Oranje-Vrijstaat betaald ter beslechting van de grens-geschillen.

Natal, de tuin-kolonie van Zuid-Afrika, beslaat eene oppervlakte van 20,212 vierkante mijlen. Het heeft een zeeboord van 150 mijlen, hetwelk zich langs de kust van den mond van de Umtamfuna-Rivier, op 31° 10', tot den mond van de Tugela, op 29° 10' Zuiderbreedte, uitstrekt. Het Draken-gebergte, dat het van de hoog-vlakten van Basutoland, den Vrijstaat en de Transvaal scheidt, bepaalt zijne grenzen binnenslands. De laatste officiëele opgaven van de bevolking geven een totaal van 307.501. Van dit getal zijn er 19.990 blanken, 9.147 Indische koelies, en 277.864 inboorlingen; maar het is bekend, dat de schatting van de inboorlingen bij benadering geschiedt, en dat zij gewoonlijk gerekend worden 350.000 zielen te tellen. Omstreeks de helft der Europeesche bevolking is in de voornaamste steden gevestigd, — de zeehaven van Durban bevat er 4.836, en Pietermaritzburg, de zetel der regeering, welke 60 mijlen landwaarts in gelegen is, telt er 4.300. De overigen zijn over de dorpen, zendingstations, plantages en pachthoeven verspreid.

In de kust-distrikten groeien en tieren suiker, gember, koffie, arrowroot en de meeste planten van tropisch voorkomen en aard. De suikerteelt is de belangrijkste industrie geworden, en een groot kapitaal wordt daarin gebruikt. Aan de hellingen der heuvelen en in de valleien maken velden met suikerriet, molens en molenaars-woningen, koelies-kwartieren en gemakkelijke planters-woningen, waarvan er enkele zeer bekoorlijk gelegen zijn, het hoofd-

kenmerk van een landschap uit, wáár twintig jaren vroeger de onbebouwde bodem met bamboes en kreupelhout bedekt was. De jaarlijksche oogst van suiker bedroeg in de laatste twee of drie jaren meer dan 10.000 ton, — welker waarde gemiddeld op £ 20 per ton berekend wordt. — De koffieteelt is eene tweede onderneming, waarop men zich aan de kust sterk heeft toegelegd, en gedurende eenigen tijd met groot succes. In 1871 bedroeg de opbrengst meer dan 2.000.000 lbs., maar sedert dien tijd is de oogst allengskens achteruitgegaan, wat door eenigen wordt toegeschreven aan de ongeschiktheid der ingevoerde planten, en door anderen aan onverstandige en verkeerde wijze van kweeking.

Wanneer men de kustlanden voor de binnen– en hooggelegene distrikten verlaat, komt men, op een afstand van 16 mijlen van de zee, aan een streek van heuvelachtige weiden, wáár vee en paarden tieren, en wáár tarwe en haver, de aardappel en vele andere voedingsmiddelen van Europa geteeld kunnen worden. Op de hooger gelegene landen beginnen de schapen overvloedig te worden en slaan zij goed aan, wanneer zij met zorg behandeld worden. Indisch koorn en tabak groeien overal, beide aan de kust en in de bovenlanden, allerweelderigst. Steenkolen–beddingen van aanmerkelijke dikte strekken zich mijlen ver in de afdeeling van Newcastle, Klip–Rivier-streek uit. Wanneer de spoorwegen, welke thans in aanleg zijn, zich in die richting uitstrekken, kunnen deze kolenmijnen met voordeel ontgonnen worden en welvarende bevolkingen om zich doen verrijzen.

Een goed deel van de kust–voortbrengsèlen vindt zijn weg in de naburige kolonies en staten. Er is ook een uitgebreide handel met het binnenland. In 1875 bedroeg de waarde van de in de haven van Durban ingevoerde goederen £ 1.268.838, en de uitvoer £ 835.643. De inkomsten van Natal, welke in 1848 niet meer bedroegen dan £ 9.268, bedragen thans £ 386.669; en de uitgaven

£ 401.426. De ontvangsten vloeien voort uit tollen en accijns-rechten, land-verkoopingen, erfpachten, overdrachts-, verkoop- en andere rechten, en belastingen der inboorlingen. De som, welke het laatste jaar van de inboorlingen geheven werd, bedroeg aan belasting op de hutten £ 28.000; en aan leges en geldboeten ingevolge de inlandsche wet £ 14.225.

Al de orthodoxe instellingen van eene Engelsche bevolking zijn naar Natal overgebracht geworden en bloeien er. De Kerk van Engeland, de Wesleyaansche, de Hollandsch Gereformeerde, de Amerikaansche, Duitsche, Noorweegsche en de Roomsch Catholieke kerken, hebbén hunne geestelijkheid en zendingen in verschillende deelen der kolonie. De defensieve macht, welke door Harer Majesteit's Regeering onderhouden wordt, bestaat uit een bataillon infanterie, een détachement artillerie, en eene afdeeling genie; en er bestaat een leger vrijwilligers van 300 man cavallerie en 274 man infanterie. De openbare schuld van het rijk bedroeg in 1875 £ 331.600.

De Oranje-Vrijstaat heeft ten westen en ten noorden Griqualand, Bechuana-land en de Transvaal, en ten oosten en zuiden Natal, Basutoland en de Kaap-Kolonie tot grenzen. Zijne oppervlakte bedraagt, ruw genomen, omstreeks 70.000 vierkante mijlen, maar eene juiste berekening is er tot hiertoe niet gemaakt. De bevolking wordt opgegeven te bestaan uit 50.000 blanke, en 25.000 gekleurde inwoners.

De Regeering van den Staat is Republikeinsch, en zijne

constitutie draagt de wetgevende macht op aan den „Volksraad", welks leden door de kiesgerechtigde burgers voor vier achtereenvolgende jaren gekozen worden. Het geheele aantal vertegenwoordigers (aangezien er één voor iedere hoofdstad van een distrikt, en één voor iedere veldkornets-plaats is) bedraagt twee en vijftig. Van dit aantal treedt iedere twee jaar de helft bij afwisseling af, en wordt er een nieuwe verkiezing gehouden ter vervulling van de opengevallene plaatsen. De Volksraad vergadert jaarlijks te Bloemfontein, de hoofdstad van den Staat en de zetel der Regeering. De uitvoerende macht berust bij den President, [1]) die door de stemming der burgers van den geheelen Staat verkozen wordt. Hij wordt verkozen voor den tijd van vijf jaren, en is weder verkiesbaar. Candidaten voor het Presidentschap worden gewoonlijk aan de burgers aangeboden door den Volksraad, en wanneer er eene verwisseling in deze betrekking plaats grijpt, heeft dit in dit land niet tengevolge, dat ook de hoofden van de andere officieële departementen moeten aftreden, gelijk dat in Amerika het geval is. De President wordt bijgestaan door den Uitvoerenden-Raad, waarin de Landdrost van Bloemfontein en de Gouvernements-Secretaris als officiëele leden zitting hebben; en drie anderen, gekozen door den Volksraad uit de invloedrijkste mannen in de nabuurschap van de hoofdstad van den Staat, zijn de bij de Constitutie

---

[1]) Johannes Henricus Brand, de President van den Oranje-Vrijstaat, is de oudste zoon van wijlen Sir Christoffel Joseph Brand, eerste Voorzitter van de Assembly van de Kaap-Kolonie. Hij werd den 6den December 1822 te Kaapstad geboren. Hij studeerde aan de Universiteit te Leijden, en verkreeg dáár, in 1845, den graad van Dokter in de Rechten. Hij werd in 1849 tot de Engelsche Balie van den Inner Temple toegelaten, waarna hij naar de Kaap terugkeerde. Hij praktiseerde als advocaat van het Opperste Gerechtshof van de Kaap de Goede Hoop van September 1849 tot November 1863, en bekleedde den Leerstoel der Rechtsgeleerdheid bij het South African College van 1858 tot 1863. Hij werd tot President van den Oranje-Vrijstaat verkozen in 1863, en herkozen in 1868 en in 1873.

voorgeschreven niet-officiëele leden. — De niet-officiëele leden zitten drie jaren, treden na elkander af en zijn herkiesbaar door den Volksraad.

De eerste uitvoerende-ambtenaar in ieder distrikt is de Landdrost, die bekleed is met de functies van Magistraat en Civiel-Commissaris, en in zijne betrekking terzijde gestaan wordt door den klerk van den Landdrost, die te gelijkertijd Klerk van het Vredegerecht, Distributeur van Zegels en Postmeester is. Ieder distrikt heeft verder zijn sherif en afgevaardigde, zijn cipier en korps dienders. De Regeering zorgt voor kantoren en eene gevangenis. Ieder distrikt is verdeeld in het noodige aantal kantons, van welke ieder een veld-kornet kiest, onder wien het staat, en die zekere rechterlijke, en in tijden van oorlog militaire macht heeft. Al de kantons vereenigen zich ter verkiezing van een Kommandant, die het militaire hoofd van het geheele distrikt in tijden van oorlog of rustverstoring is, en bij een kommando het opperbevel over al de burgers van de verschillende veldkornets-afdeelingen op zich neemt. Zoodra de verschillende distrikts-contingenten te velde getrokken zijn en vóór de werkelijke operaties tegen den vijand begonnen worden, komen de officieren, t.w. de kommandanten en veld-kornetten van de verschillende contingenten te zamen, ter verkiezing uit hun midden van een Kommandant-Generaal, die daarop zijn eigen post aan een daartoe verkozen opvolger overdraagt, en het opperbevel over het geheele kommando aanvaardt, terwijl hij zijne instructiën van den President ontvangt. Alle inwoners zijn, tenzij zij eene wettige reden tot vrijstelling hebben, van hun 16de tot hun 60ste jaar tot kommando-dienst verplicht; maar niemand onder de 18 jaren wordt opgeroepen, tenzij absolute noodzakelijkheid het eischt.

De burgers van den staat zijn in de drie volgende klassen verdeeld, t.w. 1°. blanken, die in den staat geboren zijn; 2°. blanken, die in den staat gedurende één jaar gewoond, en onroerend eigendom tot een bedrag van

£ 150 hebben, dat op hunnen naam is ingeschreven; 3°. de blanken, die gedurende drie achtereenvolgende jaren in den staat gewoond hebben.

Alle burgers, die den leeftijd van 18 jaren bereikt en hunne namen bij den veld-kornet van hun distrikt ingeschreven hebben, zijn bevoegd het stemrecht uit te oefenen bij de verkiezing van veld-kommandanten en veld-kornetten.

Alle meerderjarige burgers zijn bevoegd te stemmen voor de verkiezing van den Volksraad en den Staats-President; en hetzelfde privilegie geldt hen, die huurders van onroerend eigendom van eene jaarlijksche huur ter waarde van ten minste £ 36 zijn, of die een vast jaarlijksch inkomen van ten minste £ 200 hebben, of die eigenaars van roerend eigendom ter waarde van ten minste £ 300 zijn, en die gedurende minstens drie jaren in den staat gewoond hebben.

De rechtsbedeeling wordt geregeld bij de plaatselijke verordeningen, welke van tijd tot tijd door den Volksraad worden vastgesteld, en verder volgens Romeinsch-Hollandsch Recht. Sedert 1872 is een Hoog-Gerechtshof, bestaande uit een opperrechter en twee lagere rechters, ingesteld geworden; en de gentlemen, die tot rechters benoemd zijn, zijn uit de leden van de Kaapsche balie gekozen geworden. Deze rechters reizen ook rond door den staat en houden op bepaalde tijden op verschillende plaatsen zittingen. — De Landdrost's rechtbanken hebben jurisdictie over politie- en crimineele zaken, en kunnen laten dagvaarden tot de som van £ 100 voor zes maanden; met geldboete straffen tot £ 5; gevangen zetten voor drie maanden met zwaren arbeid, met lijfstraf tot 25 zweepslagen; terwijl zij eene civiele jurisdictie hebben in alle gevallen tot aan £ 37.10 s. Speciale wetten geven echter aan deze rechtbank bij zekere misdrijven eene hoogere jurisdictie.

Aan het onderwijs wordt groote belangstelling gewijd. Er is een Inspecteur van de Scholen benoemd geworden, en er zijn stappen gedaan, waardoor binnen weinige jaren een vast fonds van £ 178.000 alleen voor doeleinden het

onderwijs betreffende, beschikbaar zal zijn, zoodat de voorziening in het onderwijs geheel onafhankelijk van de gewone inkomsten van het land gemaakt wordt.

De bij de Constitutie erkende Staatskerk is de Nederlandsch-Hervormde, welker hoogste besturend-lichaam, namelijk de Synode, eens in de drie jaren te zamen komt. De verschillende gemeenten van den Staat zijn gerangschikt in twee kringen of „Ringen”, en iedere Ring vergadert jaarlijks. Iedere gemeente wordt plaatselijk door den Kerkeraad bestuurd. Deze kerk bestaat op het oogenblik uit 18 gemeenten, waarvan er 15 Staats-subsidie ontvangen. Naast de Nederlandsch-Hervormde Kerk is er in den Oranje-Vrijstaat een tak van de Anglikaansche Kerk van Zuid-Afrika gevestigd, welke door den Bisschop van Bloemfontein en eene talrijke geestelijkheid vertegenwoordigd wordt. De Bisschop woont te Bloemfontein, en gemeenten van deze kerk worden bediend in Smithfield, Bethulie, Philippolis, Harrismith, Modderpoort, Thaba 'Nchu, en andere plaatsen. De Engelsche Geestelijke te Smithfield is de eenige van dit lichaam, die Staatssubsidie ontvangt. De Wesleyaansch-Methodistische Kerk heeft ook eenigen omvang in den Oranje-Vrijstaat, onder een superintendent, die te Bloemfontein woont, en een talrijk korps predikanten, en heeft gemeenten te Fauresmith, Smithfield, Harrismith, Thaba 'Nchu etc. Zij ontvangt Staats-subsidie voor de kerken te Bloemfontein en Fauresmith. De Evangelisch Luthersche Kerk wordt in den Staat vertegenwoordigd door een superintendent en verscheidene predikanten, die te Bloemfontein, Bethany en in andere deelen van den Staat arbeiden, en gedurende de zitting van 1874 stond de Volksraad £ 100 jaarlijks tot subsidie van de gemeente te Bloemfontein toe. Ten slotte voorziet de Roomsch Catholieke Kerk, door de zorg van een priester, in de behoeften van hare leden te Bloemfontein.

De inkomsten van het land vloeien voort uit erfpachten van boerderijen, transport-rechten, zegelrechten, leges bij de verschillende departementen der Regeering, patenten,

huur van staats-landerijen, belasting op de hutten van de gekleurde bevolking, en uit verschillende andere bronnen, terwijl de wijze van belasting voor het grootste deel indirekt is. De Kaap-Kolonie en Natal ontvangen de rechten van alle voor consumtie ingevoerde goederen. De financiëele toestand van den staat is echter goed. Zijne inkomsten zijn sedert 1856/57, toen zij slechts £ 15.000 per jaar waren, voortdurend toegenomen, zoodat zij op dit oogenblik £ 120.000 bedragen. Gedurende den laatsten Basuto-oorlog was er papiergeld tot het bedrag van £ 130.000 uitgegeven moeten worden, en geruimen tijd gold dit niet meer dan de halve waarde van hetgeen het aanwees. Sedert is bijna alles ingewisseld geworden. De toestand van de openbare geldmiddelen is op het oogenblik zoodanig, dat de Regeering binnen korten tijd in staat zal zijn met het voortzetten van productieve openbare werken te beginnen.

De Rijksgronden van den staat zijn nog zeer belangrijk, ofschoon ze, wanneer men ze vergelijkt bij hunnen oorspronkelijken omvang, weinig beduidend zijn, tengevolge van de verkoopingen van boerderijen, welke van tijd tot tijd door het Uitvoerend-Bewind zijn gehouden. De waarde van onroerenden eigendom van allerlei soort is de laatste jaren buitengewoon gestegen. Zelfs in de distrikten Harrismith en Cronstadt, wáár het land bijna zonder waarde lag, zijn boerderijen zeer gezocht en gaan tegen hooge prijzen van de hand. De gemiddelde waarde van het land door den geheelen staat heen, kan thans gesteld worden op 10 s. per morgen, of 5 s. per acre. Volgens eene ruwe schatting bedraagt het getal boerderijen door het gansche land tusschen de zes en zeven duizend.

Onroerende goederen gaan door middel van registratie in andere handen over. De wijze, waarop het registreeren van acten van allerlei soort in den Oranje-Vrijstaat geschiedt, wordt over het geheel meer algemeen nuttig geacht, dan die welke in de kolonies in zwang is. Er be-

staat een onder-registratiekantoor in elk distrikt, terwijl het Hoofd-Kantoor voor Registratie van Acten te Bloemfontein is gevestigd. De acten van overdracht of andere acten worden gepasseerd vóór den Registreerder van Acten, of vóór den Landdrost van het distrikt als zijn vertegenwoordiger, zooals het geval het medebrengt, en na registratie aan het hoofd-kantoor, waardoor de acte geldig wordt, worden zij ook geregistreerd in het distrikt, zoodat men omtrent eenig goed terstond volle informatie kan bekomen op het kantoor van het distrikt, waarin het ligt. [1])

De Transvaal of Republiek van Zuid-Afrika omvat het grondgebied tusschen de Vaal-Rivier en de Limpopo-Rivier, eene oppervlakte van omstreeks 115.000 vierkante mijlen. Hare oostelijke grens is de Limpopo-heuvelrij, welke haar van de Portugeesche bezitting van Delagoa-Baai, en de Drakensberg, welke haar van de Amatonga- en Zulu-stammen scheidt. Haar westelijke grens is, ingevolge de Keate-beslissing, de Maquassi-Spruit of Pogola-Rivier, die haar van de Batlapin-stammen scheidt, hoewel de staat nog aanspraak op het land ten westen van de Hart-Rivier maakt. De blanke bevolking van den Staat wordt op 30.000, en de gekleurde bevolking op 250.000 tot 300.000 geschat.

De Transvaal bezit natuurlijke voordeelen boven eenig

[1]) Voor vele der bovenstaande inlichtingen aangaande den tegenwoordigen toestand van den Oranje-Vrijstaat, zij het mij vergund mijn dank te betuigen aan J. G. Fraser, Esq., Secretaris van den Volksraad, en Meester van de Weeskamers.

ander deel van gekoloniseerd Zuid-Afrika. Zij heeft een goed besproeiden en vruchtbaren bodem, rijke weiden, kostbare minerale schatten, en een klimaat, dat in alle jaargetijden voor de Europeanen gunstig is. Met het oog op eene beschrijving kan het zeer gevoegelijk in drie klassen van land verdeeld worden — namelijk, het Hoogeveld (hoogland); het Banken-veld (terrasland); en het Bosch-veld (boschland).

Het deel, dat ten zuiden van den 25sten breedte-graad ligt, van Leydenburg zuidwaarts tot aan Nieuw-Schotland, van dáár langs den Drakensberg, en zich uitstrekkende westwaarts door Nazareth langs den Witwater's oever naar het Zuiden van Pretoria tot Lichtenburg, aan de bronnen van de Hart-Rivier, behoort tot de eerste klasse — het Hooge-veld. Het grootste gedeelte hiervan is voortreffelijk hoogland, dat zich 4000 voet, en in sommige gedeelten meer dan 7000 voet boven den zeespiegel verheft. Het klimaat is gezond, om reden de wintermaanden, van het midden van Mei tot October, zeer koud, maar droog zijn; en de regens alleen des zomers in zware stortbuien nedervallen.

Het Banken-veld is dat gedeelte van het land, dat gelegen is aan den rand van het Hooge-veld langs de hellingen van den Drakensberg of Witwater's rand, wáár het uitloopt in de laag-vlakte of het Bosch-veld. Het is nergens zeer wijd, en bestaat uit gebroken heuvelen of bergachtig land, doorsneden door diepe ravijnen of kloven, zeer schilderachtig om te aanschouwen, goed besproeid, en over het algemeen goed voorzien van laag hout. Het heeft het voorrecht goede weiden, zoowel voor den zomer als voor den winter te bezitten. Hoornvee gedijt goed het gansche jaar door; terwijl schapen en paarden gezond zijn op sommige boerderijen, en op alle gedurende de wintermaanden. Deze landerijen zijn, zoo zij niet te heuvelachtig zijn, buitengewoon geschikt voor bebouwing, daar de overvloedige water-toevoer gelegenheid tot besproeiing

geeft. Mineralen van waarde zullen, wanneer er behoorlijk naar gezocht wordt, zeker gevonden worden.

Het Bosch-veld bevat al het land ten noorden en noordoosten van de lijn, waarop vroeger gedoeld werd; het meeste er van ligt minder dan 4000 voet boven den zeespiegel, en enkele gedeelten zijn derhalve niet gezond, waardoor dan ook zelfs de Kaffers, die dáár wonen, nu en dan aan koorts lijden. In den regel is het water schaarsch, behalve langs den Magaliesberg, in Marico, en in het stroomgebied der voornaamste rivieren. Het is voor het grootste gedeelte bedekt met klein geboomte, zooals Mimosa's. Langs de oevers van de Limpopo-Rivier, en tusschen enkele heuvels groeien boomen van grooten omvang, zooals de Apies-Doorn, maar zij zijn niet talrijk. Alle soorten van vee gedijen goed op de frissche weiden van het Bosch-veld in den winter; maar geen vee is, behalve op enkele plaatsen, bestand tegen het warme klimaat in den zomer. Het eenige waartoe Boschveld-boerderijen tegenwoordig gebruikt worden is voor het grazen van vee in het koude seizoen, gedurende omstreeks vier maanden. Dientengevolge zullen er waarschijnlijk geen blijvende verbeteringen in deze streek gemaakt worden, tenzij er mineralen ontdekt worden, welke ze noodig maken. Het graan groeit goed en levert bij besproeiing een goeden winteroogst op. Vele soorten van vruchtboomen groeien ook goed; en suiker en koffie tieren op vele plaatsen, wáár de grond besproeid kan worden. Er zijn hier tegenwoordig boerderijen, welke echter voornamelijk waarde hebben als toevoegsels van die op het Hooge-Veld.

Het grootste gedeelte van het Hooge-veld wordt gebruikt voor vetweierij. Vee, zooals schapen, hoornvee, paarden, geiten en varkens gedijen er buitengewoon goed. Men moet echter de paarden gedurende den zomer op de hoogere heuvels houden, daar de paarden-ziekte over dit, zoowel als over andere deelen van Zuid-Afrika lastig is. Bij besproeiing groeien tarwe, haver, en andere graangewassen

goed in den winter, en leveren een rijken oogst op. Het Leydenburg-distrikt is bijzonder geschikt voor de verbouwing van tarwe etc., daar het overvloed van water, dat gemakkelijk kan aangewend worden, en een zeer vruchtbaren bodem heeft. Maïs groeit 's zomers zonder besproeiing, daar de regens voldoende zijn. Groenten van alle soorten tieren en leveren voldoende op. De meeste soorten van vruchtboomen, zooals oranjes, citroenen, guavas, pisangs, loquats, appelen, peeren, moerbeziën, pruimen, perziken, abrikozen etc. leveren een rijken oogst op en groeien zeer snel. Wilde boomen tieren overal welig waar water is; de weelderigste en die het snelst groeit is de blauwe gomboom, maar eiken, wilgen, populieren etc. slaan ook zeer goed aan. De omstandigheden van klimaat en grond zijn alles, wat men begeeren kan.

Deze streek bevat ook vele nuttige mineralen. Steenkolen-beddingen strekken zich van de Vaal-Rivier tot eenige mijlen binnen Middelburg, en tot binnen omstreeks 35 mijlen van Pretoria uit. De steenkool komt in lagen van voldoende dikte voor, om met voordeel bewerkt te worden. IJzer-erts wordt te Pretoria en in vele andere plaatsen in belangrijke hoeveelheid en van rijke hoedanigheid gevonden. Koper-erts vertoont zich in verschillende gedeelten, maar in kleine hoeveelheden; en aan de bron van de Groote Marico-rivier is een rijke loodmijn geopend geworden. Kobalt, vuursteen en bloem (homatite) wordt met goed gevolg opgedolven uit een mijn aan de Salmis-Rivier, omstreeks 30 mijlen noordwaarts van Nazareth of Middelburg gelegen. Andere nederzetsels van belangrijke mineralen zullen bij voorkomende gelegenheid gevonden worden, daar er vuurspuwende bergen en formaties, waarin gewoonlijk mineralen voorkomen, bestaan. Goudmijn-ontginningen zijn sedert 1871 voortgezet geworden. In de nabijheid van Marabastad worden er rif-goudmijnen door eene Engelsche Compagnie ontgonnen. Op de nieuwe Caledonia-Velden komt het goud als een alluviaal afzet-

sel voor, en zijn er klompen die tot 17 lbs 11 onz. wogen, gevonden geworden. Deze goudmijnen, welke op omstreeks 35 mijlen van Leydenburg, en drie tot vier dagreizen van Delagoa-baai gelegen zijn, werden eerst gedurende de beide laatste jaren ontgonnen; en ofschoon de mijn-bevolking voor alsnog zeer gering in aantal is geweest, heeft men ontdekt dat de goudbevattende oppervlakte over het geheel winstgevend, en op sommige plaatsen zeer rijk is. De voornaamste kampen zijn tegenwoordig gevestigd te Pelgrim's Rust, Blijde (of Glad)- Rivier, en Mac Mac, dus genaamd naar den eersten ontdekker, Maclachlan. Te Pelgrim's Rust zijn banken, kerken en hotels opgericht. De Kaapsche Handels-Bank van Kaapstad heeft dáár een tak, zoowel als te Pretoria en in andere steden van de Transvaal; en zij hebben door hunne agenten, de London-en County-Bank, gedurende de laatste twee jaren omstreeks 22.000 onz. goud, ter waarde van omstreeks £ 84.000, de opbrengst van deze mijnen, naar Engeland gezonden.

De Republikeinsche Constitutie of „Grondwet" van de Transvaal werd in 1858 afgekondigd, maar van tijd tot tijd zijn er veranderingen in gemaakt geworden door besluiten van den Volksraad, het vertegenwoordigend lichaam, dat met de regeerings-macht bekleed is. De Leden van den Volksraad zijn 24 in getal — 3 leden voor ieder distrikt en vier afzonderlijke leden voor de voornaamste steden van de Republiek — Potchefstroom, de hoofdstad; Pretoria, de zetel der regeering; Rustenburg en Leydenburg — en twee voor de Goud-velden. De bevoegdheid tot lidmaatschap van den Volksraad is burgerschap gedurende drie jaren, bezit van onroerend eigendom, en lidmaatschap van een Protestantsch kerkgenootschap. De bevoegdheid tot burgerschap is een verblijf van één jaar in het land, en het bezit van onroerend eigendom; of de betaling van £ 7.10 s., en de eed van onderdanigheid aan de regeering.

Het bestuur is in handen van den Uitvoerenden-Raad, welke bestaat uit den Staats-President, die door eene algemeene stemming door den geheelen staat voor vijf jaren wordt verkozen; den Staats-Secretaris, die door den Volksraad voor vijf jaren wordt gekozen; en drie niet-officiëele leden, gekozen door den Volksraad. De gerechtshoven worden gepresideerd door de landdrosten of magistraten van ieder distrikt; en het hoogste of Opperste Gerechtshof bestaat uit drie landdrosten en eene jury van twaalf burgers. Alle inwoners van den Staat tusschen de 16 en 60 jaren zijn dienstplichtig; en landeigenaars, die buiten de grenzen der Republiek wonen, zijn, ingeval van oorlog, aan een oorlogs-belasting onderworpen. Die inwoners, welke „gekommandeerd" of tot een kommando opgeroepen worden, moeten zich zelven van wapenen en transport-middelen voorzien. Zij hebben aanspraak op een deel van den buit, welke gemaakt wordt, nadat er een deel ten bate van de Regeering afgetrokken is.

Toen Mr. Burgers in 1872 tot President werd verkozen, verkeerden de zaken van de Republiek in een alles behalve voordeeligen toestand. Hij vond de schatkist ledig, een papierengeld, dat in 1865 uitgegeven was geworden, zeer laag in waarde, en den Staat zonder credit. Binnen korten tijd voerde hij eene actieve en progressieve staatkunde in, welke het land nieuw leven inblies. Onder goedkeuring van den Volksraad gelukte het hem eene leening van £ 60.000 door de Kaapsche Handelsbank van Kaapstad te negotiëeren, ten einde de Rijksbanknoten à pari in te koopen. Hij overreedde een lid van de Kaapsche balie om hem te helpen in het hervormen van de wetten van den staat. Hij diende voorstellen in tot het nauwkeurig opmeten van al de publieke woeste landen, tot benoeming van een rechter, en tot bevordering van het onderwijs. Hij ontwierp eene nieuwe vlag, en deed van eenige klompen uit de goudvelden eene munt voor de Republiek slaan. Het gewichtigste van alles was, dat hij autorisatie verzocht en

verkreeg tot het aangaan van eene leening van een half millioen voor den aanleg van een spoorweg, op de maat van 3 vt. 6 d., van de Portugeesche haven van Delagoa-Baai naar den Drakensberg. De vrienden van den President, zoowel als de oude inwoners van de Republiek waren verbaasd over deze stoute poging, om den Staat tot een trap van beschaving en vooruitgang op te voeren.

In 1875 vertrok Mr. Burgers naar Europa, en slaagde er dáár zijnde in, een verbond met Portugal te sluiten, waarbij de Portugeesche regeering zich verbond om voor den ontworpen spoorweg subsidie te geven tot het bedrag van de kosten van aanleg over haar grondgebied in de nabuurschap van Delagoa-Baai. Te gelijker tijd bracht hij in Holland eene spoorweg-leening tot stand (waarvan £ 90.000 terstond werd geplaatst) op schuldbrieven, die een intrest van 6 percent gaven, en gewaarborgd waren door een verband op 1.500.000 morgen van de landen der republiek.

Gedurende de afwezigheid van den President geraakte de Staat echter in oorlog en bankroet. Een stam van de Basutos, de Bapedi genaamd, onder het opperhoofd Secocoeni, bezette het bergland, dat aan Leydenburg grenst. Eenigen hunner weigerden de belasting op de hutten aan de Regeering te voldoen, en deden den pachters, die in hunne nabijheid gevestigd waren, overlast aan. Er kwamen voortdurend klachten over diefstal van vee en bedreven gewelddadigheden te Pretoria aan. Toen Mr. Burgers in April 1876 terugkeerde, werden er bijzondere gezanten naar Secocoeni gezonden, die van hem eischten, dat hij de hem ondergeschikte opperhoofden en het volk in bedwang zou houden, en dat hij de door hen veroorzaakte verliezen zou vergoeden. Het opperhoofd gaf te verstaan, dat hij bereid was het gestolen vee terug te geven, maar hij niettemin ten behoeve van zijn stam aanspraak maakte op het Leydenburg-distrikt, en op een deel van het aangrenzende land, met inbegrip van Pretoria. De zaak werd voor den Volks-

raad, die toen vergaderd was, gebracht, en deze besloot met eenparige stemmen, dat de Regeering niet langer moest uitstellen afdoende maatregelen te nemen, om de rechten der burgers te handhaven. De oorlog werd aan de Bapedi verklaard, en een groot kommando, bestaande uit boeren en inlandsche bondgenooten, trok tegen het door hen bezette land op. Eén van Secocoeni's hoofdlui, Johannes, werd gedood, en eenige afgelegene kraals en versterkte plaatsen werden genomen. De burger-strijdkrachten trokken toen onder hunne kommandanten, en vergezeld door den President, voorwaarts tot een aanval tegen Secocoeni's stad, welke door ongeoefende en ongeregelde strijdkrachten moeielijk te genaken is, daar zij in een keten van rotsige en ongelijke bergen, welke steil uit de vlakte of het bassin oprijzen, gelegen is. Het kommando telde 540 wagens, 2.500 blanke, en omstreeks een gelijk aantal inlandsche soldaten. Twee divisies beproefden de plaats in een nachtelijken aanval te bemachtigen. Eén korps vermeesterde, na wat moeielijk klauteren en schermutselen, eene positie in de nabijheid van de stad, maar bij het aanbreken van den dag ontdekten zij dat zij niet gesteund werden, daar het hoofdkorps niet was opgetrokken om hen te ontmoeten, zooals te voren was afgesproken; eenigen van hen namen, toen zij opgeroepen werden om voorwaarts te trekken, de vlucht in de greppels en andere schuilplaatsen. Het geheele korps trok daarna terug. De zedelijke werking van deze schandelijke mislukking, gevoegd bij het heerschend gebrek aan tucht en de bekende schaarsheid van provisie en ammunitie, verwekte eene algemeene muiterij in het kamp. Eenstemmig verklaarden de manschappen, dat zij den berg niet weder wilden bestormen, en dat zij besloten waren naar hunne haardsteden terug te keeren. Eenigen bleven, gehoorzaam aan de orders, bij den President, maar in zulk een gering aantal, dat hem geen keus was gelaten, dan om naar Leydenburg terug te keeren.

De Volksraad werd ter vergadering opgeroepen, om den

„toestand" te overwegen. Als een tijdelijke maatregel werd het voortzetten van den oorlog aan vrijwilligers toevertrouwd. Maar zeer spoedig daarna werd hij gelukkig ten einde gebracht; [1]) de vredesvoorwaarden, welke vastgesteld werden, waren de betaling door Secocoeni van 2.000 stuks vee, en zijne erkenning van het oppergezag der Republiek.

Middelerwijl werden de financiëele zaken van den Staat bezwarend. De gewone inkomsten van het land waren niet geëvenredigd aan hetgeen er van haar gevorderd werd. Er werd eene bijzondere oorlogs–belasting van £ 10 aan iederen eigenaar van eene pachthoeve opgelegd. Aan velen van de oude burgers heeft belasting altijd een vorm van onderdrukking toegeschenen; ook deze nieuwe impost werdt in dat licht beschouwd. Zij weigerden de belastingen te betalen. De regeering zag zich van middelen ontbloot, — de salarissen der ambtenaren bleven onbetaald, zoowel als de interest der openbare schuld; [2]) en ten gevolge van de oneenigheid onder het volk, was zij machteloos haar gezag te doen gelden.

Op nieuw kwam de Volksraad in Februari 1877 in buitengewone zitting te zamen, toen den leden het alternatief werd gesteld, dat er eene radikale hervorming van de geheele constitutie, — wetgevende, uitvoerende, en

---

[1]) Dit blijkt, helaas! geen blijvend of gunstig einde te zijn.

[2]) De gewone inkomsten van de Republiek vloeien voort uit erfpachten op boerderijen, patenten, zegels en leges, een wagen–recht op kooplieden, die het land doortrekken, een inkomend recht op goederen door winkeliers ingevoerd, en uit andere bronnen. De buitengewone belastingen zijn voor de spoorweg-leening, £ 1.10 s. op alle boerderijen; en voor oorlogskosten, £ 10 voor ieder bewonend eigenaar van eene boerderij, en £ 12 voor buitenlandsche eigenaars.

De inkomsten beliepen in 1872 £ 40.988, en de uitgaven £35.714. In 1875 bedroegen de inkomsten £ 69.928, en de uitgaven £ 69.593. De tegenwoordige verplichtingen van den Staat bedragen £ 250.000, daaronder begrepen de £ 90.000, welke zijn opgenomen voor de spoorweg–leening.

rechterlijke, — moest plaats hebben, en de burgers getrouw, vaardig en krachtig aan hunne wettige verplichtingen voldoen, en de regeering van hunne eigene keuze steunen moesten; of anders Graaf Carnarvon's voorstellen tot Confederatie met den Zuid-Afrikaanschen staat en kolonies onder de Britsche vlag aannemen. Te dierzelfder tijd bevond zich Sir Theophilus Shepstone, als Speciaal Commissaris van Hare Majesteit de Koningin, te Pretoria. Hij was afgevaardigd om met de Regeering over de zaak van Confederatie te beraadslagen, en in het bijzonder met betrekking tot de zaken der inboorlingen, en de verwikkelingen en mogelijke eventualiteiten voortkomende uit den toestand en de gedragslijn van den staat, welke jammerlijk den vrede van de naburige Britsche koloniën en dit geheele deel van het vaste land zouden kunnen schokken.

Memories en adressen werden bij den President en den Volksraad ingediend, dat zij partij zouden trekken van de gunstige gelegenheid, welke zich aldus aanbood, om den staat te bewaren voor de burgerlijke verwarring, welke hem boven het hoofd zweefde, door òf confederatie òf annexatie aan de Britsche Kroon aan te nemen. [1]) Daar de groote meerderheid van den Volksraad tot de onhandelbare „onafhankelijkheids-partij" behoorde, verzette deze zich tegen die inzichten; maar zij gaf geen wenk of bood geen plan aan, om het land te verlossen uit zijne moeielijkheden en uit de regeeringloosheid, welke onvermijdelijk schijnt, tenzij zijne aangelegenheden gesteld worden in handen van eene krachtige regeering, waaronder zijn volk veiligheid, welvaart en ontwikkeling kan verwachten.

Hoe staat het met de Inlandsche Rassen? zal de lezer vragen. Heeft de uitbreiding en vergrooting van Europeesche heerschappij in Zuid-Afrika hun voordeel aange-

---

[1]) Dit is sedert, op den 12den April 1877, gelukkig ten uitvoer gebracht.

bracht? Is hun toestand door het in aanraking komen met den blanken man verbeterd? En welke zijn hunne vooruitzichten voor de toekomst?

Wanneer wij de eerste dagen van kolonisatie, en de reeks van ellendige oorlogen in later jaren, waarvoor de verwisselingen van gouverneurs en de verwisselingen van staatsbeleid in zekere mate verantwoordelijk waren, voorbijgaan, kunnen wij onze opmerkingen beperken tot het tijdvak, dat het laatste vierde eener eeuw omvat en dagteekent van het begin van Sir George Grey's bestuur. Gedurende dezen tijd is er onafgebroken vrede binnen de Britsche grenzen genoten geworden. De Inboorlingen zijn in alle opzichten met rechtvaardigheid en verschooning behandeld geworden. Uitgebreide strooken van het rijkste land zijn opzettelijk voor hen afgezonderd gehouden, onder den naam van „reserven" en „nederzettingen". Het meerder deel van hen woont op deze nederzettingen, onder het oppertoezicht vau Europeesche magistraten of zendelingen, die hun een voorbeeld geven van een geregeld zedelijk gedrag, hen onderwijzen, en hen helpen in alles, wat dienen kan tot bevordering van hunne beschaving. Velen hebben persoonlijke rechten op land, hun door de Regeering verleend; anderen hebben zich bezittingen door aankoop of pacht verworven, en, over het geheel genomen, genieten zij thans veel grooter gegoedheid en voorspoed, dan ooit in hunnen normalen toestand van barbaarsche onafhankelijkheid en gedurig terugkeerende stammen-oorlogen, voordat zij met de Europeanen in aanraking kwamen.

Het doel van het staatsbeleid der Koloniale Regeering is sedert 1855 geweest den vrede te handhaven, beschaving en Christendom te verbreiden, en maatschappelijk leven op den grondslag van persoonlijk eigendom en onafhankelijke persoonlijke nijverheid te wekken. De daartoe gebruikt wordende personen zijn de magistraat, de zendeling, de schoolmeester, en de handelaar. De pogingen, welke in het werk gesteld worden om het onderwijs te bevorderen,

zijn veel omvattend; en daaronder munt de Nijverheids- en Handels-Instelling te Lovedale uit. „Deze pogingen" merkt Dr. Dale, de Koloniale Opzichter-Generaal van Onderwijs aan, „moeten zichzelven aan den staatsman en politicus aanbevelen, als verschaffende zij de beste waarborgen voor goede orde en handels-ontwikkeling. Met school-onderricht komen de gewoonten van onderneming en zelf-vertrouwen. De behoeften van het beschaafde leven maken zekeren trap van nijverheid noodzakelijk, en op deze wijze hoopt de rijkdom zich op in partikuliere handen. Iedere inlander, die een stuk land, of een ploeg, of een wagen en ossen bezit, is een onderpand voor den vrede".

Het bereiken van een hooger sociaal standpunt en het komen tot meerdere verlichting gaan langzaam en vereischen geduld. De verandering van de zeden en gewoonten van een barbaarsch volk kan niet in één dag tot stand gebracht worden. Hunne ontwikkeling in nijverheid is voor het oogenblik een veelbelovend kenmerk. De officiëele rapporten van de agenten en magistraten, die aan het Departement voor de Zaken der Inboorlingen verbonden zijn, toonen aan, dat zij werkelijk voordeel trekken van het in aanraking komen met Europeanen. De vraag naar huishoudelijke benoodigdheden en kleeding, en naar landbouwgereedschappen neemt grootelijks toe. Verbetering van leefwijze leidt tot verstandelijke ontwikkeling; en vele inboorlingen betalen thans voor de opvoeding van hunne kinderen, terwijl zij vroeger meenden dat zij een gunst bewezen, wanneer zij hen naar de zendings-stichtingen zonden. Op deze wijze leeren zij behoeften kennen, welke alleen door inspanning bevredigd kunnen worden, en ontstaat er onder hen een geest van werkzaamheid en arbeidzaamheid, geheel in strijd met den geest van luiheid, welke tot hiertoe het eigenaardig kenmerk van hun ras was. Hunne handelsbetrekkingen nemen jaarlijks in belangrijkheid toe. Het handels-kapitaal van de Grens-stammen (Kaffers, Fingoes en Basutos), binnen den kring van King William's Town,

bedraagt niet minder dan £ 400.000; terwijl de voortbrengselen, zooals wol, kemelshair, huiden, hoornen, geiten- en schapenvellen, tabak, graan en vee, geschat worden op £ 750.000 per jaar.

De overtuiging van de voordeelen en de waarde van Britsch beheer heeft de laatste jaren over een aanmerkelijk gedeelte van Zuid-Afrika wortel geschoten in het gemoed der inboorlingen. Zij ervaren, dat het bescherming geeft tegen uitwendige usurpatie, en dat zij alleen onder het *schild* van de „regeering" veilig kunnen zijn en vrede en voorspoed genieten. Onder den invloed van dit gevoelen zijn thans vele stammen aan gene zijde van de koloniale grenzen begeerig, om binnen de omheining van het beschavend gezag te komen; en eerlang zal de Souvereiniteit van Hare Majesteit uitgebreid worden over nieuwe landen, en dit met de volle en vrije toestemming van de opperhoofden en stammen, die ze bewonen.

Eéne bijzonder kenmerkende trek mag in verband met de inlandsche rassen niet over het hoofd gezien worden. De Indianen van Amerika zijn ten naastenbij verdwenen. De Maori's van Nieuw-Zeeland smelten weg. De Zuid-Afrikaansche Kaffer-stammen nemen echter toe, en gaan langzaam maar trapsgewijze vooruit in beschaving.

Zoo ergens, dan kan hier het vraagstuk opgelost worden, of de blanke en de zwarte rassen niet naast elkander kunnen leven, terwijl zij welwillend en dienstvaardig zich jegens elkander gedragen, en helpen en medewerken tot den zedelijken en stoffelijken vooruitgang en ontwikkeling van de krachten en hulpbronnen van het Vasteland van Afrika.

AANHANGSEL.

Lijst van Gouverneurs van de Kaap–Kolonie,

van de eerste verovering van de Kaap door de Rijks–Regeering tot op den huidigen dag.

Datum.

1796. Generaal Craig, eerste Engelsche Gouverneur.
1797. Graaf Macartney, de oude Edelman van Hollandsche Boeren.
1798. Sir H. W. F. Dundas, Luitenant–Gouverneur.
1801. De Kaap aan de Bataafsche Republiek teruggegeven.
1803. Generaal Janssens, Gouverneur.
1806. De Kaap gaat bij verdrag over aan de Engelschen. Sir D. Baird, Gouverneur.
1807. Graaf Caledon, Gouverneur.
1811. Hon. H. G. Grey, Luitenant–Gouverneur.
—— Sir. J. F. Cradock, Gouverneur.
1813. Hon. R. Meade, Luitenant–Gouverneur.
1814. Lord Charles Somerset, Gouverneur.
1820. Sir Rufane Donkin, Waarnemend–Gouverneur.
1821. Lord C. Somerset, Gouverneur.
1826. R. Bourke, Luitenant–Gouverneur.
1828. Sir Lowry Cole, Gouverneur.
1833. Luit.-Kol. Wade, A. A.
1834. Sir Benjamin Durban, Gouverneur.
1836. Sir A. Stockenstrom, Luit.-Gouverneur E. P.
1838. Sir G. Napier, K. C. B.
1839. Kol. J. Hare, Luit.-Gouverneur E. P.
1844. Sir P. Maitland.
1847. Sir H. Pottinger, Baronet.
—— Sir H. Young, Luit.-Gouverneur.
—— Sir Harry W. Smith.
1852. Hon. Sir G. Cathcart.
—— C. H. Darling, Luit.-Gouverneur.
1853. Gen. Jackson, Luit.-Gouverneur.
1854. Sir G. Grey, Gouverneur.
1859. Gen. Wynyard, Luit.-Gouverneur.
1861. Sir P. Wodehouse, Gouverneur.
1863. Sir P. Douglas, Luit.-Gouverneur.
1868. Luit.-Gen. Hay, Luit.-Gouverneur.
1870. Sir H. Barkly, Gouverneur.
1877. Sir Bartle Frere.

VERBETERINGEN.

Bladz.	4,	regel 19,	voor:	minderjarigen vorst	lees:	*vorst van minderen rang.*
"	19,	" 4,	"	vijand	"	*vijand"*
"	35,	" 16,	"	een graf	"	*één graf.*
"	40,	" 17,	"	voorbehoudende	"	*voorbehouden.*
"	40.	" 20,	"	noemden	"	*noemde.*
"	43,	" 8,	"	Oppermachtige C	"	*Rijks C.*
"	46,	" 36,	"	vóór hem	"	*voor hem.*
"	58,	" 21,	"	herders	"	*driften groot en klein vee.*
"	95,	" 7,	"	rivier	"	*Vrijstaat.*
"	102,	" 34,	"	stellen	"	*stellen".*
"	118,	noot r. 3,	"	in eene	"	*die in eene.*
"	141,	regel 19,	"	hoofdkwar-	"	*hoofdkwartier.*
"	142,	" 6,	"	om pachthv-	"	*op pachthv-*
"	142,	" 13,	"	van tijd	"	*van tijd tot.*
"	160,	opschrift	"	Basulos	"	*Basutos.*
"	179,	regel 20,	"	boodschappen	"	*boodschappers.*
"	183,	" 23,	"	hun	"	*hem.*
"	185,	" 9,	"	officieren, die niet in werkelijke dienst waren	"	*onderofficieren.*
"	197,	" 19,	"	zijn	"	*haar.*
"	197,	" 21,	"	zijn	"	*haar.*
"	197,	" 29,	"	waartoe het	"	*waartoe zij*
"	197,	" 30,	"	zijne bijzondere	"	*hare bijzondere.*
"	241,	" 35,	"	en voorzien	"	*en daarin voorzien.*
"	316,	" 13,	"	Cradock Victoria	"	*Cradock, Victoria.*
"	347,	" 14,	"	wacht	"	*wachten.*
"	394,	" 13,	"	Du Toit's Pau	"	*Du Toit's Pan.*



